ASSOCIACIÓ D'EXCURSIONS CATALANA

26 - viij - 80 = 0

BUTLLETÍ

DE LA

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA

1878-1879

TOMO 1.ER

BARCELONA

IMPRENTA DE LA RENAIXENSA

18, PORTA-FERRISSA, 18

1879.

ÍNDICE

Als lectors, 1, 217.
A la prempsa.—Als periódichs de cambi, 2, 17, 93, 197.
A nostres suscriptors, 53, 113, 173.
Al nou soci honorari D. Salvador Sanpere y Miquel, 185.

SECCIÓ OFICIAL

Acorts de la Junta Directiva, 21, 36.
Anuncis oficials, 41, 53, 73, 93, 113, 133, 153, 173, 185, 197, 217.
Cartell pera lo concurs de 1879, 2.
Cartell pera lo concurs de 1880, 186.
Elecció de Junta Directiva, 34.
Publicació de una biblioteca catalana, 3.

EXCURSIONS

A Vallvidrera, 27 Octubre 1878, 11.
A Altafulla, Tamarit y Sepulcre nomenat dels Escipions, 30 Novembre y 1er. Desembre 1878, 17.
A Caldas de Montbuy y Mollet, 6 Janer 1879, 30.
A S. Sadurní de Noya, Subirats y Ordal, 16 Febrer 1879, 60.
De Vallvidrera al Papiol, 30 Mars 1879, 85.
A Vilafranca y encontorns, 12, 13 y 14 Abril 1879, 156.
A Badalona, 27 Abril 1879, 141, 153.
A S. Llorens del Munt, Mura y covas del encontorns, 31 Maig, 1 y 2 de Juny de 1879, 123.
A S. Pere de Tarrassa y Tarrassa, 27 Juliol 1879, 163, 173, 199.
A S. Cugat del Vallés, 24 Agost 1879, 175, 201.
Al Castell d' Aramprunyá, 8 Setembre 1879, 219.
A Vallderrós y S. Miquel del Fay, 12 y 15 Octubre 1879, 205.

CONFERENCIAS

1.ª y 2.ª Per D. Bonaventura Ribas y Quintana, 13 y 21 Janer 1879, «Consideracions sobre la mort dels barcelonins Lastortras, Portet y Mas, en 1809.» 33, 42.
3.ª Per D. Honorat de Saleta, 25 Janer 1879, «Consideracions sobre la defensa de Barcelona en 1697.» 43.
4.ª Per D. Gayetá Vidal de Valenciano, 3 Febrer 1879, «Consideracions sobre literatura popular catalana.» 43.
5.ª y 6.ª Per D. Francisco de Paula Benessat, 10 y 17 Febrer 1879, «Consideracions sobre las transformacions y lo transformisme.» 54.
7.ª, 8.ª y 10.ª Per D. Lluis Cabello é Ibañez, 24 Febrer, 3 y 17 Mars 1879, «Hidrografía general y de Catalunya.» 57.
9.ª y 11.ª Per D. Francisco Xavier Tobella y Argila, 10 y 24 Mars 1879, «Incubació artificial.» 59.
12.ª Per D. Ramon Arabía y Solanas, 31 Mars 1879, «Los Clubs Alpins y las Associacions d' excursions.»74.
13.ª Per D. Lluis Domenech y Montaner, 7 Abril 1879, «Carácters propis de la literatura catalana á través de diferentas épocas y estils artistichs.» 82, 94.
14.ª, 15.ª y 16.ª Per D. Joseph Fiter é Inglés, 14, 21 y 29 Abril 1879, «Los jueus á Catalunya.» 97.
17.ª Per D. Joseph Griera, 5 Maig 1879, «Concepte del catalanisme dintre la nacionalitat y l' ordre internacional.» 102, 114.
18.ª Per lo Sr. Baró Aymard d' Arlot de Saint Saud, 5 Juny 1879, «Duas excursions á través dels Pyrineus de Catalunya y Aragó.» 119, 134.

SESIONS PÚBLICAS Y VETLLADAS LITERARIAS

Vetllada literaria de 24 Octubre 1878, 16.
Id. id. de 8 Novembre 1878, 16.
Id. id. de 22 Novembre 1878, 25.
Id. id. de 17 Desembre 1878, 24.
Sessió necrológica de 20 Desembre 1878, 29.
Vetllada literaria de 7 Mars 189, 627.
Id. id. de 22 Mars 1879, 63.
Id. id. en obsequi al soci honorari Excm. Sr. D. Víctor Balaguer. en 20 Maig 1879, 103.
Id. id. de 16 Juliol 1879, 144.
Sessió inaugural del 2on. any académich (1879 á 1880), 187.
Vetllada literaria de 30 Octubre 1879, 198.
Id. id. de 22 Novembre 2879, 198.
Id. id. de 20 Desembre 1879, 218.

SECCIÓ DE PUBLICACIÓ

Carta sobre la lápida descoberta en la excursió á Mollet, per lo *P. Fidel Fita*, 44.
Concurs de 1879.—Dictámen del Jurat, 189. 211.
Dos recorts d' una excursió á Balaguer, per *D. Joseph Fiter é Inglés*, 21.
Festas de Vallfogona de Riucorp. Ofici del comissionat de nostra Associació *D. Francisco X. Tobella y Argila*, 177.
Historia natural.—Excursió á S. Llorens del Munt, per *D. Roman Arnet* y *D. Artur Bofill*, 127.
Interpretació de la lápida del sigle XII trobada en Mollet, per lo *P. Fidel Fita*, 105.
Lo Palau de Blanes per *D. Joseph Cortils y Vieta*, 222.
Nostre nom, per *D. Ramon Arabia y Solanas*, 5.
Ofici sobre l' monument conmemoratiu dels mártirs de la independencia sacrificats en Barcelona en 1809, del *Excm. Ajuntament de Barcelona*, 64.
Ofici passat á la Excma. Sra. Duquesa de Medinaceli pera que se emprenga la restauració del Monastir de Sant Pere de Roda, 126.
Ollas dels gegants en la Riera de Vallfogona, per *D. Cels Gomis*, 144.
Remitit sobre l' fallo-dictámen del jurat del certámen de Vallfogona, 180.
Suscripció de Ripoll.—Circular, 106.
Suplement. — Conferencia internacional dels Clubs Alpins y XV junta general del Club Alpí Suís celebradas á Ginebra los dias 1, 2, 3 y 4 d' Agost de 1879, per *D. Ramon Arabia y Solanas*, president de l' ASSOCIACIÓ y delegat per la meteixa á dita conferencia. (Repartit ab lo n.º 11 pera encuadernar al cap de vall del tomo).

NOTICIAS

Llista de donatius.—Biblioteca, 14, 15, 26, 38, 47, 65, 66, 67, 88, 89, 108, 109, 129, 130, 147, 148, 169, 170, 213, 214, 227, 228, 229.
Id. id.—Museo, 16, 27, 39, 48, 49, 50, 67, 68, 69, 109, 110, 111, 130, 131, 148, 149, 150, 170, 171, 172, 214, 215, 229, 230, 231.
Id. id.—Publicacions rebudas. — 27, 38, 48, 65, 87, 108, 129, 147, 169, 213, 227.
Noticias varias, 15, 16, 24, 25, 26, 27, 28, 39, 40, 50, 51, 52, 69, 70, 71, 72, 90, 91, 92, 112, 131, 132, 150, 151, 152, 172, 181, 182, 183, 184, 194, 195, 196, 215, 216, 231, 232.

GRABATS

S. Miquel del portal de Balaguer, 22.
Lápida existent en la Catedral de Barcelona, 28.
Monastir de S.Llorens del Munt, 122.
Cova Simanya, 142.
Ollas dels gegants (Riera de Vallfogona,) Seccions transversals, 145.
Id. id. id., diámetros, 146.
Vista exterior de las tres Iglesias de Sant Pere de Tarrassa, 162.
Abside del Monastir de S. Cugat del Vallés, 178.
Cascada de S. Miquel del Fay, 190.
Interior de la Iglesia de S. Miquel (S. Pere de Tarrassa), 206.
Claustre del monastir de S. Cugat del Vallés, 224.

EN LAS COBERTAS

Llista de Socis en los núms. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.
Programa de premios para el certámen científico—artístico-literario que tendrá lugar en la ciudad de Lérida, n.º 8.
Academia biográfico Mariana. Programa de premios para 1879, n.º 9.
Asociacion literaria de Gerona. Certámen de 1879, n.º 10.
Asociacion para el fomento de las bellas artes de Gerona. Convocatoria para la exposicion de 1879, número 11.
Ferro-carrils.—Horas de sortida dels trens, n.º 12.
Observacions meteorológicas de 25 Octubre á 25 Novembre 1879, n.º 13.
Id. id. de 26 Novembre á 25 Desembre 1879, n.º 14.

Any I. *Barcelona 20 de Novembre de 1878.* *Núm. 1.*

BUTLLETÍ

DE LA

Associació d' excursions Catalana.

ALS LECTORS.

Los primers articles de nostre reglament, demostran quan ferm es lo propósit que guia nostres passos, y quan lloable lo ideal, que, ab fundadas esperansas creyém veure realisat.

No fent patrimoni de nostras miras á determinadas tendencias; proposantnos pura y sensillament estudiar tot lo que 'n sia digne, venim avuy á complir ab altre dels medis que pensém portar á terme pera lo mellor desenrollament de nostre plan.

Plens de fé en la idea que 'ns anima, nostra obra anirá endevant, no cal dubtarho, com hi ha anat la organisació de la Associació d'excursions Catalana que conta avuy per avuy ab un respectable número de socis, disposats tots ells, á travallar á mida de sas forsas, pera lo esplendor de Catalunya, ja cultivant los coneixements científichs, com dedicantse al profitós cultiu de las lletras y de las arts. Prova d' aquesta aspiració, ho son los temas que s' han posat en estudi; las excursions practicadas y las que están en projecte; los anunciats concursos; los travalls que s' han donat á coneixer com á resultat d'una vida activa, després del curt temps d' existencia que conta la institució.

Al anunciar la sortida del «Butlletí» ho diguerem bé prou, nostres desitxos son contribuhir tots y cada hu de nosaltres al llustre de nostra patria. En las páginas de aquesta publicació, tindrán donchs cabuda tots los datos que pugan interessar al aymador de la terra catalana, recullits en las expedicions, colectiva ó be individualment celebradas.

Exposat lo proposit, esperem que no 'ns ha de mancar lo concurs de los que verament s' interessin pera lo bon nom de Catalunya.

LA REDACCIÓ.

A LA PREMPSA.

Moguts per una idea simpática á tot bon patrici, venim á la prempsa, animats per lo únich y exclusiu proposit de donar á coneixer lo valer de nostra patria.

Interessats en son esplendor, com á fills d' ella, havém de procurar tan la conservació de sas joyas arquitectónicas y la consideració dels gloriosos recorts que reflectan passada grandesa, com la aplicació y estudi dels procediments que pugan avuy contribuhir á son llustre.

Pera portar endevant nostre ideal, esperém que la prempsa no 'ns ha de negar son valiós concurs. Companya nostra, rebi la seguretat de lleal correspondencia y lo testimoni de franca germanó que li oferim.

LA REDACCIÓ.

SECCIÓ OFICIAL.

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA.

Aquesta Associació, desitjosa d' estimular los estudis serios referents á Catalunya, realisant aixis una part principal dels fins que 's proposa, ha acordat obrir un concurs baix las següents

BASES:

1.ª L' ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA obra un concurs al que podrán aspirar tota classe d' obras escritas en catalá, qual tema, encar que 's deixa á el-lecció de llurs autors, deurá estar forsosament enclós dintre l' article primer del Reglament de l' Associació transcrit mes avall. La extensió de la obra deurá esser equivalent á 100 planas al menos del text de la revista catalana «La Renaixensa» y no podrá passar de 150. Quedan exclosas del concurs las obras de pura imaginació y se donará la preferencia á la que, corresponent mellor als fins senyalats en l' article primer ja esmentat, suposi mes estudi y donga major número de noticias y datos desconeguts, y en igualtat de circunstancias á la de major extensió.

2.ª Lo premi consistirá en lo *titol de soci honorari* y la quantitat de *cent cinquanta pessetas* que s' entregarán al autor que resulti esser de la obra premiada. Pera dit premi hi haurá un accéssit consistent en lo títol de soci honorari.

3.ª La propietat de la obra premiada, quedará á favor de l' Associació d' excursions Catalana, la que la publicará á sas expensas inmediatament.

4.ª Las obras que aspirin á dit premi deurán esser entregadas al infrascrit Secretari de l' Associació, ó á qui 'l sustituheixi en dit cárrech, avants lo dia 30 d' Abril prop vinent, de 8 á 10 de la nit, en la Secretaría de l' Associació, instalada en lo *Fomento de la Produccion española*, (Gegants, 4, 1.er). Las obras se presentarán sens firma ni rúbrica de llurs autors, ni copiadas de sa ma ni ab sobrescrit de sa lletra. Cada una portará un lema y anirá acompanyada d' un plech clós, ab lo meteix lema, dintre 'l qual hi haurá lo nom y residencia del autor. Lo Secretari donará rebut de totas las obras que se li entreguin y las no premiadas podrán esser retiradas oportunament, mitjansant lo retorn del rebut.

ARTICLE 1r. DEL REGLAMENT
de l' Associació d' excursions Catalana.

L' Associació d' excursions Catalana es una societat que té per objecte recorrer lo territori de Catalunya y comarcas vehinas pera estudiarne y ferne coneixer las bellesas naturals y artísticas; las tradicions, monuments y antigüetats; las costums típicas, cants populars y particularitats de llenguatje y en fi, las produccions de tota mena, aixís las de avuy en dia com las que s' hagin perdut y las que convinga restablir ó introduhir.

Barcelona 4 de Novembre de 1878. — *Lo President*, Francisco X. Tobella y Argila.—*Lo Secretari*, Eudalt Canibell.

La Junta Directiva d' aquesta Associació acordá la publicació de una Biblioteca catalana, que deurá contenir un bon nombre de travalls de reconeguda importancia. Organisats los medis que han de permetre donarla á llum y escullits los temas, ha encarregat lo estudi dels següents, als Socis que s' indican, esperant que tots los que s' interessin per nostra obra, han de contribuir al mellor éxit del plan. Las noticias podrán entregarse als senyors Comissionats. Los temas escullits de moment, pera la publicació y que ja están en estudi, son:

TEMAS.	COMISSIONATS PERA RECULLIR Y ORDENAR LAS NOTICIAS NECESSARIAS
Diccionari de la llengua catalana ab sos modismes.	D. Ramon Arabía.
Documents pera la historia de la civilisació catalana.	D. Joseph Fiter é Inglés.
La poesía popular á Catalunya.	D. Angel Guimerá.

TEMAS.	COMISSIONATS PERA RECULLIR Y ORDENAR LAS NOTICIAS NECESSARIAS
Tradicions y costums populars á Catalunya.—Obra il-lustrada.	D. Artur Gallard.
Proverbis, máximas y sentencias populars á Catalunya.	D. Pere Aldavert.
Historia de las Bellas arts y de sas aplicacions, á Catalunya.—Obra il-lustrada.	D. Lluis Domenech.
Monuments arquitectónichs de Catalunya.—Obra il-lustrada.	D. Lluis Domenech.
Mapa general y planos topográfichs de las diversas encontradas y poblacions de Catalunya (Atlas).	D. Honorat de Saleta.
Geología pura y aplicada de Catalunya. —Obra il-lustrada.	Dr. D. Jaume Almera, Pbre.
Flora de Catalunya.—Obra il-lustrada.	D. Artur Bofill.
La Industria á Catalunya.	D. Magí Lladós y Rius.
Procediments agrícolas catalans en los distints períodos de la historia y en nostra época. Reformas y milloras en los mateixos.—Obra il-lustrada.	D. Francisco X. Tobella.
Anuari meteorológich de Catalunya.	D. Lluis Cabello é Ibañez.
Geografía física, política y monumental de Catalunya.—Obra il-lustrada.	D. Joseph Fiter é Inglés.
Climatología é Hidrografía de Catalunya.	Dr. D. Salvador Badia.
Indumentaria catalana. — Obra il-lustrada.	D. Eudalt Canibell.
Epigrafía catalana.	D. Roman Arnet.

EXCURSIO Á TAMARIT.

ALTAFULLA Y SEPULCRE NOMENAT DELS ESCIPIONS.

Los socis que desitxin concorre á la excursió indicada, deurán reunirse en la estació de Martorell, á dos quarts de 6 de la tarde del dia 30 del corrent.

Pera enterarse del plan é itinerari de la excursió, en Secretaría 's facilitarán los datos convenients.

Barcelona 18 de Novembre de 1878.

P. A. de la Junta Directiva

E. CANIBELL.

SECCIÓ DE PUBLICACIÓ

NOSTRE NOM

Lo nom de la *Associació d' excursions Catalana* ha tingut l' especialíssim privilegi d' excitar poderosament l' atenció dels catalanistas y de promourer entre ells animadas y fins potser apassionadas controversias. Sembla estrany á primera vista qu' una senzilla qüestió de nom hagi pogut arrivar á pendrer proporcions tant considerables, mes tal es lo fet y no cal dir que desde l' moment en que veu atacat son nom, l' Associació que l' ha adoptat ab tota conciencia y l' porta ab tota honra, tè l' deber inexcusable de defensarlo y enaltirlo.

Ha entrat de moda d' un quant temps ensá dir que *lo nom no fa la cosa* y d' aixó, que per desgracia moltas vegadas no es veritat, s' en deduheix lógicament que *la cosa fa lo nom* y per lo tant, será una regla certa y forsosa que, al donar nom á la cosa se procuri sempre que la cosa no resulti esser diferenta del nom; en altres termes, que lo nom no expressi may mes ni menos de lo que la cosa es y ha d' esser: en una paraula, que siga clar y significatiu.

Ho es lo de nostra Associació? dingú ho nega. ¿Qu' es donchs lo qu' ha atret sobre d' ell terrible anatema? Res ó quasi res; lo que per alguns se 'n ha volgut dir *transposició* y que, com anem á probar, no es mes que l' ordre rigorosament lógich y natural de la construcció.

Nosaltres dihem: *Associació d' excursions Catalana*, seguint l' ordre d' importancia de las ideas, col-locant inmediatament després del substantiu lo determinatiu d' objecte, perque es lo principal dels dos modificatius y de tal manera s' enllassa lógicament ab lo substantiu, que ve á formar ab ell una sola idea complexa, á la que apliquem després l' explicatiu, purament de lloch, *Catalana*. Es á dir, lo qu' es catalá no es l' Associació sino l' Associació d' excursions: es á n' aquesta doble idea qu' apliquem lo segon modificatiu, de modo que l' determinatiu ho es del substantiu *Associació* y l' explicatiu ho es, si aixis podem dirho, del substantiu compost que resulta, *Associació d' excursions*. Lo qu' es nat, lo qu' existeix, lo que ha d' arrelar y viurer á Catalunya, es, no l' *Associació*, qu' aixó res vindria á dir, sino l' *Associació d' excursions*. Parlant encara mes gramáticalment: lo nom en qüestió s' compon d' un substantiu acompanyat de dos modificatius: l' un, determinatiu, expressat per un genitiu en plural; l' altre, merament explicatiu, expressat per un adjectiu, y ¿qui no sab, per mica qu' hagi saludat la gramática, que l' determinatiu tè sempre preferencia sobre l' explicatiu? Y la proba es clara: *Associació d' excursions*, es á dir, substantiu ab son determinatiu, quasi ho diuhen tot: *Associació Catalana*, es es á dir, substantiu ab son explicatiu, quasi no diuhen res. Dihent donchs *Associació d' excursions Cata-*

lana col-loquem las paraulas segons l' ordre d' importancia de las ideas, lógica y gramáticalment parlant.

Qu' aquest es l' ordre ho proban també las denominacions de las societats análogas extrangeras. No vinga ningú á recusar los exemples d' altras llenguas, qu' anem á presentar, ab pretext de que cada llengua tè sas lleys y sos capritxos, puig ara per ara parlem de las ideas y no de la forma material en que s' expressan; aixó ja vindrá desprès: ara no 'ns movem del terreno de la gramática general y de la lógica, lley suprema de totas las llenguas, fins en sas anomalías é irregularitats. La proba donchs que venim á aduhir es també proba plena y no es mes que la confirmació universal y quotidiana, donada per la práctica en las demés nacions, á lo que teóricament havem probat en lo párrafo anterior.

A França, per exemple, veyem lo *Club Alpin Français*, la *Société géologique de France*, la *Société ethnographique de la Gironde:* á Suissa, lo *Club Alpin Suisse* y lo *Schweizer-Alpenclub*: á Italia, lo *Club Alpino Italiano*, la *Società Alpina del Trentino:* á Espanya, la *Sociedad geográfica de Madrid:* á l' Austria, l' *Oesterreichischer Touristen-Club*, lo *Steirischer Gebirgsverein:* á Hungría, l' *Ungarischer Karpathen-Verein:* á Alemania, lo *Deutscher und Oesterreichischer Alpenverein:* als Estats Units, la *United States entomological Commission*, lo *United States geological and geographical Survey of the Territories;* á Noruega, lo *Norske Turistforening, etc., etc.* En totas aquestas denominacions veurem constantment que la paraula mes acostada al substantiu equivalent al nostre *Associació* (*société*, *club*, *Verein*, *Forening*, *commission*, *etc.*) es sempre, devant ó detrás d' ell, segons la construcció de cada llengua, aquella qu' expressa l' objecte de la societat (*géologique*, *alpin*, *alpino*, *geográfico*, *Touristen*, *Gebirgs*, *Karpathen*, *Alpen* (1), *geological*, *Turist*), ab la particularitat de que en quasi totas las llenguas del Nort, ahont com en llatí y sobretot en grech, es quasi il-limitada la facultat de fondrer en un sol nom dos ó tres ó quatre d' altres, aqueixas dos paraulas se fonen en una, y aixís trobem: *Alpenclub*, literalment *Alpes club* ó siga *Club dels Alpes; Gebirgsverein*, *montanya unió* ó siga *unió de montanya*, etc. Finalment, s' observa constantment que la paraula mes allunyada de la principal en totas aquestas denominacions es la de la localitat ó nacionalitat, detrás en las llenguas neo-llatinas, devant en las del Nort; aixís veyem que en las primeras, *français*, *suisse*, *italiano*, *de France*, *del*

(1) Es d' advertir que tant *Karpathen* com *Alpen*, *Alpin*, etc., s' usan aqui en sentit de montanya ó d' excursió per la montanya y no en lo de una localitat exclusiva: es una verdadera sinécdoque de lo particular per lo general; aixís es que tant los Clubs Alpins com lo dels Carpatos, etc. no fan la major part de sas excursions pels Alpes ni pels Carpatos, sino per altras montanyas, vg. los Pyrineus, lo Jura, los Cevennes y fins aqui á Espanya, per las serras y monts d' Andalusia, etc.

Trentino, *de Madrid*, *etc.* figuran al cap de vall de la denominació, y que en las últimas, *Oesterreichischer* (austríach), *Steirischer* (styri) *Ungarischer* (húngaro), *Deutscher* (alemany), *United States* (dels Estats Units), *Norske* (noruego), etc., van sempre al comensament de la denominació. Disposats los exemples en quadro sinóptich, se veurá mes clar lo que dihem:

GRUPO 1.ER—LLENGUAS NEO-LLATINAS

	1 Nom principal	2 Objecte	3 Localitat ó nacionalitat
	ASSOCIACIÓ	D' EXCURSIONS	CATALANA
FRANCÉS	Club	Alpin	Français
	Société	géologique	de France
	Société	ethnographique	de la Gironde
	Club	Alpin	Suisse
ITALIÁ	Club	Alpino	Italiano
	Società	Alpina	del Trentino
CASTELLÁ.—Sociedad		geográfica	de Madrid

GRUPO 2.ON—LLENGUAS DEL NORT

	3 Localitat ó nacionalitat	2 Objecte	1 Nom principal
	CATALANA	D' EXCURSIONS	ASSOCIACIÓ
ALEMANY	Schweizer	Alpen=	=club
	Oesterreichischer	Touristen—	Club
	Steirischer	Gebirgs=	=verein
	Ungarischer	Karpathen—	Verein
	Deutscher und Oesterreichischer	Alpen=	=verein
INGLÉS	United States	entomological	Commission
	United States	geological and geographical	Survey of the Territories
NORUEGO.—Norske		Turist=	=forening

Que las dos ideas modificativas de la principal s' expressin unas vegadas per adjectius (*Alpin*, *geográfica—français*, *Norske*, *etc.*), altras per substantius regits (*Alpen*, *Touristen—de France*, *United States*, *etc.*), en res disminuheix la forsa irrebatible de nostra conclusió, *â priori* y *â posteriori*, aixó es: que l' ordre de las paraulas en la denominació qu' ens ocupa es l' únich que correspon al ordre y prelació de las ideas que deuhen traduhir. Mes se 'ns dirá: es que no n' hem de fer res de las ideas; precisament parlem de las paraulas, de la construcció, qu' es violenta y antigramatical. Es just aquest cárrech? veyemho.

En primer lloch, admés que l' ordre de las ideas es lo que dihem, ho será també que las paraulas han de seguir aquest meteix ordre: fins aqui 'ns trovem encara dintre de la gramática general; mes al aplicar en cada llengua las paraulas que han de traduhir las ideas esmentadas, intervé la gramática particular y l' ús comú d' aquella llengua y ens imposa trabas y reglas particulars, á que debem també acatament cumplert, sino volem caurer en lo defecte que s' ens retrau.

Tenint molt present aixó, neguem del tot que nostra frase siga antigramatical. Ningú 'ns presentará una regla autorisada que fixi com deuhen forsosament col-locarse los dos modificatius en un cas concret semblant al qu' ens ocupa, no ja en catalá sino en cap llengua. Es probable que algú tot esbarat s' exclami: com s' enten? donchs qué vol dir adjectiu? no vé d' *ad-jicere*, *jaceread*, com qui digués, *recolsarse en lo substantiu?* Y nosaltres responem: ¿quin dubte hi ha? mes s' ha de pendrer aixó al peu de la lletra ó bè vol dir que la idea significada per l' adjectiu s' apoya lógicament, dependeix per sa meteixa naturalesa de la expressada pel substantiu? Pres al peu de la lletra, *substantiu* voldria dir també: *paraula que existeix dessota*, y no apareixeria may. Aquestos arguments no 'ns semblan de bona lley y no es pas ab ells que s' probará que l' adjectiu tè qu' acompanyar sempre *inmediatament* al substantiu, ab preferencia á tota altra paraula. ¿No veyem en llatí meteix, d' ahont nos vè la nomenclatura gramatical quasi entera, qu' en forsa de la llibertat sens límits de la construcció, l' adjectiu las mes de las vegadas no va costat per costat del substantiu? y en castellá meteix no n' está apartat també mes de quatre voltas, sobretot en vers? es qu' ara parlem en prosa, se 'ns respondrá: donchs, si, senyor, en prosa meteix, si en comptes de *Catalana* posessim un altre adjectiu mes llarch, mes voluminós, que fes mes bulto, mes nosa, ¿qui dubta de que tothom lo trobaria ben col-locat allá ahont avuy per esser menut tants no l'respectan? si s' deya, per exemple, *Associació d' excursions hispano-lusitana*, ó bè *catalano-aragonesa* ó bè *vasco-navarra* ó bè qualsevol altre nom ben llarch y ben entrevessat, ó bè si intercalavam algun adverbi y deyam, v. g. *¡quina Associació d' excursions mes traballadora! es la Associació d' excursions mes ben orga-*

nisada qu' existeix, etc., ¿no es veritat qu' allavors ningú hi tindria res que dir y que tothom trobaria l' adjectiu en son lloch, per mes separat qu' estés del substantiu?

Donchs si ¡regla gramatical no n' hi ha y si aquest ús constant no ho es tant que no permeti moltas y moltas excepcions, unas vegadas per la eufonia, altras per la claretat, altras per la forsa de l' expressió, ¿á qué vè tant tatxar la construcció de violenta y la frase d' antigramatical? Suposant que tot va *bona fide*, creyem que tot se deu á la costum, á la rutina, ab perdó siga dit. Teniam l' orella acostumada á un' altra denominació y ara, instintiva, involuntariament, l' orella s' en va detrás d'aquélla y trobant que la nova s' en desvia, atribuheix la falta de costum á falta de gramática. Y la proba de que es aixís es que nostre nom sols dissona á qui tenia conegut ó acostumat l' altre: tot qui l' sent per primera vegada, lo troba acceptable y natural. ¿Qui troba violent, per exemple, lo nom de *Club de turistas austríach?* donchs qui no li troba gens, hi troba molt y molt lo de *Associació d' excursions catalana!*

L' ús vol en catalá—s' insisteix— que l' adjectiu acompanyi sempre inmediatament al substantiu. Y vinga apilonar exemples y mes exemples! si ja ho sabem, si no hi ha que donarse tanta feyna: sempre que no hi hagi rahons en contrari, com aqui n' hi han, rahons lógicas, internas y no de pura forma, l' ús ho vol com vosaltres diheu. Mes sempre que tals rahons existeixen, l' ús nos dona á nosaltres la rahó y en tots los cassos en que l' adjectiu determina, no al substantiu sol, sino al substantiu ab son régimen ó siga determinatiu, unit ab ell mitjansant preposició, qu 'es lo que forma precisament aqueix que n' havem dit substantiu compost y que realment en moltas llenguas, com hem vist, no forma mes qu' un sol substantiu; sempre qu'aixís s'escau, en catalá com en rus com en xino com en totas las llenguas hagudas y per haver, l' ús, aquest ús racional y lógich que tan á deshora s' invoca, vol que lo principal no quedi postergat á lo accessori, vol que l' servilisme de reglas il-lusorias y convencionals no s' imposi may al magestuós imperi de la claretat y energia del pensament. Y sino, per mes que siga separar *violentament* l' adjectiu del substantiu, ¿perqué no direm may: *una administració desarreglada de correus* sino *una administració de correus desarreglada?* perqué no: *un sach desentonat de gemechs* sino *un sach de gemechs desentonat?* perqué *un pom de flors enciser* y no *un pom enciser de flors? una ordre del dia enérgica* y no *una ordre enérgica del dia? un pa de crostons recuyt* y no *un pa recuyt de crostons? un cap de colla aixerit* y no *un cap aixerit de colla? un brot d' olivera esqueixat* y no *un brot esqueixat d' olivera? un fart de llenya merescut* y no *un fart merescut de llenya?* perque *administració de correus, sach de gemechs, pom de flors, ordre del dia, pa de crostons, cap de colla, brot d' olivera, fart de llenya*, ni mes ni menos

que *Associació d'excursions*, son un conjunt inseparable qu'expressa una idea composta é indivisa, y qualsevol paraula que rompi aquest conjunt, trunca també, desvirtua y obscureix complertament la idea.

Veus' aquí perqué no volem dir: *Associació Catalana d' excursions*— nos faria l' meteix efecte que: *administració desarreglada de correus.* Veus' aqui perqué tampoch admetem: *Associació d' excursions catalanas*: aixó encara seria pitjor y volentho arreglar, ho espatllariam: semblaria que s' tracta d' una *administració de correus desarreglats.* Y perqué no: *Associació d' excursionistas catalans?* aixís si qu'estaria bè! poch á poch: hi ha socis que no son catalans, per mes que l' parlin y l' honrin com los primers. A mes: *Associació d' excursions* diu lo fi, l' objecte d' ella y *Associació d' excursionistas* (deixant apart lo poch castís d' aquest nom) no vol dir sino qu' está composta de gent que fan excursions, mes no diu que formin l'Associació pera ferlas: poden formarla, per mes excursionistas que sigan, per' estarse á casa, per' reposar, per' distraurers'. Y donchs perqué no?... prou: perque no, perque ja está bè y no cal tocarho.

Encara hi ha qui protesta. Homens—diuhen—trayeu lo final, lo de *Catalana!* Deixeu senzillament *Associació d' excursions* y bè prou que s' veurá qu'es Catalana. Donchs no; no volem que s' vegi solsament, volem que s' senti y s' cridi ben fort per tot arreu. Si dirho embrassés, ho trauriam, mes si ni la lógica ni la gramática ni l' ús ni la claretat ho repugnan; molt al contrari, si fins l' armonia ne resulta afavorida donant ab l' accent final major importancia ideológica al adjectiu *Catalana*, ¿perqué expulsarlo vergonyosament sens motiu ni causa? No, senyor, no: *Catalana* y á molta honra y per molts anys: ó Catalana ó res!

Creyem donchs haver probat que lo nom de l' Associació, lluny d'esser capritxós é incorrecte, es lógich y ajustat á la gramática y al bon ús. Per lo demés, no tè tampoch pretensió de cap mena; no expressa sino lo que ha d' expressar. Potser s' aparta d' altras denominacions conegudas ó acostumadas, mes ¿es aixó per ventura un defecte? Al contrari: lo nom, com los fets de nostra Associació, han d' esser propis, independents, respectuosos. Ni han de ferir susceptibilitats, ni semblar copia ó reminiscencia d' altres; en una paraula, fins en lo nom, ha volgut nostra Associació acreditar aquell principi tant prudent y tant moral, que desd' ara declara li ha de servir sempre de norma: *respecta, que t' respectarán.*

RAMON ARABÍA Y SOLANAS.

EXCURSIÓ Á VALLVIDRERA (BARCELONA)

VERIFICADA EN LO DIA 27 DE OCTUBRE DE 1878.

HISTORIA NATURAL

BOTÁNICA.

Atés lo adelantat de la estació, y sobre tot, no essent aquesta la que mes se caracterisa per la florescencia y hasta per la fructificació de la gran majoría de las plantas, no s' estranyará que una excursió botánica verificada en tal época del any no siga de las mes fecundas en resultats. Aixis s' esplica lo escás número d' especies que s' ha trobat en la herborisació de aquest dia. Mes ab tot y aixó no pot dirse infructuosa, com no ho es may cap investigació d' aqueixa naturalesa, pues sempre dona un nou testimoni als treballs de igual classe fets per altres. Endemés, algunas de las plantas observadas en la present excursió fixan un límit mes extens á la época de sa florescencia y fructificació, y confirman, dant una localitat precisa, sa existencia en los punts senyalats de una manera general. Finalment, una de las plantas recullidas, la *Campanula rapunculoides Linneo*, nos proporciona lo nou dato de la existencia en aquestas montanyas de una especie no senyalada fins are en llochs tant inmediats á la costa de Catalunya.

A continuació se posa lo resultat de la excursió:

Totas las plantas recullidas pertanyen á las fanerógamas dicotiledóneas.

CLASE II.—CALICIFLORAS.

FAMILIA DE LAS LLEGUMINOSAS.

Ononis minutissima Linneo.
Prop del «Pantano.»

FAM. DE LAS ROSÁCEAS.

Agrimonia Eupatoria Linneo. (Nom vulgar: *Cerverola*).
Abunda; se troba junt ab las jinesteras.

FAM. DE LAS COMPOSTAS.

Sub-familia de las tubulifloras.

Aster acris Linneo.
Abunda en los boscos, llochs herbosos, entre las jinesteras, etc.
Bellis sylvestris Cyrillo.
Llochs humits y herbosos. Comuníssima.

Sub-familia de las liguliflora.

Picris hieracioides Linneo. (En Montseny se li dona lo nom de *Parracas*, segons lo Sr. Costa.)

No he pogut compararla: será probablement aquesta especie.—No escasseija.

Hieracium Pilosella Linneo. (Nom vulgar: *Herba cansera*).
Marges dels camins.

FAM. DE LAS CAMPANULÁCEAS.

Campanula rapunculoides Linneo.
Per los voltants de la rectoría, en llochs herbosos, junt ab las jinesteras.—Especie no indicada en lo litoral ni montanyas inmediatas en lo *Catálech* del Sr. Costa (1864), ni en lo suplement al mateix (1876). Los pochs exemplars que s' han trobat presentan algunas petitas diferencias ab los de Montserrat, recullits per mí en Agost de 1875, y de Arbucias, que me portá mon amich lo Dr. Cahís, y que recullí en Júliol del mateix any, sobre tot ab las fullas, que en los de Vallvidrera son proporcionalment mes amples y curtas y menos rudas.

FAM. DE LAS ERICÁCEAS.

Arbutus Unedo Linneo. (Nom vulgar: *Arbós*).
Ab flor y fruit.—Molts punts de las montanyas de Vallvidrera están cuberts materialment per aquest arbusto.

CLASE III.—COROLIFLORAS.

FAM. DE LAS BORRAGÍNEAS.

Lithospermum purpureo-cœruleum Linneo.
Llochs humits y herbosos.

FAM. DE LAS LLABIADAS.

Calamintha officinalis Mœnch, *var.*
Molt comú.

MALACOLOGÍA.

Las pocas especies de moluscos recullidas en la excursió de aquest dia, corresponen á la sub-classe dels Gasterópodos pulmonats.

Per sa enumeració seguirém l' ordre establert per Lluis Pfeiffer, de Cassel, en sa gran *Monographia heliceorum, pneumopomorum et auriculaceorum.*

HELICÍDEOS.

II.— Peristomate recto aut vix expansiusculo.

Helix rotundata Müller.

Pfeiffer: *Monographia heliceorum*, esp. núm. 801

Habita dessota de las pedras, entre mitj de la fullaraca, dels llochs humits.

IV.—Peristomate expanso vel reflexo.

Helix aspersa Müller. (Nom vulgar: *Caragol bober*)

Pfr. *Monogr.helic.*, esp. núm. 1779.
Hidalgo. *Catálogo iconográfico y descriptivo de los moluscos terrestres de España, Portugal y las Baleares*, Lám. 1.ª figs. 6 á 9.

Lo caragol bober, verdaderament comú en Catalunya, no pot deixar d' estar representat en aquesta localitat, com ho indican molts exemplars morts que s' han trobat en varios dels punts explorats.

Helix nemoralis Linneo.

Pfr.: *Monogr. helic.*, esp. n.º 1896.
Hidalgo: *Cat. icón. y descr.....* Lám. 2.ª fig.ª 16.

No escasseija: junt ab la especie següent. Se ha recullit un exemplar plar groch ab una estreta faixa negre, molt semblant á la figura que de aquesta varietat se troba en la obra de Hidalgo. Se han vist endemés varios individuos jóves, de color groch. Lo peristoma no es negre encara, mes lo cal-lo columelar, ja de aquest color, serveix per distingirlo perfectament de l' *Helix hortensis* Müller, sa especie inmediata. Ab las numerosas varietats que aquest molusco presenta en lo color y la distribució de las faixas pot formarsen una molt hermosa collecció.

Helix splendida Draparnaud.

Pfr.: *Monogr. helic.*, esp. n.º 1909.
Hidalgo: *Cat. icón. y descr.....* Lám. 21 figs. 216-227 y lám. 24, fig. 263.

Molt comú.—Se troba principalment posat en las jinesteras (*Spartium junceum* Linneo). No son escassas algunas hermosas varietats consistents en la distribució de las faixas. En casi tots los individuos recullits se nota una tendencia á la coloració rosada del peristoma, com ho indica la constancia ab que apareix tenyit de aquest color lo cal-lo columelar. A continuació se posa una nota del número d' exemplars recullits, ab expressió de las varietats, treball que crech de molta utilitat per lo estudi de la influencia de las localitats en la modificació de las especies. Las notas de igual classe que posseheixo, referents al molusco que 'ns ocupa, presas en excursions verificadas per mi en altres punts de Catalunya. presentan una diferencia sensible ab la següent, que es la dels exemplars recullits en aquesta excursió.

	Peristoma rosat		Peristoma blanch
Exemplars ab 5 faixas	14	—	17
» 3 » amples.	4	—	7
» 1 »	14	—	32
» 1 » » irregular ó ab estrigositats.	7	—	11
» unicolors.	3	—	4
	42	—	71

PNEUMONOPOMÁCEOS

Cyclostomus elegans Müller.

Pfr.: *Monogr. pneumonopomor.*. esp. n.º 869.

Es molt comú. Se troba en llochs humits, dessota de las pedras, entre mitj de la fullaraca, etc.

Tal es lo resultat obtingut en la excursió del dia 27 de Octubre, per lo que respecta á la secció de Historia Natural. Pot veurers per ell, que no hi ha investigació, per insignificant que sembli, que no pugui donar resultats; pues las ciencias d' observació arrencan moltas vegadas dels fets mes petits los mes grans principis, las veritats de major trascendencia,

Aixís pues, exhortaré á tots los meus consocis á que treballin, cada hu com li sigui possible, en la investigació de las riquesas naturals de nostra estimada Catalunya. A tots se nos presenta la ocasió de arreplegar una planta, un insecte, un caragol, un fósil, un mineral. Poch es lo treball que suposa el recullirho y portarho acondicionat de la millor manera possible, y en cambi ¡quántas especies, sobre tot de fósils, existeixen en Catalunya, ignoradas encara per la ciencia, esperant un estranjer que vingue per donarlas á coneixer!

ARTUR BOFILL.

NOTICIAS

Fins lo dia 15 del corrent s' han rebut de varios Srs. socis, los següents donatius pera la Biblioteca de l' Associació.

Dels gerents de la imprenta La Renaixensa: 6 volums, que son: *Jochs Florals de Barcelona,* anys 1876 y 1878; las *Tragedias* de D. Víctor Balaguer; l' *Album de la mujer,* per D. Joan Tomás Salvany; lo *Calendari Catalá* de 1877 per Don Francesch Pelay Briz y *Los Col-loquis de la Insigne Ciutat de Tortosa* del cavaller Despuig.

De D. Joseph Fiter é Inglés: 6 obras, que son: tomo VI, *España Romana* de la *Historia Crítica de España y de la Cultura española en todo género* por D. Juan Francisco Masdeu, barcelonés: dos tomos del *Certámen poético de la Academia Bibliográfica-Mariana,* corresponents als anys 1876 y 1877; dos folletos *La Ciencia Astrológica en Catalunya* y *Expulsion de los judíos de Barcelona* per lo donador y un tomet *Flors de Maig á las noyas catalanas* del any 1877.

De D. Ramon Arabía y Solanas: 3 volums: *Reseña histórica de S. Juan de las Abadesas* por D. Pablo Parassols y Pí, Pbro.; *Recueil de Cartes géographiques, plans, vues et médailles de l' ancienne Grèce, relatifs au voyage du jeune Anacharsis; Guia del Viajero en Barcelona* y una estampa representant lo *Mosaich romá* trobat en l' antich Palau de esta ciutat.

De D. Joseph Rosés, 4 obras: *Indicador de Barcelona, plano topográfico; Cuatro perlas de un Collar* per D. Víctor Balaguer; un mapa de la provincia de Barcelona, tomo de la obra *Atlas de España* de D. Francisco Coello y una *Relacion histórica de las inundaciones de Gerona* per D. Julian de Chia.

De D. Salvador Badía, lo núm. 42 de la *Enciclopedia Médico-farmacéutica* de Barcelona.

De D. Alvar Verdaguer, 12 volums, que son: *La vida en lo camp* per En Gayetá Vidal: *Diccionari de pintors espanyols* per Quilliet; *Diccionari universal de Geografía* per Langlois; *Historia de la expedició de Conchinchina en* 1861 per Pallu; *Recorts d' un viatje á l' Asia Menor* per Perrot; *Viatje pintoresch per l' Italia meridional y septentrional* per Pau de Murset, ab grabats y cromos; y *Guia del viatjer en Valencia.*

De D. Isidro Torras y Oriol, un exemplar ricament enquadernat de *L' orfaneta de Menargues.*

D. Ramon Codina Länglin, 2 folletos de qu' es autor, l' un titolat *Consideraciones sobre el uso del Aceite de Algodon en la Economía humana* y l' altre *Estudios sobre la influencia de las Aguas potables y del conocimiento químico de su composicion en la salud y bienestar de los pueblos* y á mes una fotografía de gran tamanyo de la estátua de son germá D. Victoriano, premiada ab lo segon premi en la Exposició nacional de 1871, representant *Agar é Ismael en lo desert.*

De D. Honorat de Saleta y Cruxent 4 llibres, de qu' es autor: *Compendio de la Historia de España,* 1 tomo: *Historia universal,* 2 tomos; *Lecciones de Aritmética,* 1 tomo.

D. Artur Gallard, soci resident, ha enviat pera lo *Diccionari catalá* projectat una primera llista de 280 modismes.

Han sigut entregadas las credencials de nombrament á las autoritats que segons lo art. 4 del Reglament, son socis honoraris natos de nostra corporació. Molt pot esperar de son concurs l' Associació, si en compte 's tenen las expontáneas manifestacions y ofertas fetas per nostras dignísimas autoritats.

Per carta particular rebuda del entussiasta arqueólech de Tarragona D. Bonaventura Hernandez Sanahuja, sabém que aquest senyor ha estat alguns dias en lo arruinat monestir de Poblet, ab lo fí d' empendre las obras de restauració que tant necessarias se fan á aquell rich joyell de nostra grandesa monumental.

Los socis residents D. Joseph Fiter é Inglés, D. Roman Arnet, D. Artur Bofill, D. Feliciá Marí, D. Eudalt Canibell, D. Pere Clapés, D. Joseph Canal, D. Serafí Amenedo y D. Marsal Ambrós, han practicat aquestos dias algunas excursions á Vallvidrera, ab l' objecte de copiar un manuscrit referent á la guerra de la Independencia, qu' existeix en aquella rectoria y que conté noticias bastant curiosas.

Cridém l' atenció de nostres consocis y de totas las personas que per sos estudis especials y coneixements pugan contribuhir al mellor éxit del plan acordat, pera que facilitin los materials, que bonament pugan, referents als temas indicats en la part oficial d'aquest Butlletí, y que deurán entregarse als socis nomenats per la Junta Directiva. Contant ab recursos, pera empendre tan convenient publicació, esperém que ha de ser profitosa y que ha de produhir beneficiosos resultats si no 'ns manca son concurs, que per molt modest que 's crega individualment, contribuhirá al desenrotllament del projecte.

En sessió del 21 de Octubre, D. Ramon Arabía y Solanas, doná lectura de un traball referent al nom de nostra Associació.

Lo dia 24 del mateix mes s' inauguraren las vetlladas literarias, llegint D. Joseph Fiter é Inglés sa memoria «Recorts d' una excursió á Tarragona» y lo Sr. Tobella, un travall de D. Feliciá Mari, titolat «Algunas novas curiosas de Montornés y environs.»

Lo dia 8 del corrent 's reuní altra volta en Junta ordinaria la Associació, procedint lo Sr. Fiter é Inglés á la lectura de sa ressenya «Excursió á Tamarit, Altafulla y sepulcre nomenat dels Escipions» y á una memoria de D. Artur Bofill titolada, «Excursió á Vallvidrera.—27 Octubre 1878.—Historia natural.»

En la sessió celebrada lo dia 15, per lo cos de Adjunts dels Jochs Florals pera la elecció del consistori de 1879, quedaren nomenats mantenedors D. Francisco Romaní y Puigdengolas.—D. Joseph Pella y Forgas.—D. Joan Manyé y Flaquer. —D. Joseph Narcís Roca.—D. Gonzalo Serraclara, y D. Manel de Lasarte. Com á suplents vocals foren elegits D. Francesch Matheu y Fornells.—D. Antoni Careta y Vidal.—D. Joseph Ixart y D. Joan Baptista Ferrer. Van pendre part en la votació 81 adjunts.

Fins lo dia 15 del corrent han sigut entregats pera figurar en los Albums particulars de la Associació, los dibuixos següents:

De D. Roman Arnet;—calchs gráfichs de una lápida existent á San Cugat del Vallés, d' una lápida de Sant Pere de Tarrassa, d' un privilegi y anagráma del monastir de Pedralbes.

De D. Joseph Fiter é Inglés;—10 dibuixos referents á una excursió á Tarragona.

Vista de casa Fontanet.—Reixach.

Imatge bisantina de Sant Pons.

2 vistas del castell de Borriach.

2 vistas de Olérdola.

De D. Feliciá Mari;—8 dibuixos referents á una excursió á Montornés y Vilanova de la Roca.

3 vistas de Sanboy de Llobregat y Cornellá.

5 vistas del castell de Aramprunyá.

De D. Eudalt Canibell;—6 vistas del castell de Aramprunyá.

1 vista de Sant Boy.

1 vista de Viladecans.

2 vistas de Castelldefels.

De D. Ramon Arabia y Solanas;—Vista del castell de la Roca.

Vista del monestir de Sant Geroni de la Murtra.

Vista de las murallas d' Hostalrich.

De D. Pere Clapés;—Copia de un retrato de D. Domingo Badia Leblich.

IMPRENTA DE LA RENAIXENSA, PORTA-FERRISSA, 18, BAIXOS.

Any I. *Barcelona 20 de Desembre de 1878.* *Núm. 2.*

BUTLLETÍ

DE LA

Associació d' excursions Catalana.

Á LA PREMPSA.

Es deber nostre remerciar coralment las galanas frases que 'ns ha dedicat la prempsa espanyola y extranjera. Ja en lo número primer d' aquesta publicació indicavam nostre ferm propósit, que ab lo concurs de tots los bons patricis y molt especialment ab lo de los ecos de la opinió pública esperém veure coronat com correspon. L' aspiració constant que 'ns guia, es la de que nostres modestos travalls sian dignes del bon nom de nostra patria.

SECCIÓ OFICIAL.

EXCURSIÓ Á CALDAS DE MONTBUY
Y LLOCHS CIRCUMVEHINS.

En Secretaria 's facilitarán los datos necessaris als socis que desitjin concorre á tan interesant excursió.

ALGUNAS NOTICIAS
referents á la excursió á Altafulla.

TAMARIT Y SEPULCRE NOMENAT DELS ESCIPIONS.

Lo dia 30 del prop passat Novembre, sortirem ab l' últim tren de la línea de Tarragona en direcció á Altafulla á fi de practicarne la projectada excursió los Srs. President D. Francisco X. Tobella,

D. Joseph Fiter é Inglés, D. Joseph Canal y l' infrascrit Secretari.

En Altafulla forem obsequiats per lo Sr. D. Joan Gatell ab las mes grans atencions posantne sa casa, espayós palau del setgle XVIII, á disposició dels excursionistas. Es de notár á aquella casa un grandiós seller obert en la roca.

L' ensendemá 1.er del actual, després d' haver visitat Altafulla, acompanyats per lo atent Sr. Gatell nos dirigirem á visitar lo célebre monument romá conegut per *Sepulcre dels Escipions*, de quin lo Sr. Fiter ne tragué un boceto al oli, En Canal un cróquis y l' infrascrit un detallat dibuix de la cara principal copiant l' inscripció, en quina sia dit de pas, á pesar d' esser moltíssim gastada poguerem notar alguna inexactitut ab la que, incomplerta també, copia Pujades en sa *Crónica* y aceptan la major part dels historiadors.

Acabada la tasca en lo mentat monument nos dirigirem á una pedrera romana situada entre Altafulla y 'l *Sepulcre dels Escipions*, no molt lluny de la carretera. Pálidas serán totas las descripcions que 's fassan d' aquell lloch ahont viu encara lo esperit y ressonan las petjadas dels esclaus d' aquell poble que avasallá 'l mon.

Digne d' estudi es, y á moltas consideracions se presta lo modo com eran arrancats de la penya, obrats y tot, los amples y ben tallats sillars *(pedras de fil)* que s'admiran en las construccions romanas. Ó no coneixian lo sistema actual *(endarrochs)* ó foren sensills imitadors dels egipcis; de tots modos l' estat present de la pedrera que permet estudiar totas las operacions que's practicavan, demostra molta habilitat en los obrers y son sistema, puig d' altre modo no 's compren que pulit ja un sillar de tres ó quatre caras, adherit encare á la massa general de la penya fos arrancat ab los ánguls iguals y ab tant extrema perfecció.—Al bell mitj d' una plasseta formada per l' extracció de la pedra s' alsa entre l' herbam imponent y magestuosa produhint la mes agradable y original impresió la pirámide coneguda per la gent de l' encontrada ab lo nom d'*Agulla del Médul*, massa informe d'ennegrida pedra, de 12 á 13 metros d' altura, deixada segurament pera midir la quantitat de material extret d' aquell lloch. Lo mateix objecte sembla tenir una especie de túmol que recorda las construccions megalíticas en lo centre de la pedrera.

Es dita general en la comarca que de la pedrera de l'*Agulla del Médul* ne tragueren lo material pera la construcció de la catedral de Tarragona; dato equivocat que te sos punts de certesa; puig la pedrera es purament romana y no cal duptarne que be ho demostran los amples sillars arrencats uns, mitj trevallats altres y diferents tots, de los usats en lo setgle XII, per las construccions aixís civils com religiosas; no obstant sembla probable, y no hi ha dato que probi lo contrari, que d' allí ne sortí la pedra pera la construcció del *Arce* y murallas romanas de Tarragona y de las despullas del *Arce* fou construhida la catedral.

Lo terreno conté diversas especies de fóssils aixís animals com vegetals.

De l' *Agulla del Médul* anarem dret á Tamarit distant apenas mitj' hora.

Vora la mar, en un puig ahont baten escumejant las onas, resta lo cadavre de la població que fou Tamarit. De lluny, la bonica agrupació de teuladas, parets y torras tancat per lo mur que l' environa, prou sembla que allí viu la vida del trevall, una població important, mes ¡ay! que un jorn passá per' allí lo geni de la destrucció y orgullós mostrá son poder inútil sembrant per tots indrets la sava qu'ha quedat soterrada entre las runas de robustas torras y las sensillas vivendas dels cultivadors d' aquell plá. Avuy Tamarit mostra al viatjant murs, casas, fonts, torras, portals, una capella del mes pur estil románich, una creu caminal, tot destruhit, ple de runa tot. No resta en peu mes que l' esglesia parroquial y algunas casas del entorn, la mateixa rectoria abandonada á l' acció del temps no tardará en desapareixer.

Lo mentat temple es un bonich exemplar de trancisió del románich al gótich, sens dupte pertany sa construcció al setgle XIII, la nau es de canó interceptada á voltas per un filet formant un arch de mitj punt; las capellas laterals son d' arch apuntat com los soportals de l' entrada, los murs tenen un metro d' espessor. Los retaules son relativament moderns; es digne d' esmentarse la petita pica románica de marbre blanch que trencada resta dessota la pica baptismal.

Se 'ns havia dit, y la tradició ho asesegura, que en la trona del costat de la sacristia hi predicá quatre voltas Fr. Vicens Ferrrer lo que conmemora una lápida que al costat resta.

No es possible, per quant dita trona fou construhida lo setgle XVII y Fra. Vicens Ferrer nasqué en 1357 y morí en 1419. Ademés la lápida que com á comprobant se cita es una inscripció sepulcral d' un Tamarit quin contingut es aquest:

+: OBIT: A: D: TAMARITO: MILES: KL: APLIS: A
ÑO: DÑI: M: CC: LXXX: II: Q: INSTITUIT: HAC: CAPPLL
Á: SCI: IACOBI: APLI: CUI: ASIGNAÚ: OES: HONORS
SUOE: EXIT9: I: PUET9: HOIES: I: OIA: IURA: QUOS
UL: QE: HABBAT: P: FRANCHU: ALODIU: I: TMIO: CAS
TI: MOTIS: OLIVI: I: HONORS: D: BOS: AGUAYTB: I: PA
RANATA: TRE: BITUATA: PROPE: MOLNDIA: D: P
ABBUI: I: HOSPICIU: AITU: BAESTRO: D
TAMARITO: U: I: SUO: TERM: 9TIET: PL

Las lletras cursivas de la séptima línea son duptosas per estar entrellassadas y ab alguns adornos. La *B* cursiva de la línea octava es ininteligible per lo borrada.

En un ermari de la rectoria vegerem una ample bandera perfectament conservada, pertanyent al setgle XVI ó XVII com també una pandereta, que se suposa sia árabe, de forma quadrada, cuberta de pergamí per las dos caras, policromat; contenint á dins un lligam ab cascabells de bronze de forma particular, produhint una armonia verament oriental.

Una costum popular ve á justificarne la existencia d' aquella pandereta á Tamarit. En alguns pobles de la provincia de Tarragona es costum antigua que la majorala vagi á tocarne la pandereta als núvis mentres los parents y amichs celebran las desposallas.

Los trevalls fets á Tamarit son: En Fiter un boceto al oli del portal y creu del terme, com també una vista de las runas. En Tobella y En Canal féren recull de fósils. Lo infrascrit, una vista de la plassa, dos ornatos de transició románica del presbiteri, detalls de ferretería, pica románica, cróquis de la pandereta y porta románica de la capella del cementir.—En la pedrera romana foren trets un cróquis y una aquarel-la de l' *Agulla del Médul*, y's reculliren fósils y altres objectes d' historia natural.

EUDALT CANIBELL, *Secretari.*

JUNTA DIRECTIVA.

Entre 'ls acorts presos per la Junta hi figuran los següents:

—Havent eixit nostre consoci En Lluis Cabello á fer un viatje per Fransa, Italia y Anglaterra, la Junta Directiva acordá en sessió del 27 de Novembre nomenarlo representant de aquesta Associació pera oferir la germanó á las corporacions similars á la nostra qu' existeixen en las mentadas nacions.

—Á tenor del article segon del Reglament, s' acordá la inmediata celebració de conferencias ab carácter públich, á quin fi s' han passat ja los oficis invitant á vários dels associats pera que escullin tema.

—Així mateix fou acordada la celebració de una vetllada necrológica lo dia 20 del corrent pera honrar la memoria dels fills il-lustres de Catalunya morts enguany.

E. Canibell, *Secretari.*

SECCIÓ DE PUBLICACIÓ.

DOS RECORTS DE UNA EXCURSIÓ Á BALAGUER.

I.

Lo portal de Sant Miquel. (1)

En 1876, quan dominat per una impressió dolorosa, cercava la calma mon esperit, y cattivat com sempre, per las gloriosas recordansas del passat semblava enlayrarse en la contemplació de monuments dignes d' estudi, mon amich Marsal Ambrós, va brindarme pera que l' acompanyés en una excursió que 'n tenia projectada per lo Urgell; y una de las mellors joyas arquitectónicas que vaig poder admirar va esser lo portal de Sant Miquel en Balaguer.

Quasi be, la presencia de una página desconeguda del art monumental á Catalunya va fer renaixer ma idea ja ensajada en 1872. de instituhir una Associació d' excursions, y puch assegurarvos que per efecte d' aquella expedició, per Novembre del mateix any, fondárem la «Catalanista de excursions científicas.»

Un lloch de Catalunya, tan conegut per sos productes agrícolas

(1) Primera part de un travall llegit en la vetllada literaria del 22 de Novembre prop passat.

com es lo Urgell possehia no una, sino moltas desconegudas empró valiosas manifestacions del passat esplendor de nostra terra y una creu caminal de delicada talla, un retaule de acabat travall, un imponent castell ó be un portal que conserva encare las armas dels antichs comptes, fantasiava nostra pensa y 'ns convidava á la meditació y estudi de temps passats; mentres lo Segre que segueix son curs sense deturarse y que caudalós atravessa la comarca, nos representava las trasformacions que sofreixen los segles, las diferentas maneras d' esser de la humanitat.

En lo bell punt ahont s' uneixen la carretera de Lleyda ab lo pont que facilita la entrada á Balaguer y que s' estén demunt del Segre, s' alsa magestuós per la entonació variada y negrenca de sas pedras, com per los delicats calats que 'l coronan y per los acabats relleus que s'hi destacan, lo portal de Sant Miquel. No havém vist reproduhida la porta aquella, en cap de las obras monumentals que s'han publicat de nostra terra, y es per lo mateix concepte digne de qde 's dongui á coneixer. Rematat per una filera de gó-

tichs marlets que com á dosser s' estenen, recobrint dos angels que presentan lo escut dels Comptes d' Urgell 's destaca en son centre la estatua esbelta y bastant ben modelada de San Miquel Arcangel, protegida per un dosselet. Es sumament curiosa pera la indumentaria y 's conservá en bon estat fins á últims de 1872, en quin any durant lo atach de una columna del exércit una granada va trencar lo cap de la figura y la llansa que aparentava sostenir.

Demunt per demunt de la porta 's veu pintat ab mangre lo nom *Sales 1663*, precedit d' un signe que 's referirá tal volta á un titol universitari.

No's tenen noticias concretas respecte á la construcció del portal de Sant Miquel. Unicament per referencia, poden trovarse en un pergamí del segle XII que vegérem en lo arxiu municipal, y que esmenta una concessió de terras, feta en Maig de 1189 per la comtesa viuda D.ª Dolsa y son fill lo compte Armengol VIII, ab sa muller D.ª Elvira, á alguns personatjes de Balaguer. Los llindars, son, la esglesia de Sant Miquel, las murallas, las casas del Pla de Moxons y la pedrera. En aquell document, classificat ab lo número 2 dels que en aquell arxiu se guardan s' dona rahó de la primitiva esglesia, quina historia 's relaciona ab lo pont y portal de Sant Miquel. Per lo caracter arquitectónich que avuy conserva la fábrica, 's compren que no es la porta actual la indicada en lo pergamí mencionat, puig per son estil pertany á últims del segle XIV ó á principis del XV. Sens dubte, al acabar lo segle XII, s' alsaria en aquell lloch lo antich portal que devia pendre lo nom de Sant Miquel, atesa sa proximitat á la esglesia aixís nomenada. Se tenen noticias de que la comptesa D.ª Margarida, mare del malhaurat D. Jaume, maná edificar durant son gobern (últims del segle XIV) un fort que s' anomená la *casa forta de la comptesa* y es de presumir, que al ensemps construhirian lo portal que describim, á ell adjunt.

Aislat avuy de las murallas que s' estenian rodejant la ciutat, s' alsa imponent, com un recort de lo que va esser: son aspecte general impresiona al que recorda que aquellas pedras enfosquidas per lo color que 'ls hi donaren los segles, esmentan los sofrimens d' un martir y l' ergullós poder d' un rey nou pera Catalunya, sotmes més tart á las reclamacions d' un conseller de Barcelona. Parlo del compte D. Jaume, presoner de guerra de D. Fernando I

lo de Antequera. Tancat en la alashoras comptal ciutat de Balaguer, va ferne heroica resistencia, pera sostenir sos drets á la corona aragonesa, tenint que rendirse á la fi, al exercit reyal, del elegit per los jutjes de Casp. En un dels documents que 's guardan en lo arxiu municipal, venen consignadas las paraulas que 's cambiaren al eixir per lo portal de San Miquel lo vensut senyor d' Urgel y presentarse al vencedor. Monfar en sa crónica, menciona també aquest fet pero tal volta revesteixi mes veritat lo document que es coetani. Si com espero la Associació, organisa una excursió á Balaguer, recomano á son estudi lo monument indicat y los documents que 's refereixen á aquellas interessantas páginas de la historia patria.

JOSEPH FITER É INGLÉS.

NOTICIAS.

Lo dia 17 del corrent va celebrarse la Junta ordinaria que prevé lo reglament procedint lo Sr. Fiter é Inglés á la lectura de sa ressenya «Excursió á Caldas de Montbuy y llochs circunvehins.

Havent dimitit del cárrech de mantenedor pera quin havia sigut nombrat D. Joaquim de Negre y Cases, ha passat á ocupar la vacant D. Emili Vilanova, quedant definitivament constituhit lo Consistori dels Jochs Florals pera 1879 en la següent forma: D. Gonzalo Serraclara, president. D. Dámas Calvet, D. J. N. Roca y Ferreras, D. Manel Lasarte, D. Angel Guimerá, D. Joseph Pella y Forgas, y D. Emili Vilanova, secretari.—Sabem que dintre breus dias apareixerá lo *Cartell.*

☞ De totas las obras que sos autors ó editors envihin pera figurar en la Biblioteca de la Associació, se 'n fará menció en la Revista bibliográfica d' aquest Butlletí.

De regoneguda importancia son los temas que 's desarrollarán en las conferencias públicas que á tenor de lo disposat en lo article segon del Reglament, van á celebrarse. De las primeras n' están encarregats los socis Srs. Benessat, Ribas y Quintana, pbre., Arabia y Solanas, Fiter è Inglés, y Domenech y Montaner, versant entre altres sobre los impor-

tants punts de «Historia Natural,» Consideracions morals sobre la mort dels mártirs de Barcelona, sacrificats en 1809.» «Los Clubs Alpins y las Societats d' excursions en l' Exposició universal de Paris de 1878.» «La rassa Hebrea á Catalunya y Art monumental catalá.»

Lo dia 22 de Novembre va reunirse en *vetllada literaria* la Associació procedint lo Sr. Fiter é Inglés, á la lectura de sa memoria *Dos recorts d' una excursió á Balaguer* y lo Sr. Canibell á una referent á Valldoreix.

Desde la publicació del primer número de nostre Butlletí, s' han practicat las següents *excursions particulars* totas ellas en extrem profitosas á las miras de l' Associació.

A Vallvidrera, pera copiar lo manuscrit de la guerra de la Independencia existent en aquella rectoria. Hi assistiren los Srs. D. Joseph Fiter é Inglés, D. Joseph Canal, D. Marsal Ambrós y D. Ramon Ambrós.

A Sant Adriá del Besós.—Assistents: D. Eudal Canibell y D. Serafí Amenedo.

A Sant Geroni de la Murtra.—Hi assistiren los Srs. Ambrós.

A Tarragona.—Los Srs. Fiter é Inglés, Canal y Canibell, que concorregueren á la excursió colectiva, celebrada en 30 de Novembre y 1.r del corrent passant despres á Tarragona, essent rebuts ab tota mena de distincions per nostres delegats Srs. Hernandez Sanahuja y Caballero. La prempsa d'aquella capital ha consignat la visita aquella, de quina se'n obtingueren alguns resultats positius, entre altres lo descubriment d' una lápida en lo grahó d' una capella existent en lo claustre de la Catedral. Los espedicionaris acordaren aixecar acta d' aquella sortida que 's llegirá als associats.

Lo comandant de las esquadras de Barcelona, ha concedit á nostra corporació un salvo conducte pera aprofitar en las excursions que 's fassan á llochs apartats.

Un deber de cortesia 'ns obliga á fer present nostre remerciament á las moltas comunicacions que s' han rebut de las societats científico-artísticas y literarias de Catalunya, contestant á la expontánea ofrena de germanó que 'ls hi feu la Societat.

Es digne de esmentarse lo elevat concepte que ha merescut á nostra corporació, la idea del Sr. D. Joan Bover, propietari del históric mo-

nestir de Sant Geroni de la Murtra, que 's proposa restaurar artisticament los claustres d' aquell artístich casal.

La Junta Directiva s' ha associat ab entussiasme á l' intent dels socis resident D. Joseph Fiter y delegat en Llansá D. Miquel Galter, proposant que la Associació s' interessi pera obtenir la restauració d' un dels joyells del art, mes prehuats de Catalunya.

Han regalat llibres pera la Biblioteca de l' Associació desde lo 15 de Novembre prop passat fins lo 15 del actual, los Srs. Socis següents:

D. Anton Torrents y Monner, 1 tomo dels *Presupuestos de la Provincia de Barcelona para el año económico de 1873 á 1874*, contenint un magnífich mapa de la provincia.

D. Isidro Torras y Oriol, 2 tomos enquadernats de la *Revista de Cataluña;* Barcelona, 1862, Manero.

D. Lluis Cabello é Ibañez, 1 exemplar de sa memoria d' entrada en la *Sociedad Barcelonesa de Amigos de la Instruccion* sobre l' tema: «*¿La ebullicion es un modo especial de reduccion de un líquido á vapor ó debe mas bien considerarse como un caso particular de la evaporación?*»

D. Eudalt Canibell, 1 tomo de *Memorias de la Real Academia Médico-práctica de la ciudad de Barcelona;* Madrid, 1798, Imprenta real.

D. Joseph Fiter é Inglés, 4 volums: *Regia Parnassi*, Tholosœ, 1757; *Istoria delle rivoluzioni accadute in Europa in materia di Religione*, del sig. di Varillas, Venezia, 1710; *Segunda parte de la Historia Pontifical y Catholica* per lo Dr. Gonçalo de Illescas; conté desde 1305 á 1570.— 1 tomo fól. Barcelona, 1622, Cormellas; *Tercera parte* de la meteixa Historia, per lo Dr. Luis de Bavia, 1 tomo fól. Barcelona, 1621, Cormellas.

D. Roman Arnet y Viver, una obra en 3 tomos, titolada: *Caroli Linnæi systematis plantarum Europæ, pars philosophica.*—Coloniæ—Allobrogum, 1786, sumptibus Piestre etc. Delamollière.

D. Ramon Arabía y Solanas, 3 tomos: *Catálogo de la Seccion española publicado por la Comision general de España en la Exposicion universal de Paris de 1878*, 1 tomo, Madrid, 1878, Minuesa de los Rios.—*Catálogo de la Exposicion retrospectiva de obras de pintura, de escultura y artes suntuarias*, celebrada per l' Academia de Bellas Arts de nostra ciutat en 1867—y *Obras poéticas* de D. Joseph M. de Arteaga y Pereira—*tomo I, Rimas libres*, ab notas críticas per lo meteix donador.

Han visitat fins avuy nostra Redacció, retornantnos la visita que 'ls ferem al apareixer y endressantnos tots ells las mes afectuosas expressions de simpatía, que vivament agrahim, los seguents periódichs: la *Gazette des Touristes*, de Paris; *La Mañana*, de Madrid; la *Revista de Gerona; El Eco Ampurdanés*, de Figueras; la *Revista Olotense;* la *Revista de Lérida*; *El Eco de Badalona; El Debate* de S. Martin de Provensals; *El Eco del Centro de Lectura*, de Reus; el *Diario de Valls; El Noticiero Dertosense* y lo *Semanario Bergadan.*

Tenim noticias de que s' reculleixen ab afany materials pera desenrotllar alguns dels projectes mes importants que constituhirán la Biblioteca, indicada en lo número anterior.

Nostre soci resident D. Joan Mañé y Flaquer, va facilitar expontáneament curiosas noticias respecte als llochs de la provincia de Tarragona que va visitar fa pochs dias la Associació. Es d' agrahir aquesta proba d' entussiasta adhessió y esperém que en semblants circunstancias, tots los socis s' interessarán en imitarla ja que s' farán aixís mes profitosas las excursions que s' celebrin.

Pera formar part del Museo s' han rebut los següents donatius:

De D. Serafi Amenedo, dos exemplars de mineral de coure, procedents de la montanya de S. Pere Martir.

De D. Joseph Fiter é Inglés, 1 geoda, 2 fóssils vegetals, y 3 fossils animals de Montjuich, 1 fragment arqueológich representant un Christ.

De D. Miquel Barcons, 3 exemplars alabastrins del Sagaró.

Ademés los exemplars recullits en las excursions colectivas y particulars portadas á cap.

Havent los elegits mantenedors del Consistori d'enguany D. Francisco Romaní y Puigdengolas y D. Joan Mañé y Flaquer presentat la dimissió de son cárrech, aixís com també tots los el-legits mantenedors suplents, torná á reunirse lo Cos d' Adjunts lo dissapte dia 7 del corrent pera completar lo de Mantenedors, essent el-legits pera eixos cárrechs, D. Dámas Calvet, y D. Joaquim de Negre; y pera mantenedors suplents: D. Emili Vilanova, D. Narcís Oller, D. Joan Pons y D. Francesch M. Pau Prengueren part en la votació 24 Srs. Adjunts.

Un de nostres consocis ha descubert en la porta románica del claustre de la Catedral d'aquesta ciutat una important lápida sepulcral de marbre blanch del següent contingut:

No podem menys d' enaltir com se deu, desde aqui, y presentar com á un gran exemple, lo llegat que en son testament otorgat en 27 Novembre de 1876 feu D. Francisco Martorell y Penya á la ciutat de Barcelona ó siga al Municipi ó Corporació que la representi, consistent en totas sas importants coleccions d' Arqueologia é Historia natural, junt ab los mobles que las contenen y de tots los llibres de sa propietat particular, y á mes la cantitat de 125000 pesetas, baix las condicions de que atengui la ciutat á la bona conservació de las ja ditas coleccions é inauguri ab ellas un Museo local públich y una Biblioteca ausiliar també pública, y que 's destini la renta de dit capital, ó la part d' ella que sia necesaria, á la fundació de un premi de 20000 pesetas, lo qual haurá d'adjudicarse cada 5 anys lo dia de Sant Jordi patró de Catalunya, á la mellor obra, original d' Arqueologia espanyola que 's presenti al concurs que al efecte haurá d'organisarse, sia impresa, sia manuscrita y d'autor espanyol ó estranjer.

La conducta del Sr. Martorell es d' aquellas que 's recomanan per si mateixas. Tot quant diguessim donchs en son elogi seria fret y no donaria idea de la alta admiració que per fets d' aquesta naturalesa sentim. Que lo respectuós entussiasme ab que ha rebut Barcelona lo llegat del senyor Martorell sia estimul pera que las personas que pugan ferho segueixin son exemple.

L' últim número del periódich il-lustrat *La Academia* publica lo retrato del celebrat pintor catalá En Modest Urgell junt ab la copia de son cuadro titolat *Lo toch del mal temps*.

IMPRENTA DE LA RENAIXENSA, PORTA-FERRISSA, 18, BAIXOS.

Any II. *Barcelona 20 de Janer de 1879.* *Núm. 3.*

BUTLLETÍ

DE LA

Associació d' excursions Catalana.

SECCIÓ OFICIAL.

EXCURSIÓ A SANT SADURNÍ DE NOYA,

SUBIRATS Y ORDAL.

Los socis que desitjin concorrer á tant interessant excursió, poden passar per Secretaría pera enterarse del itinerari y demés condicions.

SESSIÓ PÚBLICA

CELEBRADA LO DIA 20 DE DESEMBRE DE 1878 PERA HONRAR LA MEMORIA DELS CATALANS IL-LUSTRES MORTS DURANT L' ANY.

Acta.

Lo dia 20 de Desembre de 1878 á dos quarts de 9 del vespre, reunida en lo gran saló del *Fomento de la Produccion Española* una nombrosa y escullida concurrencia de senyors socis y personas invitadas, entre ellas bell aplech de senyoras y ab assistencia del Excm. Sr. Capitá General de Catalunya D. Ramon Blanco y del Il-ltre. Sr. Canonge d' esta Seu Dr. D. Bonaventura Ribas y Quintana en representació del Excm. é Il-lm. Sr. Bisbe de la Diócesis, que ocupavan asientos d' honor al costat del President, y de varios representants d' altras Associacions y de la prempsa de nostra capital y del Principat, lo Sr. President de l' Associació D. Francisco X. Tobella y Argila declará oberta la sessió.

Lo Secretari infrascrit llegí l' Acta de la sessió en que s' acordá celebrar la present vetllada necrológica.

Lo Sr. President llegí un traball biográfich referent als senyors D. Antoni Vila y Guytó, D. Llorens de Cabanyes, D. Antoni Perramon y D. Francisco Pla y Vila (q. e. p. d.) dedicant sols un recort al Sr. D. Esteve Torrabadella per haverse negat son fill, fent tort á nostras puras intencions, á que s' fes d' ell mes important remembransa.

Lo soci D. Joseph Fiter doná lectura d' una poesía de nostre consoci D. Francisco Gras dedicada á la memoria de D. Francisco de Sales Vidal.

Se llegí després una poesía del soci D. Artur Gallard dedicada á D. Llorens de Cabanyes.

Lo esmentat Sr. Fiter llegí luego la necrología del malhaurat poeta D. Francisco de Sales Vidal.

Lo soci D. Marsal Ambrós llegí la enérgica poesía del malaguanyat Cabanyes, premiada en 1875 en lo concurs de Montpeller, titolada *Lo Deu de les armades,* y lo soci D. Ramon Arabía la sentida de D. Antoni Vila y Guytó, premiada ab menció honorífica en los Jochs Florals de Barcelona del present any 1878, nomenada *Maror y calma.*

Lo soci D. Artur Bofill llegí una extensa necrología de D. Francisco Martorell y Peña, després de la qual lo esmentat Sr. Arabía llegí una poesía de nostre consoci Sr. Guimerá dedicada á la mort de D. Antoni Vila y Guytó.

Y lo Sr. President, després d' un breu discurs de gracias, tancá la sessió á un quart d' onze de la nit.

Lo Secretari, Eudalt Canibell.

EXCURSIÓ COL-LECTIVA

á Caldas de Montbuy y Mollet lo dia 6 de Janer de 1879.

Extracte del Acta.

Essentnos impossible per falta d' espay transcriurer l' acta complerta de tant aprofitada é interessant excursió, nos limitarem á fer ressurtir lo mes notable que visitárem los expedicionaris y en especial lo que no sabem se trobi citat en cap dels autors que par-

lan de Caldas y de sas antigüetats. Avans de comensar nostra sumaria relació, es just pagar un públich tribut d' agrahiment al Sr. D. Salvador Nogués, que ab tota galantería s' oferí á acompanyarnos y servirnos de guia en nostra rápida visita, aixís com en posarnos de manifest la lápida romana qu' en sa casa conserva y que avuy per primera vegada trayem á llum.

Comensá la visita per lo carrer de Vich, en quin son d' esmentar varias finestras góticas, la antigua *Casa del Senyor* y lo portal, surmontat per l' escut de la vila y la fecha, 1695, notable per un típich detall en son dintell. Passárem d' allí á la hermita del Remey y tornárem á entrar en la vila per lo carrer Major, que ofereix enfront del camí de Bigas las dos típicas torras á cada costat del carrer de Bellit, resto de las antiguas fortificacions. Arribats á la plassa del Progrés, passárem sota la típica arcada del que fou, segons la tradició, *Palau dels Comptes de Barcelona*, mes que pels documents y 'ls escuts, consta que pertanyí als marquesos de Rupil y finalment als Duchs d'Híjar. ¡Llástima fa veurer l' abandono d' aquest edifici...! grandiós y plé de bellíssims detalls d' arquitectura, está obert avuy á totas las inclemencias y, pastura del foch del cel innumerables voltas, ha rebut del poble lo nom fatídich de *casa dels llamps*. Visitárem lo barranch, ahont examinárem la constitució geológica del terreno, ben indicada entre altras senyals per los molts fóssils que s' hi troban, y passárem luego á examinar las tres lápidas citadas per Finestres y que están empotradas en la paret de sol ixent de la iglesia. Comprobárem las dos mes llegibles, puig la tercera, la més próxima al ángul S. E. de la iglesia, deguérem renunciar á interpretarla per estar quasi del tot borrada. Diuhen las tres, ab sa interpretació segons Finestres y en lo meteix ordre en que apareixen col-locadas:

S.S.	APOLLINI	APOLLINI
C.IROC.ZOTICUS .	SANCTO	L.MINICIVS
V. S. L. M	L.VIBIVS	APRONIANVS
	ALCINOVS	GAL.TARRAC.
		T. P. I.

midant respectivament $0^{m}875$ per $0^{m}585$, $0^{m}810$ per $0^{m}505$ y $0^{m}885$ per $0^{m}520$: «Consagrat á la salut. Cayo Iroco Zótico complí gus-

tós son vot.»—«Al Deu Apolo, Lucio Vibio Alcinoo.»—y «A Apolo, Lucio Minicio Apronià, fill de Tarragona, de la tribu Galeria, maná per testament col-locar (esta lápida).»—La primera, segons lo P. Fita, deu interpretarse d' altre modo, fent una P de la I, segona lletra de la segona ratlla, la qual está molt confosa, y allavors en comptes d' IROC qu'es un nom que res té de llatí, tindriam PROC y suplint *cilio* llegiriam PROCILIO, nom consemblant al que s' llegeix en moltas altras lápidas espanyolas.

Una cosa importantíssima y que fins ara no sapiguem s' hagi citat enlloch, notárem en la paret esmentada y es un baix relleu, col-locat entre la segona y tercera lápida á uns vuyt pams damunt d' ellas, y que, si bé molt maltractat, deixa veurer no obstant la figura de Júpiter y debia formar part d' un pedestal romá.

Férem una curta visita al Sr. Rector qu' ens rebé ab tota amabilitat y'ns feu ensenyar la iglesia, quina magnífica portada ab primorosas columnas salomónicas, obra d' un antepassat de nostre consoci Sr. Fiter, no poguérem menos d' admirar. La nau, espayosa y esbeltísima, es d' un estil gótich molt pur; lo demés jónich ó toscá. Visitárem l' antiquísima imatje de la Santa Magestat y per la falta de temps, deguérem retirarnos sens poderne consultar las lápidas del paviment de la capella, tapadas avuy per l' estorat, ni 'ls documents del arxiu municipal referents á la meteixa.

La lápida qu' en son establiment (ca 'N Broquetas) té lo Sr. Nogués, empotrada en la paret de una de las galerias de banys, está bastant borrada, mes creyém diu aixís:

CORNELIÆ.L.
R.APRO*NIANÆ*
MINERVÆ
V.S.L.M.

Las lletras cursivas son algo duptosas. Procurarém interpretarla ab més espay y 'n parlarém un altre dia.

Totas aquestas lápidas consonan en probar lo conegudas qu' eran las ayguas en temps dels Romans, com ho proban també los restos de thermas, medallons y altres objectes que s' trobaren al construir la Casa de la Vila. No hi ha que parlar de la coneguda *Font del Lleó* á la que va l' vehinat á escaldar las verduras per l' ús doméstich y per' engreixar lo bestiá económicament; sols dirém respecte de l' aygua que, segons informes autorisats, no es cert que

tinga diferentas temperaturas en las diversas fonts, puig que presa aqnesta ab thermómetro de décimas de grau, en diferents punts, dias, horas y estacions, ha resultat sempre tenir 70° centígrados, ab levíssimas diferencias, lo que constituheix la mes alta thermalitat natural coneguda.

En Mollet fórem obsequiats per Mossen Vicens Triadó ab l' amabilitat que té acostumada y que tant escayenta es á son sagrat ministeri. Nos ensenyá la iglesia, quin altar major, d' estil gótich flamígero, es una verdadera preciositat, y á mes nos doná ocasió de fixarnos en uns característichs detalls de la pica d' aygua beneyta de la dreta, únichs en son género. Una lápida examinárem també, mes sobre d' ella parlarém mes extensament en altre número.

Los dibuixos fets en la excursió son: pel Sr. Fiter, *pica d' aygua beneyta de l' hermita del Remey, vista d' un pati del palau dels Comptes, vista de la fatxada N.* del meteix, altra del *pont antich* y altra del *pedestal romá*, y pel Sr. Arabía, *detall del portal del primer pis del palau dels Comptes* y altra *vista del pont antich.*

Per extracte de l' Acta oficial,
Lo Secretari accidental,
R. Arabía y Solanas.

PRIMERA CONFERENCIA PÚBLICA

DONADA

PER LO IL-LTRE. SR. CANONGE DR. D. BONAVENTURA RIBAS Y QUINTANA.

Brillant y escullida concurrencia omplia la nit del 13 del corrent lo espayós saló del *Fomento de la Produccion Española* ahont tingué lloch la inauguració de las conferencias públicas que de conformitat al article 2.on de son Reglament, té acordadas celebrar la «Associació d' excursions Catalana». Lo nou é interessant del tema que versaba sobre aquell conmovedor epissodi de la guerra de la independencia referent á la mort dels bons patricis que s' proposaren ab mes fé que fortuna deslliurar Barcelona del jou del francés, y lo conegut nom del disertant, lo M. I. Sr. Canonge de la Seu de nostra ciutat Dr. D. Bonaventura Ribas y Quintana, contribuhiren sens dubte á cridar la atenció general y á que figu-

ressin en l' auditori, al costat del entussiasta jovent que desitjós d' apendrer, s' interessa sempre per tota idea gran y patriótica, los noms mes eminents en las lletras, las arts y las ciencias de nostra ciutat comptal.

Comensá lo Dr. Ribas, després de breus y galanas frases enaltint la idea y aspiracions de nostra Associació, per relatar sumariament las circunstancias de la conspiració y son malhaurat descobriment, prosseguint luego ab mes detenció en referir los detalls del empresonament y suplici dels cinch principals directors d' ella, Dr. D. Joaquim Pou, lo P. D. Joan Gallifa, D. Joseph Navarro, D. Joan Massan ay D. Salvador Aulet, quin retrato moral feu en sobrias y acertadísimas pinzelladas. Embellí lo Dr. Ribas tot lo curs de sa peroració ab oportunas y profondas consideracions, y mes de quatre voltas, al remembrar ab veu conmoguda los rasgos heróichs y l' sublim patriotisme de nostres antepassats, conmogué tant fortament l' auditori que difícil era contenir la emoció qu' en tots los cors despertá la viril eloqüencia del sacerdot disertant. Conclogué aquest son discurs en lo moment en que, expirant ja 'ls cinch mártirs de la patria, lo só de la *Tomasa* tocant á sometent venia á advertir als botxins que l' poble de Barcelona no s' donava y que la rassa dels héroes no s' havia encara estingit en la ciutat comptal.

Un nutrit picament de mans saludá lo fi de la disertació y 'ls nombrosos concurrents passáren á felicitar ab efusió al Sr. Canonge, manifestantli unánims lo desitj de que dongués prompte la segona conferencia. Aquesta s' donará demá y prometem tenirne al corrent en lo próxim número á nostres lectors, als quals advertim que la Junta Directiva ha prés las disposicions convenients pera que tothom puga col-locarse y no s' repetesca lo que passá en la primera, en que per falta material de lloch tinguéren que retirarse molts dels concorrents.

ELECCIÓ DE JUNTA DIRECTIVA.

Com prevé l' article transitori de nostre Reglament, tingué lloch lo dia 31 del prop passat Desembre la elecció de cárrechs pera l' present any académich, sortint elegits per una inmensa majoria, que proba la cohessió y unanimitat d' aspiracions de l' Associació,

los Srs. D. Joseph Fiter é Inglés, *President;* D. Artur Bofill, *Conservador del Museo;* D. Roman Arnet, *Bibliotecari;* D. Vicens Grenzner, *Tresorer*; y D. Marsal Ambrós, *Secretari*. A la satisfacció que 'ns cab al donar compte de tant compacta y acertada elecció, s' hi ha barrejat lo sentiment del refús del Sr. Fiter pera ocupar la Presidencia de la Societat. No havent cregut deber aceptar la dimissió que per escrit presentá dit Sr. Soci y que transcrivim mes avall, la Junta Directiva l' invitá á donar de paraula explicacions mes extensas y molt lluny de lograr ab aixó lo resultat qu' esperava, s' convensé ab greu pena de que, fent honor als lloables sentiments de delicadesa del Sr. Fiter, debia acceptarli la dimissió. Aixis ho feu, rebent ab satisfacció las protestas fetas pel Sr. Fiter de que continuará traballant per l' Associació ab lo meteix entussiasme y desinterés que sempre ha demostrat y que tant caracterisan lo verdader catalanisme. En virtut de aixó tingueren lloch lo dia 14 del corrent novas eleccions y en ellas quedá nomenat per unanimitat President de l' Associació en lo present any académich D. Ramon Arabía y Solanas, qui prengué possessió del cárrech en la meteixa sessió.

Veus' aquí ara la dimissió al-ludida:

«Tinch rebuda l' atenta comunicació, en quina se m' manifesta haver sigut elegit President de l' *Associació d' excursions Catalana* pera l' any académich de 1879, y al renunciar la proba inmerescuda que s' ha dignat dispensarme la Societat de sa distingida Presidencia, m' veig en lo cas de renunciar á tant honrós cárrech, obehint única y exclusivament á motius de fundada delicadesa que m' crech aquí rel-levat de manifestar en tota sa extensió.

Mon nom modest y desconegut, mas curtas forsas y mos escassos mereixements no concedirian á bon segur la importancia deguda á la Corporació, que pot arrelarse mes encara elegint pera dirigirla á qui no estiga abatut per desenganys crudels y posseheixi las necessarias qualitats de saber y d' energía.

Com á iniciador de las societats excursionistas de Catalunya, desde 1872, en que ab alguns amichs fidels vaig plantejar tant útil com ben secundat propósit, m' he dedicat ab afany al sosteniment d'un projecte qu' ha de produhir beneficiosos resultats á la Patria, mes avuy per avuy, circunstancias especials m'obligan á viurer allunyat

d' una vida activa, puig no m' sento ab forsas pera resistir dificultats externas, que tal volta fins farian decaurer mon decidit entussiasme. Veus' aquí per qué no m' trobo disposat á servir cárrechs tant honorífichs.

Atenent donchs á lo manifestat, espero que l'Associació s'dignará pendrer en compte ma dimissió rellevantme d'un lloch tan honrós com inmerescut.

Això no obstant, á mida de mos curts coneixements, traballaré en lo possible en benefici de l' Associació, complint ab lo esperit de son reglament y procurant correspondrer al bon companyerisme de mos benvolguts consocis.

Deu lo guard molts anys.—Barcelona 2 de Janer de 1879.—Joseph Fiter é Inglés.—Sr. President de l' *Associació d' excursions Catalana.*»

ACORTS DE LA JUNTA DIRECTIVA.

—En sessió del dia 23 de Desembre prop passat, lo de remerciar vivament al Excm. Sr. Capitá general de Catalunya D. Ramon Blanco y al Il-lm. y Excm. Sr. Bisbe de Barcelona D. Joseph M.ª de Urquinaona, per la proba de consideració que s' dignaren donar á l' Associació assistint lo primer personalment y lo segon per medi de son delegat lo Il-ltre. Sr Canonge D. Bonaventura Ribas á la vetllada necrológica del dia 20 del esmentat mes.

—En sessió del 3 del corrent, lo d' obrir una suscripció pera contribuir á la restauració del Reyal Monastir de Sta. María de Ripoll d' acort ab lo contingut de la següent comunicació:

«La Junta Directiva de sa digna presidencia, va confiarnos la honrosa comanda d' organisar una suscripció, acordada ja desde las primeras sessions celebradas per nostra societat, y quin producte deurá entregarse á la *Junta de restauració del Reyal Santuari de Sta. Maria de Ripoll;* ab ver entussiasme 'ns proposem correspondrer á la deferencia de la Directiva, que 'ns dona nova ocasió d' acreditar la respectuosa veneració que sentim per la joya artística qu' á despit de tants esforsos, anava sofrint las llastimosas conseqüencias d' una criminal destrucció y d' un oblit culpable.

Nos cab la satisfacció de tenir ben acreditada la profonda y no fingida admiració que 'ns feu sentir tan rich monument, quan á proposta y per iniciativa nostra, una corporació, de la qual nos havém degut separar, va gestionar y obtenir l' assignació de 8000 pessetas pera invertirlas en la restauració de la obra.

La circunstancia de contar entre l' nombre de nostres delegats á alguns ripollesos dels qui majorment s' han interessat en conservar tan notable página del art monumental catalá, nos permet oferir als qui contribuheixen á la suscripció que iniciem, un exemplar de la preciosa «Historia del reyal Santuari de Ripoll», escrita per lo erudit catalanista Sr. D. Joseph M.ª Pellicer, puig la Junta de restauració desitja que tots los suscriptors conservin un recort en cambi del servey que prestarán á la historia y al art, contribuhint ab sa oferta al sosteniment d' aquell valiós edifici.

Las condicions de la suscripció estarán de manifest en Secretaría de nou á deu de la nit de tots los dias feyners, y esperem del entussiasme de nostres benvolguts consocis que n' reportarem positius resultats, referintnos á tant lloable idea.

Posem en coneixement de vosté lo transcrit acort, esperant que s' servirá trasmétrerlo á l' Associació de sa digna Presidencia.

Deu lo guard molts anys.—Barcelona 31 de Desembre de 1878. —Joseph Fiter Inglés.—R. Arabía y Solanas.—Sr. President de l' *Associació d' excursions Catalana.*»

—En sessió de 15 del corrent, lo de oferir al Consistori dels Jochs florals pera que l' continui en lo cartell d' enguany, un premi consistent en «una joya artística y alegórica al autor de la mellor collecció, escrita en prosa, d' epissodis catalans, en nombre de sis al menos, basats sobre tradicions populars de la época moderna.»

SECCIÓ DE PUBLICACIÓ.

NOTA. Per la falta material de lloch no podem publicar en aquest número cap dels traballs que teníam preparats pera aquesta secció, los quals procurarém que tingan cabuda en lo número vinent.

NOTICIAS.

Desde l' 15 de Desembre prop passat fins lo 15 del corrent, s' han rebut los següents donatius pera la Biblioteca de l' Associació:

De D. Simon Alsina y Clos, 4 obras: 3 de que n' es autor, que son: la col·lecció de poesías catalanas, *Fullas secas;* la comedia castellana en tres actes y en vers, *Flores y espinas* y lo quadro de costums, *Un bateig;* y un exemplar en rústica de la obra *Mil y un epígramas catalans.*

De D. Joaquim Font y Crusó, 4 volums: *Gramática de la lengua castellana,* compuesta por la Real Academia Española, 4.ª edicion, Madrid, 1796, Ibarra; *Tratado legal theórico y práctico de letras de cambio,* por D. Miguel Gerónimo Suarez, Madrid, 1789, Doblado; *Diccionario Nuevo de las lenguas española y francesa* y *Dictionnaire nouveau des langues françoise et espagnole,* par François Sobrino; Brússelles, 1744, Gosse et C.ie, 2 tomos fól.

De D. Honorat de Saleta y Cruxent, lo 3.er tomo que acaba de publicar de sa *Historia universal dedicada á los ejércitos de España y Portugal.*

De D. Ramon Arabía y Solanas, 3 tomos: *Resúmen histórico-crítico de la ciudad de Tarragona desde su fundacion hasta la época romana, con una explicacion de los fragmentos del sepulcro egípcio en Marzo de 1850,* por D. Buenaventura Hernandez, Tarragona, 1855; lo tomo dels *Jochs Florals* de Barcelona de 1862, y un tomo de la *Historia general de España* por el P. Mariana; Madrid, 1848, Gaspar y Roig.

De D. Enrich Claudi Girbal, 1 folleto: *Discurso que en el solemne acto de apertura de la exposicion artística de 1878, celebrada por la Asociacion para el Fomento de las bellas artes leyó su Presidente D. Enrique Claudio Girbal.*

Y de D. Francisco X. Tobella y Argila, 4 volums: lo primer y segon tomo, corresponents als anys 1877 y 1878, de son periódich *L' Art del Pagés,* y los dos *Calendaris del Art del Pagés,* pera 'ls anys 1878 y 1879.

A més dels periódichs esmentats en nostre derrer número de 20 de Desembre prop passat, havem rebut desde dita fetxa fins avuy, los següents: *La Mina de oro,* de Madrid; *La veu del Montserrat,* de Vich; *El Eco Guixolense,* de S. Feliu de Guixols; *El Vigía de Urgel,* de Balaguer; *Las Circunstancias,* de Reus; *La Llumanera,* de Nova-York; *El Llabriego,* de Vilafranca del Panadés; *El Semanario de Manresa; La Enciclopedia médico-farmacéutica* y *L' Art del Pagés,* d' esta ciutat.

Remerciem per sa afectuosa correspondencia als qui 'ns tornan la visi-

ta y prometem la nostra als qui 'ns han saludat anticipadament. Si algun dels periódichs que ab nosaltres cambia no s' veu aquí esmentat, será perque no l' haurém rebut y en tal cas li preguém que 'ns ho fassi avinent pera poder reclamar ahont siga necessari.

S' han rebut pera l' Museo los següents donatius:

De D. Joseph Fiter é Inglés: una vista general y duas de detall del Portal de S. Miquel de Balaguer, y las cinch esmentadas en l' extracte del acta de la excursió de Caldas, continuat en aquest meteix número.

De D. Joseph Marquet Oliva: *una conquilla de mare-perla*, grabada interiorment al relleu, representant S. Bernardino, y *cinch medallas conmemorativas* de diferents metalls, que son: la del concili de definició del dogma de la puríssima Concepció de la Verge, de la guerra d' Africa, del concili ecuménich de 1860, la dedicada pel poble espanyol al general Prim y la de la febre groga de Barcelona en 1870.

Y de D. Vicens Triadó, Pbre., rector de Mollet y soci delegat en dit punt, una moneda de coure romana.

Gracias á las gestions practicadas per lo jove pintor Sr. Genovart y Alsina, se 'ns assegura qu' aviat s' empendrá la restauració dels quadros qu' adornan la capella de la Archicofradía de la Sang en la iglesia del Pi d' aquesta ciutat.

Tenim la satisfacció d' anunciar á nostres llegidors que lo Jurat calificador dels projectes presentats pera la construcció de un palau d' Institucions provincials d' ensenyansa ha premiat, per gran majoría de vots, al dels joves y distingits arquitectes catalanistas D. Lluis Domenech y D. Joseph Vilaseca, lo primer dels quals tením l' honra de contar entre l' nombre de nostres associats. Lo fallo del Jurat fou ratificat per la Excellentíssima Diputació provincial, per gran majoría també, en sessió del 7 dels corrents.

Rebin donchs los Srs. Domenech y Vilaseca nostra més coral y entussiasta enhorabona.

Tres certámens s' han anunciat eixos dias, dos d' ells literaris y un musical.

Lo primer es lo antich dels Jochs Florals de Barcelona, en que ademés dels premis ordinaris que costeja l' Excm. Ajuntament, s' ofereixen quatre premis extraordinaris pera traballs en prosa, costejats per l' Excel-lentíssima Diputació Gironina, l' Ateneo Barcelonés, l' Associació catalanista d' excursions científicas y la revista catalana «La Renaixensa;» un premi pera la mellor obra dramática, que costeja la Excma. Diputació de

Barcelona y un altre, ofert per alguns catalanistas, al mellor himne «Al renaixement de l' esperit catalá», qu' haurá de reunir condicions pera ser posat en música. Segons noticias prompte haurá de publicarse un suplement al cartell publicat á causa d' oferirse nous premis.

La secció catalanista de la Joventut católica de Barcelona ha publicat també las bases d' un certámen literari en que s' ofereixen quatre premis ordinaris á composicions en vers. Los Excms. é Il-lms. Srs. Arquebisbes de Sevilla y electe de Tarragona, l' Excm. Sr. Bisbe de Barcelona y l' Associació de católichs d' eixa ciutat ofereixen també premis extraordinaris á composicions en vers y costejan premis pera traballs en prosa, los Excms. Srs. Bisbes de Vich y d' Urgell y la redacció de la «Revista Popular.»

Y per fi l' Ateneo Barcelonés ha obert també un concurs públich musical en que s' ofereixen un premi de 1000 pessetas y un accéssit de 500 pessetas pera col-leccions de 12 composicions musicals vocals, havent de tenir una d' ellas carácter religiós y ser escrita sobre la lletra de la poesía *Llevant Deu*, de D. Antoni Careta y Vidal. Las altras 11 composicions se deixan á la elecció del compositor.

De veras nos dol tenir d' anunciar profanacions artísticas més ó menos conscientment practicadas, empró sempre sensibles. Dihem això perque ab pena havém examinat una imatje bizantina d' alabastre, representant la Verge, á cops d' escarpra arrodonida pera vestirli una recamada túnica. L' imatje s' troba en lo santuari de la Mare de Deu del Coll. Seria de desitjar que las personas encarregadas de la conservació y custodia de nostres temples vetllessen ab especial cuidado pera prevenir las reformas artísticas de tant mala lley.

ULTIMA HORA

Convensuts de que ha d' interessar de veras á nostres consocis y á tots quants tingan en molt la conservació dels restos arqueológichs y estiguin identificats ab lo fi que s' proposa nostra Associació, insinuém los resultats obtinguts ahír en una excursió particular que, ab tot y lo mal temps y la pluja, practicaren á Mollet y llochs circunvehins, los socis residents Srs. Arnet, Fiter é Inglés, Canal y Ciuró.

Com á resultat d' ella, y gracias á las gestions y desinterés de nostre delegat P. Vicens M. Triadó, menor observant, rector de Mollet, passan á enriquir nostre Museo, una notable lápida en marbre, romana per una cara y del segle x per l' altra, duas balas rasas procedents de la guerra de la Independencia, un cos d' estatua del segle XVI, tres pedras, formant las duas, de delicat trevall, la part superior y adornada d' una finestra de la meteixa época y l' altra lo capitell de la dreta. En lo número vinent ampliarém los detalls de tan aprofitada excursió.

IMPRENTA DE LA RENAIXENSA, PORTA-FERRISSA, 18, BAIXOS.

Any II. *Barcelona 28 de Febrer de 1879.* *Núm.*

BUTLLETÍ

DE LA

Associació d' excursions Catalana.

KARTOGRAFISKA SEMINARIUM BARCELONENSIS

SECCIÓ OFICIAL.

ANUNCIS OFICIALS.

Excursió de Vallvidrera al Papiol. — Los socis que desitjin concorrer á n' aqueixa excursió, poden passar per Secretaría pera enterarse del itinerari y demés condicions.

Rebaixa de preus.—La Junta Directiva té la satisfacció d' avisar als socis que, gracias á las activas gestions de la comissió corresponent, presidida per l' Excm. Sr. D. Francisco de Paula Rius y Taulet, aixís com á la bona voluntat dels Srs. D. Claudi Planás y D. Félix Maciá, Directors respectivament de las Companyías de ferro-carrils de Tarragona á Barcelona y França y de Granollers á Vich y S. Joan de las Abadessas, s' han obtingut de las meteixas considerables rebaixas de preus, pera los socis que assisteixin á las excursions que fassi per ditas vias l' Associació.

Biblioteca.—Los socis que desitjin consultar las obras de la Biblioteca y periódichs rebuts ó examinar los objectes del Museo, poden dirigirse de 2 á 4 de la tarde, los dimars, dijous y dissaptes, á casa del Sr. Bibliotecari-Arxiver, D. Roman Arnet, carrer del Hospital, 141, 2.on

Reglament—La Junta Directiva prega á tots los socis que no hagin rebut lo Reglament de l' Associació, que se servescan avisarho deixant nota en Secretaría, á fi de que se 'ls puga fer á mans.

Lo Secretari,

Marsal Ambrós.

EXTRACTE DE LAS CONFERENCIAS PÚBLICAS

CELEBRADAS PER L' ASSOCIACIÓ.

CONFERENCIA SEGONA.—*Dia 21 de Janer de 1879.—Per lo soci Sr. Canonge Dr. D. Bonaventura Ribas y Quintana, sobre l' tema: «Consideracions sobre la mort dels patriotas barcelonins Lastortras, Portet y Mas, en 1809.»*

Comensá lo conferenciant, reasumint lo tema de la primera sessió y donant lectura á una carta autógrafa d' En Joan Massana, escrita á la seva familia, desde la torre de la Ciutadela, pocas horas avans d' anar al suplici. Aquest document enterní de veras als que concorregueren al acte, puig es la expressió resignada d' un cor que sentia amor entranyable á la patria y entussiasme verdader per una causa nacional.

Passá després á referir la sorpresa dels modestos artesans que, guiats per lo foch de sa decissió, intentaren donar lo crit d' alarma desde la Seu de Barcelona, pera impedir la mort de las víctimas del 3 de Juny, los penosos traballs que sofriren permaneixent amagats per espay de 72 horas en l' orga de la Catedral, y la traidora estratagema de que s' valgueren los invasors pera pendrels. Va tributar també l' orador afectuosas frases á la memoria d' un dels jefes de la conspiració, D. Joan de Lubian, que no donant crédit á las enganyosas promesas dels afrancesats, lográ salvarse. Com en la conferencia anterior, lo conferenciant feu gala d' un llenguatje florit y expressiu, conmovent als concurrents ab la pintura d' aquella gloriosa y trista página de la historia contemporánea.

Acabá son discurs, excitant á que s' honrés la memoria d' aquells mártirs, donant á sas despullas honrós enterrament que sia digne testimoni de veneració y de respecte á son decidit heroisme. Tenim la satisfacció d' anunciar que s' están ja practicant en nom de nostra Societat las convenients gestions pera l' logro d' aquest projecte.

Calurosas y merescudas felicitacions rebé lo Dr. Ribas per part del nombrós y escullit auditori, al termenar sa brillant peroració donant lectura á la valenta poesía de Mossen Collell, «La gent del any vuit».

CONFERENCIA TERCERA.—*Dia 25 de Janer de 1879.—Per lo socí D. Honorat de Saleta, Coronel Comandant d' enginyers, sobre l' tema: «Consideracions sobre la defensa de Barcelona en 1697».*

La circunstancia de possehir lo conferenciant especials coneixements científichs pera exposar en lo desarrollo del tema escullit, li permeté fer un detingut análissis del meteix. Lo Sr. Saleta, lluhint l' honrós uniforme del institut á que pertany, comensá son discurs entrant detingudament en lo exámen del tema y ab llenguatje fácil y correcte demostrá tot lo foch apassionat de son amor patri, entenent lo catalanisme com á un orgull llegítim de Provincia agermanat ab los demés que forman la nació espanyola. Magistralment elogiá lo entussiasme d' aquells homes decidits, fent la merescuda pintura de la raquítica figura del Virrey Velasco. Recordá los fets aislats que s' esdevingueren durant aquell siti, posantne de relleu los epissodis mes culminants, y acabá son discurs tributant un recort afectuós als consellers que sapigueren conservar sa consideració monárquica á Cárles II, per més que la forsa de las armas enemigas los hagués subjugat.

Una salva de prolongats aplausos fou la cordial manifestació de simpatía que tributaren al orador los nombrosos oyents.

CONFERENCIA QUARTA.—*Dia 3 de Febrer de 1879.—Per lo Dr. D. Gayetá Vidal de Valenciano, catedrátich de la facultat de filosofía y lletras en la Universitat de Barcelona, sobre l' tema: «Algunas consideracions sobre literatura popular catalana». Traball llegit.*

Desenrotllá l' autor aquest tema presentant ab gracia inimitable lo tipo d' un jove, molt estudiós per altra part, pero tocat de la manía de col-leccionar antiguallas, tradicions, ditxos, refrans y tot lo que segons ell, constituheix avuy en dia ó contribuheix á explicar la literatura popular: soci de l' *Associació d' excursions* y de totas las academias y societats literarias de la capital, son afany de discutir no coneix límits y sa costum de preguntar á tort y á dret arriba á ferse mes que pesada, insufrible. Son oncle, distingit advocat, que no té mes ambició que la de que son nebot lo succeheixi en son *bufete* y la de veure'l casat ab sa filla, ple de sentiment al veurer la invasió d' aquesta manía que tem sia incurable, escriu á

un amich experimentat, li confia sos temors y li demana consell pera descaminar á son nebot de tan perillosa pendent. L' amich respon y sa resposta, baix l' apariencia de reflexions consoladoras, conté la refutació mes complerta de tots los arguments que contra l' esperit d' investigació s' han presentat; ab gran erudició y extremada prudencia, fa veurer la influencia saludabilíssima que tals investigacions poden tenir en lo benestar de la societat, demostra los bons resultats que poden donar pera los estudis históríchs, conservant monuments y tradicions, y fixa lo verdader camí pera que s' contingan dintre de son terreno propi y aprofitin tot lo que poden y deuhen aprofitar.—L' Associació no pot menos de tributar al Sr. Vidal de Valenciano la demostració de son agrahiment, unint son aplauso al que se li tributá en la vetllada per la justa y entussiasta apología que feu del esperit que la guia y qu' es tal com ell lo presentá en son excel-lent traball.

CONFERENCIAS QUINTA Y SEXTA.—*Dias 10 y 17 de Febrer de 1879.—Per lo Dr. D. Francisco de P. Benessat, sobre l' tema: «Consideracions sobre las transformacions y l' transformisme».*

CONFERENCIA SÉPTIMA.—*Dia 27 de Febrer de 1879.—Per lo Dr. D. Lluis Cabello é Ibañez, sobre «Hidrografía general com preliminar de la de Catalunya.»*

La abundancia de material nos obliga á aplassar fins al próxim número lo extracte de las expressadas conferencias.

SECCIÓ DE PUBLICACIÓ.

CARTA

del soci honorari P. FIDEL FITA *sobre la lápida descoberta en la excursió dels dias 6 y 19 de Janer á Mollet.*

Havent escrit lo soci D. Joseph Fiter é Inglés al P. Fita sobre la lápida romana que s' descobrí en la part posterior d' una del segle XII que, pera salvarla d' una destrucció certa, fou feta arrancar del lloch qu' ocupava per nostre soci delegat á Mollet y

rector de dita població P. Vicens M.ª Triadó, ha rebut d' aquell eminent arqueólech la següent resposta, que per sa importancia y degudament autorisats nos apressurém á insertar:

«SR. D. JOSEPH FITER É INGLÉS.

Madrid 2 de Febrer, 1879.

Amich: en la *Revista histórica* (any 1876, pág. 132) he parlat de la inscripció á que pertany lo fragment preciosíssim trobat á Mollet, y fins ara desconegut. Se coneixian dos altres fragmets (HÜBNER, *Corpus inscriptionum latinarum,* vol. II, 4509). Lo present fa rectificar la restitució de tot lo text del marbre intentada per los erudits, y fixa un dato histórích bastant notable.

		Fragment del Museo de Sant Joan.
Fragment de Mollet.	L-MINicius.-.fil. gal. na	TALIS·COS·PROC
	PROVINC, africae. sodalis. augus	TÁLIS.LEG·AVG·PR·PR·DIVI·TRAIÁ
	NI-PARThici. et. imp. traiani. ha	DRIANI.AVG.PROVINC·PAN
	NONIAe. inferioris. curator. al	LVEI·TIBERIS·ET·RIPÁRVM.ET
	CLOACÁRum. urbis. leg. divi. tra	IÁNI·PARTHICI.LEG·III·AVG.LEG.DI
	VI·TRAIÁni. parthici. leg..... bi	S.DONÁTVS.EXPEDITIONE.DACICA
	PRIMA AC. secunda. ab. eodem.	CORÓNÁ.VALLARI.MVRALI·AVREA
Fragment de Mataró.	HASTIS. puris. III. vexillis. III. l	ÉG.PR·PR·PROVINC·ÁFRICAE·PR
	TRIB.PL·Q.PROV..... IIIIVI	R.VIÁRVM.CVRANDARVM.ET
	L.MINICIVS·L.F· natalis. quadro	NIVS·VÉRVS·F·AVGVR·TRIB·PLÉBIS
	DESIG.Q.AVG·ET.eodem. tempore. leg. p	R·PR·PATRIS·PROVINC·AFRICAE·TR
	MIL.LEG. I·ADIVT.P.F·Leg.XI.cl.p.f.leg	
	XIIII. ma.....	RT·VIC·IIIVIR.MONETALIS·A·A·A·F·F
	BALINEVM-cum. port	ICIBVS · SOLO · SVO · ET
	DVctus.	FÉCERVNT

OBSERVACIONS

Llíneà 1.ª) Luci Minici Nadal de la tribu Galeria fou cónsul subrogat (*suffectus*) l' any 107 de J. C.—Lo nom del seu pare (Luci?) s' ignora, y s' veya en lo fragment següent esgarriat per desgracia.

En lo meteix any fou cónsul per 3.ª vegada Luci Licini Sura; obtingué per aquesta rahó tantíssims monuments en Barcelona, com ho tinch explicat en lo dit passatge de la *Revista histórica*.

Llin. 2-6.) L' any següent (108) Minici gobernava l' África proconsular, provincia del senat y pople romá, qual capital era Cartago. Lo títol de *sodalis Augustalis* indica l' ordre de *sacerdot* que desempenyava en lo col-legi dels 21 instituhit per Tiberi á fi y efecte d' honrar ab culto públich los Césars morts y divinisats. Entravan en eix col-legi tant solament las personas mes distingidas del imperi. En temps de Trajá (98-117) y de Adriá (117-138) Minici fou legat imperial propretor de la Pannonia inferior, provincia militar, la qual donava entrada á la Dacia (Moldavia, Valaquia, Transilvania y part de la Hungría) y tenia per frontera oriental lo Danuvi desde Buda-Pesth fins á Belgrado poch més ó menos. En Roma se li confiá un cárrech de policía urbana dels més principals, ço es, la vigilancia y cuidado de las corrents d' aygua de que surgian la seguretat, l' higiene y l' comers de la capital del mon. Fou general de dos legions: la 3.ª augustéa, y la de qui l' nom se trobava en lo fragment de la llínea 6, desgraciadament perdut.

Llín. 7.) Hübner, inseguint á Henzen y á Borghesi havia suspitat que l' comensament d' aqueixa llínea era:

AB - EODEM - DONIS - MILITARIBVS

Lo fragment novament regalat á VV., treu tot dubte, y n's fa veurer que Minici prengué part activa en la primera expedició contra Dacia (any 102), com y també en la segona (anys 105-107). Los *Dacis* pasan per alemanys, puig que lo verdader nom nacional y la llengua d' eixos es *Deutsch*, comprenent la major part de las gents germánicas. L' emperador Trajá era d' Andalusía, y Minici probablement fill de Barcelona. Las moltas colonias romanas fun-

dadas llavors en los que ara son Principats Danuvians y parlan *rumá*, se degueren en gran part á l' esfors d' aqueixos dos héroes; y bó seria que quand vinguin á Espanya (segons se diu) los embaixadors del nou regne de Bulgaria per estrenyer lo llas d' amistat y parentiu que lliga las dos nacions, puguessen veurer ben collocat á Barcelona eix monument tant insigne de la rassa llatina, la qual desde las bocas del Danuvi fins á las del Tajo s' extent. Lo consulat de Minici (any 107) com premi de sas proesas, s' avé molt bé ab la fí de la guerra Dácica.

Lo demés es clar y ha sigut explicat per los autors que s' han ocupat dels altres fragments. Hübner se queixa de que s' haji extraviat lo de Mataró, que cita lo P. Rius de las Escolas Pias. Hübner lo va buscar inútilment, y jo també. A veurer si son VV. mes afortunats. Farian un gran servey á la Historia, no solament de Catalunya, sí també universal.

Las inscripcions de l' Edat Mitjana son així meteix importants. Probablement tots aqueixos fragments foren destinats á pedras d' altar, y s' distribuhiren desde Barcelona per lo Prelat eclesiástich á Mataró y á Mollet. Qui sab si l's altres que faltan se trobarán en altres poblacions del Bisbat? De totas maneras jo l's estimaria moltíssim m' afavorissen VV. ab un *calco* de paper secant, *de tot* (ensemps romá y mitjá) pera consolidar mon traball d' investigació, y ajudarlos en lo poch que puch. De V. afm. s. y a.

FIDEL FITA.»

NOTICIAS.

Biblioteca.—Pera la Biblioteca s' han rebut los següents donatius desde lo 20 de Janer prop passat:

De D. Francisco X. Tobella y Argila, 1 tomo: *Manifestacion en que se publican muchos y relevantes servicios y nobles hechos con que ha servido á sus Sres. Reyes la Excelentísima ciudad de Barcelona singularmente en el sitio horroroso que acaba de padecer en el presente año de 1697.*

De D. Joaquim Font y Crusó, 1 tomo: *Diccionario militar, por D. Raimundo Sanz.—Madrid, 1794, Ortega.*

De la Junta Directiva del *Fomento de la Produccion Nacional*, 1 folleto: *Memoria relativa al Estado de la Sociedad «Fomento de la Produccion nacional» y á los trabajos practicados por ella durante el último ejercicio de 1878.*

De D. Enrich Vidal de Valenciano, 1 tomo: *Ramellets, aplech de poesías originals de diferents autors que las dedican á las noyas catalanas.*

De D. March Mir, soci delegat á S. Sadurní de Noya: *Privilegi del terme de Subirats, 1687.*

De D. Joseph Pleyan de Porta, soci delegat á Lleyda, 1 tomo: *Guia-Cicerone de la ciudad de Lérida,* escrita per lo donador.

De D. Felip Ricart y Fernandez de Córdoba, 3 obras: *Leçons d'Algèbre, par Ch. Briot*; *Lecciones elementales de Química moderna, por Adolfo Wurtz, traduccion de D. Jaime Almera, Pbro.*; y *La Vuelta por España, tomo III, que comprende la provincia de Barcelona.*

De D. Honorat de Saleta y Cruxent, lo tomo 4rt de sa *Historia universal dedicada á los ejércitos de España y Portugal.*

Y de D. Joan Navarro Reverter, son *Discurso pronunciado en el Ateneo de Valencia con motivo del aniversario de su fundacion.*

Periódichs rebuts.—Desde nostre derrer número s' han rebut los següents periódichs en aquesta Redacció, á mes dels ja anunciats en los números anteriors:

Bulletin trimestriel du Club alpin français (quatrième trimestre de 1878), de París; *El Vigia de Balaguer*; *El Cardoner*, de Manresa; *La Quincena Musical*, de Madrid; y lo *Fomento de la Produccion Española*, lo *Fomento de la Produccion Nacional*, *L'excursionista*, *Revista del Instituto agrícola catalan de San Isidro*, *La quinzena del pagés*, *La via del Ebro* (prospecte), la *Revista popular* y la *Revista zoófila Barcelonesa, órgano de la Sociedad protectora de animales y plantas*; de nostra ciutat.

Ab aquest son ja 34 los periódichs nacionals y estrangers qu' han admés lo cambi ab nostra modesta publicació, donant probas del companyerisme que deu agermanar sempre á la prempsa y que de cor 'ls agrahim.

Museo.—Los objectes que s' han rebut pera l' Museo desde l' 15 del passat Janer fins lo 28 del mes corrent, son:

De D. Lluis Cabello é Ibañez: un *kilix* ó copa que servia pera las libacions entre 'ls romans;—una *lucerna* ó lámpara, de terra negra cuyta; y altres quatre objectes de cerámica romana, trobats tots en unas excavacions de Pompeya fetas á presencia del donador.

Del P. Vicens M.ª Triadó, rector de Mollet y soci delegat en dita po-

blació: un importantíssim fragment de lápida romana en marbre, sobre l' qual se trobará una carta del P. Fita, en la *secció de publicació* d' aquest meteix número. La cara oposada forma un' altra lápida del segle XII.— Un cos d' estátua del segle XVI, que representava Sant Vicens.—Tots dos objectes procedeixen de la iglesia parroquial. —Duas balas rasas de la guerra de la Independencia.

De D. N. Borrell, á instancias del expressat Sr. Rector: Duas pedras, formant la una, de delicat traball, la part superior y adornada d' una finestra del segle XVI y l' altra un capitell de la dreta. (De tots aquestos objectes de Mollet, s' en doná compte ja en lo derrer número del BUTLLETÍ en sa «última hora»).

De D. Roman Arnet: Copia d' una lápida hebrea qu' existeix en Barcelona, en la casa número 1 del carrer d' En Marlet.—Una lámina que representa la torre y part de la muralla romana, construïda sobre la muralla y porta ciclópeas de Tarragona.

De D. Artur Gallard: Una vista en fotografía del Santuari de la Mare de Deu de Nuria.

De D. Gayetá Pié: Un fragment de crustáceo y 'ls següents moluscos, que procedeixen de la costa atlántica europea: GASTERÓPODOS: varios exemplars de la *Purpura lapillus* L.; 1 d' una *Voluta*; 1 de la *Littorina littoralis* L.; 3 d' una especie del género *Trochus*. ACÉFALOS: 1 valva de *Lutraria*; 5 exemplars de la *Tellina tenuis Lam.* y 1 d' una especie del género *Pecten*.

De D. Eudalt Canibell y D. Feliciá Marí: Vista de Santa Creu d' Olorde.

De D. Domingo Soteras, delegat en Saragossa: fotografía de la *Torrenueva* d' aquella ciutat.

De D. Joseph Canal y Febrer: 1 medalla en coure, de 6 centímetros de diámetro, ab aquesta incripció: *A los eminentes servicios de su distinguido hijo el Diputado á Cortes D. Víctor Balaguer, Barcelona agradecida; año 1870*—y las 10 següents monedas, totas de plata: 1 del rey En Jaume; altra de Cárlos III (1706), altra d' Alfons I y altra d' En Ferrand I, las quatre de Barcelona; 1 d' En Alfons d' Aragó, un fragment d' un' altra de la dominació árabe en Espanya, altra de Navarra, 2 d' En Felip II ó III y 1 d' En Lluis XIV rey de França y de Navarra.

De D. Artur Bofill, procedents del peu del castell de Subirats: 2 exemplars de calissa compacta.—MOLUSCOS: 1 *Helix aspersa* Müll., 1 *H. vermiculata* Müll., 1 *H. strigella* Drap., 2 *H. Penchinati* Bgt., 1 *Bulimus quadridens* Müll. 2 *Pupa polyodon* Drap. y 4 *Cyclostomus elegans* Müll. —PLANTAS fanerógamas: 2 *Cardamine hirsuta* L., 10 *Draba verna L.*, 3 *Thlaspi perfoliatum* L., 15 *Hutchinsia petræa* R. Br., 2 *Pistacia Lentiscus* L., 1 *Erica multiflora* L., 1 *Rosmarinus officinalis*, L.—Eteógamas: 1 *Ceterach officinarum* W. y 2 *Asplenium Trichomanes* L.

De la excursió col-lectiva del 16 del corrent: procedents de las margas blavas dels voltants de Sant Sadurní de Noya los fóssils següents: Moluscos: 2 *Pinna*, 1 *Arca*, 1 *Modiola?*—Zoófit: 1 *Clypeaster?*—1 *Ostrea* d' un banch d' aquestos acéfalos que hi ha prop de la estació del ferro-carril.—Tots los fóssils enumerats s' han trobat incomplerts.

Del Sr. Rector de Subirats: 4 exemplars del actual segell de la Parroquia.

De D. Santiago Rusiñol, 3 dibuixos de la excursió á Subirats: *Vista general del castell, Estudi de rocas y Vista de la iglesia de Subirats.*

Y de D. P. Pomés, *Vista de la iglesia del peu del castell de Subirats.*

Visita.—Lo dissapte dia 1.er del corrent, una comissió de l' Associació tingué l' honor de presentarse al Excm. Sr. Alcalde D. Enrich de Duran, soci honorari nato de la meteixa, pera entregarli dos oficis, l' un oferint al Ajuntament nostre modest, pero lleal y entussiasta concurs en tot quant fassi referencia á la instalació, conservació y engrandiment del Museo Martorell, y l' altre pregant á la Corporació Municipal que aculli en nom de Barcelona la idea emitida per lo Il-ltre. Sr. Canonge Ribas en la derrera conferencia que doná en nostra Associació, alsant en lloch apropósit, com es en los voltants del Parch, un digne monument conmemoratiu als vuyt mártirs de la patria, sacrificats en 1809. Lo Sr. Duran rebé als comissionats ab exquisita amabilitat, assegurantlos que l' Ajuntament y ell en particular s'interessarian pera realisar tant lloables propósits, acceptant ab agrahiment los serveys qu' á tal efecte li oferia nostra Associació. La comissió s' retirá sumament satisfeta de la visita y ab fondadas esperansas de que la magnánima excitació del Sr. Canonge Ribas no será desatesa.

Dimissió.—En sessió general ordinaria, celebrada lo dia 4 del corrent, havent insistit per causas ajenas á sa voluntat, lo Sr. Grenzner, tresorer electe, en presentar sa dimissió, se procedí á novas eleccions, resultant nomenat per unanimitat pera desempenyar dit cárrech lo Sr. D. Pere Clapés y Trabal. Es inútil que fem ressaltar la significació de votacions tant compactas com las que han tingut lloch, precisament en la elecció de cárrechs, niu quasi sempre de dissensions y pretext de disgustos. Això demostrará á las personas que imparcialment estudiin la marxa de l' Associació qu' aquesta sols se nudreix d' altas aspiracions y desinteressats propósits, mantenintse fidel á la noble ensenya que té escrita en sa bandera: «tot pera la patria.»

Regrés.—Ha retornat de son viatge per França é Italia nostre soci resident Sr. Cabello, assegurant lo cambi de relacions ab algunas societats

d' aquells paíssos, y portant pera l' museo alguns preciosos objectes de cerámica trobats en unas excavacions que presenciá en Pompeya.

Estátua del Rey En Jaume.—Está ja molt avansada la construcció del pedestal pera la estátua del Rey Conqueridor D. Jaume, que ha de col-locarse en la plassa de la Aduana de Valencia. La obra será suntuosíssima y de bon sabor artístich per las noticias qu' en tenim.

Descobriment geológich important.—En lo terme de Montegut (Olot) s' ha descobert una pessa dentaria d' una especie zoológica de la época quaternaria. Es un caixal d' un Mammouth que té 20 centímetros de llarch, 15 d' ample y 25 d' alt y pesa 8 kilógramos, apesar de no esser sencer.

Primera necrología d' En Martorell.—En lo número 2 de la revista catalana «Lo Renaixement» ha vist la llum la «Necrología de D. Francisco Martorell y Peña» escrita per nostre soci resident y Conservador del Museo D. Artur Bofill, y llegida pel meteix en la sessió pública celebrada per nostra Associació la vesprada del 20 de Desembre prop passat, lo qual fa que siga aquest lo primer traball llegit y publicat en honra de tant eminent patrici. Havem observat, qu' en «Lo Renaixement» s' ha equivocat lo nom de l' autor, posant Joseph en comptes d' Artur Bofill, equivocació que s' ha repetit també en la secció de novas al donar compte de la constitució de nostra Junta Directiva. Esperem que la redacció de «Lo Renaixement» fará constar en lo próxim número la esmena d' aquesta doble equivocació.

Excursió á Tiana.—En una excursió particular verificada á Tiana lo dia 9 del corrent per los Srs. Canibell, Canal y Amenedo, tinguéren ocasió de veurer un important retaule del segle xiv ó xv, que bo y malmés conservan ab religiós cuidado los il-lustrats Rector y Vicari de la Parroquia de S. Cipriá, dignes per tal concepte de la coral enhorabona que 'ls hi envia desde aquestas páginas nostra Associació.

Excursió á S. Sadurní de Noya y Subirats.—Segons lo anunciat se verificá aquesta excursió lo dia 16 del corrent, mes no haventse encara llegit l' acta de la meteixa, redactada ja pel Sr. Tobella, no podem continuarla en lo número d' avuy. Dels importants resultats obtinguts s' en pot formar idea no obstant per los objectes rebuts pera l' Museo y Arxiu que mencionem en altre lloch d' aquest número, entre los quals figuran los magnífichs dibuixos, fets per los socis Rusiñol, Pomés y Canibell, que serán som-mesos á la Junta General del dia 1.er de Mars prop vinent.

Conferencias del Dr. Ribas.—En los números 6 y 8 del important setmanari «La Veu de Montserrat» que surt á llum en Vich baix la direcció del llorejat poeta catalá Rev. D. Jaume Collell, Pbre., han comensat á publicarse las dos conferencias que doná en nostra Associació lo soci Sr. Canonge Dr. D. Bonaventura Ribas y Quintana. Van publicadas la primera y part de la segona y en recomanem la lectura á aquells de nostres lectors que no pogueren sentir aquellas patrióticas y eloqüents disertacions.

Nova lápida.—Nostre entussiasta consoci lo Coronel Saleta 'ns ha afavorit ab una de sas benvolgudas lletras fetchada á Sagunto, per quina s' ve en coneixement de que l' actual governador d' aquell castell D. Pere Victoria, ha conseguit fa poch lo descobriment en la fortalesa, de tres mosáichs sobreposats y d' una lápida romana que forma part d' un mur d' escarpra. Lo contingut de la predita inscripció es com segueix:

G. FABIO.
RECTILINEO.
GAL. PROBO.
PATER.

Programa de traballs pera l' mes de Màrs.—En lo prop vinent mes y en los dias que oportunament s' anunciarán, celebrará l' Associació conferencias públicas y vetlladas literarias, á las que podrán los socis acompanyar á individuos que no pertanyin á la societat:

Conferencias: segona y tercera sobre «Hidrografía de Catalunya» per lo soci Sr. Cabello é Ibañez, Doctor en ciencias; sobre 'ls «Carácters propis de l' Arquitectura catalana á través de las diversas épocas y estils artistichs» per lo soci D. Lluis Domenech, Arquitecto; sobre 'ls «Clubs Alpins y las Associacions d' excursions» per lo President de l' Associació D. Ramon Arabía y Solanas, Llicenciat en filosofía y lletras, y sobre 'ls «Juheus á Catalunya» per lo soci D. Joseph Fiter é Inglés, Professor mercantil académich.—*Vetlladas literarias:* «Las menestralas de Reus» per D. Francisco Gras; «Laurona» per D. Eudalt Canibell; «Acta de la excursió particular á Mollet» per lo esmentat Sr. Fiter; «Moluscos del plá de Barcelona» per D. Artur Bofill, advocat; y «Relació d' un viatje á Suissa» per lo dit Sr. Arabía.

Llista de socis.—A fí de no retardar indefinidament la publicació dels noms de nostres socis delegats, y accedint als desitjos que se 'ns han manifestat, desde l' present número comensem á alternar la llista dels meteixos ab la dels residents, las que continuarem á la vegada en los números successius.

IMPRENTA DE LA RENAIXENSA, PORTA-FERRISSA, 18, BAIXOS.

Any II. *Barcelona 31 de Mars de 1879.* *Núm. 5.*

BUTLLETÍ

DE LA

Associació d' excursions Catalana.

A NOSTRES SUSCRIPTORS

A fi de no retrassar lo molt material que s' va acumulant, d' avuy en endevant constará lo Butlletí de 24 planas en comptes de las 16 que havia tingut fins avuy. Altras melloras anirem introduhint en aquesta publicació, si continúa veyentse honrada com fins ara per lo favor del públich.

SECCIÓ OFICIAL.

ANUNCIS OFICIALS.

Excursions pera l' mes d' Abril.—Los socis que desitjin assistir á las que s' han de celebrar en dit mes, se servirán passar de 9 á 10 del vespre per Secretaria, ahont trobarán los itineraris y se 'ls donarán los demés detalls que necessitin

Plechs, cartas y documents dirigits á l' Associació. — Preguem á totas aquellas personas y corporacions que hagin de dirigirse per escrit á l' Associació, que se servescan fixarse en posar l' adressa *A l' Associació d' excursions Catalana, Gegants, 4, 1.er,* á fi de que no s' confonga ab la d' altras Associacions de nom parescut, com ha succehit ja mes de quatre vegadas.

Lo Secretari,
Marsal Ambrós.

EXTRACTE DE LAS CONFERENCIAS PÚBLICAS
CELEBRADAS PER L' ASSOCIACIÓ.

CONFERENCIAS QUINTA Y SEXTA.—*Dias 10 y 17 de Febrer de 1879.—Per lo Dr. D. Francisco de P. Benessat, sobre l' tema: «Consideracions sobre las transformacions y lo transformisme».*

Comensá lo disertant dihent que lo desitj innat en l' home de coneixer lo que passa á son entorn l' havia portat, per la observació y experimentació dels fenómenos naturals, al descobriment de la relació constant qu' existeix entre un fet y sa causa, ó lo qu' es lo meteix, á la investigació de las lleys de la naturalesa, pensant teorías que conduheixen mes ó menos á la veritat; teorías de las quals unas han prevalescut, portant á la ciencia un verdader progrés y determinant las utilíssimas aplicacions y sorprenents resultats qu' en nostres dias admirem; mentres qu' altras han passat ab la velocitat del llamp, fascinant claríssimas intel-ligencias, obtenint momentáneo favor en lo camp de la ciencia, mes sens deixar resultat positiu, com no sia las discussions originadas per lo dubte qu' han posat en los esperits, per qual motiu únicament han contribuhit al suprem fí de la ciencia, á trobar la veritat.—En lo nombre d' aqueixas teorías inclogué la dels quatre elements, la de Stahl sobre lo flogist, las dels alquimistas, lo dualisme químich y la de la generació espontánea ó heterogenia, base sobre la qual descansa la del transformisme, la que s' en diu teoría de Darwin.

Indicá lo fet de que tot se transforma en la Naturalesa, desde las moléculas que forman los cossos, hasta las forsas que determinan sa acció en lo regne inorgánich; essent clara fins á la evidencia la rotació contínua de la materia del mon inerte al regne vegetal y de aquest al animal, demostrada principalment per lo cambi realisat per la assimilació y la respiració, que mantenen l' equilibri entre 'ls elements de la terra y de l' aire desde que termená la obra de la creació. Respecte á las forsas, digué, se sab com se metamorfosseijan los que s' en diuhen dinamídeos ó fluids elementals, sas relacions ab l' atracció y fins á quin punt pera la explicació de las causas que determinan los fets físich-químichs tendeix la ciencia á la unitat. La astronomía, com la física y la química no son mes que mecánica.—Mes la forsa mineral ó *energía natural*, com la

anomena ja un distingit naturalista espanyol, sens cedir lo domini que té sobre la molécula que passa al regne orgánich, no pot transformarse en forsa vital pera donar orígen al més petit sér organisat, entrant aquí á la exposició dels fets que demostran la falsetat de la teoría de la generació espontánea, citant endemés la autoritat de la Academia de ciencias de la nació vehina y en particular la del conciensut y profon investigador Mr. Pasteur. Acabá lo disertant sa primera conferencia fent notar las relacions qu' existeixen entre la heterogenia y lo materialisme y positivisme, molt distint de l' experimentalisme, materialisme que conduhint per altra part al individualisme, forma, segons Hubert, la mes perillosa del egoisme, fereix de mort á la societat.

En la segona conferencia comensá lo disertant reasumint ab brevetat la anterior, reproduhint los arguments científichs que desacreditan la teoría de la generació espontánea, fixant la diferencia qu' existeix entre la putrefacció y la fermentació.—Entrant en la exposició del sistema darwiniá, invitá als oyents á una excursió mental al mar que anomená de la fecunditat, dintre d'aquellas aiguas ahont per la sola energía dels elements minerals, per las forsas físico-químicas, se reuniren los organogénichs pera donar orígen á las *moneras* especie de protoplasma, de qual agregació debian naixer las *amebas* y *synamebas*, luego las *gastrealas* y per successivas transformacions las *ascidias*, l' *amphioxus* y per últim lo marsupial, lo mono y l' home.

Termenada la exposició d' aquest nou génesis, feu lo conferenciant ab breus paraulas la apología de son autor en qui, digué, deu reconéixers al naturalista extraviat en sas admirables disposicions intel-lectuals, per la influencia de sa poderosíssima imaginació.—Fentse cárrech de las principals causas de transformacions y successiva perfecció dels sérs que admet lo darwinisme, digué lo disertant que la selecció no pogué esser possible en los primitius sérs, á mes de que no la veyém imposada com lley natural en cap dels del regne botánich ni del regne animal, essent lo crehuament aixis meteix un fenómeno accidental que, realisat entre individuos d'un meteix género, jamay produheix especies novas, sino tant sols híbrids destituits las mes de las vegadas del poder fecundant y quals carácters se perden lo més tart á la tercera y quarta generació, tornant los sérs al tipo primitiu, lo que s' reconeix ab lo nom

de *peloria* en la ciencia natural: de manera que, segons Brogniard los transformistas desertan del camp de la ciencia pera entretenirse en qüentos de fadas. Faivre diu en son llibre «variabilitat de las especies y sos límits» que ab tot y los diferents cambis de rassas, lo tipo especie subsisteix y Flourens assegura que ni tant sols en lo regne vegetal ha pogut l' home adquirir una *rassa* definitivament fixa y persistent.—Respecte als *medis*, á la *necessitat* y al *hábit* digué. ¿En quals circunstancias cambia l' órgano? Transformar la necessitat en poder creador es una aberració inaudita del esperit científich, segons Janet. L'hábit subsegüent á las evolucions de Maillet no pot fer mes que robustir l' órgano, segons ensenya la anatomía, com la *lluyta per la vida* no pot donar mes que vensuts, essent en tot cas, al revés de lo que preten la escola transformista, sols un agent d' eliminació. La mutació de las especies s' oposa al método, y lo método es la ciencia segons Cuvier; endemés implica imperfecció notoria, en contra de lo qu' ensenya la experiencia, en totas las obras de la creació.

Per altra part, en cap terreno s' han trobat vestigis d' aqueixos sérs intermedis qual existencia suposan los transformistas, com indica molt oportunament Valroger.

Exposá lo disertant que mentres los darwinistas asseguran que no existeixen diferencias fundamentals entre las facultats intellectuals del home y dels demés animals, Quatrefages y altres naturalistas las troban suficients pera proposar la formació del regne hominal.

Seguí la disertació ab la indicació de la forsa directrís de la vida que reconeix Claudi Bernard en los diferents gérmens, lo qual fá impossible tota mutació ó derivació, fent notar ademés la unitat y orígen de la especie humana demostrada en la ciencia per Cuvier, en la geografía per Walkenaer y en la historia per Dumont-D'Urville y Freycinet; acabant nostre consoci sa conferencia ab la reproducció de las ideas exposadas per Agassiz desde sa cátedra de Cambridge, en los Estats-Units, lo qual, parlant un llenguatje no bastant comú en la vella Europa, ahont la veritat no sempre gosa del favor de la popularitat, diu que lo darwinisme es contrari á la ciencia, á la filosofía y á la llibertat. «Naixer sens destino, digué lo disertant, viurer sens objecte, morir sens esperansa... no es pas aixó lo que revela la historia, ni la aspiració constant de la humanitat.»

CONFERENCIAS SÉPTIMA, OCTAVA Y DÉCIMA.—*Dias 24 de Febrer y 3 de Mars de 1879. — Per lo Dr. D. Lluis Cabello é Ibañez, sobre «Hidrografia general y de Catalunya.»*

Com á introducció general, comensá ocupantse de l' aygua en son primitiu estat com solsament composta de sos dos elements constitutius hidrógeno y oxígeno; exposá los diferents ensaigs per qual medi los químichs que d' aquest estudi s' han ocupat vingueren á demostrar sa naturalesa y aquells ab los quals mes tart enriquiren son estudi. Doná una ideya dels varios estats que l' aygua presenta y las modificacions dels meteixos, explicant las propietats comuns á tots los estats y las diferencials entre ells.

Entrant ja en lo estudi de l' aygua en la naturalesa exposá los diferents principis que l' acompanyan constantment y los que sols ho fan accidentalment, elements que per son nombre y naturalesa son orígen de moltas classificacions necessarias pera lo estudi complert del flúido.

Va fer un análisis de las meteixas donant á coneixer la síntesis dels de *Raulin, Chevreux, Walferdin, Patissier, Chenu, Herpin* y *O. Henry*, declarantse partidari d' aquest últim per separarse del carácter d'aplicació que domina en las anteriors y basarse tant sols en lo concepte químich.

Passá luego á descriurer los varios procehiments analítich-hidrológichs dividintlos en análisis en lo manantial y en lo laboratori. Lo primer pot considerarse mes bé com á introducció al meteix temps que com á complement del segon, puig que no sols li suministra datos preciosos sino que també permet la determinació de principis que per sa gran volatilitat sería impossible reconéixer en lo segon.

Considerá com análisis en lo manantial lo coneixement geológich y meteorológich de la localitat, los carácters organoléptichs y la determinació dels principis volátils ó sa transformació en fixos, al meteix temps que considerá com análisis en lo laboratori la determinació col-lectiva ó aislada dels elements, ja qualitativa ja quantitativament.

Al parlar de dits análisis feu notar lo exposats á error á que están los resultats analítichs que no se 'ns donan á conéixer com á hipotétichs, per quin motiu los autors 'ns presentan las quantitats

dels elements combinats, essent aixís que dels ensaigs analítichs solsament se deduheix los dels elements aislats, per lo qual es impossible assegurar la quantitat en que 'ls elements ácids, per exemple, se combinan ab los básichs, quan un dels primers entra en combinació ab mes de un dels segons.

Detallá los diversos procehiments pera portar ben conduhida l' aygua, usats actualment, y exposá la importancia que tenian respecte de la conservació de la meteixa, puig podia sa imperfecció alterar fácilment sas virtuts.

Explicá la manera com las ayguas prenen los elements minerals que mes tart tenen d' assimilarse.

Ressenyá alguns manantials de Catalunya, conforme la classificació de O. Henry, recomanant á la Associació la necessitat de que dongui á conéixer en sas excursions lo concepte hidrológich de la localitat ahont se verifiquin, vulgarisant aixís lo coneixement dels manantials catalans ignorats á despit de sa importancia y aumentantla dels ja coneguts, á qual objecte proposá á l' Associació que instalés un petit laboratori ahont poguessin verificarse los ensaigs.

Termená lo disertant sas conferencias aconsellant als qui s' fian dels resultats analítichs que no s' deixin il-lusionar per los elements enlluernadors qu' en los meteixos se prodigan, puig que las mes de las vegadas no deuhen las ayguas sas propietats mes que á un ó dos elements dels que entran en sa composició. Indicá també un dato segur per' adquirir la certitut de la bondat dels manantials y es la constancia de resultats analítichs observats en bastant espay de temps, ab tot y 'ls cambis atmosférichs, citant com á exemple lo de la Puda de Montserrat, ahont desde que lo malaguanyat químich Dr. Munner verificá son análisis en 1863 no han cambiat ni la naturalesa ni l' nombre dels elements que hi trobá en aquella época, autentificats posteriorment y ab tant llarch espay de temps per lo distingit químich Dr. C. Ferrari y lo il-lustrat metje de l' establiment Dr. D. Lluis Góngora en los ensaigs per ells verificats.

Pera que l' nombrós auditori s' fes mes capás de las explicacions, lo disertant se serví d' una pissarra y alguns aparatos.

CONFERENCIAS NOVÈNA Y UNDÉCIMA.—*Dias 10 y 24 de Mars de 1879.—Per lo périt agrónomo D. Francisco Xavier Tobella y Argila, sobre l' tema: «Incubació artificial.»*

Haventli sigut impossible al Sr. Cabello donar sa segona conferencia anunciada sobre «Hidrografía catalana» per haberse tingut qu' ausentar sobtadament de Barcelona, y trobantse en lo local lo soci Sr. Tobella, á instancias de la Directiva n' improvisá una sobre *Incubació artificial,* ocupantse molt principalment de la descripció del Criadero-modelo d' incubació artificial y procreació de las aus casolanas, que l' Sr. Solá acabava d' obrir en la vehina vila de Gracia lo 7 de Mars del present any.

Després d' enumerar las diferentas rassas de gallinas qu' en ell hi ha, passá á explicar los diversos aparatos destinats á la incubació dels ous, seguint los variats períodos que sufreixen los meteixos en sas múltiples transformacions fins arribar al estat de polls y finalment va descriurer ab molts detalls lo aparato destinat al engreix de la viram.

Com la concurrencia doná probas molt senyaladas del agrado ab qu' habia rebut aquella improvisació, li fou pregat al Sr. Tobella, que donés un' altra conferencia sobre l' meteix assumpto y quedantli encara molt qu' exposar comptant ab la venia de la Directiva, aixis ho prometé als oyents.

Comensá lo Sr. Tobella sa segona conferencia sobre la *Incubació*, dividintla en *natural* y *artificial*. Digué que la primera es aquella que no necessita de cap medi auxiliar pera obtenir la procreació y la segona es la qu' emplea 'ls aparatos descoberts modernament, que proporcionan als ous la temperatura de 32° R., igual á la de la lloca.

Manifestá que la incubació artificial no era una cosa nova, ja que s' remonta á 2.000 anys enrera; que son descobriment fou casi casual, per quant un home s' posá un ou á la pitrera y la escalfor natural feu desarrollar un poll; que desde llavors se dedicáren los egipcis á aquesta industria, per mitj dels forns anomenats *mamals*. Fent historia, vingué á parar al any 1858, en quin lo P. Gonzalez escrigué sobre la manera d' incubar los ous per medi de la aygua de Caldas de Montbuy; que desde dita época fins avuy s' han continuat una munió d' ensaigs á Catalunya per diferentas

personas aficionadas, fins que l' Sr. Solá ha vingut á posarho en planta.

Desseguida s' ocupá dels diversos medis coneguts y sistemas empleats pera la conservació dels ous, manifestant que creya molt perjudicial l' excessiu calor, la massa humitat y l' molt fret.

Entrá aixís meteix en importants consideracions sobre l' alimentació de las aus casolanas, que digué podia esser vegetal, animal y mixta. Aquest fou lo punt mes important, lo mes difícil y sobretot lo qui verament lográ interessar á la concurrencia. perque en la industria á que 'ns referim, es la base essencial del negoci.

Presentá diferents productos animals, com: carn, sanch y ossos preparats pera servir d' alimentació á las gallinas, pera que 'l públich pogués examinarlos detingudament.

Posant una série de datos númerichs sobre la importació d' una munió diaria de gallinas, de que som tributaris encara al estranger y principalment á França, pera fer veurer la importancia d' aquesta industria introduhida per primera volta en Catalunya: acabant per felicitar al Sr. Solá, qu' ha dotat á nostra benvolguda terra del primer establiment en son género.

Los expontáneos y prolongats aplaudiments del acabament, denotaren al Sr. Tobella, que sos datos foren rebuts ab gust, per lo nombrosissím auditori qué l' escoltava.

Conferencia duodécima.—*Dia 31 de Mars de 1879.—Per lo Ll. D. Ramon Arabia y Solanas, President de l' Associació, sobre l' tema: «Los Clubs Alpins y las Associacions d' excursions.»*

Aquesta nit ha de celebrarse la anterior conferencia, de la que tindrém al corrent á nostres lectors en lo próxim número.

EXCURSIÓ COL-LECTIVA

á S. Sadurní de Noya, Subirats y Ordal lo dia 16 de Febrer de 1879.

Extracte del Acta:

En aquesta acta de la excursió feta al 16 de Febrer, se dona lleugerament compte de la formació geológica del terreno, qu' á

dreta y esquerra atravessa l' ferro-carril fins á S. Sadurní de Noya; luego de la Torre Romana, que voltada de enmarletada cerca, s' aixeca altiva en lo caserío de Sant Joan Sasroviras: de la Iglesia del meteix poble, qu' es una capella bizantina sofisticada durant lo período del goticisme y del Castell-rectoría de Subirats fundat en temps de Berenguer *lo vell*, segons novas del Sr. Mir, qui 'ns doná la copia adjunta, referent á la ordre manant arrunarlo y que diu aixís, sens faltarhi una lletra.

«Dn Diego Gonzales Brigadier de los Ejercitos de su Magd, Coronel del Regimiento de Dragones de Osuna y Comandante del destacamento de tropas que se hallan en este Castillo.

Por cuanto combiene al real servicio la demolicion de este castillo y birtud de las hordenes con que me hallo, del exmo Señor Duque de Pópuli Captan General del exercito y Principado de Cataluña. Hordeno y mando al Bayle y Jurados de la villa de San Zedorní, embien por todo oi beinte y cinco gastadores y que estos traigan picos y todo lo necesario para el efecto que se piden. Y bendran socorridos de pan y lo necesario por tres dias executando esta horden con toda brebedad pues en casso de que en ella tengan omision seran castigados con todo el rigor de la guerra tambien devan traer á este castillo dos arrobas de pólvora para poner en hornillos. Dada en Castellvi y Enero 22 de 1714. Sale á las seis de la mañana.

Dn Diego Gonzales.»

En lo arxiu de la Parroquia de S. Pere de Subirats poguerem veurer alguns pergamins, datant del sigle XIII, lo mes antich, y en quins poch trobárem digne d' esmentarse. Lo que 'ns cridá la atenció fou un volum manuscrit sobre paper y quina fetxa es XI kal. frebuarii anno Dñi. MCCCXXXVII.

En lo *llibre de la obra començat en 1774. Inventari del que 's trova existent en lo mateix any*, entre altras s' hi llegeixen las següents notas:

«Ms un plech de Inventaris ny ya 29 de la Centuria sis cents.»

«Ms altre plech de inventaris de la senturia set cents y son 12.»

Com en altra part del *Butlleti* havem ja donat nota dels traballs fets en la excursió y dels objectes recullits, no 'ls tornarem á es-

mentar aquí. Després del lleugeríssim extracte, qu' acabém de fer de l' acta, 'ns queda un vuyt qu' omplir, y es lo de fer constar nostre agrahiment envers los avuy delegats de la *Associació d' Excursions Catalana,* Srs. D. Magí Ferrán, Pbre. rector de S. Pere de Subirats, D. March Mir y D. Pere Rovira de la Foradada, abdós propietaris de S. Sadurní de Noya, á quins debém tota mena de consideracions, per las que d' ells meresquérem tant desinteressadament.

Per extracte del Acta oficial.—Lo Secretari accidental.

FRANCISCO X. TOBELLA.

VETLLADAS LITERARIAS.

EXTRACTE DELS TRABALLS LLEGITS EN LAS METEIXAS.

Vetllada del dia 7 de Mars de 1879.—Llegí lo Sr. Fiter é Inglés una memoria titulada *¿Laurona?* original del Sr. Canibell.

Comensa aquesta memoria explicant l'objecte de nostra Associació y condolentse de que en lo renaixement catalanista los estudis históríchs no tingan mes importancia y no 's fixin mes en aclarir molts punts dubtosos de nostres anals.

Passa després á enumerar los importants restos romans trobats en La Garriga y deduheix d' aquí que una ciutat populosa degué existir en aquell lloch en dita época. Examinant seguidament quina podría esser aquesta, contra la opinió general creu que be podría esser *Laurona*, (que col-locan á Liria en lo regne de Valencia quasi tots los historiadors) ja que l' principal fet histórích d' aqueixa població coincideix tantíssim ab la posició topográfica d' entre La Garriga y *Llerona*, fent notar de pas la molta semblansa qu' existeix en abdós noms *Laurona—Llerona*,—hipótessis digna d' esser tinguda en compte.

No obstant, á juhí del autor d' aqueix traball, falta encara examinar un punt importantíssim pera assegurar que sía *Laurona* la població que no hi ha dubte existí en la época romana entre La

Garriga, Llerona y L' Atmetlla en lo Vallés, lo que será objecte d' altre traball per part de dit Senyor.

Llegí després lo soci D. Francisco Gras un llarch é interessant article titolat *Las menestralas de Reus* dividit en nou paragrafos.

Lo primer es una ben pensada introducció plena de vida y sentiment; en lo segon descriu moral y físicament las menestralas fent ressaltar son estat social, sos trajos é inclinacions; lo tercer es un quadro purament campestre en lo qual se descriu l' aplech al modest poble de Castellvell; en lo quart pinta l' autor lo carnaval, los balls de la societat «L' Olimpo» y las *danzas*; lo quint está consagrat á la quaresma y en ell ressalta lo novenari de Sant Joseph, quina descripció recorda la época de Goya y de D. Ramon de la Cruz; en lo sisé s' ocupá de la popular verbena de Sant Joan y de l' aplech de Santa Marina en lo Santuari de la Misericordia; lo seté, un dels mes notables de la obra, descriu las festas dels barris, y en ell destacan las graciosas *sagristanas* de l' arrabal de Sant' Ana, alfombrant ab espígol los carrers al só de la música á la punta de sol y la repartició de las cocas al mitj dia; l' octau es una gráfica descripció de las tardes á Salou y de las expedicions estiuencas y lo nové y derrer es una bella alegoria ahont hi campejan los homens mes destres de Reus, fills del poble ó de las modestas menestralas.

Vetllada del dia 22 de Mars de 1879.—Lo Sr. Fiter é Inglés procehí á la lectura d' una extensa ressenya de la excursió particular practicada lo 19 de Janer prop passat á Mollet. Referintse á la excursió col-lectiva á Caldas de Montbuy celebrada á primers de aquell mes y que doná lloch al descobriment de la preciosa lápida qu' avuy enriqueix nostre Museo, descrigué després la entussiasta acullida del digne delegat de l' Associació, Mossen Vicens M.ª Triadó, judicant mes tart las curiositats totas que tanca la iglesia, especialment la notable pica del segle XII y la graciosa portada del renaixement. Se referí aixís meteix á la casa d'En Borrell describint sa típica fesomia quin croquis acompanyá; feu á grans rasgos la historia de Mollet y acabá describint la importancia de la lápida romana descrita en lo anterior número del Butlletí per nostre soci honorari lo P. Fidel Fita.

D. Simon Alsina y Clos doná luego lectura á un típich quadro

de costums barceloninas, titolat «Lo enamorat» que, si altres traballs no acreditessin á dit Senyor de profon observador y d'escriptor correcte, bastaría pera posarlo en primera línea entre 'ls bons autors que compta avuy lo renaixement catalá.

Termená la vetllada ab una bellíssima poesia del Sr. Clapés, titolada *¡Poesia!* de la qual doná lectura lo Sr. Regordosa.

SECCIÓ DE PUBLICACIÓ.

Ofici del Excm. Ajuntament de Barcelona

sobre l' monument conmemoratiu dels mártirs de la Independencia, sacrificats en Barcelona en 1809.

Tenim lo gust de manifestar á nostres lectors que lo Excm. Ajuntament ha acullit ab entussiasme lo pensament d' erigir un monument conmemoratiu als patriotas sacrificats en 1809 en la esplanada de la Ciutadela que, com deyam en nostre derrer número, li proposá la Associació d' excursions catalana recullint la excitació feta per son soci lo Sr. Canonge Ribas en las primeras conferencias que en la meteixa doná. Per sa importancia copiem á continuació l' ofici, que contestant al nostre ha tingut á bé dirigirnos lo Excm. Ajuntament y á quin cumpliment dirigeix l' Associació desd' ara tota sa activitat. Diu aixís: «En vista de la atenta comunicacion de 30 de Enero último, en la cual la ilustrada Asociacion que V. dignamente preside se sirve interesar al Municipio para que levante un público monumento, destinado á contener las cenizas de los heróicos mártires barceloneses de la independencia Gallifa, Pou, Massana, Navarro, Aulet, Portret y Lastortras; y teniendo en cuenta cuan importante es honrar debidamente la memoria de los grandes patricios y de los grandes

caracteres, no solo porque sus merecimientos les hacen á ello acreedores, sino tambien para que sirva de constante ejemplo á la posteridad; y al propio tiempo cuan acertado es el pensamiento de esa Asociacion, tratándose de esclarecidos varones, cuyo heroismo per su reciente fecha es de todos conocido, cuyos nombres todos recuerdan, y cuyos mortales restos yacen sin embargo en humildísimo sarcófago, olvidados y ocultos en la Catedral, este Ayuntamiento en consistorio de 28 de febrero último, acordó manifestar á esa Corporacion que acoje con entusiasmo su citado pensamiento y se propone llevarlo á cabo con el concurso de todos los barceloneses y en especial de la Asociacion de escursiones Catalana, por lo cual le suplica que utilizando los distinguidos conocimientos artísticos de sus asociados, formule un proyecto de un digno y elegante, pero sencillo y poco costoso monumento, en vista del cual pueda el Municipio ceder el terreno necesario para emplazarlo é iniciar una suscripcion pública para construirlo. =Lo que se comunica á V. para su conocimiento y efectos consiguientes.—Dios guarde á V. m. a.—Barcelona 11 de Marzo 1879. —El Alcalde Constitucional, Enrique de Durán.—P. A. de S. E., El Secretario, B. Farriols Morel.—Sr. Presidente de la «Associació d' excursions Catalana.»

NOTICIAS.

Publicacions rebudas.—Agrahim la visita que 'ns han fet per primera vegada las següents publicacions: *El Monitor de primera enseñanza*, *La Laboriosidad* y la *Revista del derecho y del notariado (Enero-Marzo, 1879)*.

Biblioteca.—Desde l' 1.er de Mars s' han rebut las obras següents:

De D. Joaquim Font y Crusó: 1 volum, *Tesoro de las tres lenguas española, francesa é italiana*, Cologne, 1671.—1 vol., *Thesaurus hispano-latinus utriusque linguæ verbis et phrasibus abundans*, P. V. Requejo,

Barcinone, 1826.—1 vol., *Las confessiones del glorioso doctor de la Iglesia S. Agustin*, traduzidas del latin al castellano por el P. Ribadeneyra, Barcelona, 1613.—1 vol., *Práctica de secretarios*, per Ezpeleta, Barcelona, 1758.—1 vol., *Guia del estado eclesiástico seglar y regular de España en particular y de toda la Iglesia Católica en general*, para el año 1827, Madrid, 1825.—1 vol.; *Historia de la vida de Marco Tulio Ciceron*, escrita en inglés por Conyers Middleton, traducida por D. J. A. de Azara, Madrid, 1790.

De D. Miquel Cuní y Martorell: 1 fascícul, *Excursion entomológica y botánica á la montaña de Montserrat, en Junio de 1878*, escrita per lo donador. Barcelona, 1879.

De D. *** 1 vol., *Historia del Derecho y de su desenvolvimiento en España* por el Dr. D. Clemente Fernandez Elias, Madrid, 1877.—*Código de las siete partidas del rey D. Alfonso el Sábio, glosadas por el lic. Gregorio Lopez*, tomo I, partida I, Madrid, 1877.—1 vol., *Estudios populares sobre las principales épocas de la historia de la humanidad*, por J. Guillaume; I *Orígenes del hombre*; II *Primeras civilizaciones*, Barcelona, 1876.—1 vol., *Discursos pronunciados en las córtes de 1836, 1837 y 1838* por Joaquin M. Lopez, Barcelona, 1874.—1 vol., *Las diosas de la libertad. Mujeres de la convencion y del directorio*, por M. Cappefigue, Barcelona.—1 vol., *El arte de los fuegos artificiales, seguido de algunas nociones sobre la luz eléctrica*, por L. M. E. Andot, Barcelona.—1 vol., *Escardots*, versos de J. M. Codolosa, Barcelona.—1 fascícul, *Ce que c' est que l' exil*, per Víctor Hugo, Paris, 1875.—1 vol., *Asociacion literaria de Gerona*, certámen de 1874, Gerona, 1875.

De D. Joseph Fiter é Inglés: 1 vol., *Elementos de Astronomía náutica*, del célebre Fr. A. Cañellas, Barcelona, 1816.—1 vol., *Le Paradis perdu* de Milton, traduit par de Pongerville, Paris, 1861.—1 curiós compendi: *España en la mano* per D. Francisco Antonio de Arana, Madrid, 1791.—1 fascícul, *Memoria necrológica de D. José Vilaclara Gibert*, escrita per lo donador, Barcelona, 1879.

De D. Gayetá Vidal y Valenciano: *Consideracions sobre literatura popular catalana*, escritas per lo donador, qui las llegí en la conferencia pública celebrada per l' Associació en lo dia 3 del passat Febrer.

De D. Joseph Marquet Oliva: 1 vol., *Los trobadors nous*, col-lecció de poesías catalanas escullidas d' autors contemporáneos per Antoni de Bofarull, Barcelona, 1858.—1 vol., *Gra y palla, paper pera matar ratos*, per D. Serafí Pitarra, Barcelona, 1867.—1 vol., *Cuentos del avi*, per Serafí Pitarra, Barcelona, 1867.—1 vol., *Llibre del amor*, per varios autors, Barcelona, 1876.—1 vol., *Tradicions religiosas de Catalunya*, per Agna de Valldaura, Barcelona, 1877.—1 vol., *Escenas de la vida pagesa*, per

Joaquim Riera y Bertran, Barcelona, 1878.—1 vol., *La rosa blanca*, comedia en tres actes y en vers, per Serafí Pitarra, Barcelona, 1867.—1 fascícul, *La esquella de la torratxa*, gatada en 2 actes, per D. Serafí Pitarra. —1 fascícul, *La venjansa de la Tana*, gatada en un acte per D. Serafí Pitarra, Barcelona, 1864.—4 fascículs, *Lo Xanguet*, almanachs pera 'ls anys 1865, 1867, 1868 y 1869.—1 vol., *La orfaneta de Menargues ó Catalunya agonisant*, per Antoni de Bofarull, Barcelona, 1862.

De D. Rupert Regordosa: 3 vol., *Historia de la dominacion de los árabes en España*, por el Dr. D. José Antonio Conde, Barcelona, 1844.

Del Rev. D. Tomás Viver, rector de Montornés y soci delegat: 1 vol. manuscrit, en llatí, ab inicials polícromas, que conté diferentas prácticas parroquials.

De D. Roman Arnet: 1 vol. in fól., *Nomenclator de la provincia de Barcelona*, ab los datos estadístichs de las diferentas poblacions, masías, hermitas, etc., y ab explicació de las distancias, Barcelona.

De la «Asociacion Artístico-Arqueológica Barcelonesa»: *Exposicion de trajes y armas. Catálogo*, Barcelona, 1878.

Del Dr. D. Francisco de P. Benessat: 1 vol., *Asignatura de Física y nociones de Química en cuadros sinópticos*, escrita per lo donador, Barcelona, 1869.

Del Excel-lentíssim Sr. Compte de Peñalver: 4 vol., *Suma filosófica de siglo* XIX, escrita per lo donador, Barcelona, 1869-1877.

De la «Asociacion de Ingenieros industriales de Barcelona» los quaderns 1.er y 2.n del 1.er tomo de la *Revista de trabajos leidos en la Asociacion de Ingenieros Industriales de Barcelona durante el año académico de 1877 á 1878*.

Y de D. Manuel Martorell y Peña; 1 vol., *Catálogo metódico y razonado de los coleópteros observados en Cataluña*, escrit per D. Miquel Cuní y Martorell y lo donador; 1 opúscul, *Tratado práctico de la cria del conejo doméstico*, y 1 *Cuadro sinóptico de las principales variedades de la vid de la zona marítima de la provincia de Barcelona*, abdós escrits per lo donador.

Museo.—Han passat á formar part del museo, desde lo 1.er d' aquest mes, los següents objectes:

De la excursió col-lectiva á Subirats: Moluscos: 1 *Helix variabilis* Drap., 4 *H. splendida* Drap.

De D. Joan Bover: Una clave provinent del monastir de S. Geroni de la Murta. Hi ha representada la resurrecció de Jesucrist y dessota del sepulcre están ajeguts dos soldats del segle XIV, época á la que pertany dita clave.

De D. Joseph Marquet Oliva: las 7 fotografías següents del ferro-carril de Gerona á la frontera: vista general del port de Port-Bou; pont de Port-Bou; magatzems en Port-Bou; vias de servey en Port-Bou; pont provisional á la sortida del túnel del molí; entrada del túnel de Belitres, y sortida del túnel de la Pineda.

De D. Joseph Fiter é Inglés: 1 exemplar del antich segell y 5 del que serveix actualment en la parroquia de S. Joan de Horta; 1 id. del antich, 1 del actual y 1 que no s' ha usat de la parroquia de S. Genís d' Agudells. —3 dibuixos de la excursió á Mollet referents á la memoria llegida en la vetllada del 22 del actual, representant: la portalada gótica de la iglesia parroquial, detalls de la meteixa y vista de la antigua casa de Borrell á extra-muros de dita població.—1 exemplar de cuarzo jaspe, de la montanya de Montjuich; 1 de sílice concrecionada, de id.; 1 d' argila ab óxit de ferro, de id.; 1 nódul d' óxit de ferro ab cristalls de pirita de ferro transformats en óxit de ferro, de id.; 1 d' óxit de ferro sobre gneis, de Sant Pere Mártir; 1 de gneis de S. Genís d' Agudell, y endemés 1 exemplar del travertí de Montjuich.

De D. Artur Bofill: las següents especies de moluscos, recullidas per éll en Egipte en los mesos d' abril y maig de 1875: 1 *Murex rufus* Lam., del mar Roig; 1 *Melania tuberculata* Müll, de la «Font de Moisés» en la costa assiática del mar Roig; 2 *Littoriua punctata* Gmel., del peu de las ruinas del palau de Cleopatra, en Alexandría; 6 *Planaxis* del mar Roig; 2 *Clanculus Pharaonis* Lam., de id.; 1 *Helix Paduja* Bourg., de las inmediacions d' Alexandría; 1 *Circe arabica* Lam., del mar Roig; 2 *Corbicula cor* Lam., d' un canal del Nil, y 1 *Pecten lividus* Lam., del mar Roig.

De D. Roman Arnet, procedents d' una excursió á Valls, los següents moluscos fluviátils: 10 *Lymnæa palustris* Drap.; 6 *Ancylus*... y 8 *Pisidium*... Y las tres vistas següents: de la *iglesia dels caputxins*, de la *de la Mare de Deu del Carme* y de la *de S. Francisco*, tal com se trobavan en l' any 1867, dibuixadas per lo donador.

De la excursió col-lectiva á Tarragona: 1 fragment de cerámica romana procedent de la pedrera del Médul.

De D. Eudalt Canibell: 2 calchs de lápidas de S. Cugat del Vallés, segles XIII y XIV.

Del Dr. D. Francisco de P. Benessat: los següents minerals: 1 exemplar de silicat de magnesia (talco), d' Argentona; 1 de guix laminar de Sarreal (Tarragona); 1 de ferro oxidulat de la vall de Ribas; 1 de cuarzo céreo dels environs de Sabadell; 1 d' asbesto fibrós de Montseny, y 1 de pirita, sulfuro de ferro, de Guanabacoa (Cuba).

Y de D. Vicens M. Triadó Pbre., delegat á Mollet: lo cap de la estátua de S. Vicens (segle XVI), esmentada en lo número anterior del BUTLLETÍ.

MONASTIR DE RIPOLL.—Acabat de sortir de máquina lo número anterior, per qual motiu no ho poguérem anunciar oportunament á nostres lectors, rebérem la visita d' un de nostres delegats en Ripoll, qui 'ns feu á saber qu' acabava de cobrar la meytat de la consignació de 8000 pessetas feta á favor del Monastir pel Ministeri de Foment y quina inmediata entrega s' obtingué per resultat de las gestions que iniciáren en la *Catalanista d' excursions científicas*, á que allavors pertanyían, los avuy socis nostres Srs. Arabía y Fiter. Sabem que l' altre meytat de la consignació s' ha de cobrar dintre breus dias.

RECTIFICACIÓ.—Per causa de la precipitació ab que fou inclosa en lo derrer número la copia de la inscripció de que 'ns parlava nostre ilustrat consoci lo coronel Sr. Saleta, passá desapercebuda una equivocació que referintse com se refereix á una inscripció de la bona época y per amor á la veritat creyém deber rectificar. La lápida diu:

G · FABIO
RECTI · FILIO y no RECTILINEO
GAL · PROBO
PATER

Això es «*A Gneu Fabio Probo de la tribu Galeria fill de Recte* posá aquesta memoria son *pare*.»

Preguém á nostres benvolguts colegas que copiaren la noticia, que se servescan rectificarla en lo indicat sentit.

QUADRO.—Tenim las mellors noticias del quadro que nostre consoci D. Joseph Lluis Pellicer, ha tramés á la exposició de Bellas Arts qu' enguany se celebrará á Paris. Retrata fidelment una d' aquellas escenas de tant encontradas emocions; la marxa dels quintos. Lo fet passa sobre la ferrada via del Nort, al bell peu de la estació de Monzon y á segon terme s' destaca la ciutat, sobresurtint d' entre ella la torre de santa Maria, y la montanya hont s' alsa l' histórích castell, derrer baluart dels templaris y sagrat casal de nostre gran rey En Jaume I. La entonació general de la obra relacionada ab l' hora del sol ponent, y'ls detalls que demostran las afeccions en uns grupos y lo indiferentisme en altres causan profonda

impressió. Desitjém que s' fassi d' aquesta bella obra tot lo apreci que s' mereix.

Excursió particular á Montornés y Parets.—Lo dia 16 del corrent s' efectuá una important excursió particular á Montornés y Parets, obtenint lo coneixement d' algunas tradicions originals referents á dos monuments prehistórichs que 'ls excursionistas Srs. Arabía, Fiter é Inglés, Canibell y Marí, poguereren examinar, encarregant l' acta, que 's llegirá dins de pochs dias, al Sr. Fiter. En la Torre Tavernera (terme de Vall Romanas), y al peu del turó ahont s' alsan las ruinas del castell senyorial dels Entenzas, copiaren los retratos de las familias Montornés, Armengol y Taverner, que descrigué lo Sr. Marí en sa memoria llegida en lo derrer mes d' Octubre.

Visita de despedida.—Lo Excm. Sr. Capitá General de Catalunya D. Ramon Blanco, avants de sortir de Barcelona pera pendrèr possessió del important lloch á que derrerament se l' ha destinat, la vesprada del dia 17 del corrent, passá á despedirse de nostra Associació, retornantli la visita de despido que en nom de la meteixa li feu lo soci resident Sr. Cussachs. Durant sa visita, lo Sr. Blanco feu novas protestas de son amor á Catalunya y á la Associació, oferint sos serveys pera tots los cassos que consideressim necessaris.

Ofici de gracias al Il-lm. Sr. Bisbe.—La Junta Directiva, interpretant los unánims sentiments de l' Associació, acordá per unanimitat tributar un entussiasta vot de gracias al Excm. é Il-lm. Sr. Bisbe d' esta diócessis, per sa lloable disposició á fi de preservar de la destrucció ó de inconscients profanacions los objectes del culto, felicitant ensemps per haver sigut nombrats individuos de dita comissió á nostres distingits consocis los M. I. Srs. D. Joan Codina y D. Bonaventura Ribas, abdós canonges d' esta santa iglesia Catedral. Quan la ignorancia, lo descuyt y la passió amenassan acabar ab tantas venerables despullas dels sigles passats, es consolador ohir la veu del Prelat vetllant per la conservació de tants preciosos restos, destinats potser com tants altres á desapareixer vergonyosament.

Consideracions sobre la literatura popular catalàna.—Ab aquest títol ha publicat D. Gayetá Vidal y Valenciano las dos cartas que llegí en la conferencia donada en nostra Associació lo dia 3 de Febrer prop passat y que ab tant aplaudiment se reberen. Ne recomanem la adquisició á

tots los qui amin sana doctrina, en bella y correctíssima prosa, segurs de que no 's penedirán de la compra.

Concert.—La vetllada del 26 d' aquest mes se doná en lo «Fomento de la Produccion Española» un concert quinas pessas eran totas de mestres catalans (García Robles, Rodoreda, Barba, etc.) executadas també per catalans en lo violí, viola, violoncello, contrabaix, piano y armonium. Haventnos invitat galantment la Junta Directiva de dita societat á pendrer part en dita vetllada llegint poesías en los intermedis, accedirem gustosos á cumplimentar tals desitjos, llegint lo Sr. Tobella un graciós romanç del Sr. Alsina y Clos, dedicat *A una dama que aná á viurer á un quint pis;* lo Sr. Arabía, dos fragments del magnífich poema de Coleridge *The rime of the ancient mariner (la cansó del vell mariner)*, traduhits per ell en vers catalá ab lo meteix metro del original; lo Sr. Fiter una sentida poesía del Sr. Gallard, titolada *¡Anyoransa!* lo Sr. Gras una animada y extesa descripció ab lo nom de *Lluytas del cor*, y lo esmentat Sr. Arabía una llegenda inédita del Sr. Guimerá, valenta y ben tallada com totas las sevas. La nombrosíssima y escullida concurrencia saludá ab forts picaments de mans la lectura de tots aqueixos traballs.

Estudis arqueológichs.—En la Revista de Vilafranca *El Labriego*, s' ha publicat un ben escrit article sobre la restauració de la iglesia de santa María d' aquella ciutat. En ell se donan curiosas noticias históricas referentas á aquell monument, y 's fan oportunas consideracions, respecte á las obras que s' hi realisan.

També la *Revista olotense*, ha comensat la publicació d' alguns articles sobre 'ls monumeuts d' Olot y sa comarca:

Molt nos plau que 's donga la importancia deguda á qüestions que tant se la mereixen.

Conferencias del mes d' Abril.—Per causa de las conferencias del senyor Tobella, no previstas en lo programa del mes passat y que degueren intercalars'hi pera suplir la ausencia del Sr. Cabello, fins lo vinent Abril no donarán las sevas sobre 'ls temas ja anunciats los Srs. Domenech y Fiter, y ademés lo Sr. Cabello acabará de completar lo tema: «Hidrografía de Catalunya».

Nou setmanari.—Dintre pochs dias surtirá á llum en aquesta capital un periódich semanal ilustrat, titolat *Lo escut de Catalunya*, en quin sabem se publicará lo traball llegit per lo Sr. Gras en la vetllada literaria del 7 del corrent y del qual s' han ocupat ab elogi tots los diaris de Reus.

Nous Centres Catalanistas.—Nos complau moltíssim l' activitat que 's nota en la creació de centres catalanistas, puig veyem en ella un signe mes de la vitalitat d' un mohiment que, havent comensat per esser objecte de burla ó al menos d' indiferencia per part de molts, avuy s' es arribat a imposar y comensa ja á atreurer la atenció dels lliterats de tota Espanya. No parlém del estranger, perque allá ja fa temps que se 'n ocupan. Ultimament s' ha fundat á Sabadell un *Centre Literari Catalanista*, á Sant Martí de Provensals una *Societat Catalanista* y un altra á Sarriá nomenada *Lo Nieró*, totas dedicadas al conreu de las lletras y arts catalanas.

La Llumanera.—En lo derrer número de *La Llumanera* s' ha publicat una plana de magnífichs dibuixos, enviats per nostres socis D. Feliciá Marí y D. Eudalt Canibell, referents al poble de Sant Boy y al castell d' Aramprunyá. Acompanya á dits dibuixos una sumaria relació ab datos históríchs y artístichs sobre 'ls meteixos. En un dels vinents números promet la Direcció de dit periódich donar un' altra série de dibuixos, trets del natural en las varias excursions fetas per nostra Associació, per los Srs. Fiter, Arabía, Rusiñol, etc.

Certámen.—Ab las bases següents la Redacció del *Gay Saber* obra un certámen al qual invita á péndrehi part á tots los escriptors de la terra: catalans, mallorquins y valencians.

En ell se ofereixen los premis que á continuació s' expresan.

Una obra de N' Enrich Serra, oferta per son autor á la millor novela histórica qual época se deixa á lliure elecció.

Quadro al oli, d' En Miquel Carbonell, també ofert per son autor al qui escriga ab mes triat llenguatge una novela de costums de principis del segle actual.

A més de aquets dos premis hi podrá haver los accéssits que cregan convenient los Srs. del Jurat, pels travalls mereixedors de tal distinció, donantse als autors 100 exemplars de sa obra respectiva, estampats convenientment.

Los trevalls que obten als dits premis, deurán tenir una extensió equivalent al menys á unas cent planas del nostre folletí del *Gay Saber*.

La propietat de los que resulten guanyadors de premi ó accéssit, quedará, en sa primera edició, de la Redacció del periódich que obra 'l certámen, lo qual los publicará en sas columnas.

Los travalls han de ser enviats avans del 30 de Juliol vinent á la Redacció del *Gay saber*, Cegos de la Boquería, 1, primer.

IMPRENTA DE LA RENAIXENSA, PORTA-FERRISSA, 18, BAIXOS.

Any II. *Barcelona 30 de Abril de 1879.* *Núm. 6.*

BUTLLETÍ

DE LA

Associació d' excursions Catalana.

SECCIÓ OFICIAL.

ANUNCIS OFICIALS.

Distintiu.—En casa lo Sr. Bibliotecari-Arxiver, carrer del Hospital, 141, 2.on, podrán adquirir los Srs. Socis lo distintiu provisional acordat. Al meteix temps 'ls hi prega la Directiva que li enviin projectes de distintiu definitiu, ab un dibuix y presupost de son cost, á fi de proposar l' admissió del que s' crega mes convenient.

Excursions pera l' mes de Maig.—Pera las acordadas celebrar en dit mes, tots los dias laborables de 9 á 10 del vespre se donarán detalls en Secretaría, ahont també estarán oportunament exposats los itineraris.

Obras presentadas al Certámen obert per l' Associació.—Aspirant al premi ofert per aquesta Associació en cartell de 4 de Novembre prop passat, s' ha rebut una sola obra titolada:—«*Un estudi de toponomástica catalana.*—Lema: *¿Quina fou la primera llengua parlada en Catalunya? ¿Quina fou la llengua del poble que la colonisá?*»—A la major brevetat se publicará lo fallo del Jurat calificador.

Barcelona 30 d' Abril de 1879.

Lo Secretari,

Marsal Ambrós.

CONFERENCIA DUODÉCIMA. — *Dia 31 de Mars de 1879.— Per lo Ll. D. Ramon Arabia y Solanas, President de l' Associació, sobre l' tema: «Los Clubs Alpins y las Associacions d' excursions.»*

Després d' una breu introducció en que manifestá lo Sr. Arabía que no era altre son objecte qu' estudiar la organisació y exposar los traballs dels Clubs Alpins á fi de veurer si podiam nosaltres traurer d' aquest exemple algun profit, comensá fent la historia del adjectiu *alpí,* establint lo següent procés cronológich en sas accepcions: a) *accepció cientifica extricta:* s' aplica á las especies naturals, principalment del regne vegetal, propias y exclusivas dels Alpes (*alpinæ, alpinianæ*); b) *accepció cientifica extensiva:* s' aplica á las especies características de las altas montanyas, essent probablement lo naturalista suech Linneo (1707-78) lo primer qui doná á la paraula *alpí* esta nova accepció, quan digué en sa *Philosophia botanica* al parlar de la influencia de la altura en la vegetació: «*alpinæ* plantæ Laponiæ, Groenlandiæ, Siberiæ, Helvetiæ, Walliæ, Pyreneorum, Olympi, Ararat, Brasiliæ licet remotissimæ, sæpe eadem sunt»; c) *accepció vulgar extricta* (completament moderna): s' aplica al qui s' dedica á recorrer y estudiar los Alpes; d) *accepció vulgar extensiva* (avuy la mes generalisada): s' aplica al qui s' dedica á estudiar y recorrer las altas montanyas. D' aquesta última accepció s' han derivat las paraulas, del tot modernas, *alpinisme* y *alpinista,* es á dir: «afició práctica á recorrer y estudiar las altas montanyas» y «persona que té y practica dita afició.»

Fixant luego la atenció en lo fet de que lo adjectiu *alpí* no s' troba admés encara com á usual en cap diccionari, explicá aquesta omissió per la generació quasi contemporánea de las accepcions modernas d' aquest adjectiu, generació que s' deu á necessitats que avans no existian.—«*Lo alpinisme*—digué l' disertant—ha tingut son bressol en las classes elevadas y es fill llegítim del sigle dels cafés y del carbó de pedra. Empresonada cada dia mes la vida moderna en lo cercle estret de las ciutats, ahont respira un aire impur y la esclavitzan mil necessitats ficticias... ha fugit dels carrers á dret fil y ha buscat las angulositats y ondulacions de las monta-

nyas; ha volgut, en una paraula, llensarse al ample espay y contemplar sens obstacles y en tota sa grandesa la obra del Creador. Y com de la contemplació vé la reconcentració y de la reconcentració naix lo afany de saber, lo que havia comensat per no esser en cert modo altra cosa qu' un contrapés higiénich, poch á poch ha esdevingut esperó de la intel-ligencia, palanca de moralisació y fins estímul del patriotisme. Aquesta evolució paulatina es la que demostrará lo análisis de las varias Associacions consagradas al *alpinisme.*»

Entrant de plé en aquest análisis, comensá á tractar del *Alpine Club,* lo primer en antigüetat, que fondat á Londres lo 2 de Desembre de 1857, compta avuy ab uns 450 socis. Lo *sport* ó siga tota la munió de jochs gimnástichs y d' exercicis corporals tant arrelada en las costums inglesas, fou l' orígen de la formació del *Alpine Club* y lo que li doná desde l' comensament, fesomía y carácter propis. Los inglesos no s' contentaren com altres *turistas* ab admirar de lluny las magníficas neveras dels Alpes, sino que volgueren enfilarshi no deixantne cap per escometrer, mes al iniciar d' aquest modo lo *alpinisme* no l' consideraren sino com una nova branca del *sport* nacional, y al fondar lo *Alpine Club* no volgueren que fos mes que «*a confraternity of climbers*», es á dir, una germandat d' ascensionistas que aman las ascensions mes per las dificultats y perills qu' ofereixen que per lo interés científich qu' enclouhen. Per això no pot formar part del *Alpine Club* qui no hagi pujat al menos fins á la altura de 4,000 metres, y per això, exagerant aquesta tendencia, s' ha caygut moltas vegadas en la extravagancia de predicar la supressió de tot quant puga disminuir las dificultats ó molestias de las ascensions, com son cordas, bastons, ganxos, tendas, etc. D' aquest esclusivisme y de la dificultat de trobar ja avuy en los Alpes cims encara verges, naix un doble perill pera lo *Alpine Club:* la impossibilitat de fer ascensions verament novas y la d' allistar socis. De tots modos, feu notar lo Sr. Arabía lo gran be qu' havia fet lo *Alpine Club* mellorant y obrint camins, organisant collas de guias, estimulant lo establiment d' hostals, etc., y doná compte lleugerament de sa organisació y de la revista trimestral que publica ab lo nom de *Alpine Journal*, de quina posá de manifest dos exemplars.

Fent luego una petita digressió, pintá lo disertant ab vius colors

la atracció irresistible dels Alpes, en mitj de las bromas del llach dels quatre cantons, á posta de sol desde l' Schäntzli, á trench d' auba en lo Rigi y á tot' hora en las imponents soledats dels glassiers; y de la meteixa grandesa d' aquestos espectacles maravellosos deduhí la grandesa del objecte que s' deu proposar lo *alpinisme* y ab que se 'ns presenta ja en tots los altres Clubs Alpins, posant de relleu dos carácters que pera res apareixen en lo Club Alpí Inglés: lo patriotisme y la popularisació dels coneixements. Pera probarho, passá revista als reglaments dels Clubs suís, italiá, alemany austriach, noruech y francés, y feu veurer, llegintne lo primer article, que tots se proposan, no ja la ascensió senzillament, sino l' *coneixement* y *exploració* de las montanyas de *llur propi pais* (si bé no excloguent tampoch las d' altres paissos), anant alguns encara mes enllá en son patriotisme, es á dir, fins á traballar pera promourer la concurrencia d' extrangers y visitants en las respectivas encontradas.

Digué que lo primer en inaugurar aquesta nova y fecundíssima era fou lo *Club Alpí Suis,* fondat á Olten en lo cantó de Soleura lo 19 d' Abril de 1863 per 35 amichs de las montanyas convocats per lo Dr. Th. Simmler de Berna y que comptant al cap d' aquell any ab 358 socis repartits en 8 seccions, lo 1.er de Janer prop passat, es á dir 16 anys mes tart, ha vist elevarse llur nombre fins á 2200 repartits en 23 seccions. Analisá lo Sr. Arabía ab alguna extensió la organisació d' aquest Club, calcada sobre la política d' aquell país, per haver servit de tipo á la de tots los altres y per facilitar moltíssim lo increment de l' associació, deixant á las seccions tota la independencia y centralisant en la Direcció poderosos recursos; classificá los traballs del Club en excursions, publicacions y construccions y los aná estudiant separadament. Respecte de las primeras, digué qu' eran oficials y particulars, estas en nombre il-limitat, aquellas en lo de tres, quatre ó cinch l' any tot lo mes, elegintse generalment l' un any per altre en Junta general lo camp oficial de las meteixas, á fi de sistematizar la exploració del territori: com á resultat d' unas y altras parlá de las principals col-leccions geológicas, botánicas y d' altra classe formadas per las seccions, esmentant com á mes notables las de las seccions de Basilea, del Oberland y de Ginebra. — Las publicacions fixas son: per las seccions de llengua alemanya lo Anua-

ri ó *Jahrbuch des Schweizerischen Alpenclubs* y per las de llengua francesa *L' Echo des Alpes*, revista trimestral: las eventuals son també molt importants, consistint en panoramas, mapas, quadros y fotografías, degudas á la iniciativa individual ó á la col-lectiva de las varias seccions y en abdós ha conseguit lo *Club Alpi Suis* la mes elevada reputació y las mes justas distincions, com son: medalla de progrés en la Exposició de Viena, carta de distinció en lo Congrés Internacional de geografía de Paris en 1875 y diploma en la Exposició de Filadelfia de 1876.—La construcció de *cabanyas de refugi* prop dels cims mes elevats y difícils fou objecte també d' un detingut exámen per part del disertant, qui 'n presentá lo Reglament com á testimoni de la organisació essencialment práctica d' aquest Club y tancá lo referent á ell exposant los traballs importants que té avuy entre mans y describint lo carácter fraternal y animat dels congressos anyals que celebra.

Seguint per ordre d' antigüetat, parlá lo Sr. Arabía del *Club Alpi Italià* fondat á Turin en 1863 por lo Sr. Quintino Sella y que comptava en 1.er de Janer d' aquest any ab 3.487 socis repartits per tota la Italia en 34 seccions. La organisació general es semblant á la del Club Suís; los socis pagan una quantitat fixa anyal á la caixa central y un tant, variable en cada secció, á la caixa particular d' aquesta: en quant á traballs, lo *Club Alpi Italià* ha donat la preferencia á la erecció de nombrosas estacions metereológicas, 68 fins avuy, en tota la cadena dels Alpes y dels Apenins. Doná luego compte lo Sr. Arabía de las varias publicacions d' aquest Club, del *Bollettino* trimestral, monografías, guias, panoramas, etc.; de las conferencias que varis de sos membres mes distingits y entussiastas han donat y donan per tota la Italia á fi d' extendrer la afició al *alpinisme;* dels certámens oberts en que s' ofereixen premis de 1000 y 500 liras als autors de guias y de memorias topográfico-científicas y en fi doná á coneixer los noms de alguns de sos mes il-lustres socis, com son Corona, Vaccarone, Cambray-Digny, fins fa poch baix la presidencia honoraria, pero de fet efectiva, del rey Víctor Manuel.

S' ocupá després lo disertant de la *Associació Alpina d' Alemania y Austria* ó, com oficialment s' intitula, *Der deutsche und Oesterreichische Alpenverein,* la que s'fondá en 1866? y comptava en 1er. de Janer de 1879 á la ratlla de 7500 socis repartits en més

de 70 seccions. Una de las més importants es la anomenada «Austria» que té sa residencia oficial en Viena y es la que més ha fet per' atraurer extrangers y *turistas* á las montanyas austríacas (lo Tirol, lo Vorarlberg, etc.), alsant fins á 35 espayosas y ben provistas cabanyas de refugi, reglamentant guias y hostals, obrint y mellorant camins, obtenint rebaixas y facilitats dels carrils y no cansantse de fer propaganda per tot' Europa. Publica un *Butlletí* y un *Anuari*, que, en quant á traballs científichs, son lo millor que publican los Clubs Alpins; mapas n' ha publicats molts, pero avuy ha destinat á altres capítols lo que hi gastava per bastar ja á totas las necessitats los mapas publicats per lo Institut geográfich militar y per los editors del ram. Aquesta Associació ve á esser una especie de confederació de societats particulars de tot' Alemania y ab petitas particularitats, ofereix lo meteix tipo que 'ls altres Clubs Alpins.

Á n' ells se sembla també lo *Club de turistas Noruech* (*Norske Turistforening*) fondat en 21 de Janer de 1868 y que al cap de 11 anys d' existencia compta ab 1650 socis; se paga l' any un speciesdaler (23 rals) y s' te dret á un exemplar gratuit del Anuari (*Aarbog*) ab mapas, panoramas, itineraris, etc. Una de las particularitats del Club es la organització d' un servey de barquetas en los grans llachs de la montanya, á mes de las cabanyas de refugi y demés medis qu' havem vist posavan en práctica los altres Clubs pera atraurer viatgers; també es de esmentar que las grans excursions col-lectivas qu' en quasi tots ells se efectuan no s' coneixen en lo Club Noruech. Per això probablement los carrils no 'ls han concedit cap baixa: sols lo Secretari té passatge franch tant en ells com en los vapors del Estat.

L' *Oesterreichischer Touristen Club* ó *Club de turistas Austríach*, fondat á Viena en 2 d' Agost de 1869, tenia al cap de l' any 239 socis y al termenar lo de 1878, 2736. Son objecte principal fou la exploració de tota la part oriental dels Alpes austríachs y dels encontorns de Viena, á la que havia dedicat poca atenció la *Deutscher und Oesterreichischer Alpenverein*. Desde 1873 la quota anyal es de 3 florins, 2 pera la caixa central y 1 pera la de secció. Á més de las quotas compta aquest Club ab donatius importantíssims, y ab lo producte de balls, concerts, funcions dramáticas, exposicions y festas de beneficencia, essent entre ellas notable lo ball de Carnestoltas, que deixa nets cada any més de 1000 duros

y al que assisteix sempre la cort y lo més granat de la societat vienesa. Aixís s' explica que en los 10 anys de sa vida hagi gastat aquest Club solsament en obras fetas en los Alpes á la ratlla de 20.000 duros, formant aquesta quantitat lo 37 p.°/₀ de sos gastos totals. La segona partida es per lo Anuari, quin cost ne representa lo 33 p.°/₀. Aquest Club no publica Butlletí: en cambi lo Anuari es completíssim y lo Sr. Arabía ne posá á la vista dels oyents lo últim tomo publicat (1878), per lo qual se veu quant formals son los traballs d' aquesta Societat, fent observar que baix lo títol de *Kleine Mittheilungen* ó sía Memorias curtas, n' hi ha de 20 y 30 planas en 4.rt , de lletra menuda y compacta, tot original; «lo qui fa la meytat entre nosaltres—exclamá lo Sr. Arabía—copiant y retallant d' aquí y d' allá, aspira ja als sitials de las Academias y als honors de la inmortalitat!» Presentá també lo disertant gran nombre de magnífichs panoramas, cartas y planos publicats per aquest Club com aixís meteix hermosas fotografías de sa luxosa exposició en la última de Paris, en la que obtingué medalla de plata.

S' ocupá finalment lo Sr. Arabía del *Club Alpi Francés*, comensant per saludarlo fraternalment per haver sigut lo primer en admetrer lo cambi ab nostras publicacions y en havernos ofert son concurs decidit ab la major galantería. Se constituhí en 2 d' Abril de 1874 per 128 socis fundadors, que arribaren al cap de l' any á 845, repartits en 12 seccions, y als cinch anys ó sía en 1.er de Janer prop passat, á 3145, repartits en 26 seccions y sub-seccions. Lo *Club Francés* proporciona grans ventatjes á sos socis, com son un 50 p.°/₀ de rebaixa en los preus dels carrils quan viatjan en nombre de 10 al menos, un 25 p.°/₀ en las *Guias-Joanne* y publicacions geográficas de la casa Hachette, un 50 p.°/₀ en los mapas y cartas del Estat major francés y considerable rebaixa en la adquisició de tot lo material de viatge, campament y ciencias. Lo resúmen de traballs del *Club Alpi Francés*, que ab tota extensió doná l' Sr. Arabía, faría aquest extracte excessivament llarch, pero no s' pot passar per alt: la construcció de 14 cabanyas de refugi, la fondació d' una estació metereológica en S. Christófol d' Oiseaux (Isère), la de 5 Bibliotecas pera guias y turistas en lo Daufinat y una en cada cap de seccció, la publicació de 4 Anuaris y tres anys d' un Butlletí trimestral, comprenent ensemps 3628 planas, 17

mapas y 213 grabats (sens comptar las publicacions fetas per las seccions), la de 3 grans mapas y un panorama y en fí la organisació de 40 caravanas escolars, sobre las quals doná lo Sr. Arabía interessants detalls y feu atinadas observacions posantne de relleu la importancia higiénica, moralisadora, pedagógica y patriótica. Doná compte també de lo que presentá aquest Club en la exposició de Paris en la que guanyá lo diploma d' honor y per últim relatá sumariament lo Congrés internacional dels Clubs Alpins que celebrá en Paris ab ocasió de la meteixa y que termená ab la magnífica festa de Fontainebleau, festa en que s' sagellá lo esperit de fraternitat que lliga als Clubs alpins per mitj de la estreta abrassada donada per lo abad Bugniot, francés y católich, al pastor Freundler, suís y protestant.

Formant la transició entre'ls Clubs Alpins y nostras Associacions d' excursions, parlá luego lo Sr. Arabía d' altras societats extrangeras, molt més parescudas á n' aquestas qu' á n' aquells y quina formació manifestá que podía esser deguda al viatge qu' ell feu á Paris durant la derrera Exposició com á representant de la allavors única «Associació catalanista d'excursions científicas», y á las explicacions y conversacions qu' allí tingué ab varios indivíduos dels Clubs Alpins. Efectivament, totas aquestas associacions se semblan ab las d' aquí en que no s' proposan ja com á únich ó preferent objecte lo estudi y exploració de las montanyas, ó sía la part geográfica, sinó també lo estudi de las tradicions, monuments, cansons y llenguatge, ó siga la part histórica y etnográfica de la encontrada. A més lo nombre de socis es ja més reduhit, las sortidas se fan generalment los diumenjes y dias de festa y la organisació es també més senzilla que las dels Clubs Alpins: tals son, p. e. la *Ungarischer Karpathen-Verein,* lo *Nordbömischer Excursions Club,* la *Gebirgsverein für die bömische Schweiz*, la *Société des Vorges,* etc. Com se veu, una particularitat notabilíssima es d'esmentar en aquestas societats: que totas han brotat en comarcas que han gosat en altres temps d' existencia política més ó ménos independent y encara avuy parlan llengua propia, conservant lo caliu dels recorts y lo foch de las aspiracions. Aquesta altra semblansa ab las de Catalunya doná oportunitat al Sr. Arabía pera fer una petita digressió y definir lo catalanisme de la *Associació d' excursions Catalana*, que no tendeix á substituhir á las

formas actuals altras formas més ó ménos variables, sino á vigorisar y purificar de un modo permanent lo fons de nostre carácter per mitj del estudi sever é imparcial de tot lo qu' es y ha estat nostre, única manera de que nostra nacionalitat sobresurti ab entera independencia sens despendrers' may de la nacionalitat espanyola.

Essent ja molt avansada la hora y tement abusar lo disertant de la indulgencia dels oyents, sols pogué donar curts datos sobre la fondació de la *Associació catalanista d' excursions cientificas* y la escisió qu' ha donat per resultat la existencia de nostra *Associació d' excursions Catalana*. Explicá sumariament lo pensament dels fondadors de la primera, qu' está condensat en lo article primer de nostre Reglament; analisá sa trascendencia, y feu notar sas diferencias y punts de contacte ab lo dels Clubs Alpins; estudiá la diversa organisació d' unas y altras societats y feu en pocas paraulas una historia comparada dels traballs de las dos *Associacions d' excursions*, deduhint de la insólita activitat ab que ara traballan los que avans semblavan presa de maléfich encantament la utilitat práctica d' una escisió, qu' ab veu compungida y abaixant los ulls califican de funesta los que per sota terra l' atiaren y ab joyosa esperansa la vegeren esclatar. «Los fondadors de la *Catalanista*—digué lo Sr. Arabía—estan tots entre nosaltres; jo, qu' en una sessió memorable vegí enfonsada ab un fútil pretext la proposició, no de transacció sino de justicia, que, fiat en la paraula de qui creguí formal, havía presentat ab ferm desitj d'evitar disgustos y ab ignocent confiansa en lo catalanisme del palau de Mercuri; jo estich també aquí; aquí estém molts espectadors imparcials d' una lluyta deplorable y molts á qui ni enlluhernan los fochs artificials ni aixorda l' bombo; aquí també los que 'ns seguiren sens trencar los compromisos que 'ls lligan á l' altra associació y altres á qui han ficat á n' ella sens poder arrencarlos de la nostra; y en fí, aquí, pochs ó molts, ab ajuda ó sens' ajuda, decidits tots á traballar y á justificarnos ab fets, més qu' ab paraulas, de malévolas imputacions. Nosaltres tením lo deber de salvar la idea desinteressada que 'ns portá á fondar y sostenir l' antigua Associació; per aixó som aquí, per aixó traballém, per aixó sofrím y per aixó tením esperansa. Estém amarats encara ab las suadas de la sembra, més, ben assahonat ja l' camp, esperém ara ab tranquilitat los fruyts de

la cullita y, vingan d' allá hont vulgan, com nostres serán sempre ja que l' planter es nostre, ab cor festívol y franch los presentarém un dia á nostra aymada Catalunya, y li dirém: «Té, vet' aquí los fruyts que pera tú voliam; ara, que Deu benehesca l' bon intent!»

CONFERENCIA DÉCIMA TERCERA.—*Dia 7 de Abril de 1879.—Per lo soci resident Sr. D. Lluis Domenech y Montaner, arquitecte, sobre l' tema: «Carácters propis de l' Arquitectura catalana á través de diferentas épocas y estils artistichs.»*

Comensá lo disertant fent present que no pretenia definir en una sola conferencia tots los carácters de la arquitectura en Catalunya; qu' aixó necessitaria mes espay y un estudi complert que avuy no s' ha fet ni molt menos, pero qu' esperava que, meditant los concurrents sobre lo que anava á exposar, se convencerian de que, á despit de lo qu' en contra y sens estudiarho s' ha dit, han tingut carácter propi nostras construccions y qu' aquest no ha sigut de poch valor en las épocas relativas.

Per assegurar que nostra arquitectura te carácters propis no es precís que tinga estructura, disposició y ornamentació creadas originalment. Aixó no ha succehit may. Unas épocas artísticas se forman de las despullas de las passadas y dels empréstits á las coetáneas assimilantse y corretgint las formas. Examiná per probar aquest fet l' arquitectura que com mes perfecta y original s' ha donat, l' arquitectura grega, indicant l' origen foraster de la disposició dels temples, de la estructura y de la ornamentació en los tres ordres y fins en los últims detalls, com son la palmeta, el meandro, la posta, las rosas, los caps de lleó (gárgolas), los bucrans, etc. No obstant, no per aixó l' arquitectura grega es menos perfecta. De aquí deduhí que l' arquitectura á Catalunya en la edat mitja, única época en que ha tingut ferma autonomía, no podia ni debia esser en las civilisació occidental mes que una de tantas gradacions, tals com la de la arquitectura sajona, normanda, lombarda y demés qu' avuy tenen concedit un carácter propi.

Per' acreditar la conformitat de la manifestació artística ab lo medi físich y moral en que naixia, passá á estudiar las influencias d' aquestos, fixantse en la estructura general del terreno triturat per

alsaments de rocas ígneas desde los granits fins als basaltos; dividint al pais en petitas comarcas y concas hidrográficas; de aquí que la orografía sia precís dominarla en tots sos detalls pera formar un concepte: lo meteix succeheix ab los terrenos, casi totas las formacions s' hi troban representadas en petita escala. Examiná la influencia que pogué tenir en lo carácter práctich catalá y las diferencias que deuhen haberhi, per exemple, ab los habitants dels grans llachs terciaris d' Aragó, la Mancha y Castella la nova. Ab igualtat de criteri passá á estudiar las influencias sobre lo carácter de la posició geográfica, de las petitas industrias que li debian esser propias, del comers y de la marina, acabant per la influencia del clima, que en conjunt resulta enérgich per' avivar las funcions del cos y del esperit y que dona las mes aptas temperaturas pera l' activitat. De la rassa y d' aquestas formas modificadoras deduhí lo carácter del poble que s' conserva encara avuy y qual definició, comprobant lo avans exposat, llegí, prenentla d'un modern y entés crítich d' obras literarias.

Passá després á examinar la influencia directa de tots y cada un dels elements indicats sobre lo edifici y á demostrar que aquest naixia fins á lo últim de sos detalls de la civilisació general, modificada ab armonía al carácter dels catalans y al medi físich de Catalunya. Desseguida fixá las formas concretas resultants d' aquestas influencias, senyalant entre altras; en las disposicions generals: perfecta adopció en planta als usos á que s' destinan; las manifestacions exteriors sóbrias, á voltas fins descuidadas; predomini del interior; aferrament, en lo decurs del desenrotllo arquitectónich, á las formas ja adquiridas, á las tradicions constructivas del país.

En la estructura: la major sencillesa possible dintre cada necessitat, per exemple, de la llinda, del arch rebaixat y del de mitj punt; de las voltas sensillas d' aresta, prescindint de las d' estrella ó de nervis entrecreuats; cobertas horizontals, fins en lo art gótich, pecant moltas vegadas de pobresa; omissió d' elements purament decoratius com cresterias, estalactitas ó alicatats; ús constant y perfectament racional dels diversos materials que dona l' país.

En la decoració: lo major acort ab la estructura, fins en las épocas de decadencia; ornamentació concentrada en punts limitats y campejant sobre camps llisos; formas claras y precisas per ricas

que sian é independentment de la perfecció de dibuix; preferencia de las formas geométricas, francas, incissivas; estilisació de la fauna y de la flora donantli formas angulosas y abruptas pero recordant sempre la vida del natural que anima á la pedra, á la fusta ó al ferro; motlluratge fi y no decorat; cromatisació natural y severa dels tons grisos, grogenchs ó rojos dels materials.

Feu inmediatament ab breus paraulas la historia del desenrotllo de l' arquitectura á Catalunya, fent constar la gran abundancia de monuments qu' encara s' conservan y s' proposá demostrar que en aquell per dos vegadas l' art habia alcansat propia y elevada representació en nostre pais. Fixá la primera época á fins del segle XI y al XII, baix lo domini de las formas románicas, y la segona en los segles XIV y XV, particularment en los edificis civils. Per apoyar los exemples se repartiren entre los concurrents fotografías ó dibuixos dels monuments de que s' tractava.

Com á tipos de la primera época fixá son estudi en los monuments de S. Pere de Roda, S. Benet de Bages y S. Cugat del Vallés. Deslindá la comarca ahont s' alsan monuments análogos, fixantla desde lo Languedoch fins á Valencia, dihent qu' una de las últimas obras d'aquest gloriós período degué esser la porta preciosa dita del Palau en la Catedral de la última ciutat indicada. Aquesta arquitectura demostra un coneixement perfecte de la construcció romana de que en aquella época tants exemples debian quedar en peu, la volta aparellada de canó seguit 'ls hi es perfectament coneguda y mecánica y racionalment empleada, los materials ben coneguts y empleats; las disposicions son las generals dels monestirs de tot l'occident, pero portadas al últim grau de conveniencia; la decoració ve sempre apoyada en la estructura y es lo mes notable d' aquest período. May y en lloch s' ha arribat á un grau superior de perfecció en la escultura monumental. La ornamentació empleada es una barreja de plantas entrellassadas de fullas y tronchs perlejats ab animals reals ó simbólichs. Aquesta ornamentació es purament d' orígen oriental; las relacions comprobadas de nostre comers ab Bizanci, ab Siria y altres paissos vehins debia portarnos objectes de marfil, d' argenteria, fustas esculpidas y teixits en que los artistas s'inspiressin, reproduhint en los monuments las llacerias y los rulls perlejats combinantlos ab animals y ab las fullas apalmetadas ó de dits ajuntats características del Asia, pero

lo que allí es de contorns molls, indecisos, flonjos, aqui pren un carácter nostre, s' accentúa; la observació del natural li dona vida, la ma del artista aspresa, arestas, puntas, sortidas valentas, calats, deixant tronchs, caulicols y fullas com montadas en l' aire y semblant los sers animats mourers'hi entremitj: tal es lo accentuat de sa contracció muscular y la característica observació del ser vivent. Lo meteix corinti romá, que usan en gran escala, reb modificacions tant acertadas y es tant ben entés en sa simplificada reducció que s' pot considerar com original.

Compará després ab dibuixos á la vista la perfecta identitat d' aquesta arquitectura ab la de alguns monuments de Carcassona, d' Arles y principalment de Tolosa (S. Sernin) y las diferencias marcadíssimas entre 'ls meteixos y los dels centres de França y Espanya, comparantlos respecte á aquesta ab los de Castella la Vella y ab los d' Avila.

(*Acabará.*)

CONFERENCIAS DÉCIMA QUARTA, QUINTA Y SEXTA.— *Dias 14, 21 y 29 de Abril de 1879.—Per lo soci resident Sr. D. Joseph Fiter é Inglés, professor mercantil académich, sobre l' tema: «Los jueus á Catalunya.»*—La abundancia de material nos forsa á deixar pera l' número vinent lo extracte d'aquestas conferencias.

EXCURSIÓ COL-LECTIVA

DE VALLVIDRERA AL PAPIOL, EFECTUADA EN 30 DE MARS DE 1879.

Extracte del Acta.

Ab lo tren de dos quarts de vuyt del matí, del ferro-carril de Barcelona á Sarriá, sortirem cap al punt ahont devian dar comens los estudis de la excursió, los socis Srs. Jorba, Cardona, Ortega, Canibell y lo infrascrit, Secretari accidental.

Tot deixant Barcelona foren objecte de nostra atenció los magnífichs panoramas, que s' presentan á la vista y la diversitat de terrenos que s' troban; esmentant ab tal motiu los recomenables estudis que sobre ells te practicats nostre consoci lo Sr. Tobella.

Tant bon punt forem á Vallvidrera, passárem á entregar al Sr. Rector una comunicació de la Junta Directiva, esmorsárem en una de las casas de dalt de la serra, y seguidament nos dirigirem en busca de la creu del Llavallol que s' troba á la esquerra de dit poble, propera y al N. de Sant Pere Martir.

Es tradició qu' aqueixa creu acusa lo lloch ahont jauhen los restos d' un frare ab una gran espasa d' or y altres tresors. No ha faltat gent incauta que hi ha practicat excavacions y com es de creurer, sens altre resultat que l' del desengany. Los Srs. Canibell y Jorba, tragueren un cróquis d' abduas caras de la creu.

Emprenguérem desseguida lo camí dret á Santa Creu d' Olorde. Bells paissatjes alegran aqueix trajecte, essent especialment digne d' esmentar lo que s' presenta á curts passos tant punt se traspassa la montanya que des que s' deixa la creu s' veu sempre enfront. Duas de nostras mes hermosas campinyas lo composan: lo fértil Vallés y la pintoresca plana del Llobregat, alsantse enfront la joya de Catalunya, lo majestuós Montserrat, omplint de goig lo cor de tot bon catalá.

Prompte arribárem á Santa Creu d' Olorde; allí prenguéren apuntació de la original agrupació formada per la iglesia, la rectoria y algunas casas los Srs. Canibell, Jorba y Cardona, mentres los demés anárem á veurer la pedrera de mármol negre jaspiat de blanch que s' troba á la esquerra, y ahont trobárem magníficas *estalagmitas*, de las que recullirem alguns exemplars. La falta de temps no 'ns permeté fer altre cosa en aqueix lloch, ahont, si Deu vol, farém altre dia una excursió particular, y emprenent altra volta entremitj d'espessos boscos, lo camí de Sant Bartomeu de la Quadra, á cosa de mitj camí, un fondal formant com una sala circular y ahont vessaba un xaragall son doll d' aygua cristallina nos convidá á deturarnos pera fer un frugal dinar.

Continuárem luego lo camí dret á Sant Bartomeu, ahont arribárem que serian tres quarts de quatre. Poblet purament agrícol y molt pintoresch per sos bonichs punts de vista, forma avuy ab Santa Creu un sol municipi, essentne la residencia Sant Bartomeu. La iglesia s' diu qu' es la mes antiga del voltant, puig es tradició qu' en la época dels Alarbs, los Vilafranquins, privats de batejar en llur parroquia, acudian á practicarho en aquesta.

Segons sembla, deu aquesta iglesia son orígen al sigle IX, desde quina fetcha ha rebut innovacions en los diferents períodos de l' arquitectura ja qu' en lo interior mostra: lo presbiteri pertanyent al bizantí primitiu; la nau, d' arch apuntat, probablement del sigle XIII, las duas capellas laterals tal volta del XVI ja qu' en ellas predomina lo gótich degenerat; probablement de la meteixa época será la portada de pur órdre dórich, per quant lo sigle XVI, cercant mes amples cinyells, abandoná l' gótich y estudiant los modelos, que 'ns lega l' antiguitat clássica, engendrá la galana arquitectura coneguda per lo *Renaixement*. Ademés son notables los dos capitells que forman part del presbiteri y que, plens de cals, apenas deixen entreveurer los detalls que 'ls ornan; segons lo Sr. Canibell son los únichs exemplars d' aquest tipo que s' coneixen á Catalunya, es-

sent tan sols un poch semblants los del ábside de Sant Martí Sarroca. S' veuhen també en las obras d' historia d' arquitectura general los capitells de San Vital de Rávena (sigle VII) iguals en la part superior als de Sant Bartomeu. En conjunt abdós capitells son iguals; en detall son diferents, si bé seguint lo meteix ordre. De l' un al altre hi va una franja ó cenefa d'ornato, composta d' espirals unidas y toscament traballadas com las impostas dels capitells d' ahont parteixen.

Son de notar també los dos candelabros *(coronas votivas)* de ferro, pertanyents al sigle XIV, modelo en sa classe, y del mellor gust que predominava en la época de sa construcció; poguent citarse com á proba del grau de perfecció que alcansava á Catalunya la serralleria en los segles XIV y XV, com ho corroboran també los delicats traballs d' alguns reixats del claustre de nostra catedral.

Si no tant notable com los objectes esmentats, ben important es per l' estudi de la indumentaria lo retaule de Sant Bartomeu. Baix lo punt de vista artístich, trobém que adoleix de las meteixas faltas que totas las altras obras pictóricas del segle XIV; aixó no obstant, acusa qualitats y en especial, la ornamentació de talla está traballada ab primorosa delicadesa.

Lo Sr. Jorba feu un acabat dibuix d' un dels candelabros y lo Sr. Canibell tragué un cróquis dels capitells y algunas apuntacions dels retaules pera lo estudi de la indumentaria.

Nos encaminárem luego cap al Papiol y en un camí prop del lloch anomenat *las esquerdas* trobárem alguns fóssils de gran tamanyo *(zoófits)*, que no sabem fossen coneguts en aquella localitat per los naturalistas.

A posta de sol arribárem al terme de nostra jornada y passárem á veurer lo castell que s' alsa sobre l' Papiol y de quin no s' sab res anterior á la venda qu' en feu en Jaume 1.er á En Guillem d' Aymerich l' any 1265.

Lo avansat de la hora nos impedí visitar lo molí paperer y acceptar la galana invitació, que no per aixó agrahirem menos, de son propietari Sr. Comas, soci resident d' aquesta *Associació*.

La hora de la marxa s' atansava: passá l' tren y, rendits després de nou horas de vadejar montanyas, nos abandonárem en sos brassos y en un tancar y obrir d' ulls nos transportá á la ciutat dels Comtes.

Per extracte del Acta oficial,—*Lo Secretari accidental*,

PERE CLAPÉS TRABAL.

NOTICIAS.

PERIÓDICHS REBUTS.—Los nous periódichs que durant aquest mes han visitat nostra redacció son: *El Expositor, periódico semanal de Barcelona; L' escut de Catalunya*, que s' publica també en Barcelona, *El Eco del Noya, semanario de Igualada* y *El Vigilante, periódico semanal de*

intereses locales y generales de San Martin de Provensals. Remerciem á tots ells la visita.

Biblioteca.—S' ha enriquit durant aquest mes ab las obras següents:

De D. Joseph Fiter é Inglés: 1 vol., *Progrès des sciencies naturelles, pour faire suite aux œuvres de Buffon,* par M. le comte de Lacepède, Paris, 1818.—1 fasc., *Proyecto de monumento para perpetuar las glorias del ejército español en la campaña de Africa,* Barcelona, 1875.

De D. Roman Arnet y Viver: 36 vol., *Nouveau dictionnaire d' Histoire naturelle, appliquée aux arts, à l' agriculture, à l' économie rurale et domestique, à la médecine, etc.*, par una société de naturalistes et d' agriculteurs, avec des figures tirées des trois règnes de la Nature, Paris, 1816 á 1819.

De D. Rupert Regordosa: 1 document del Bisbe de Barcelona D. Eustaquio de Azara y Perera, en lo qual fa avinent als seus subordinats lo pago d' una nova contribució de subsidi imposada per S. M., de órdre de S. S., any 1795.

Del Dr. D. Ramon Codina Länglin: 2 exemplars de la memoria *La triquina, sus efectos y medios para evitarlos*, escrita per lo donador, Barcelona, 1879.

Del Sr. president de l' *Ateneo Barcelonés*: 1 fasc., *Ateneo Barcelonés: Inauguracion de la galería de retratos, acta de la sesion solemne para honrar la memoria de D. Ramon Anglasell,* Barcelona, 1878.—1 fasc., *Ateneo barcelonés: Acta de la sesion pública celebrada el dia 30 de Diciembre de 1878*, Barcelona, 1879.

Del Sr. president del *Fomento de la produccion española:* 1 fasc., *Contestacion del Fomento de la produccion española al interrogatorio formulado por la comision especial arancelaria acerca de los valores y clasificaciones de los tejidos de lana,* Barcelona, 1879.—1 fasc., *Id., id., id., acerca de las consecuencias que ha producido la abolicion del derecho diferencial de bandera y de las medidas que pueden adoptarse*, Barcelona, 1879.

De D. Ramon Ambrós y Ortiz: 1 vol., *Ordenanzas de la Real Audiencia del principado de Cathaluña,* mandadas imprimir por S. M., Barcelona, 1742.

De D. Joseph Puig y Llagostera, soci delegat en Esparraguera: 1 vol., en fol. *Historia general de los santos y varones illustres en santidad del principado de Cataluña,* Barcelona, 1602.—1 vol., *Tractatus de sacrificio misse, editi per reverendissimum dominum Thomam de vio Caietanum cardinalem sancti xisti;* edició in f.º ab carácters gótichs, Roma, 1531.—Abdós procedents de la excursió á Vilafranca y environs.

De «La Renaixensa»: 1 vol., *Del meu tros, escenas casulanas, de carrer y de mes enfora*, per Emili Vilanova, ilustradas ab vinyetas per Antoni Vilanova, Barcelona, 1879.

De D. Artur Bofill: 1 fasc., *Catálogo de los moluscos testáceos terrestres del llano de Barcelona,* escrit per lo donador, Barcelona, 1879.

De D. Ramon Arabía y Solanas, 1 fasc., *A Biographical Notice of William Caxton the first English printer with a specimen page of Caxton 's type and woodcuts* (Noticia biográfica de Guillem Caxton, primer impressor inglés, ab un facsímil de sos tipos y grabats), London. 1877.

De D. *** *Cuadro geológico, físico y meteorológico de la Tierra y del reloj cosmográfico. dedicado á la Excma. Junta provincial de instruccion pública de Barcelona;* por D. José Espinal y Fuster, Barcelona, 1879.

Museo.—Per la abundancia de material, no podem enclourer en aquest número cap dels molts é importantíssims objectes regalats pera l' Museo de l' Associació.

Museo del Seminari.—Tenim de felicitar al digne ex-rector del Seminari de Barcelona, lo Il-lm. Sr. Doctor Cassañas, Bisbe de Ceramo, per la notable circular publicada en lo *Boletin oficial eclesiástico* y dirigida als Párrocos, Vicaris y demés clero de la Diócesis, pregantloshi que aprofitin totas las ocasions pera enriquir lo Museo del nou Seminari, quins fonaments prompte s' comensarán, al objecte de que en est Museo sobresurti principalment la Historia natural de nostra Diócesis y Principat. Dita circular, plena d' instruccions previsoras pera la bona conservació y esculliment dels exemplars, es un títol que pot presentar lo il-lustrat é il-lustre Sr. Bisbe de Ceramo al agrahiment de Catalunya y un nou exemple que deurian imitar tots los qui per sa influencia y posició están obligats á vetllar per las cosas de la terra. La Junta Directiva acordá enviar á dit senyor una entussiasta felicitació.

Suscripció pera l' Monestir de Ripoll.—Lo dia 8 del passat, per iniciativa de nostra Associació, tingué lloch en la «Union de las Corporaciones» una reunió en la que s' acordá per unanimitat dirigir al públich una excitació, firmada per los presidents de totas las Associacions científicas, artísticas, literarias y económicas de Barcelona, á fi d' arbitrar recursos pera la restauració del magnífich Monument en una forma poch gravosa y que produhesca resultats efectius. Molt nos complau la bona acullida de nostre pensament, qu' avuy es ja de totas las Associacions de Barcelona, y molt esperém del bon zel de totas ellas pera portarlo á bon terme. Aixis qu' estiga firmada la exposició per tots los presidents la publicarém y obrirém la suscripció.

Aconteixement literari.—De tal pot calificarse la primera representació de la trajedia *Gala Placidia* de nostre estimat amich y consoci N' Angel Guimerá, donada lo 28 del corrent en lo Teatro Principal, per varios joves catalanistas aficionats, ab companyía de la distingida dama Sra. Mena. No analisarém la obra perque ni podriam ferho ab una sola audició ni es de nostra incumbencia fer críticas literarias; sols dirém que la ver-

sificació, robusta y plena d' imatjes y pensaments magnífichs, no defraudá las esperansas dels qui coneixen la personalitat literaria del autor, y que lo desarrollo del argument ofereix situacions interessantíssimas y ben sentidas. Lo conjunt nos deixá una impressió molt favorable y deixá plenament demostrat que nostra llengua s' presta perfectament á la expressió dels sentiments trájichs quan se la maneja ab la noblesa y elevació que sab ferho lo Sr. Guimerá. Lo nombrosíssim públich que per invitació concorregué al teatro no li escassejá 'ls aplausos, com tampoch á las Sras. Mena y Dessimó y als aficionats que contribuhiren al lluhit desempenyo qu' en general obtingué la obra. Un aplauso també al director d' escena per la propietat dels trajos y accessoris, que fou intatxable, salvas lleugeras excepcions.

Certámen de «Lo Rat-penát».—*Jochs florals de Valencia. Convocatoria pera 'ls del present any* MDCCCLXXIX.—Aquesta Societat, cumplint un de sos principals propósits, y desijosa de dur avant lo renaiximent de nostra gloriosa lliteratura, acordá, en sesió de 4 de Agost darrer, la celebració de *Jochs florals* en lo present any, durant la fira de Joliol, y ab eixe fi convida á pendre part en ells als escritors y poetes de aquést antich reyne, als dels Principat de Catalunya, Provença y Mallorques, y de totes aquelles terres ahon nostra materna llengua es parle.

Pera la qual solemnitat, seguint la costum de llarg temps establida en tals casos, regirá lo següent

Cartell.—Premis ordinaris.—*Flor natural.* Este *premi de honor y cortesía* será adjudicat á qui resulte ser autor de la mes inspirada composició poética sobre tema qu' es deixa al bon gust dels trovadors. Qui l' obtinga se servirá donarlo á la dama de sa elecció, la cual, proclamada *reina de la festa,* com de antich se acostumava, entregará los restants premis als que guanyats los hajen.

Brot de llorer de argent. Otorgat será al autor del millor estudi sobre lo moviment lliterari llemosí en aquesta ciutat, durant lo present sigle.

Premis extraordinaris.—*Una joya de argent, ab les armes d' esta provincia.* Oferida per la Excma. Diputació provincial, será adjudicada al autor de la millor biografía de un fill ilustre de Valencia, la qual, á part de son mérit lliterari, siga apreciable per l' interés de ses noticies, y se podrá escriure en castellá ó valenciá; mes en aquest últim cas, será acompanyada de sa versió castellana.

Rosa de argent. Aquest premi, decretat per l' excelentísim Ajuntament d' esta ciutat, se adjudicará al autor de la millor memoria sobre la institució del tribunal de les aigües en Valencia.

Ploma de argent. Obsequs de la Societat Económica de Amichs del Pais, al autor del millor estudi que se presente sobre la profitosa influen-

cia que la restauració de la lliteratura llemosina puga tindre en lo progués provincial, sens perjuí del nacional.

Flor de argent. Guanyará aquest premi, oferit per l' Ateneu Científic-Literari, l' autor del millor estudi sobre Ausias-March y la seua época, podent ser escrit aquest treball en castellá ó valenciá; y en est cas, anirá acompanyat de traducció castellana.

Copa de argent sobredaurada. Li será otorgat aquest premi, regal del Circol Valenciá, al autor de la millor memoria histórica de la Llonja de la Seda ó Casa de contratació.

Un Rat-penat de argent. Será adjudicat tal premi, oferit per la Junta de la Escola de Artesans, al trovador que millor cante els beneficis della instrucció popular.

Mandolina de argent. Present del diari «Las Provincias». Ha de adjudicarse al autor de la millor poesía narrativa, que se referixca á fets históríc y gloriosos del reyne de Valencia.

Lliri de argent. Se adjudicará esta joya, oferiment del sócio En Constantí Llombart, al autor de la millor colecció de fauletes morals, compostes ab sencilla forma y fácil llenguaje, propies pera les escoles.

Flor de argent. Oferida per l' artiste En Leandre García. Li será adjudicada al autor del mes inspirat Cant á les Belles Arts.

Ademés dels anteriors premis, pera la concesió dels quals se atendrá, no solament al mérit relatiu, sino al absolut, podrán concedirse accésits consistens en títols de sócio de mérit y mencions honorífiques, segons lo resultat del certámen.

Les composicions en que altra cosa no se haja prevengut, deurán ser escrites en antich ó modern llemosí literari de aquest Reyne, del Principat de Catalunya ó les Illes Balears, procurant los autors evitar la influencia de altres llengües estranyes á nostra parla. Totes haurán de ser inédites.

S' endresarán les composicions al president d' esta Societat, En Vicent Boix, (Institut de Segon Enseñanza de esta ciutat) avans del mig dia del primer del sobredit Joliol vinent, acompanyada cascuna de un plech tancat, que contindrá lo nom del autor y durá en lo sobrescrit lo titol y lema corresponent, los quals plechs se cremarán si no resulten premiades les composicions.

La Societat se reserva per un any lo dret de publicar les obres premiades, y en tal cas rebrán los autors los eixemplars qu' en junta directiva se determine.

Fon escrita y firmada la present, en la ciutat de Valencia, lo dia 26 de Giner de l' any 1879.—Lo President honorari, *Vicent Boix*.—Lo Secretari, *M. Lluch Soler*.

En Junta Directiva celebrada el dia 5 del próxim pasat Giner, foren

nomenats Mantenedors pera que formen el Consistori que ha de juzgar les composicions qu' es trameten, los senyors En Vicent Boix, En Félix Pizcueta, En Jogim Serrano Cañete, En Eduart Perez Pujol, En Joseph M. Bonilla, En Joseph de Orga, En Vicent W. Querol, En Francesch Pelayo Briz, en representació de Catalunya, y En Geroni Roselló, en la de Mallorca.

Valencia 9 de Febrer de 1879.—Lo President interí, *Jacinto Labaila.* —Lo Vice-Secretari, *Fernando Reig Flores.*

Adjudicació de premis.—Lo diumenje 27 del corrent tingué lloch la del certámen del setmanari festiu *Lo Nunci* y la de la secció catalanista de la Joventut Católica, aquell á las 10 del matí en lo Teatro del Circo y aquest á las 2 de la tarde en lo pati de la dreta de la Universitat.

En lo primer, al que no forem invitats, alcansáren premis los senyors D. Damás Calvet, D. Emili Vilanova, D. Joseph Verdú, D. Francesch Ubach y Vinyeta y D. Joseph Casademunt.—En lo segon, al que assistirem acceptant la invitació que se'ns passá, obtingué la flor natural D. Isidro Reventós; la flor de taronjer d' or y plata, D. Gregori Palau y Modolell; la branca de llorer de plata, D. Francesch Pelay Briz; lo premi al tema lliure, lo Sr. Reventós y lo ofert per lo Jurat Mossen Jaume Collell. Los accéssits foren guanyats per los Srs. Collell, Franquesa, Coca y Collado, Sagrera, Bertran y Ros y A. Masriera. Rebian tots nostra coral enhorabona.

Jochs Florals.—Tenim lo sentiment de manifestar á nostres llegidors que lo premi ofert per nostra Associació en lo certámen d' enguany no ha sigut adjudicat segons veyém per lo fallo del Jurat que rebém en lo moment d' entrar aquest número en prempsa. La distribució de premis tindrá lloch lo diumenje prop vinent en lo Teatre Principal, á la una de la tarde.

Excursions á Vilafranca, Monjos, Moja, Olérdula y Badalona.—Per falta d' espay no podem donar compte en aquest número dels profitosos resultats de ditas excursions practicadas per la Associació en lo corrent mes, lo que sentim sobretot per los de la última, molt interessants per quant rectificavan alguns equivocats é inexactes conceptes formulats per un' altra Associació d' excursions. La amabilitat ab qu' ens rebéren y acompanyáren en Vilafranca los Srs. Alvarez, Batet, Clascar, Fábregues y Puig y Llagostera, y en Badalona Mossen Jaume Solá, tots socis delegats nostres, facilitantnos detalls y noticias interessantíssimas y ajudantnos en nostras investigacions y traballs, excedeix á tot quant nosaltres podriam dir y lo únich que podem fer es publicar nostre viu agrahiment en las columnas d' aquest *Butlletí.* Rebi també las gracias per sa amabilitat y bons serveys, lo Sr. Planas, ilustrat Director del «Eco de Badalona».

IMPRENTA DE LA RENAIXENSA, PORTA-FERRISSA, 18, BAIXOS.

Any II. *Barcelona 31 de Maig de 1879.* *Núm. 7.*

BUTLLETÍ

DE LA

Associació d' excursions Catalana.

ALS PERIÓDICHS DE CAMBI

Donem las mes expresivas gracias á tots los periódichs qu' han atés nostras reclamacions enviantnos los números qu' ens mancavan.

La Direcció.

SECCIÓ OFICIAL.

ANUNCIS OFICIALS

Suscripció pera l' Monastir de Ripoll.—Queda oberta en los punts abaix indicats. Tots los socis que vulguin pendr'hi part segons las bases transcritas en la circular de la *Union de las Corporaciones científicas, literarias y económicas de Barcelona* que va inserta en aqueix meteix número, poden deixar nota de son nom, domicili y quantitat suscrita, (expressant ensemps si volen lo llibre ó las fotografías) en la Secretaria de la Associació (Gegants, 4, 1.er) ó be en casa del President de la meteixa (Portaferrissa, 13, 3.er, dreta), del Secretari de la Comissió Sr. Tobella (Carders, 10, 3er) ó en la llibreria de D. Alvar Verdaguer (Rambla del mitx 5), en quals punts podrán veurer de manifest aixís lo llibre com las fotografías.

Excursions pera l' mes de Juny.—Com de costum, en Secretaria se trobarán los itineraris. Al meteix temps se prega als socis que tingan preferencia per algun punt ó que particularment desitjin ferhi alguna excursió, que se servescan deixarne nota en Secretaria á fí de poder organirsarhi excursions col-lectivas y aprofitar aixís las rebaixas concedidas per las Direccions dels carrils, fent ensemps mes profitosos los resultats de las sortidas.

Lo Secretari,

Marsal Ambrós.

EXTRACTE DE LAS CONFERENCIAS
CELEBRADAS PER L' ASSOCIACIÓ

CONFERENCIA DÉCIMA TERCERA.—*Dia 7 de Abril de 1879.—Per lo soci resident Sr. D. Lluis Domenech y Montaner.*

(Continuació.)

Manifestá que los escriptors francesos se glorian d' aquesta arquitectura com de la de millor escola ornamental de son país en tal época y la estranyesa que 'ls hi causa lo veurerla desapareixer ab lo segle XII y després de la guerra dels Albigesos, es á dir quant varem parar d' exercirhi nostra influencia. En nostre pais aquell género d' arquitectura continua y fins los segles XIV y XV se conserva barrejat y modificant l' art gótich. Mostrá al efecte ab figuras que 'ls claustres d' esta última época desde la disposició general fins al últim dels detalls son fills genuins dels del segle XII y que en totas las construccions de la edat mitjana se conserva en Catalunya com á clássica la columneta ab sa base y gran capitell románich. Citá com á exemple d' aixó, casas particulars, los claustres alt de Ripoll, de Montesion, de Junqueras, de Sta. Ana, de Sta. Caterina, y lo Castell de Vilasar entre altres. Los francesos per esplicarse la innegable influencia bisantina al Languedoch tenen que recorrer á l' intervenció de mercaders venecians.

Feu notar que, al comensar lo período ojival ó gótich se conserva en lo país la tradició d' haberhi intervingut artistas estrangers (normandos á la Catedral de Tarragona, per exemple); feu notar la semblansa dels monuments de transició llunyans de Barcelona (Stas. Creus y Poblet (part antiga) y las Catedrals de Tarragona y Lleyda) ab los célebres monastirs aragonesos de Piedra, Veruela y S. Juan de la Peña. Exposá que en los segles XIV y XV l' arquitectura gótica ja está assimilada en nostra terra, que los noms d' arquitectos que d' aquesta época se conservan son del país y que per mostrar lo sentit práctich y arreglat al avans definit carácter, que entre los mateixos dominava, se podia examinar la discusió sobre la reforma del plan de la Catedral de Girona á principi del

segle xv, ahont hi domina l' apoyo de las disposicions interiors, de la capacitat, de la llum, del ámbit despejat y de la unificació de naus. La disposició exterior no preocupa. Aquesta tendencia s' observa també entre altres á la Catedral de Barcelona y á las iglesias de Castelló d' Ampurias y de Sta. María del Mar. Los arquitectes se valen de son coneixement mecánich de las voltas per construhir iglesias de tres naus de quasi igual altura, lo exterior ne pateix empobrintse; la linea horizontal domina; las meteixas torras (vuitavadas per lo general) acaban ab balustrada. La terminació en agulla se deixa per los cimboris. Los pilans, las voltas y los archs tendeixen á simplificarse. Los archs doblés meteixos prenen devegadas la forma en mitj punt (Iglesia de la Trinitat y dels Angels), aquet y la llinda son molt frecuents en las portas y finestras y las voltas quasi may son mes que d' aresta sensilla. La decadencia no influheix entre nosaltres per deixar penetrar la llum á dojo en la iglesia, generalment las oberturas dels archs formés son considerablement reduhidas, donant al interior dels temples un aire de reculliment y concentració qu' escau á nostre carácter.

No obstant d' aquestos distintius, lo disertant no considerá l' arquitectura religiosa com original mes que com á qüestió de detall y s' fixá en la civil de la propia época convensut del enérgich carácter original de que está marcada. Determiná la zona qu' atribuheix al domini de la meteixa, de lo que dedubí que mes que aragonesa debia dirse catalana, puig que la influencia major de Catalunya en las ditas comarcas vé clarament marcada per la llengua propia de aquellas.

Pera fer compendrer en conjunt las diferencias passá á mostrarlas presentant fotografías y dibuixos de monuments de época semblant, per una part de Catalunya, Valencia y Mallorca (Llotjas, palaus de consell y de Diputació y reals (de Barcelona y Poblet, casas etc.) y per altra part del resto d' Espanya y França.

Passá desseguida á exposar, demostrantlos ab exemples, los carácters següents que en son conjunt creu donan son valor caracteristich á nostres monuments.

Disposició general: pati central descobert; dependencias principals al rededor d' una galería de petits archs (tradició románica) y en lo primer pis; escala noble en lo pati y descoberta completament; en planta baixa dependencias accessorias y supresió de ga-

lerías; grans archs molt rebaixats y de amplíssima llum deixan libérrima circulació. Las habitacions ó dependencias ab llum exterior.

Materials: La pedra principalment aparellada en petits sillars ben traballats; la fusta en enteixinats sensills que forman los pisos; lo ferro, en serrallería de seguritat, traballat de ma mestra y ab gust artístich que may ni en lloch se ha sobrepujat. Las pedras son totas del pais y perfectament triadas per cada ús.

Estructura: tendencia á prescindir en part del principi de forsas vivas tan propi de la época; empleo freqüent de pisos envigats en lloch de voltas; combinació d' archs y envigats; algunas vegadas sistema de voltas per salas grans (Llotja de Valencia, Sala capitular de Poblet); la fusta armada casi de nulo empleo; en los finestrals y portas formas sensillas (la llinda, l' arch rebaixat y lo de mitx punt); las oberturas en degradació d' archs poquíssim empleadas; los archs d' entrada, de mitx punt, solen ser de llarguíssimas dovelas ab petit motlluratje en l' intrados; las acoladas merament decorativas; las finestras moltas vegadas adintelladas pero ab placas perforadas de trilobats que sostenen primíssimas columnetas de la elástica calissa numulíticas y derivadas de las ja citadas románicas.

Decoració: en lo exterior predomini dels macissos sobre 'ls buyts; los panys de paret llisos; lo adorno se concentra sobre 'ls portals ó finestras, en los empits, en las balustradas ó en las cornisas; predomini de las líneas rectas horizontals; predomini de la forma quadrada en los cartuchos, fullas, florons, espigas etc.; motlluratge fi y delicadament estudiat; la ornamentació está treta de la figura humana (devegadas caricaturisada), de la fauna real y fantástica y de la flora del país (la fulla de la col rissada, del juli-vert y del ápit son las mes usadas); serveixen ab molta freqüencia de decoració los escuts y objectes heráldichs de recort histórích; finalment distingeix á aquest período una gran perfecció del dibuix y de la ma d' obra en tota la ornamentació. La escultura y la serrallería son las dos arts mes notables.

Lo disertant creu que si be bastants d' aquestos carácters son aplicables á altres arquitecturas forasteras no s' troban reunits y si ofoscats per altres en aquellas, diu que ja ha expresat que solament intentava mostrar una gradació en l' art general de la época

y creu qu' es sobradament marcada pera no cridar al estudi als fills del pais.

Acabá finalment analisant somerament las causas políticas y las ideas dels catalans que impediren que prenguéssin part en las divagacions generalisadoras de tots ordres que distingeixen al Renaixement, de que encara creu que avuy sufrim, y términá dihent que quan los catalans sentian que 'ls hi cavavan sota llurs peus los fonaments del maravellós edifici de llurs institucions, entre guerras y bombardetgs deixaren corsecar lo ufanós jardí de llurs bellas arts.

Com epílech no obstant volgué fer veurer com en mitx de las disbauxas del barroquisme conservárem lo bon sentit que encara 'ns resta y ab tal objecte establí un paralelisme entre lo edifici de Betlem y alguns altres de Madrit, entr' ells lo del Hospici.

CONFERENCIAS DÉCIMA QUARTA, QUINTA Y SEXTA.—*Dias 14, 21 y 29 de Abril de 1879.—Per lo soci resident Sr. D. Joseph Fiter é Inglés, professor mercantil académich, sobre l' tema: «Los jueus á Catalunya.»*

Comensá lo disertant, fent atinadas consideracions, que segons va manifestar, li dolian de veras, ja que s' referian á tornar per lo nom ofés de nostra Corporació benvolguda, que injustament motejavan de política alguns esperits egoistas y que tant sols alentan produhint situacions dificultosas. Feu aquesta aclaració, ab lo intent, de que, perillós com era lo tema qu' anava á desenrotllar, temia que se 'n fes presa, redundant lo descrédit, no en son nom, sino mes bé, en lo de la Associació. «A aquest efecte—digué lo Sr. Fiter—consti que no vinch desde aquest lloch á inmiscuirne perillosas y respetables qüestions dogmáticas, ni pretench apoyarme, com no s' apoya l' Associació, en tendencia política determinada; sols lo desitj de contribuhir al esplendor de Catalunya guia sos passos, y sols l' aspiració de donarnos, baix un aspecte del tot imparcial, curiosas noticias del poble jueu, que habitá nostra terra, m' afirma á demanar un xich d' atenció.»

Fent una descripció del poble jueu tal com se trobava á la vinguda de Jesucrist, s' referí al cínich atentat que va cometrer, y que

fou causa de que jamay pogués esborrar de son front la taca de tant indigne crim. Comensá desde aquí á indicar, condempnant las opressions inhumanas de que foren objecte los jueus, que prou cástich tenian ab la sentencia contra ells dictada per lo Cel. Tractá de la imposició del sistema absolut á Judá y de la divisió feta d' aquell estat per los romans, en las quatre tetrarquías de Judea, Galilea, Batunea é Itanea, referint després las sublevacions del poble jueu, fins que Tito va apoderarse de l' antiga Sió l' any 70 de la era cristiana. D' aquella época, lo senyor Fiter fa derivar la inmigració important de jueus á Catalunya, y ab datos molt precisos va probarho, desfent de pas la opinió del cronista Pujades y la de altres cronicons catalans, qu' acceptan la descripció ridícola de Jafael, contra quina, digué lo conferenciant, fins s' hi oposan las lleys de la naturalesa, ja que fa abordar en Barcelona, Narbona y Anglaterra, las tres naus problemáticas lliuradas per Tito á mercé de las onas sens guía y sens timó, conduhint cada una 50 jueus dels retrets á Jerusalem. Examiná lo Sr. Fiter la influencia que l' poble aquell tingué á Catalunya y las circonstancias de sa estada en nostra terra, y feu la historia de las vicissituts sofertas per los jueus, baix la dominació del Imperi Romá, fent un detingut estudi de totas las lleys dictadas contra 'ls hebreus, desde Dionisio fins á Honori, especialment per Adriá, Constantí y Juliá; las diferentas situacions d' aquell poble, l' estat potent unas voltas, y desembarassat á causa de costós preu, y altres, miserable, fins á veurers obligats á guanyarse la subsistencia desempenyant los mes baixos papers de la societat. Doná després lectura á las cartas de En Paciá contra Novaciá que s' refereixen al poble jueu en algun de sos extrems, y entrá á examinar son estat en Catalunya durant la dominació goda. Desde Ataulf fins á Recaret aquell poble gosá d' una calma remarcable, á consecuencia de que 'ls gots cobravan d' ells quantiosos impostos y 's miravan indiferents. Mes aviat excitat l' odi de rassa, s' renovellá la persecució als jueus á Catalunya, accentuada després del Concili de Toledo (5 Mars 597), en quin se dictaren las lleys convenients pera privar l' arrelament y prosélits de la doctrina judáica. Observá qu'en lo Fuero Juzgo al fer la divisió peninsular d' Espanya no 's menta als jueus y digué que Sisebut mogut per un cel exagerat que condemná ab just y elevat criteri San Isidoro, en las lleys, titols *Sanctissimis* y *Universis Po-*

puli, imposava la pena de mort als jueus de sos estats, que no s' convertissen al cristianisme.

Observá lo contrast que oferian ab aquestos propósits, las tendencias mostradas per Sisenant en lo concili de Toledo, la opinió dels bisbes de Barcelona Quirse de 634 é Idali, que sols, al parlar de jueus, condempnavan la usura.

Feu avinent l' estat miserable dels jueus que s' humiliaren en 656, prometent no judaisar y satisfent ab aquesta protesta los desitjos del rey y del concili de Toledo.

Justificá lo acort pres en lo concili de Toledo celebrat en Janer de 673, baix lo reynat d' Ervigi, referent als llibres que contra lo cristianisme escribian los jueus, censurant com se mereix la determinació presa en 693, prohibint als membres d' aquell poble las transaccions mercantils á los ports de mar; prohibició que produhí una revolta vensuda mes tart y á conseqüencia de la que foren dictadas algunas lleys per demés absolutas. Acabá fent moltas y ben imparcials consideracions sobre la persecució de que fou objecte lo poble desterrat y ab acert compará l' altivesa dels jueus que á pes d' or compravan sa pau, ab la sumissió dels neófits cristians que resignats sofrian las persecucions injustas de Domiciá á Constantí, y desde Ataulf á Recaret.

En la segona conferencia, després de reasumida l' anterior, comensá examinant lo estat del poble jueu á Catalunya poch després de la irrupció dels Alarbs, revolució histórica, que, lluny d' acusarse als jueus, devia son orígen tant sols en lo desquiciament de la época, digué lo conferenciant, puig no es lógich que 'ls jueus calculessin res mes, que la pérdua de sos tresors per efecte d' aquella invasió.

S' ocupá després, del estat floreixent d' aquella rassa desde 694 fins al comens del segle XII. Esmentá la entrada de Adelherim y sas tropas en Barcelona en 852, que, segons Bertiniá tingué lloch gracias á la influencia dels jueus, y detingudament va fixarse en lo concepte que aquestos mereixian després d' aquell fet, pera descubrir la mes ó menos possibilitat de son concurs. Per una part, s' troba lo privilegi de las declaracions concedit á la esglesia dels Mártirs de Barcelona que á cada capítol fulminava una terrible amenassa al jueu, y per altra la carta de Carles lo Calvo dirigida al

bisbe Irodoin (878 á 892), en que s' fixa molt particularment ab lo *fidel Judas Hebreo*.

Doná després lectura á una munió de datos, part de documentació inédita que dels sigles x y xi te recullit dit senyor, del Arxiu de la corona d' Aragó y que donan á compendrer la riquesa y la influencia dels jueus, com aixís meteix se refereixen al emplassament de la Aljama de Barcelona.

Sobradament extensos forem si tractessim d' apuntar no mes los nombrosos datos que lo disertant va donar, fins á tractar del estat del poble hebreu al comens del sigle xiii, época en quina, ja la historia dona mes llum respecte á ell.

Esmentá las diferentas *aljamas* juevas establertas á Catalunya, entre altres, las de Lleyda, Gerona, Barcelona, Vilafranca del Panadés, Balaguer, Besalú, Caldas de Montbuy, Tortosa, Manresa y y Espluga de Francolí; donant compte al ensemps de las quantitats á que per lo *dret de* cenes contribuhia cada una d' ellas.

Parlá després de las persecucions injustas que en diferentas ocasions sofriren los jueus, elogiá lo bon zel d' alguns monarcas que traballaren pera debilitar l' odi de rassa y l' mal entés fanatisme rel-ligiós que condempnaren il-lustres escriptors eclesiástichs y lo elevat criteri del concili de Lleyda celebrat en 1219, en quin s' disposa retornar als jueus convertits los bens que 'ls hi havian sigut confiscats. Va analisar detingudament algunas lleys inéditas dictadas per los municipis: esmentá las revoltas que baix diferents pretestos s' esdevingueren, sortintne sempre perjudicats los jueus, s' referí á la organisació de las aljamas y doná compte detallat de quantas disposicions importants dictaren respecte á aquella rassa, los reys En Jaume I, Pere III, Na Violant, Joan I, Ferrant I, Martí (*Lo humá*), Anfons (*lo sabi*) y Joan II, acabant ab lo decret d' expulsió dictat per los reys Católichs en 31 de Mars de 1492.

En sa última conferencia, lo Sr. Fiter considerá al poble jueu de Catalunya baix los aspectes científich, artístich y literari. Feu oportunas consideracions respecte á la predilecció dels hebreus, als estudis d' utilitat práctica, tant en relació ab son carácter y que, á despit de sas continuadas persecucions sapigueren conrear. Notá lo marcadíssim contrast que aquestas manifestacions presentavan ab los estudis artístichs de quins no se 'n conservan exemplars propis, per mes que homens tan doctes com lo Sr. Amador de los

Rios y son gendre lo Sr. Fernandez y Gonzalez, hagen dedicat llargas vigilias investigantlos. Trassá á grans rasgos los carácters de l' arquitectura, de que mes se valgueren en sas construccions, fent notar, que, mentres ells s' havian de valer de sistemas estranys, los cristians veyan desenrotllar en tota sa riquesa la magnífica arquitectura que eleva á Deu lo esperit. Passant després á descriurer per ordre cronológich los escriptors jueus de Catalunya, doná curiosos y de molts d' ells desconeguts datos, fent una crítica de las obras mes importants que produhiren y que va enumerar una per una. Especialment va fixarse en lo sigle XI, en los sapientissims Jehudah (Ben A. Levi Barzih), Izchaq (Ben Venben), Abraham (ben Schemuel Chardai) y Abraham (ben R. Chija) de Barcelona: en lo sigle XII citá entre altres á David Trimhi, Moseh (Bar Nachman), Isaac Alphabis, de Gerona y Abraham (ben Mehr Abeu Ibeyra) que suposan alguns fill de Barcelona; del sigle XIII, recordá á Joseph (ben Carpí) de Barcelona, Abraham (ben R. Jehudah) y Jafuda de Barcelona, Aaron, Jedahiah Hapenini, Jonah Meyraondí, Joan Valbí, Moisés, Perez ben A. Izchaq Hacohen de Gerona; del sigle XIV va esmentar especialment á Leví ben Gerson, Jahagol-ben (Moseh ben Hacsaí) de Barcelona, Krestias (Vídal de Jutslad), Judá de Barcelona, Chercia (Bar Salomosis) de Gerona, Ayá, Hadiiam, (ben R. Joseph Berhai) Selemoh (K. Selemoh ben Abraham ben Adderets), de Barcelona, X. Joseph ben Jachiia, de Barcelona: del sigle XV va citar entre molts d' altres á Jaffuda, Alfaquim, Asorcastruch (Joseph) Leví Bargili, Moseh Megirondah, Joseph Ezobí de Perpinyá, Galaf de Lleyda, Abrahan (Jehudah) de Barcelona, Chardaí Cresgas, y molts d' altres que no tenim espay pera esmentar. Parlant dels coneixements físichs que possehían los jueus, doná lectura á dos documents que s' refereixen al de Lleyda Crestias Abiabar, que va fer la operació de la catarata al rey D. Joan II y al hebreu de Tarragona Benjuha que cobrava un sou pera passar la visita á Reus. Referí despues las qualitats de la epigrafía escrituraria dels jueus, fent un detingut exámen de las lápidas que s' troban en Barcelona, Gerona y Tarragona.

Durant lo decurs d' aquesta conferencia, lo Sr. Fiter feu una relació de las controversias religiosas que tingueren lloch á Bar-

celona y Gerona en lo sigle XIII, y en Sant Mateu, prop de Tortosa, al comensar lo sigle XV.

CONFERENCIA DÉCIMA SÉPTIMA.—*Dia 6 de Maig de 1879.—Per lo soci resident Dr. D. Joseph Griera, atvocat, sobre l' tema: «Concepte del Catalanisme dintre la nacionalitat y l' ordre internacional.»*

Comensá lo disertant ab la exposició del carácter general de la época moderna, basat principalmente en la tendencia de 'ls pobles á que regni lo dret en la esfera de las relacions internacionals y quedi abatuda la força que posa las nacions al arbitre de 'ls poderosos. Senyalá luego los moviments de concentració y de disgregació que s' manifestan avuy entre las nacionalitats y 'ls pobles, si bé no ab criteri de donar autonomía á qui fa segles l' ha perduda, sino ab lo intent de constituhir grans unitats que retardan cada dia mes l' imperi de las relacions jurídicas; y per arrodonir lo quadro notá també que, á mida que creixen y s' desarrollan las aficions de la gent moderna al cosmopolitisme, surt y s' exten d' un modo considerable lo estudi de la vida propia de cada poble, de sa manera d' esser en la actualitat y en sa historia, de sas costums y de son llenguatje y tradicions, com si sentiren donar un adeu al passat sens mostrarlo á la consideració de las tendencias de nostra época.

Ab aqueixos precedents, qu' estimá l' orador necessaris pera lo estudi del moviment que s' diu catalanisme, buscá lo lloch que á n' aquest correspon no sols dintre la nacionalitat sino dintre l' ordre internacional, per lo que passá al exámen de l' associació que ab aquell nom es coneguda, ab lo intent d' estudiarla, ja en la interioritat de sa vida, ja en las formas varias d' unió ab que s' presenta dins la historia, ja també en un ordre superior que 's veu dibuixarse baix la grandiosa idea de la humanitat. D' aquest modo, deya lo Sr. Griera, será possible lo discerniment clar y segur del catalanisme, com aspiració qu' es d' un poble de gran historia, no baix l' aspecte de la conveniencia que fora molt discutible, no tampoch ab la idea de fer renaixer lo que fou motivat sols per accidents históríchs, sino ab la llum vivificadora del dret, qu' es y ha

de esser l' aspiració universal entre 'ls pobles com avuy ho es de las personalitats humanas.

(*Seguirá.*)

VETLLADA LITERARIA

EN OBSEQUI AL EXCM. SR. D. VICTOR BALAGUER, SOCI HONORARI,

celëbrada lo dia 20 de Maig de 1879.

La nit del 20 del corrent presentava un animat aspecte lo gran saló y salonets inmediats del *Fomento de la Produccion Española*, ahont se reuneix nostra Associació. Una nombrosa y escullida concurrencia los omplia de gom á gom, desitjosa de saludar y escoltar al eminent poeta, soci honorari d' aquesta Associació, Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.

A la hora prefixada, dos quarts de nou, entrá aquest acompanyat per lo president Sr. Arabía y, accedint á las vivas instancias del mateix, passá á ocupar lo silló presidencial.

Obrí la vetllada lo Sr. Arabía ab un discurs en que ab entussiastas frases feu ressortir los mérits del Sr. Balaguer com á poeta, com á historiador y com á catalá, presentantlo al auditori com á iniciador del actual moviment catalanista y proposantlo als socis com á modelo per sa constancia, sa fé en son patriótich ideal y la elevació y virilitat ab que l' va realisant. Termená lo Sr. Arabía ressenyant los serveys que deu al Sr. Balaguer nostra Associació y resumint la idea qu' á sa fundació ha presidit.

Respongué lo Sr. Balaguer refusant ab excessiva modestia lo títol de iniciador del moviment catalanista ab que l' saludá lo Sr. Arabía y atribuhintne tota la gloria á sos sabis mestres D. Manel Milá, D. Joaquim Rubió y D. Antoni de Bofarull, com també á son amich D. Lluis Cutchet, lo primer qui li inspirá lo amor al estudi de nostra historia. S' felicitá luego de veurer tan desarrollat y potent aquest moviment, al que s' debian Associacions com la nostra que tant fan pel bé y l' avansament de Catalunya y termená fent vots per sa prosperitat y oferintli tot son concurs en totas ocasions, «puig—digué—qualsevol servey que fassi á n' aquesta Associació, l' faré a Catalunya y fentlo á Catalunya, l' faré també á Espanya. ¡Gloria y honor á Catalunya! gloria y honor á Espanya!»

Acallats los aplausos ab que l' auditori rebé eixas eloqüents y patrióticas paraulas, comensá la lectura de traballs, essent lo primer una sentida *Salutació al Excm. Sr. D. Víctor Balaguer*, del nostre delegat á Lleyda,

lo llorejat poeta D. Lluis Roca y Florejachs, composició escrita expressament per aquest acte, y llegida per lo soci resident Sr. Fiter é Inglés.

Seguí á n' aquesta *La presa de Lleyda* romanç de altre de nostres delegats á Lleyda, D. Joseph Pleyan de Porta, premiat ab accéssit en lo certámen derrerament celebrat en dita ciutat. Lo llegí D. Marsal Ambrós.

D. Artur Gallard doná luego lectura á la fantasía *De ultratomba* de D. Angel Guimerá, composició originalíssima y digna, per la forma y per lo fondo, del nom de son distingit autor.

Diálech filológich-social sobre la llengua catalana, traball en prosa del Sr. Arabía dirigit á demostrar la rahó y la conveniencia del ús y conreu literari de nostra llengua materna. Fou llegit per son meteix autor.

D. Joseph Franquesa y Gomis llegí després varias composicions que respiran tendresa y espontaneitat, formant part d' una col-lecció inédita nomenada *Verol*.

Seguí D. Artur Gallard ab sa inspirada poesía *La Veu de las campanas*, notable sobretot per son intencionat pensament final.

Un quadro histórích en prosa, *La batalla de Montjuich*, epissodi de la guerra de la independencia, vingué á continuació acreditant la facilitat y dots literarias de son jove autor D. Joseph Fiter é Inglés.

Y termená la lectura D. Francisco Gras ab son poemet *Lluytas del cor*, notable per lo ben graduat del sentiment y lo acertat de son colorit local.

Seguidament torná á usar de la paraula D. Víctor Balaguer pera felicitar als autors dels traballs y remerciar á la Associació per aquesta vetllada, quin recort manifestá l' acompanyaría sempre y lo animaria á traballar ab mes fé y mes amor, si possible fos, per Catalunya. Ponderá la importancia del actual renaixement catalanista y digué que quant un poble demostra tal energía y vitalitat aumenta la obligació de sos diputats pera servirlo en totas las manifestacions d' aquesta, habent ell procurat ferho sempre aixís com á escriptor, com á historiador y com á home polítich. Després d' excitar en aquest sentit als diputats catalans que 's trobavan presents, entr' ells lo Sr. President del *Fomento de la Produccion Española*, acabá felicitant á eixa última societat, y á la d' *Excursions Catalana* per lo be que fan abdós á Catalunya defensant la una sos interessos industrials y traballant l' altra per son progrés en lo camp de la literatura, agermanatlos abdos ab los interessos económichs y ab lo progrés literari d' Espanya entera. Un enérgich *¡Visca Catalunya!* y *¡visca Espanya!* senyalá lo fí de la peroració, saludada ab nutrits y prolongats picaments de mans, després de la qual lo President Sr. Arabía doná las gracias á la distingida concurrencia y declará tancada la sessió.

Inmediatament passá lo Sr. Balaguer y altras personas invitadas al salonet de lectura, ahont s' havia disposat per la Junta Directiva de l' *Associació d' excursions Catalana* un espléndit refresch, servit per lo

Sr. Llibre. Entre altras de las personas obsequiadas, á mes del Sr. Balaguer, figuravan allí los Srs. Diputats Rius y Taulet y Bosch y Labrús, los mestres en Gay Saber Blanch (Adolf) y Guimerá, los Srs. Gallard, Franquesa, Fiter, Tobella, Benessat, Griera, Benavent, Fontrodona y altres de las Juntas Directivas d' abdós Associacions, conferenciants, lectors, etc. Allí, en lo seno de la confiansa, se feren per part d' uns y altres las mes patrióticas protestas y oferiments y lo Sr. Balaguer en particular demostrá altra volta son agrahiment y felicitá novament á l' Associació de quina vitalitat y puras aspiracions pogué convéncers' en lo acte que s' acabava de celebrar.

SECCIÓ DE PUBLICACIÓ.

Interpretació de la lápida del sigle XII trobada á Mollet en la expedició del dia 6 de Janer de 1879.

LECTURA.

Transiit â mundo, quem vivens sprevit amando
Christum, Raimundo de Mesonrocha levites.
Qui convertenti veniam Deus et qui fatenti
Novit largiri nimiam, dimittat et illi
Que quondam fragilis timuit. Qui cernitis omnes
Oretis sanctos precatur quod sibi prosint. Amen.
Obiit secundo Kalendas. Madii anno Domini MCLXXLVIII
era millesima C(entesima) bis septimo nona.

TRADUCCIÓ.

Passá d' aqueix mon, lo qual va despreciar per amor
de Jesuchrist, Ramon de Mas de 'n Roca levita.
Deu, qui al qui 's converteix, y confessa, perdó
sab donar en gran, li condoni totas las penas
que en lo temps passat va temer per causa de
la fragilitat humana. Vosaltres, qui mireu,
os prega ell que demaneu á tots los Sants
que intercedin per ell. Morí en lo dia
30 de Abril de l' any del Senyor 1188,
éra 1226.

NOTAS.

La patria de Ramon m' apar diu *de Mesonrocha* si bé no 'n estich prou segur. En lo terme jurisdiccional de la Vall de Castellví, partit de la Seu d' Urgell, provincia de Lleyda, s' troba lo *Mas de 'n Roca* citat en lo diccionari de Madoz.

Ab lo nom de *Levites* (levita) se designan varios canonges de la Seu de Barcelona en varias escripturas de la meteixa época. Tals son, per exemple, *Raimundus primicherius levita* y *Raimundus levita et decanus* en la escriptura fetxada lo 25 de Juny de 1172 que porta lo P. Villanueva en su *Viaje literario*, tomo XVII, pag. 331. Tal vegada lo nostre sería un de aqueixos dos.

FIDEL FITA.

SUSCRIPCIÓ DE RIPOLL

Com en nostre derrer número manifestárem, la unió de las Corporacions científicas, literarias y artísticas de Barcelona, aprobá en sessió de 8 de Mars prop passat lo projecte de suscripció presentat per nostra Associació, d' acort ab la Junta de restauració del Monastir de Ripoll, pera ajudar á la meteixa. Nostra Associació qu' ha portat en aquest assumpto la iniciativa, te l' patriótich deber de donar l' exemple suscribintse per una quantitat important é interessantse pera que s' suscrigan lo major nombre de personas possible. Excitem donchs lo zel de tots los socis y 'ls referim al avís oficial transcrit en la *Secció oficial* d' aquest número sobre aquest meteix assumpto. Vegis' aquí ara la

CIRCULAR

de la Union de las corporaciones científicas, literarias y artísticas de Barcelona para coadyuvar á la restauracion del Monasterio de Ripoll.

«Creeríamos ofender su notoria ilustracion, si al dirigirnos á V. solicitando su apoyo para llevar adelante la restauracion del famoso santuario de Santa María de Ripoll, página elocuentísima del arte románico en Cataluña, sepulcro donde yacen los Condes soberanos de Barcelona, encareciéramos la importancia de la empresa.

A realizarla han encaminado sus esfuerzos en diferentes épocas y ocasiones corporaciones distintas de las provincias de Gerona y Barcelona y

hoy que en parte, siquiera insignificante, vénse perfectamente secundados, merced á los auxilios remitidos por el Gobierno de S. M., sería verdaderamente de lamentar que por falta de iniciativa en unos y por sobra de indiferencia en los más, no fuese posible llevar á término la obra emprendida, mediante la cual podrán por lo ménos prevenirse y aun evitarse por completo los progresos de la ruina.

La Junta de restauracion constituida en dicha localidad, inspirándose exclusivamente en su nunca desmentido amor por esta gloria catalana, ha hecho á sus costas una esmerada edicion de la escelente monografía del histórico templo, debida á la pluma del Sr. D. José Pellicer y Pagés y ha mandado sacar una escogida coleccion de las vistas más importantes del monumento, con el propósito de destinar el producto íntegro de una y otra á la restauracion del santuario. Pues bien, los que suscriben convencidos de que ese feliz pensamiento puede ser más abundante en provechosos resultados, han creido que semejantes objetos al par pueden ser recuerdo valioso para el que se suscriba, de la parte que haya tomado en esa obra eminentemente patriótica, y motivo poderoso para que sea más pingüe el producto que se prometiera la celosa Junta de restauracion.

Al efecto, de acuerdo con la misma, han creido que en vez de ponerse á la venta pública el libro y la coleccion de que se ha hecho mérito, debian servir exclusivamente para fomentar la realizacion del pensamiento y en consecuencia han resuelto dar á dichos objetos un valor determinado, á fin de que pudiendo de esta suerte acrecentar las sumas á aquel fin destinadas, pueda el que entrega 50 ó más reales adquirir el libro ó la coleccion de fotografías y ambos objetos el que contribuya á la restauracion con una cantidad que no baje de 100 reales.

En este concepto y conociendo el entusiasmo que inspiran á V. las glorias patrias, los que suscriben, en nombre de las corporaciones científicas, artísticas y literarias de esta ciudad, se toman la libertat de dirigirle la presente, abrigando la confianza de que se servirá indicar desde luego la cantidad con que quiere contribuir, en vista de lo cual se le remitirán á V. los objetos referidos á tenor de las indicaciones que preceden.

Con esta ocasion tienen la honra de ofrecerse de V. con la mayor consideracion atentos S. S. q. b. s. m.—Por la *Real Academia de Buenas Letras*, Cayetano Vidal de Valenciano, S.º—Por la *Real Academia de Ciencias Naturales y Artes*, Lúcas Echevarría, Presidente.—Por la *Academia de Jurisprudencia*, Juan Bautista Orriols.—Por la *Asociacion de Socorro y Proteccion á la clase obrera y jornalera*, A. Gusi.—Por el *Instituto Industrial de Cataluña*, Mariano Parellada.—El Presidente de turno, Presidente del *Colegio de Farmacéuticos de Barcelona*, Jaime Codina.—El Presidente del Consistorio de los *Juegos Florales*, Gonzalo Ser-

raclara.—El Presidente del *Ateneo Barcelonés*, Narciso Carbó.—El Presidente de la *Asociacion de Ingenieros Industriales*, José Vallhonesta. —Por el *Fomento de la Produccion Nacional*, el Presidente, José Pujol Fernandez.—El Presidente de la *Comision española de la Fundacion Savigny*, Manuel Durán y Bas.—El Presidente del *Centro de Maestros de Obras de Cataluña*, Gerónimo Granell.—El Presidente de la *Academia Científico-Mercantil*, Enrique J. Vidal y Valenciano.—Por la *Academia de Derecho*, El Presidente, Juan de Arana.—Por el *Círculo Hispano-Ultramarino*, El Presidente, José Antonio Salom.—El Presidente de la *Corporacion Taquigráfica del sistema Garriga*, Juan Antonio Sorribas. —Por la *Academia de Taquigrafía de Barcelona*, El Presidente honorario, Cayetano Cornet y Mas.—El Presidente del *Círculo de la Union Mercantil*, Pedro Casas.—El Presidente de la *Asociacion de arquitectos de Cataluña*, José O. Mestres.—El Presidente de la *Academia Médico-Farmacéutica*, Narciso Carbó.—El vocal Presidente de la *Asociacion de Navieros y Consignatarios de Barcelona*, Federico Nicolau.—El Presidente de la *Academia de Derecho Administrativo*, José Flaquer.—El Presidente del *Fomento de la Produccion Española*, P. Bosch y Labrús. —Por el Presidente de la *Union Barcelonesa*, F. de Delás.—El Presidente de la *Associació catalanista d' excursions científicas*, Eduardo Támaro. —El Presidente de la *Academia y Laboratario de Ciencias Médicas de Cataluña*, Luis Góngora.—El Presidente de la *Asociacion de Fincas Urbanas de Barcelona y su zona de Ensanche*, Antonio Xuriguer.—Por la *Asociacion artístico-arqueológica Barcelonesa*, el Presidente, José Puiggarí.—El Presidente de la *Associació d' excursions Catalana*, Ramon Arabía y Solanas.—El Secretario de la *Union de las Corporaciones científicas, literarias y económicas de Barcelona*, José Balari y Jovany.»

NOTICIAS.

Publicacions novament rebudas.—Lo *Jornal do commercio*, de Lisboa; *La Revista hortícola*, de Barcelona; *A emancipaçao, semanario de Thomar; El Impenitente*, de Figueras; *El Progreso, revista semanal de Sans; Revista del Centro agronómico catalan de Barcelona; La Renaixensa* y lo *Diari catalá*, publicats en Barcelona. Doném á totas ellas las més expressivas gracias per la visita.

Biblioteca.—Pera formar part de la meteixa s' han rebut durant aquest mes las obras següents:

Del Sr. Texeira Bastos, soci delegat á Oporto: 1 vol. de poesías portuguesas titolat *Rumores vulcánicos*, escrit per lo donador, Lisboa, 1878.

De D. Roman Arnet y Viver: 2 vol., *Tratado de botánica y de fisiología vegetal*, per A. Richard, adornada ab 164 láminas, Barcelona, 1839. —1 copia d' unas *Notas referents á un document de Castelltersol* pera servir á la Historia de la civilisació catalana.

De D. Joan Giol, soci delegat á Balaguer: *Série cronológica de pergaminos históricos existentes en el municipal archivo de Balaguer, dispuesta por el Rdo. P. Fidel Fita, de la Compañia de Jesús é individuo correspondiente de las Reales Academias Española y de la Historia*, 1867.

Del Sr. President del *Centro de Maestros de obras de Catalunya*: 1 fasc. *Lista de los sócios que lo componen en el presente año, seguida de varios artículos de interés general para la clase que representa; Año 5.º*, Barcelona, 1879.

Del «Club Alpino Italiano», 1 vol., *Bollettino del Club Alpino Italiano*, Vol. XIII, núm. 37 (Anno 1879, 1.º trimestre), Torino, 1879.

Del «Club Alpin Français»: 10 fasc.. *Club Alpin Français, Bulletin trimestriel* contenint la col-lecció complerta desde l' 1.er de Janer de 1876, fins avuy, Paris, 1876.—1 fasc., *Club Alpin Français, liste des membres au 5 Juilet 1878*, Paris, 1878.—Varios exemplars dels *Statuts du Club Alpin Français*, Paris, 1877 y de *Caravanes scolaires, Règlement, Conseils*, Paris, 1878.

Del «Club Alpin Français, Section du Sud-Ouest». 5 fasc., *Statuts*, Bordeaux, 1879; *Bulletin núm. 3* y *núm. 4; Congrès International des Clubs Alpins tenu á Paris au palais des Tuileries les 6 et 7 Septembre 1878 et fête de Fontainebleau*, Paris, 1878; *Instruments pour Excursions en montagne*, Orleans, 1878.

Del «Club Alpin Suisse»: 3 impr., *Réglement intérieur des Cabanes du Club Alpin Suisse*, Berne, 1879; *Circulaire du Comité Central aux membres de la Société*, Berne, Abril 1879; *Etat nominatif des Membres du Comité Central et des Comités des 24 sections*, Berne, Abril, 1879.

De la «Deutscher und Oesterreichischer Alpenverein» (Associació Alpina d' Alemania y Austria) *Secció «Austria»*; 2 impr., *Statuten des deutschen und oesterreichischen Alpenvereins* y *Statuten der Section «Austria» des deustchen und oesterreichischen Alpenvereins*, Viena, 1878.

De la meteixa Societat, «Secció München.»—2 impr. *Statuten des deutschen und oesterreichischen Alpenvereins nach den Beschlussen der Generalversammlung zu Bojen vom 9 September 1876* y *Alpenvereins-Section München anerkannter Verein, Statuten.*

Museo.—Objectes que han passat á formar part del museo desde lo primer d' Abril.

Del Sr. Director del periódich *Eco de Badalona:* 1 exemplar del *Plano de la villa de Badalona, hecho en 1877*, per nostre soci delegat D. Jaume Solá y Seriol.

De D. Joseph Fiter é Inglés: 5 dibuixos de Pedralbes; Sepulcre de donya Alionor del Pinós; dos tipos sepulcrals, colorits; altres dos tipos sepulcrals, també colorits; varios detalls y altre també ab varios detalls, tot executat per lo donador.

De D. Miquel Barcons: 1 exemplar d' alabastre de Beuda.

De D. Roman Arnet y Viver: 2 estampas antigas, representant la una la imatje de la Mare de Deu del Lladó y l' altra la de la Candela, las quals se veneran en Valls.—1 lámina que representa lo claustre de la Seu de Barcelona, de la obra *Recuerdos y bellezas de España.*—2 dibuixos, un dels quals representa la guarnició d' un magnífich retaule del sigle XIV, y l' altre una naueta colorida, copiadas del natural per lo donador, en una excursió que verificá á S. Bartomeu de la Quadra.—1 altre dibuix representant las set testas (sigle XIII) esculpidas en la pica de la iglesia de S. Vicens de Mollet, copiadas per lo donador en la excursió verificada á dit punt y una col-lecció de 24 goigs.

De D. Joaquim Font y Crusó: 1 exemplar de *hulla* ab impressions de falgueras, de S. Joan de las Abadessas; 1 de lava de Olot; 1 d' óxit de ferro, de Catalunya; 1 de limonita dels Pirineus; 1 de carbonat de coure y 1 sense classificar.

De D. Artur Bofill: las 233 especies següents de plantas, recullidas per ell en Catalunya:

FANERÓGAMAS DICOTILEDÓNEAS.—TALAMIFLORAS: Familia de las RANUNCULÁCEAS: *Clematis Vitalba* L., S. Juliá de Altura; *Thalictrum minus* L., Montserrat; *Ficaria ranunculoides* Mönch, Besós; *Helleborus fætidus* L., La Garriga del Vallés.—PAPAVERÁCEAS: *Papaver dubium* L., Barcelona; *P. hybridum* L., id.; *Chelidonium majus* L., Atmetlla del Vallés; *Hypecoum grandiflorum* Bth., Barcelona.—FUMARIÁCEAS: *Fumaria capreolata* L., Rech Condal (Barcelona); *F. parviflora* Lam., Montjuich.—CRUCIFERAS: *Raphanus Raphanistrum* L., Plá del Llobregat; *Sinapis arvensis* L., Rech Condal (Barcelona); *Erysimum perfoliatum* Crantz., id.; *Sisimbryum Irio* L., id.; *Nasturtium officinale* R. Br., id.; *Arabis thaliana* L., Atmetlla del Vallés y Vallvidrera; *Thlaspi Bursa-pastoris* L., Barcelona; *Lepidium Draba* L., Plá del Llobregat; *Cakile maritima* Scop, Platja de can Tunis.—CISTÍNEAS: *Helianthemum pilosum* Pers., Atmetlla del Vallés; *Fumana viscida* Spach, Tibidabo.—VIOLÁCEAS: *Viola odorata* L., Vallcarca (Barcelona); *V. canina* L., Vallvidrera.—RESEDÁCEAS: *Reseda Luteola* L., S. Llorens del Mont.—FRANKENIÁCEAS: *Frankenia pulverulenta* L., Riera den Malla (Mar vella).—CARIOFILÁCEAS: *Silene gallica* L., Hospitalet del Llobregat; *S. nocturna* L., Atmetlla del Vallés; *S. rubella*

L., S. Andreu de Palomar; *Lychnis Githago* Lam., Barcelona; *Saponaria ocymoides* L., Montserrat; *Dianthus prolifer* L., S. Llorens del Mont; *Cerastium viscosum* L., La Garriga del Vallés; *Spergularia media* Pers., litoral de Barcelona.—LINÁCEAS: *Linum maritimum* L., can Tunis; *L. angustifolium* Huds., La Garriga del Vallés.—GERANIÁCEAS: *Geranium molle* L., can Tunis; *Erodium moschatum* L' Her., Barcelona; *E. cicutarium* L' Her., Besós y Gavá; *E. supracanum* L' Her., S. Geroni de Montserrat; *E. macradenum* L' Her., S. Llorens de Mont.—HIPERICÍNEAS: *Hypericum tetrapterum* Fr., S. Genís de Horta.—ÆSCULÁCEAS: *Æsculus Hippocastanum* L., plá del Llobregat.—CORIARIÁCEAS: *Coriaria myrtifolia* L., Tibidabo.

CALICIFLORAS: Familia de las TEREBINTÁCEAS: *Pistacia Lentiscus*, L., Gavá.—LLEGUMINOSAS: *Cytissus argenteus* L., Atmetlla del Vallés; *Ononis minutissima* L., Montserrat; *Anthyllis tetraphylla* L., Atmetlla del Vallés y Montjuich; *Medicago orbicularis* All., Moncada; *M. minima* Lam. plá de Barcelona; *M. marina* L., platja de can Tunis; *M. Gerardi* W., Atmetlla del Vallés; *Melilotus officinalis* Lam., Rech Condal (Barcelona); *Trifolium stellatum* L., Montjuich; *T. scabrum* L., font den Xirot (Barcelona); *T. arvense* L., S. Llorens del Mont; *T. fragiferum* L., can Tunis; *Dorycnium suffruticosum* Vill., Atmetlla del Vallés; *Tetragonolobus siliquosus* Roth., Gavá; *Lotus rectus* L., Llobregat; *L. edulis* L., plá de Barcelona; *Colutea arborescens* L., Atmetlla del Vallés; *Vicia sativa* L. La Garriga del Vallés; *V. lutea* L., Atmetlla del Vallés; *V. hybrida* L., Rech Condal (Barcelona); *V. atropurpurea* Desf., Vallvidrera; *Lathyrus articulatus* L., Montjuich; *L. Ochrus* DC., plá de Barcelona; *L. sativus* L., Barcelona; *L. sphæricus* Retz., Vallvidrera; *Scorpiurus subvillosa* L., Montjuich; *Coronilla scorpioides* Roch., Montjuich; *Hippocrepis unisiliquosa* L., id.; *Onobrychis sativa* Lam., Atmetlla del Vallés.— AMIGDALEAS: *Prunus spinosa* L., Vallcarca. — ROSÁCEAS: *Potentilla reptans* L., plá de Barcelona; *Fragaria vesca* L., Atmetlla del Vallés; *Rubus tomentosus* W. et N., S. Llorens del Mont; *Rosa sempervirens* L., Montjuich, *R. sepium* Thuil., id.; *Poterium muricatum* Spach., Atmetlla del Vallés.—GRANATEAS: *Punica granatum* L., Bordeta. —ONOGRARÍEAS: *Epilobium parviflorum* Schr., Barcelona.—TAMARISCÍNEAS: *Tamarix gallica* L., Prat del Llobregat.—CUCURBITÁCEAS: *Bryonia dioica* Jacq., La Garriga del Vallés; *Ecbalium elaterium* Rich., can Tunis.—PARONIQUÍEAS: *Polycarpon tetraphyllum* L., can Tunis; *Paronychia argentea* Lam., Castell de fels.—CRASULÁCEAS: *Umbilicus pendulinus* DC., Montjuich.—UMBELÍFERAS: *Laserpitium gallicum* C. Bauch., S. Geroni de Montserrat; *Œnanthe Lachenalii* Gruel, Prat del Llobregat; *Bupleurum frutiscescens* L., S. Llorens del Mont; *B. fruticosum* L., id.; *Sium latifolium* L., Prat del Llobregat; *Ptychotis heterophylla* Koch., S. Llo-

rens del Mont; *Helosciadium nodiflorum* Koch, Llobregat: *Scandix Pecten-veneris* L., Montjuich; *Smrynium olusatrum* L., Rech Condal (Barcelona).

(Seguirá.)

Certámen de Lleyda.—En lo celebrat derrerament en aquesta ciutat han obtingut premis, entre altres coneguts escriptors, nostres estimats amichs y consocis los llorejats poetas D. Lluis Roca y Florejachs y D. Joseph Pleyan de Porta, á qui felicitem de tot cor No haventse pogut adjudicar en dit certámen tots los premis proposats, se n' ha obert un altre pera l' mes de Setembre prop vinent, quin programa insertarém en nostre próxim número, no podentho fer en aquest per falta d' espay.

Visita del Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.—Lo dia 8 del corrent arribá á esta ciutat nostre benvolgut amich lo eminent poeta D. Víctor Balaguer, soci honorari de nostra Associació, havent passat á rebre 'l á la estació una comissió de la meteixa. Sa estada entre nosaltres bè 's pot dir qu' ha sigut una continuada ovació, justament tributada, principalment per lo element catalanista al qui es y deu considerarse com lo iniciador actiu, constant, infatigable de aquest moviment literari y artístich que comensa ja á esser conegut y apreciat á Castella de la manera que 's mereix. Lo dia 15 li dedicá una vetllada lo *Ateneo Barcelonés*, llegint en ella lo Sr. Balaguer son monólech inédit *Lo guant del degollat*. L' endemá dia 16 se doná en son obsequi en lo Teatro Romea una funció en que 's representáren dos obras del eminent poeta, la aplaudida tragedia *Las esposallas de la morta* y lo esmentat monólech *Lo guant del degollat*, valguentli abdós una entussiasta é indescriptible ovació. Lo dia 17 se li oferí un dinar per los escriptors catalanistas y en ell, després de llegirse moltas y bonas composicions, doná á coneixer lo obsequiat altra de sas obras, lo primer quadro d' una nova tragedia, *Lo comte de Foix*, de grandiós efecte, que fou saludada ab entussiastas picaments de mans. Lo diumenge 18 en lo teatre de *Novedades* declamá magníficament la distingida Sra. Mena lo hermosíssim monólech *Saffo*, que s' aplaudí també extraordinariament. Lo dimars 20 nostra Associació li dedicá la vetllada literaria, quina relació figura en la secció oficial d' aquest número, y lo dimecres 21 seguí nostre exemple la *Associació catalanista d' excursions científicas*. Lo 26 sortí lo Sr. Balaguer cap á Vilanova, ahont seguiren los obsequis ab igual entussiasme, y torná lo dijous 29 marxant definitivament lo 30 al dematí cap á Madrit. En la estació passáren á felicitarlo y despedirlo sos nombrosos amichs, entre ells una comissió de la *Associació d' excursions catalana*.

IMPRENTA DE LA RENAIXENSA, PORTA-FERRISSA, 18, BAIXOS.

Any II. *Barcelona 30 de Juny de 1879.* *Núm. 8*

BUTLLETÍ
DE LA
Associació d' excursions Catalana.

Fidels â nostras promesas d' introduhir en aquesta publicació continuas milloras, comensém avuy á il-lustrarla ab grabats referents als traballs ó excursions que s' practiquin.

ALS SRS. SUSCRIPTORS DE FORA.

Preguém als Srs. Suscriptors de fora qu' encara estigan en descobert, que se servescan remetrer lo import de la suscripció d' un any, ó siga fins al núm. 12 inclusiu, en sellos de correu ó del modo que més fácil los siga, al Sr. Administrador del Butlletí (Hospital, 100, 3.er, porta 1.a)

LO DIRECTOR.

SECCIÓ OFICIAL

ANUNCIS OFICIALS

VETLLADA EN OBSEQUI AL EXCM. SR. D. VÍCTOR BALAGUER.—Dintre pochs dias sortirá á llum, luxosament imprés, lo tomo contenint tots los traballs que s' llegiren en dit acte aixís com los discursos pronunciats per lo Sr. Balaguer y lo Sr. President de l' Associació. Lo preu será de 6 rals pera l' públich y de 4 rals pera 'ls socis y los suscriptors al Butlletí. Com se n' ha tirat un reduhit nombre d'

exemplars, preguém á tots los que desitjin possehirlo que se servescan deixar nota en la Secretaría de l' Associació (Gegants, 4, 1.er) ó en casa del Sr. Director del Butlletí (Portaferrissa, 13, 3.er, d.ta), á fi de reservárloshi los exem lars que demanin. Pera l' públich estarán de venta en la llibrería de Verdaguer (Rambla del Mitj, 5) y en totas las principals llibrerías d' aquesta ciutat.

Biblioteca catalana.—Havent manifestat lo Excm. Sr. D. Víctor Balaguer lo desitj de formar una Biblioteca Catalana pera la Academia de la Historia, se prega ab viva instancia als Srs. socis que tingan publicada ó inédita alguna obra ó desitjin contribuhir ab llurs donatius á la realisació de dit pensament, que se servescan ferne entrega á la major brevetat, expressant l' objecte, al Sr. President de l' Associació (Portaferrissa, 13, 3.er, d.ta), qui cuidará de donarhi curs inmediatament.—Barcelona 30 de Juny de 1879.

Lo Secretari,

Marsal Ambrós.

EXTRACTE DE LAS CONFERENCIAS
CELEBRADAS PER L' ASSOCIACIÓ

Conferencia décima séptima.—*Dia 6 de Maig de 1879.—Per lo soci resident Dr. D. Joseph Griera, atvocat, sobre l' tema: «Concepte del Catalanisme dintre la nacionalitat y l' ordre internacional.»*

(Conclusió.)

Al estudiar la nacionalitat, després d' esmentar lo conferenciant la causa de la societat humana y la manera com per necessitat se constituheix una colectivitat, concretada per rahons históricas á cert territori, seguí notant lo naixement de vincles entre 'ls associats, los quals convertian l'agrupació en societat política, fins que, apareguda ja la comunitat d' interessos y de cultura, s' arribava á un altre grau d' associació, anomenada nacionalitat, que troba existencia per medi de relacions jurídicas, nascudas al amparo de lo estat, com á situació de dret que las regula.

D' aquí naix lo sentiment de la patria, tant natural com lo de la familia, y que acás per la espontaneitat ab que s' presenta, pren-

gué notable exageració en los pobles antichs, abismats en guerras d' extermini per lo sol motiu d' estrangería; idea que també seguí la edat mitja ab motiu de la constitució de nacionalitats y que avuy porta senyals de reduhirse á sos límits, perque ja s' compren lo lloch que te senyalat en lo concert dels pobles, poguentse dir que, á despit de las erróneas concepcions individualistas, veu tothom que no es la nacionalitat la forma superior d' associació entre 'ls homens.

Aixís fou com lo disertant, exposadas ja las condicions que integran la nacionalitat, passá al estudi de las formas d' unió de las nacions, senyalant las que s' anomenan *unió personal y real*, y que tenen lloch quan dos ó mes nacionalitats son dirigidas per una autoritat comuna, citant exemples históríchs y actuals, com d'Austria y Hungría, Suecia y Noruega, y fent advertir que d' aqueix modo se feu la unió d' Aragó y Castella per lo matrimoni de 'ls Reys católichs. Las conseqüencias, digué, de tals formas d' unió son una fusió de nacions que á la llarga s' determina per la comunitat d' interessos, essent tal volta lo únich modo com per ella s' podria arrivar á la constitució de la nacionalitat ibera.

Versá luego la conferencia sobre la *confederació*, que tanta importancia revesteix com á forma d' unió de'ls pobles, y que, essent una qüestió molt relativa, necessita moltas circunstancias pera esser aplicada, si bé, á exemple del feudalisme en sa época, constituheix un progrés indubtable, puig ahont avans sols hi havian puras relacions d' humanitat, las fa naixer jurídicas en virtut del pacte. Expressá l' orador los objectes varis per los que pot instituirse la confederació, y fixantse en l' ordre polítich pogué notarla com la forma d' unió més aceptable perque crea una èntitat superior sosobre la concreta esfera de la nacionalitat, y d' aquest modo forma l' vincle del dret, robustit per la lliure voluntat d' aquells que tal volta no s' hagueran unit d' altre modo.

Una nova unió s' troba en lo criteri de *las rassas*, la qual ha prés gran vol en los temps moderns per efecte de la direcció de certs pobles á emanciparse, encara que lo fi hagi sigut la sola satisfacció d' ambicions desmesuradas, que s' dirigian á la formació de grans unitats y no á la autonomía de 'ls pobles; per això, digué l' orador, no s' deu donar al vincle de rassa mes importancia de la que mereix; en hora bona vinga ell á fer més íntima la unió dels indi-

víduos d' una nacionalitat, mes no s' pretenga constituir ab fermesa aquestas ab tal criteri, y menos quan será tal volta bona la tendencia de la rassa pera formar grans imperis, pero may ho será pera fixarse com á relació superior dintre l' ordre internacional.

Seguint després lo disertant la gradació ascendent que s'havia proposat, feu notar per últim la superior forma d'unió per la *idea d'humanitat,* la qual fou per ell explicada ab un criteri d'armonía que d' una part reconeix á las nacions com á personalitats lliures y d'altra las considera baix aquella superior entitat que deu dirigir son lliure desenvolviment y sas tendencias progressivas. Aixís pogué explicar de quin modo brota la idea y sentiment d' humanitat, com llás d' atracció que proclama la conciencia humana al veurer que la personalitat individual es home avans que indivíduo, y d'aquest modo pogué manifestar un dels mes grans ideals de la época moderna, quin es sens dubte que s' uneixin las nacions baix aquella relació per medi d' una situació de dret que mantingui la armonía, com la sosté lo estat entre las personalitats humanas. Lo espectacle qne oferirian los pobles constituits d' eixa manera, deya l' conferenciant, es tant grandiós, tant magnífich y tant afalagador pera las aficions del esperit, que no s' pot menos de veurer ab disgust qualsevol aspiració que sembli un obstacle ó qualsevol tendencia que ocasioni un retart. Per aixó avuy s' han d' apartar las petitesas devant de tant altas aspiracions.

Al arrivar á n' aquest punt del seu discurs, y considerant lo exposat com á necessari precedent del objecte de la conferencia, s' preguntá lo Sr. Griera: atesos los moviments ab que s' determinan las aficions de 'ls pobles ¿qué es lo catalanisme, quin concepte 'ns ha de mereixer, dadas las corrents de la época moderna? Y resolgué son pensament en las consideracions que debem apuntar en los següents párrafos.

«Atenent á que lo catalanisme es l' aspiració d' un poble, que per espay de sigles feu ressonar sas glorias, havem parlat de la nació y del estat, de las formas d' unió que regulan los moviments expansius de las agrupacions, y de la grandiosa tendencia á una perfecta constitució de nacionalitats, quin lliure desenvolviment trobi sa regla en una idea superior que la encamini pera alcansar la plena realisació dels fins de la vida humana. Ara bé, lo catalanisme ofereix á l' aspiració dos aspectes, ó sigan, lo polítich, que

per medi d' una separació vol crear novas fronteras, y lo natural y progressiu, que sols té en compte lo renaixement de la vida propia de Catalunya, amotllada á las corrents modernas.

«¿Quína de las dos aspiracions es la més justa, més llegítima, més gran y més acomodada als progressos de la ciencia? Ab breus termes, ¿té rahó d' esser lo separatisme? Lo dret respongui per nosaltres, puig que deixem qualsevols consideracions secundarias; y aquest concepte no sols en la esfera interior de la nacionalitat, sino devant l' ordre internacional, diu ab la més severa lógica que l' catalanisme no deu ni pot esser separatista.

«S' ha de tenir en compte que la unió d' Aragó y Castella se feu per unió personal, y que, segons hem observat al parlar d' aqueixa forma, es sa natural conseqüencia la fusió dels pobles que viuhen baix son amparo, puig que s' crea entr' ells comunitat d' interessos y de vida, esborrantse ab lo curs de 'ls temps qualsevols diferencias accidentals que avans los separessin; per lo tant, haguda la base natural d' agrupació armónica, aparegué ab perfecte carácter la nacionalitat espanyola.

«Tots sabém que quan la monarquía goda, la Espanya havia arrivat ja á la unitat dels pobles que la constituian: sabém també que aqueixa unitat fou rompuda per los sectaris del islamisme y sabém ademés, que lo esfors dels antichs pobladors se determiná ab una guerra de set sigles, que feya cada hú en son territori, y seguint á cada ocupació la creació d' una societat política; de modo que ben segur quasi s' pot dir que sense l' fet de la reconquesta no haguera tingut lloch la divisió d' Espanya en varis regnes; y observeu ademés una coincidencia providencial: los reys católichs que llensaren d'Espanya al últim descendent dels alarbs invasors, foren los qui per llur matrimoni realisaren altra volta la unitat, qu' es la base constitutiva de la nació espanyola.

«Després de quatre sigles d' esser realisada la unió, la nacionalitat, qu' Espanya es anomenada, se manifesta ab perfectes condicions d' existencia; y lo dia que toqui la hora pera l' verdader concert internacional, mostrará son dret innegable á esser una personalitat lliure, autónoma com ho es avuy, y á esser digne d' esser reconeguda ab sa integritat com part composant de l' associació humanitaria.

«Y es que la nació espanyola nascuda d' un modo natural y des-

arrollada en lo curs del temps, presenta una serie de vincles d' enllás, que no poden romprers' de cap manera sens lesió del dret, tals com la comunitat d' orígen, de destí, d' interessos y de fets históríchs; la solidaritat d' aspiracions; las relacions jurídicas; l' afinitat d' organismes dins lo interior del estat, lo qual está constituit com á realisació del dret, presidint l' agrupació armónica dels indivíduos que s' diuhen espanyols. Res li falta pera esser una nacionalitat ben organisada, ahont baix lo imperi del concepte étich s' omplin los fins generals de la vida; y en tant es aixís en quant avuy ja las glorias s'han fet comunas dintre d'Espanya, y responent á ellas Catalunya ha enaltit lo pabelló llensant de son territori al colós d' Europa, derramant sa sanch en los camps d' Africa y enviant sos fills á mantenir en llunyanas terras la integritat de la nació espanyola.

«Lo dret ampara á las nacionalitats constituidas; y com aqueixas son personas morals ab dret á la existencia per medi d' un territori, dintre l' que s' mogui lliurement llur activitat, y ab facultat de desenvolviment en lo exterior, d' aquí vé que l' catalanisme separatista fora un atach al dret internacional tant si provingués de dintre com si l' motivés una imposició de fora.

«Y ni tampoch baix aquest punt de vista se pot buscar apoyo en las formas d' unió; no per la unió personal, que fou ja realisada; no per lo criteri de rassa, á exemple del panslavisme, del pangermanisme ó del panscandinavisme, perque sa rassa no es concreta, sino derivada, y ni d' una rassa s' tracta, sino senzillament d' un poble; y no tampoch per la federació, perque sos elements afins ja están units ab ell; notantse ademés que l' separatisme s' posa discordant ab la tendencia general á la constitució d' unitats baix la entitat humanitaria. Y avuy que tant se clama per lo progrés, aquesta aspiració separatista fora un moviment de retrocés, que senyalaria com un anacronisme la historia.

«¿Qu'es, donchs, lo catalanisme? Mirantlo dintre la nacionalitat, lo catalanisme s' ha de traduhir per la tendencia á la descentralisació administrativa, ó siga, á constituir, ab lo respecte de la historia, del carácter y costums propis, los graus intermedis entre l' poder central y los ciutadans. D' aquest modo mostrará Catalunya á las demés provincias espanyolas sos elements de vida y sa propia activitat, perque la emulació las fassi entrar á totas en las vias pro-

gressivas, y perque, robustintse cada dia lo llás comú, sigan regidas segons las necessitats de son carácter.

«Y en l'ordre internacional es y ha d'esser lo catalanisme la manifestació del esperit catalá en las ciencias, las arts, lo dret, la historia, las costums, la industria y tots los rams de l' activitat humana pera mostrar d' una part los elements de progrés que conté y d' altra amotllar tota la seva vida ab los grans ideals de la humanitat y de la civilisació.

«Aixís, acabá lo Sr. Griera, crech qu' ha de ser comprés lo catalanisme, en mon humil concepte. Res significa la diversitat de llenguatje, sobretot quan tenen los pobles un orígen comú, avuy en qu' es tanta la comunicació d' ideas; lo llas existeix ab condicions de permanencia y de llegitimitat, y si las corrents modernas van dirigidas á objectius molt alts, si las miras son á que lo dret imperi sobre la forsa, si las nobles aspiracions salvan ja las fronteras pera buscar relacions jurídicas en bé del progrés, no sols no s' deu crear obstacles, sino ans bé s' han d' afavorir tant magnánimas tendencias, ja que aquestas deixan á cada hú la manifestació de sa propia vida sens perjudici de la unió entre tots los pobles.

«Lo millor modo d' estimar á Catalunya es manifestar sas grandesas y recordar sos grans fets, extenen per tot arreu la manifestació d' aquell esperit catalá que fou un dia admiració de propis y d' estranys.—He dit »

CONFERENCIA DÉCIMA OCTAVA.—*Dia 5 de Juny de 1879.—Per lo soci delegat à Lourdes Sr. Baró Aymard d'Arlot de Saint-Saud, atvocat, secretari general del Club Alpi Francés, secció del Sud-Oest, sobre l' tema: «Duas excursions á través dels Pyrineus de Catalunya y Aragó.»*

Per esser lo conferenciant de nacionalitat francesa y no parlar, encara qu'entenent perfectament lo catalá, revestí aquesta conferencia un carácter especial. Entre la nombrosa concurrencia s' hi veyan molts francesos y en la taula, á mes del Sr. Conferenciant hi havia los Srs. President y Secretari de l' Associació, lluhint aquell en lo trau de sa levita lo distintiu del *Club Alpi Francés*, á que pertany y lo Sr. Baró de S. Saud, á mes d' aquest lo de l'*Associació d' excursions Catalana*. Obrí l' acte ab un curt discurs, quin extracte continuém,

LO SR. ARABÍA.—Senyors, digué: quan fa poch temps vos parlava en una conferencia dels *Clubs Alpins* y entre ells felicitava ab entussiasme al *Club Alpi Francés* per haber sigut lo primer en ad-

metrer lo cambi ab nostras publicacions y havernos enviat totas las sevas anteriors sense excitació de cap mena per part nostra, poch pensava que tant aviat tingués l' alta honra d' haver de presentarvos á un de sos membres més distingits, que tenim també la de comptar entre nostres delegats, al meu particular amich lo Baró de Saint-Saud, qui ab la galantería propia d' ell y de son país, ha retardat d' un dia son viatje, accedint á ma petició, pera donarnos una proba práctica de lo que fa la noble Associació á que pertany. La utilitat y desinterés del Clubs Alpins, de que jo vos vaig parlar, clarament ressalta en aqueixos traballs y veureu que jo no exagerava quan vos assegurava qu' estavan destinats á estrenyer sólidament las relacions internacionals. Tots sabeu que l' Sr. Coronel Coello está publicant fa anys lo mapa d' Espanya y que la fulla de la provincia d' Hosca no ha sortit encara, per falta de datos. Donchs sabeu quí en gran part dona aqueixos datos y de quí s' refía molt nostre eminent geógrafo? Del *Club Alpi Francés,* y sobretot de sos distingits membres Mr. Schrader y lo *Baró de Saint-Saud*, aquí present. Abdós se dedican á la exploració dels Pyrineus y aquest m' expressava ahir sobre l' mapa las moltas rectificacions qu' en ell ha degut fer en son recent viatje, de Lourdes á Montserrat, que trametrá tant punt las ordeni de retorn á sas llars, al Sr. Coronel Coello. Qui de tal manera traballa per nosaltres, qui, com veureu prompte, ab tal amor estudia y descriu nostra terra y qui, al fer per primera vegada pochs dias enrera la ascenció d' un dels pichs verges dels Pyrineus, lo *Cap de Bou mort,* apuntá en la targeta que hi deixá en lo cim, sa qualitat de membre del *Club Alpi Francés* y de la *Associació d' excursions Catalana*, bé mereix que jo vos lo presenti com un ver amich y qu' en nom de tots vosaltres l' abrassi y l' feliciti ab entussiasme. (*Aplausos*) Vaig á llegir en catalá traduhintla del francés, la relació d' una excursió que feu lo Sr. Baró de Saint-Saud en Agost del 77, de Gavarnie á Hosca, atravessant los Pyrineus, la qual figura en lo Butlletí n.° 2 de la Secció del Sud-Oest, que tinch á las mans. Després nos contará ell en sa llengua nativa la que acaba de fer de Lourdes á Montserrat.

La relació expressada ocupa 12 planas del esmentat Butlletí; la falta d' espay y la facilitat que tenen tots los socis de llegirla en francés acudint á la Biblioteca, nos impedeixen donar traduhit íntegrament tant interessant traball: ne continuém sols alguns fragments com á mostra d' istil y d' observació.

«He anat de Gavarnie (Alts Pyrineus) á Hosca (capital de provincia d'Aragó) en dos dias: com lo temps me curtejava, deguí buscar lo modo d' estalviarlo, lo que, si bé 'm causá alguns enuigs, me feu reu recorrer per altra part un camí del tot nou y en alt grau curiós. Aconsello seguir lo itinerari que vaig á indicar, pero no en dos dias sino en dos y mitj, á fi de no haver de viatjar de nit. Se surtirá, donchs, de Gavarnie després d' esmorsar y s' anirá á fer nit sia á Broto (6 horas de marxa), sia mes aviat á Sarvise (7 h.), que no allarga pas massa la etapa, á la bonica y neta residencia del *Señor*, que acull als turistas completament á la escossesa. Lo endemá s' anirá per Bergua á dormir á Pablo (7 h.) ó mellor encara á Ayneto (9 h. de Broto), y lo ters dia á Hosca (8 h. 30' d' Ayneto). Pero comenso ma relació.

..... La frau que conduheix á *Torla* es prou coneguda—sens' serho massa per aixó— pera que jo 'n parli, mes no puch passar per alt la mansió dels Marquesos de Vio, ahont se reb hostatje en eix poble. Eixa casa, derrer vestigi d' un semi-esplendor decaygut, data de 1689 y ha conservat sa fesomía antiga; los mobles, entr' ells dos magníficas arcas empotradas en la paret, los pabellons de las alcovas, de seda y or, las pinturas decorativas de la gran sala, qu' ensemps serveix de rafetor y dormitori, son del mes pur istil Lluís XIV, pero ¡no s'hi ha fet la reparació més insignificant desde la época de llur construcció! Sobre l' portal del pati, á la entrada del palau, hi ha esculpidas unas armas, las dels Vio, acoladas probablement en lo escut á las del poble, y quins emblemas (estrella y campana) se veuhen reproduhits en los dibuixos ó cisellats de la gran sala..... (*Se descriuhen las armas*). Lo conjunt está voltat d' ornaments género Lluís XV florit ab aquestos mots en exergo entorn del escut: *Posada de Torla*, lo que proba que ja en lo sigle passat lo palau dels Marquesos de Vio donava hostatje als viatjers. Aqueix exemple no es raro en esta encontrada. La major part dels habitants richs ó pobres d' Aragó, Navarra y Viscaya, no sens fonament tenen pretensions d' una noblesa antiga que s' remonta fins als Celtíbers y als remots Euskars ó al menos als temps de las lluytas ab los Musulmans. En efecte, d' aqueix país es,—dels antichs reyalmes de Sobrarbe y Ribagorza,—qu'han eixit aquells fers montanyesos que foren los primers en empenyer al mitjdia la dominació dels moros. Alguns d' ells deguéren obtenir, temps á venir, lo

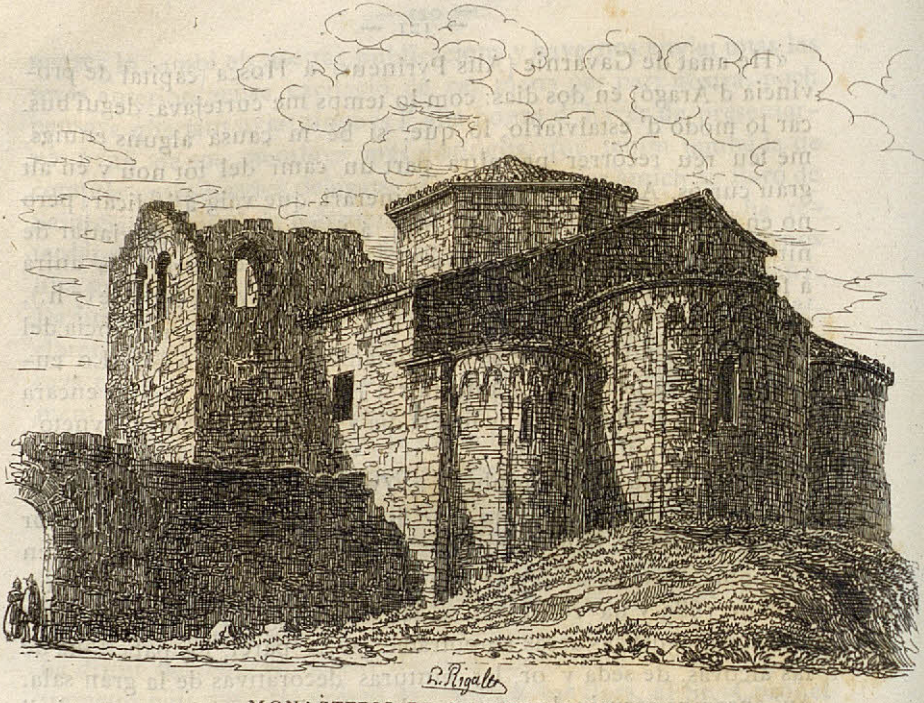

MONASTERIO DE S. LLORENS DEL MUNT.

privilegi honorífich de donar hostatje als estrangers, privilegi que ab lo transcurs dels anys ha vingut á parar en lo de tenir posada

. . . . . .

Lo tipo dels habitants (*d' Aragó*) sembla també haver conservat certa puresa: entre las donas comensan ja á véurers' ulls y cabells bonichs, l' home te la fesomía mes rodona, mes oberta y mes intel-ligent. No hi ha res mes pintoresch que l' trajo dels pagesos d' Aragó. A despit dels ardents raigs del sol, sols se lligan al cap un senzill mocador en forma de turbant, reservant pera las festas lo *sombrero*, barret de feltre d' amplas alas. Quasi sempre van en mánegas de camisa, ab una ermilla creuhada de panyo groixut ó de vellut fosch. Entorn de las caderas se cenyeixen un' ampla fai-

xa, generalment morada, tapantloshi molt sovint part de lo que no s' pot dir y fentne servir los plechs com á butxacas. La calsa curta, de vellut vert ó de color de pansa, s' obra pels costats prop del genolls deixant veurer lo calsotet de tela blanca (?), que forma alguns plechs avans de lligarse sobre las mitjas blavas que 'ls cobreixen la pantorrilla. Aqueixas mitjas, que generalment son sense peu, se sostenen per medi d' una beta que passa entre lo taló y la planta. Los aragonesos istilan mitjons de llana mes forta que rodejan las negras betas de llurs espardenyas descobertas (*alpargatas*). Pera las grans caminadas, prenen las *abarcas*, senzillas solas de cuyro ab corretjetas que s' encreuhan á las camas. Aquest trajo, quan es nou, es verament bonich, mes quasi sempre lo veureu deslluhit, tacat y pelat, lo qu' es natural sabent que l' qui l' porta, tot sovint dorm sens despullarse per tot arreu ahont lo sorpren la nit y ab preferencia en los grahons de las escalas de las *ventas* (hostals dolents). Las donas van ab lo cap nú y pentinadas ab lo monyo al derrera; sobre la camisa, quinas mánegas portan arrebossadas fins al colse, duhen cordat un jiponet verdós qu' en part las hi tapa un mocador de color molt viu creuhat demunt del pit. Las faldillas generalment vermellas, son molt curtas. Ni mes ni menos que llurs marits tampoch tenen lo hermós instint de la netedat.

. . . . . .

(*Seguira*).

EXCURSIÓ COL-LECTIVA

Á Sant Llorens del Munt, Mura y covas dels encontorns, los dias 31 de Maig, 1 y 2 de Juny de 1879.

Extracte del acta.

A las 6 de la tarde del dia 31 de Maig prop passat sortiam de la estació del ferro-carril del Nort los expedicionaris, precedits per lo Sr. Arnet, ab qui 'ns reunirem al baixar en la estació de Sabadell y ab qui tornavam á sortir al poch rato montats en la diligencia de Castellar. Arrivats á est poble á las 9 de la nit, després de deixar á la dreta del camí y en una fonda vall la antiquíssima iglesia del pintoresch poble de Junqueras, nos allotjárem en casa de D. Jaume Sala, parent del Sr. Arnet, quina franca hospitalitat, no poguérem menos d' acceptar ab agrahiment. Després de donar totas las disposicions pera lo endemá, sopárem reunits vora la llar ab la amable familia del Sr. Sala y passárem de sobretaula una agradabilísima vetllada sentint contar y contant tradicions y rondallas.

Lo 1er de Juny á dos quarts de cinch eixiam de nostre allotjament pera cumplir ab lo precepte y després d' un frugal esmorsar y llestos tots los preparatius, precedits pel guía emprenguérem la marxa per la dressera. A dos quarts de set sortiam de Castellar, á dos quarts de deu arrivavam al cim de Sant Llorens; tres horas de fatigosa pujada, ben compensadas per la bellesa del panorama: se diu, mes no ho poguérem comprobar, que la coroneta de la montanya sobrepuja d' alguns metros l' alsada del pich de Sant Geroni de Montserrat y qu' en los dias clars de primavera y estiu, se veuhen desde allí fins las islas Balears. Lo Monastir, antiquísima obra del sigle IX ó X, ha desaparegut; avuy sols quedan restos, que poch tenen de notable, de la construcció posterior y la moderna ó mes ben dit contemporánea, restauració del entussiasta R. Dr. D. Anton Vergés y Mirassó, prematurament mort pera la patria. Lo mes notable potser que conté avuy lo Monastir, son unas antigas sepulturas, que portan grabat lo báculo abacial en la part superior y que s' troban en lo corredor adossat al temple per lo costat de mitjorn: per lo demés, ruina y miseria, que avans de gayre anularán la obra de son piadós restaurador y la arraulirán per sempre.

Com l' objecte de la excursió era la exploració de las covas y la herborisació, no 'ns detinguèrem en lo Santuari mes que l' temps necessari pera descansar, fer un senzill ápat y examinar la iglesia y la extensa vista que d' allí s' descobreix. A mes, molts dels expedicionaris coneixian ja, per anteriors excursions, los magnífichs espectacles de la posta y sortida del sol, principal atractiu del Sant Llorens pera 'ls qui sols se preocupan de la part pintoresca al recorrer una encontrada. Apressárem donchs lo pas dret á la *cova del Drach,* roca monolítica, que s' alsa al N. del Monastir, á un quart llarch de distancia y á mes de 1,000 metros sobre l' nivell del mar, dominant al N. E. un extens panorama y lo agrest fondal de Santa Agnés: sa alsada es de mes de 100 pams y un estret passadís de tres brancas la atravessa de S. á N. y de O. á E. en forma de T. Está sospesa sobre horrorosa timba y fora de sa típica forma, res te de notable com no sia la tradició que preten qu' en ella s' acullia lo famós drach, terror de la encontrada, del que 'ns ensenyá una costella (?) lo hermitá de Sant Llorens y que á primers del sigle IX matá lo comte Wifredo mereixent en premi que lo emperador Ludovich Pio lo deslliurés de son vassallatje y quedés desd' allavors Barcelona erigida en comtat independent. —En la Seu de nostra ciutat, á cada costat del portal de Sant Esteve que s' obre devant de Santa Clara, hi ha dos alts relleus que s' refereixen á la meteixa tradició.

De la cova del Drach passárem als *Obits*, senzillas baumas tancadas ab un mur y convertidas en modesta y arrunada vivenda. ¿Quina antigüetat té aquesta? la que en restos cremats y miserables se veu avuy, sens

dubte ben poca, pero lo trobarse propera á una font que brolla del mitj del rocam y qu' ens digué lo guía era la mellor de la encontrada, aixís com la disposició especial del interior, potser acusan una d' aquellas habitacions pre-históricas, tant comunas en la edat de pedra.

A las tres de la tarde arrivárem á la *Cova Simanya*, desitjosos de penetrar fins al fons d' ella y admirarne los mes recóndits misteris. Aixís ho férem, avansant per la galeria que ve en línea recta de la entrada fins á 75 metros y per la que s' obre á la esquerra d' aquesta, un poch endins, fins á 120 (tot lo qu' es possible avansar), y francament nos convencèrem de que sols en la imaginació existeix la decantada estansa tan magistralment descrita per un autor contemporani. La boca de la caverna per sa apariencia grandiosa y fantástica, es lo que hi há en ella de mes notable; després, las galerias s' enxiqueixen, á tal punt, que lo avansar per ellas es molt fatigós y al fí impossible. La nostra Associació, que creu que lo abandonarse á la exageració y la fantasía, perjudica en comptes d'afavorir, á despit de desil-lusionar ab algú, deu fer constar la veritat de lo que vegé.

A las 5 sortiam de la explorada Cova y á dos quarts de set arrivávam á *La Mata*, ahont fèrem nit. La espayosa casa estava plena de collas de traballadors de Tarrassa y Sabadell que aprofitavan las dos diadas de festa pera sortir á esbargirse y en la inmensa llar ahont cuynavan, era bonich veurer formiguejar tanta gent y sentir tanta gatzara. A fora, la nit calmosa y la argentada lluna inspiravan pau y serenitat al esperit.

Lo endemá, 2 de Juny, á las 6 del dematí nos dirigirem dret al poble de *Mura*, ahont arrivávam envers dos quarts de 9. Lo camí en extrem pintoresch passa primer entremitj d' espessos alsinars y després s' exten pedregós y accidentat per la roca viva. En una de las revoltas s'ens oferí una hermosa vista dels Pyrineus, cobert en lo vessant espanyol d' una extraordinaria quantitat de neu. Poch pensavam que potser en aquella meteixa hora los estés atravessant ab prou pena y perill nostre delegat á Lourdes, lo Sr. Baró de Saint Saud.

Mura es un poble rónech y que poch conté de notable, com no sian algunas noyas macas (la que 'ns visitá mentres esmorsávam, filla de la casa y de 8 anys d' edat, es verament una ponselleta de rosa), y lo ábside de la iglesia, de pur istil bisantí y que atribuhim al sigle XII. D' ell ne traguèren dibuixos, de conjunt y de detall, los Srs. Arabía, Canal y Arnet, fent també aquest últim un cróquis d' una típica entrada de carrer. En la iglesia se celebrava lo dia derrer de Maig ab missa major á tota orquesta y per aquest motiu no poguérem fernos cárrech del interior ab la detenció que desitjavam, si be que per son aspecte no creyém que continga res que d' esmentar sia digne.

A dos quarts d' onze deixavam lo poble y á las onze entravam en las

Baumas de Mura, quin propietari Sr Vila qu' ens esperava á la porta (puig la té tancada) nos serví de guia. Alló realment val la pena d' una descripció poética y entussiasta; al N. de la població, á la meytat de l' aspra pujada que conduheix á la serra y camí de la Barata, s' obre la entrada, qu' es molt petita y no dona mostra de las colossals dimensions que tè lo interior. Se baixa primer per uns grahons oberts en la roca y tot seguit se troban ja altíssimas naus, amplas galerias y poéticas cambras, adornadas ab primorosas columnas, fantásticas estátuas (lo camell y lo cocodrill), y trasparentas cristallisacions: tot una primavera sembla qu' hagi florit en aquellas baumas. Gelós n' está lo propietari y ab rahó, lo que no impedí qu' ens obsequiés regalantnos alguns exemplars d' estalactitas, que figuran ja en nostre museo. La llargada de la cova, segons nos digué ell mateix, passa de 160 metros.

A la una ne sortiam y desde allí nos dirigírem á *La Barata*, no oferint ja res de notable la excursió com no sia la magnífica col-lecció de plantas, que degudament classificadas per los Srs. Arnet y Bofill, detallaré per separat. *(V. pág. 27)*. A las tres arrivárem á *La Barata*, ahont brenárem y visitárem la capella d' istil barroch, adornada ab alguns quadros recomanables. A las 6 preniam lo tren en Tarrassa, deixant pera una excursió expressa la visita de las antigüetats y monuments que conta aquesta industriosa vila.

Per extracte del acta oficial. *Lo Secretari accidental*,
JOSEPH CANAL Y FEBRER.

SECCIÓ DE PUBLICACIÓ.

OFICI PASSAT Á LA EXCMA. SRA. DUQUESA DE MEDINACELI PERA QUE S' EMPRENGA LA RESTAURACIÓ DEL MONASTIR DE S. PERE DE RODA.

Esta Corporacion que se interesa en extremo por el esplendor de la patria y mira por lo tanto con decidida predileccion la conservacion de los monumentos artísticos en ella existentes, se dirige hoy respetuosamente á V. E., que tantas pruebas de acendrado amor por las glorias españolas tiene dadas, para exponerle que hallándose en estado de inminente y total ruina los restos del Monasterio de S. Pedro de Roda, en el Ampurdan, propiedad de V. E. tan venerables por su valor histórico como por su belleza y grandiosidad, se atreve á suplicar á V. E. que se digne interesarse por su inmediata restauracion y buena conservacion posterior, con lo que prestará á la patria un distinguido servicio, que ella y nosotros de consuno vivamente le agradeceremos.

Dios guarde á V. E. muchos años.

Barcelona 22 de Junio de 1879.—El Presidente, *Ramon Arabia y Solanas*.—El Secretario, *Marcial Ambrós y Ortiz*.—Excelentísima Sra. Duquesa de Medinaceli.

HISTORIA NATURAL.

Excursió á Sant Llorens del Munt.

Malacología.

Gasteropoda inoperculata.

Pupa umbilicata (Draparnaud.)

Aquesta especie escasseija bastant, havents'en recullit alguns exemplars junt á la casa anomenada *La Mata* sota las pedras.

Helix strigella (Draparnaud).

S' en troban alguns exemplars en las inmediacions de *Mura* junt á las hermosas cascadas qu' existeixen en dita població.

Helix aspersa (Müller) N. V. *Caragol bover.*

Com aquesta especie es bastant comuna en Catalunya, lo únich que pot ferse constar es qu' hem notat qu' en aqueixa localitat los indivíduos son de un pintat molt fosch.

Helix nemoralis (Linneo) N. V. *Viudetas.*

Es bastant escás, puig no hem trobat mes que dos exemplars del tipo y 1 de la varietat *Polia* (Moquin Tandon) prop de «*La Mata*».

Helix lapicida (Linneo).

Junt al poble de *Mura*, en la cascada de que s' ha fet menció, hem trobat alguns exemplars ab bastanta abundancia d' aquesta bonica especie.

Helix Montserratensis (Hidalgo.)

Aquesta especie la hem vista citada per son autor no mes que á Montserrat; no obstant en la vertent S. del camí que de Sant Llorens conduheix á *La Mata* la hem trobada, habitant en terrenos árids sota las pedras. No molt abundant.

Gasteropoda operculata.

Cyclostomus elegans (Müller).

Molt abundant en llochs humits, dessota las pedras, en la fullaraca etc.

Pomatias obscurum ? (Draparnaud).

Aquesta especie la hem trobada ab alguna abundancia en lo magnífich vestíbul que forma la entrada de la *Cova Simanya.*

BOTÁNICA.—Clase 1.ª Talamifloras.

Familia de las Ranunculáceas.—Helleborus fætidus (Linneo) N. V. *Marxibuls*, prop de «*La Barata.*»

Familia de las Papaveraceas.—Papaver Rhæas (Linneo) N. V. *Rosella* (*Cabols*, en lo Vall d' Aran). Comuníssima.

Familia de las Cistineas.—Cistus Salviæfolius (Linneo) N. V. *Estepa borrera, estepa negra*, en los boscos.—Helianthemum pilosum (Persoon).

Familia de las Resedáceas.—Reseda lutea (Linneo). Molt general en terrenos árids.

Familia de las POLIGALÁCEAS.—Polygala rosea (Desfontaines). Punts elevats.

Familia de las CARIOFILACEAS-SILENEAS.—Lygenis dioica. Comuna en paratges elevats entre 'ls boscos.—Saponaria ocymoides (Linneo) puestos pedregosos de S. Llorens.—ALSINEAS.—Arenaria coninbricensis (Brotero), meteixa localitat que l' anterior. Cerastium triviale? (Lamarck.)

Familia de las LINACEAS.—Linum tenuifolium (Linneo). Linum narbonense (Linneo). No son molt abundants.

GERANIACEAS.—Geranium Robertianum (Linneo) N. V. *Herba de Sant Robert*, bastant comú en tot lo pais, puestos pedregosos y mes y menos ombrivols.—Erodium macradenum. Especie poch abundant.

CALICIFLORAS.

Familia de las ROSACEAS.—Rosa rubiginosa (Linneo); Rosa...? Voras del camí que conduheix á Tarrassa prop de la Riera de las Arenas, abduas especies.

Familia de las POMACEAS.—Cratægus monogina (Jacquin) N. V. *Ars blanch*, *cirereta de pastor*. Prop del camí que va de «*La Mata*» á «*La Barata*» puesto ombrívol.

Familia de las SAXIFRAGACEAS.—Saxifraga Stellaris (Linneo).

Familia de las RUBIACEAS —Galium vernum (Scopoli) En aquesta localitat no es molt escassa.

Familia de las COMPOSTAS.—LIGULIFLORAS.—Andryala ragusina (Linneo) Torrent prop de «*La Barata*».

COROLIFLORAS.

Familia de las SOLANACEAS.—Hyosciamus niger (Linneo). N. V. *Herba de la Mare de Deu*, *Herba caixalera*.

Familia de las ESCROFULARIACEAS.—Ramondia pyrenaica. (Rich) N. V. *Aurella d' os*, *herba de la tos*, *Murenas*, *Borraina de Singla*. Entre las rocas escarpadas y en punts ombrívols, sobre meteix de la magnífica cova de Mura.—Veronica Teucrium (Linneo).

Familia de las LLABIADAS.—Ajuga reptans (Linneo). Puestos ombrívols y humits prop de «*La Mata*». ?

MONOCLAMIDEAS.

Familia de las CYTINEAS.—Cytinus Hypocistis (Linneo) N. V. *Frare d' estepa*, en los boscos prop dels *Cystus*.

CLASE II.—MONOCOTILEAS.

Familia de la LILIACEAS.—Muscari comosum (Linneo) N. V. *Barralets*, *Calabruixas*, (*Ayassa blava* en Menorca) Abundant.

Familia de las ORQUIDEAS.—Cephalanthera... ?; Orchuis provincialis. Entre 'l bosch prop de la «*Cova Simanya*» punts elevats, no es molt abundant.

MINERALOGIA.

Un exemplar de Roca conglomerada de la que n' es tant abundant la constitució geológica d' aquellas montanyas.

Procedents de las Baumas de Mura.

Calissa estalactítica ab sulfat de cals cristallisat.

Calissa estalactítica ab sulfat de cals arrunyonat.

Calissa incrustant ab guix.

Estalactitas.

Procedents de la Cova Simanya.

Calissa incrustant.

NOTICIAS.

PUBLICACIONS REBUDAS.—S' han rebut durant lo mes de Juny las publicacions següents y remerciem á totas ellas llur visita: *El Ateneo Tarraconense de la clase obrera, revista mensual científica y literaria; La Farmacia española, revista científica y profesional*, de Madrid; *La Caridad, boletin de la Casa provincial de Caridad de Barcelona; A Actualidade*, diari de Porto; *A Mulher*, revista de id.; *Boletin mensual de la Asociacion de ingenieros industriales* de Barcelona; y lo *Museu illustrado, album litterario*, de Porto.

BIBLIOTECA.—Obras que han passat á formarne part, desde lo 1.er de Juny:

Del *Oesterreichischer Touristen-Club* (Club de turistas Austríach): 3 fasc., *Statuten sowie Geschäfts=, Haus=und Bibliothek=Ordnung des Oesterr. Touristen-Club in Wien*, Viena, 1875; *Statuten des Oesterreichischen Touristen-Club*, Viena, Febrer 1879; y *Festschrift zur Gedenkfeier des Zehnjährigen Bestandes des Oesterreichischen Touristen-Club im Mai 1879*, Viena 1879.

Dels gerents de la imprenta «La Renaixensa»: los 5 números primers de *Lo Renaixement, revista catalana*, Barcelona, 1879.—1 vol., *Gala Placidia*, trajedia en 3 actes de Angel Guimerá, Barcelona, 1879.

De la *Asociacion Artistico-Arqueológica Barcelonesa*: 1 fasc., *Lista de los señores sócios que la componen*, Barcelona, 1879.—1 fasc., *Album fotográfico de la exposicion de trajes y armas celebrada por la Asociacion en Enero de 1879*, Barcelona, 1879.

De D.ª Angelina Vidal (R. A.): 1 fasc., *Morte de Satan*, escrit per dita senyora, Lisboa, 1879.

Del Excm. Sr. D. Víctor Balaguer, soci honorari: 1 vol., *Breves noticias acerca de un drama lírico del siglo XIII*, Madrid 1879.—3 vol. de

las *Tragedias*, segona edició, Madrid, 1878.—y 3 vol., *Historia política y literaria de los trovadores*, Madrid, 1878; tot escrit per lo donador.

De D. Joseph Pleyan de Porta, soci delegat á Lleyda: 1 vol., *Apuntes de historia de Lérida ó sea compendiosa reseña de sus más principales hechos desde la fundacion de la ciudad hasta nuestros tiempos*, escrit per lo donador, Lleyda, 1873.

De D. Roman Arnet: 1 vol. ab 500 grabats, *Elementos de Zoología*, por D. Laureano Perez Arcas, Madrid, 1874.

De D. Enrich Claudi Girbal, delegat á Girona: 1 vol., *Notas sobre los Cueros de Córdoba Guadamaciles de España, etc., por el baron Ch. Davillier*, traduhit del francés per lo donador, Girona, 1879.

Del Sr. Baró de Saint-Saud, delegat á Lourdes: 1 fasc., *Anciennes coutumes des Vallées pyrénéennes: coutumes de la Vallée de Barèges*, escrit per lo donador, Burdeos, 1879.

Museo.—Continuació del número anterior:—Caprifoliáceas: *Sambucus nigra* L., Molins de Rey; *Viburnum Tinus* L., Moncada.—Rubiáceas: *Rubia peregrina* L., Hospitalet del Llobregat; *Galium Cruciata* Scop., La Garriga del Vallés; *G. verum* L., Prat del Llobregat; *G. Saccharatum* All., plá de Barcelona; *Vaillantia muralis* L., Montjuich; *Asperula cynanchica* L., var. *longiflora* Rchb. Montserrat; *Sherardia arvensis* L., Gavá.—Valerianáceas: *Centranthus ruber* DC., S. Genís de Horta.—Dipsáceas: *Scabiosa gramuntia* L., S. Llorens del Munt.—Compostas: *Petasites fragrans* L., var. *laxiflorus* Costa, rech Condal (S. Andreu); *Phagnalon rupestre* DC., Papiol; *Aster acris* L., Vallvidrera; *Chrysanthemum segetum* L., S. Cugat del Vallés; *Anacyclus valentinus* L., Papiol; *Santolina Chamœcyparissus* L.; S. Llorens del Munt; *Inula crithmoides* L., can Tunis; *Jasonia glutinosa* DC., Montserrat; *Helichrysum Stœchas* DC., S. Llorens del Munt; *Gnaphalium luteo-album* L., Llobregat; *Filago micropodioides* Lge., var. *prostrata* Costa, plá de Barcelona; *Echinops Ritro* L., Montjuich; *Cirsium ferox* DC., S. Llorens del Munt; *C. monspessulanum* All., plá de Barcelona; *Carduus tenuiflorus* Curt., S. Feliu de Llobregat; *Centaurea Cyanus* L., Atmetlla del Vallés; *C. collina* L., Montjuich; *C. aspera* L., id.; *Carlina vulgaris* L., S. Llorens del Munt; *C. corymbosa* L., id.; *C. acanthifolia* All., id.; *Lappa major* Gartn., Montserrat; *Rhagadiolus stellatus* DC., Monjuich; *Picris hieracioides* L. Vallvidrera y S. Llorens del Munt; *Lactuca viminea* Lk., S. Llorens del Munt; *Sonchus maritimus* L., Llobregat; *Hieracium Pilosella* L., S. Cugat del Vallés; *Andryala ragusina* L., La Barata (S. Llorens del Munt).—Campanulaceas: *Campanula Erinus* L., Font den Xirot (Barcelona).—Ericáceas: *Arbutus Unedo* L., Moncada; *Calluna vulgaris* Salisb., Vallvidrera.

Corolifloras: Familia de las Primulàceas: *Asterolinum stellatum* Lk., et Hoffm., Vallvidrera; *Coris monspeliensis* L., Monjuich; *Anagallis arvensis* L. α *phœnicea*, can Tunis; *Samolus Valerandi* L. Llobregat.—Apocineas: *Cynanchum acutum et monspeliense* L., Prat del Llobregat; *Gomphocarpus fruticosus* Br., Llobregat.

(Seguirá.)

Erratas.—En nostre derrer número y en lo extracte de las conferencias del Sr. Fiter, passáren las següents que per sa importancia creyem necessari corretgir:

Págs.	ratlla	diu	deu dir
97	10	ne	me en
97	13	donarnos	donarvos.
97	15	m' afirma	m' anima
98	7	Batunea	Batanea.
98	17	retrets	retuts.
98	22	Dionisio	Domiciá.
98	27	En Paciá	Sant Paciá.
98	31	's	'ls
98	37	(5 Mars 597)	(6 Mars 579.)
98	38	convenients	convenientas.
99	5	de 634, ha de passar á la ratlla 4 després de: Toledo.	
99	14	á los ports de mar	en los ports de mar.
99	30	Adelherim	Adelkerim.
100	1	Irodoin	Frodoin
101	11	Ben A. Levi Barzih	Ben R. Levi Barzili
101	11	Ben Venben	Ben Reuben.
101	12	Chardai	Chasdai
101	13	Trimhi	Kimhi
101	14 y 15	ben Mehr Abeu Ybeyra	ben Meisr Aben Herza
101	16	Carpí	Caspí
101	18	Meyraondí	Megirondí
101	18	Valbí	Rabbí
101	18	Perez ben A.	Perez ben R.
101	20	Jahagol	Jahaqob
101	20	Krestias	Kreskas
101	21	Jutslad	Quislad
101	22	Aya	Azá
101	22	Berhai	Berchaí
101	23	X. Joseph	R. Joseph
101	25	Asorcastruch	Bonastruch
101	25	Bargili	Barzili
101	27	Chardaí	Chasdaí
101	30	Crestías	Creskas.

Monastir de S. Pere d' Arlanza (Burgos).—En lo *Siglo Futuro* havem llegit una sentida carta en que s' dona compte d' haberse enrunat

la bóveda de la iglesia d' aquell célebre Monastir, preciosa joya de la arquitectura gótica y sepulcre dels comtes de Castella. ¡Quina vergonya! y pensar qu' en igual estat d' amenassadora ruina s' troban en Espanya tants y tants monuments, d' altíssim valor histórích y artístich! La *Associació d' excursions Catalana* procurará al menos en lo que alcansin sas forsas, preservar de tan lamentable fí los monuments de Catalunya. Vegis en la secció de publicació lo ofici dirigit á la Excma. Sra. Duquesa de Medinaceli, propietaria del Monastir de S. Pere de Roda: altras gestions té iniciadas també respecte al Monastir de S. Cugat del Vallés y al famós y amenassat claustre de S. Pau de nostra ciutat.

Obras fetas en lo Monastir de Ripoll desde que s' ha comensat á traballar en sa restauració.—S' ha fet desapareixer lo segon pis ó cos alsat sobre totas l' ala del Claustre inmediata al edifici casa de Vila, havent fet nou lo cubert, per esser inservible lo vell, ab qual mellora queda aquella igual en altura ab las demés, y mes embellit lo conjunt.

S' han repassat y reforsat los teulats de dit Claustre y l' de la Portada.

S' han neteijat y assegurat ab capas de ciment las voltas bizantinas del Creuher, y construhit una paret ab sas arcadas bizantinas pera la formació de las quatre naus laterals que, ab la del mitj, son las que deu haberhi, segons son primitiu ordre aceptat per lo arquitecte Sr. Rogent.

S' ha cobert ab teulas gran part del meteix Creuher pera lo salvament de lo restaurat y son complement.

S' han tret los paredons, adefessis ó despropósits que hi havia dessobre, devant y costat del frontis de dit Creuher, quedant en lo seu primitiu ordre y bellesa aquesta altra joya del Monument.

També s'han restaurat una de las set ábsides de dit Creuher, que estava destruida y recompost las alfras. (*Oficial*).

Certámens y exposicions.—Essent molts los cartells rebuts y no podentse insertar tots en un sol número, per acort de la Junta Directiva de la Associació, quedan exposats en lo quadro de anuncis de Secretaría fins á tant que pugan insertarse, los següents: del *Progreso de Sans*, del *Centro artístico de Olot*, de la *Academia Bibliográfica-Mariana* de Lleyda y de la *Asociacion literaria* y *Asociacion para el Fomento de las Bellas Artes*, abduas de Girona. Esperém que las Associacions interessadas se farán cárrech de que, per molta que siga nostra voluntat, en un periódich mensual com lo nostre, de curta extensió y ab sobra sempre de material, no 'ns es possible compláure'las insertant tots los cartells que s' rében y que, tot lo mes que podém fer, mentres no s' inserten, es anunciarne la recepció y la exposició en lo quadro de anuncis de la Associació.

IMPRENTA DE LA RENAIXENSA, PORTA-FERRISSA, 18, BAIXOS.

Any II. *Barcelona 31 de Juliol de 1879.* *Núm 9.*

BUTLLETÍ
DE LA
Associació d' excursions Catalana.

SECCIÓ OFICIAL
ANUNCIS OFICIALS

Excursions.—Pera las excursions particulars y col-lectivas projectadas per durant lo prop vinent mes d' Agost, lo infrascrit secretari donará detalls tots los dias, de dos quarts de 10 á las 10 del vespre, en lo local de costum (Gegants, 4, 1.er) ahont s' exposarán oportunament los itineraris.

Certámen de Vallfogona.—A la atenta comunicació que per encárrech del Ajuntament de dit poble nos ha dirigit la *Associació catalanista d' excursions cientificas*, ha contestat la Junta Directiva oferint lo següent premi pera lo projectat certámen en honor del il-lustre poeta Mossen Francesch Vicens García, que s' tancará lo dia 21 de Agost prop vinent y quin cartell está exposat en Secretaría.—Un exemplar ricament enquadernat de la monografia y fotografías del monastir de Ripoll, *quin valor se destina á la restauració de dit monument*, (1) *segons las Bases de la Suscripció iniciada á dit objecte per la* Associació d' excursions Catalana y á més una suscripció gratuita y permanent desde el núm. 1 al Butlletí mensual il-lustrat que la meteixa publica, al autor de la mellor Memoria histórico-topográfico-artístico-científica del poble y terme de Vallfogona de Riucorp, en prosa catalana y de una extensió equivalent á 20 ó 24 planas del esmentat Butlletí en lo qual se reserva lo dret de insertarlo la Associació d' excursions Catalana de acort ab la organisadora del Certámen.»

Barcelona 31 de Juliol de 1879.

Lo Secretari.

Marsal Ambrós y Ortiz.

(1) Habem notat ab disgust que en lo cartell s' han omitit las paraulas que posem ab lletra cursiva.

EXTRACTE DE LAS CONFERENCIAS
CELEBRADAS PER L' ASSOCIACIÓ

CONFERENCIA DÉCIMA OCTAVA.—*Dia 5 de Juny de 1879.—Per lo soci delegat á Lourdes Sr. Baró Aymard d' Arlot de Saint-Saud, advocat, jutje de 1.ª instancia, secretari general del Club Alpi Francés, secció del Sud-Oest, sobre l' tema: Duas excursions á través dels Pyrineus de Catalunya y Aragó.*

(Conclusió.)

. . . . . .

A trench d' auba nos alsém, dono un duro (5 fr.) al senyor rector pera 'ls pobres de la parroquia, en agrahiment de sa amable hospitalitat, y vet' ens aquí ben prompte fora de Berga. Pujem dret al Sud per la vall de *Fenez* que s' dirigeix de S. á N. y quin torrent va á parar á la vall de *Forco*. Aquesta vall bastant llarga es donchs perpendicular á la cadena de las fronteras, fet que no crech gayre comú en los Pyrineus. Las montanyas se tenyeixen ja ab aquest color rogench que caracterisa las rocas aragonesas. Admiro ab sorpresa la regularitat constant de llurs capas sobreposadas ab marges vegetals, entr' ells la espinosa ginesta (*genista hispanica*) de brillants flors grogas. Deixem á la dreta lo poblet de *Sasa,* situat sobre una coma, entre los valls de Fenez y de Puertolas. Es de notar qu' en lo ressant meridional dels Pyrineus d' Aragó, los pobles están quasi sempre col-locats á mitja montanya ó bé sobre un montícul quan se troban en lo plá. ¿Cóm explicarse aquesta anomalía en un pais en que las fonts son raras y en que sols se trova aygua en las fonts de las valls y encara?—No m' correspont á mí resoldre la qüestió y deixo sa solució á personas mes competents, pero diré no obstant qu' encara que situadas en mitj d' altas montanyas, las vilas son més accessibles que las del ressant francés. Aquesta encontrada, aixís avans com després de la dominació dels Moros, ha tingut sempre costums guerreras. Dividida en reyalmes independents, tingué que sostenir contínuas guerras intestinas y per consegüent las fortalesas dels deslliuradors del jou musulmá y més tart, dels senyors feudals, deguéren esser construhidas de modo que dominessin las valls. Es natural

suposar que las casas s' anessin agrupant entorn del casal protector. . . . . .

Segueixo caminant per aquesta interminable *meseta*, privada d' aygua, més en la qual no obstant la agricultura no sembla pas descuydada. La sega toca á son fí; en las eras las mulas arrastran prosáicament un tauló sobre l' qual se sosté en equilibri lo *mosso* que las mena, sistema verament primitiu pera desgranar lo blat. Al dirigirnos al Sud-Oest pera arrivar á la vall d' Ebique, costejem una serra poch elevada, situada entre lo riu *Guarga* (afluent del Gállego, y lo riu *Gualizalema*, que atravessa la *Sierra de Guarra* pera contribuir á formar més enllá d' Hosca, lo Isuela. Desde ella s' descobreix una hermosa y extensa vista. Al Nort. apareix confusament lo Vignemale, lo Marboré s' disbuixa mellor com també lo Cylindre, lo Mont-Perdut y lo Soum de Ramond y desde aquí puch perfectament comprobar que cap més qu' aquesta última montanya, com per altra part ja ho havía rectificat M. Schrader, pot formar part del grupo anomenat en Aragó *las tres Hermanas*, (Cylindre, Mont-Perdut y lo Soum de Ramond). Las Parets de Niscle son molt visibles, lo Cotiella al N. E. imposa per sa majestat, al E. s' exten la plana del Cinca unit ab l' Ara; al S. E. y al costat nostre s' alsa la Serra de Guarra, al S. segueix la vista lo sistema de las *Sierras* fins á las de Monrepo, d' Oroel y de la Penya, apareixent al N. O. los monts de Canfranc y en fí 'ls Pundillos prop de la frontera.

A *Ebirque* (2 h. 45 m. d' Ayneto, alt. 1200 á 1500 m.) un vaset d' ayguardent, lo tradicional anissat d' Espanya, lo licor de que l' pobre més pobre té sempre provisió feta, m' refresca la gorja, seca de tant cridar al dropo del animal, que no m' ha arribat á portar ni la meytat del camí. De sobte m' aturo encisat: á mos peus s' obre com la gola d' un abisme, una verda y somrisenta vall, plantada en mitj de la serra, que m' recorda los Pyrineus de França. . . . . .

La gran costa poch montanyosa que s' troba entre la frontera y las serras y quinas comas baixas donan á las valls la direcció E. O. ha pogut esser un llach en los temps prehistórichs. Mes las ayguas, no trobant pera aturar llur sortida natural més qu' una barrera calcárea, han ababat pera rosegar eixa barrera esponjosa y filtrant per en mitj de las escletxas (barranchs) que no debían llur orígen

als alsaments geológichs, han lograt al cap de vall escaparse á la plana del Ebro. Concebí aquesta idea al abandonar la gran *meseta* y al trobarme transportat tot d' una al centre d' un sistema ventatjós y tot diferent. Vaig probar d' explicarme la acció de las ayguas que rompen eixa cadena—poch ampla per altra part,—per escletxas estretas ó desviadas de llur curs (com lo riu Aragon parat per la Serra de la Penya). Los meus pochs coneixements geológichs no m' hagueren permés emetrer aqueixa opinió, si no l' hagués trobada reproduhida en una obra del eminent geógrafo Eliseo Reclus. Y soch també de sa opinió quan diu en la meteixa obra: [1] «Eixa regió dels avant-monts pyrenáichs es una de las més pintorescas d' Espanya per sos precipicis, sos defiladeros y sas cascadas y es ensemps una de las ménos conegudas, esperant encara los dibuixants y naturalistas que han de revelarne los misteris.» Sens' esser ni dibuixant ni naturalista, creech esser lo primer en cridar la atenció sobre un d' eixos misteris. Lo riu de la vall de *Luseras*, —anomenat *Flumen* després que s' ha reunit á la entrada del barranch ab lo de *Santamaría* que dona aixís meteix son nom al barranch,—s' obra donchs pas á través de la creta colorejada de la serra. Segueixo son curs y camino d' admiració en admiració en est maravellós barranch, digne rival dels de Fonde y Ordesa. . .

Lo 18 d' Agost, una hora després de ma arribada als banys de *Panticosa*, torno á marxar entrant á França per lo coll de *Brasato* (2 h , alt. 2472 m.), *Cerbillonas* (3 h. 10'), *plan l' Aube* (4 h. 45', alt. 2482 m.), ahont dich: Adeu! no: á reveurer! á la terra dels vanos y de las serenatas, y en fi *Gavarnie* (7 h. 50'). Durant aquest viatge he fet 31 observacions barométricas y thermométricas, segons lo plan indicat per la Direcció Central del C. A. F. Detingut á Gavarnie per una interrupció produhida en lo camí per efecte d' una violenta tempestat, se m' reuní allí mon amich Schrader, membre de la Direcció Central, que arriva també d' una séria expedició per aqueix hermós vessant espanyol. Quatre dias després abandonava, en sa companyía, mos estimats Pyrineus, donant per termenada ma campanya de quaranta dias per la montanya ¡Fassa Deu que nostre exemple sía imitat!»

(*Forts picaments de máns.*)

1 Eliseo Reclus *Nouvelle Géographie,* T. I. Europe méridionale, página 813.

LO SR. BARÓ DE SAINT-SAUD. [1]

SENYORS.

En primer lloch sol-licito vostra indulgencia á causa de la meva poca costum de parlar en públich (puig á França no he donat may la més petita conferencia) y també á causa de mon cansanci. Lo viatge qu' he fet y del qual vaig á donarvos una ressenya, ha sigut sino exempt de perills, al ménos plé de dificultats, faltat d' horas pera dormir y plé de contrarietats de tot género, tot lo qual crech que es prou pera demanarvos que siau indulgents ab ma improvisació. Més després de la honra que m' haveu dispensat nombrantme membre delegat de vostra Associació (per lo qual dignáuse acceptar las gracias més expressivas), després de la acullida tant cortés de vostre celós President á despit de mon trajo de viatge, no he dubtat un instant en retardar dos dias la meva marxa y en presentarme aquest vespre devant vostre.

Vos diré donchs, quatre paraulas, ben curtas per cert, que no tindrán altre mérit que l' de la senzillesa y l' de la veritat. En primer lloch vos diré que lo que un francés ha fet á Espanya pot ferho també un espanyol, sobre tot si aquest espanyol es un catalá, fill com jo d' aquesta hermosa llengua romana en mal' hora vençuda al Nort per las llenguas d' *Oil* y á mitjorn per lo castellá, pero que regná un dia com sobirana, en nostras hermosas, fértils y literarias encontradas! Vulla Deu que la meva presencia fassi que lo *Club Alpi Francés* y l' *Associació d' excursions catalana* s' uneixin més íntimament! ¡Qué lo amor á nostra terra, á nostras montanyas, á nostras valls, y (permetéume que vos ho diga també) lo de la descentralisació 'ns dongui á tots més forsas, més coratje, més joventut!

Més comenso ma relació.

«Lo 24 de Maig últim vaig sortir de Gavarnie (Alts Pyrineus) en companyía del guía Enrich Passet, de dit poble. No oblideu, senyors, aquest nom, puig es sinónim d' inteligencia y abnegació. Passet pertany á eixa familia de sólits guías que formem nosaltres en nostres Clubs; es un company de viatge al meteix temps que un servidor y no sería pas jo l' únich que no hauría pogut empen-

1 Es traducció del discurs que pronunciá en francés y que per sa importancia havem cregut que 'ls nostres llegidors nos agrahirian que s' insertés íntegro.

drer sense éll las excursions que s' fan d' un quant temps ensá per los Pyrineus.

Passárem lo coll de Boucharo (2280 metros) cobert de neu, molt dicífil y perillós en aquest moment, y seguirem lo riu Ara fins á la seva confluencia ab lo Cinca (Aragó, provincia d' Hosca) atravessant á Jánovas una hermosa frau, passant per lo bonich poblet de Boltanya y arrivant al de Ainsa. Pera donarvos una idea de la poca costum que hi ha de veurer viatgers en eixos llochs, vos diré que per esmorsar fou precís ab tot y trovarnos á casa l' Arcalde que 'l mosso de peu anés á comprar un cunill per un costat y lo guía ous per un altre.

Desde Ainse s' disfruta d' un cop de vista magnífich sobre la vall superior del Cinca. La Penya Montanyesa s' aixeca al N. E. imposant per la seva magestat, y 'm sembla reconeixer qu' aquesta cresta ja no forma part dels Pyrineus. Aquestas paraulas demanan una explicació. Segons mon humil parer, á França los Pyrineus que s' aixecan sobtadament de la plana, forman una cadena regular que té de 40 á 80 kilómetros d' ample. A Espanya ja no succeheix aixís: los Pyrineus que afectan la forma dels de França acaban molt aviat, més en cambi sobre una amplada que varía poch més ó ménos de 120 á 150 kilómetros se veu correr paralelament á la cadena de la frontera una série de petitas serras calcáreas, de formas tot sovint talladas á pich y que s' tornan á aixecar d' una manera més accentuada devant las planas del Ebro, tals com las serras d' Oroel, de Guarra, 'ls 3 Montsech que fins sembla que vaigin á soldarse ab lo Montserrat. Los torrents que baixan dels *glassiers* de la línea de divisió de las ayguas ó dels environs, pera juntarse ab l' Ebro han tingut que obrirse pás á través d' eixas serras y aquestos passos ó barranchs que s' han format, son tot sovint hermosíssims y per llurs formas extranyas y lo color vermell y groch de llurs rocas son dignes de causar l' atmiració de tots los turistas.

De Ainsa m' dirigí á Campo, sobre 'l riu Essera, petit poblet situat sota Venasque, nom ben conegut dels banyistas de Luchon; després de Campo á Bellabriga, en qual punt vaig intentar l' ascenció del Mont-Tarbou, que l' mal temps m' privá d' acabar. De Bellabriga ahont havía baixat per lo coll de las Aras, vaig remontar la vall de Castrocid tancada per curiosos barranchs, vaig passar

lo coll de Siz, y vaig baixar després á Sant Terenz situat al peu del pich de S. Salvador. De Sant Terenz vaig tornar á baixar per' atravessar lo Noguera Ribagorzana que surt d' un ombrívol congost ample de 12 metros y alt de 300: allí vaig deixar l' Aragó pera entrar en aquesta estimada Catalunya. ¡Entrada verament digne d' ella es la d' eixa maravellosa Sulaneta de la Palanca que jo veya al costat meu! Vaig arrivar al vespre á Adou, situat al Nort del pich de S. Gervasi.

L' ensentdemá 29 de Maig vaig fer l' ascenció del *Toscal de San Gervasi* (prop de 2000 metros) y vegí ab estranyesa que la senyal no havía sigut posada sobre lo cim més alt. Aquesta cresta de S. Gervasi s' enllassa ab los Pichs d' Aulet, los de Serraduí y més al Oest ab la Penya Montanyesa: la vista es maravellosa sobre las Serras de Montsech, los Montartós, prats de Castanyesa y Monsenyito. Havent tornat á baixar per' esmorsar á Adous, poble curiós construhit á modo d' anfiteatro derrera d' una roca, deixárem 'ls seus habitants sorpresos de la nostra ascenció entre la neu, passárem per la vall de Pinyana, assombrosa per sos precipicis á quin marge s' alsan las casas dels pobles y vet' ens aquí en lo riu Flamisell á Senterrada. Aquest riu atravessa també maravellosas fraus avans d' arrivar á la Noguera Pallaresa. Lo poblet de la Pobla de Segur está situat en la confluencia de dos rius y fórem en ell perfectament rebuts: construhit al mitj d' una fértil conca, te un ayre encisador que m' ha seduhit á tal punt que si algun dia me veig obligat á deixar la França en ell es ahont aniré á viurer, s' entén, després de Barcelona. Al N. de la Pobla la Noguera atravessa prolongadas y maravellosas fraus anomenadas d' Argentená.

Vaig passar per lo costat esquerra d' aquestas fraus que m' portaren á Ortoneda y havent vist per lo camí una paret roja aixecada allí com per art d' encantament y quina silueta dentelluda presenta las formas més estranyas. No vaig poder resistir al desitj de pujarhi: s' anomena la *Penya de Santa*. D' Ortoneda m' dirigí vers la *Serra de Bou-mort,* quina ascenció vaig fer á despit de la neu y del parer de la gent del país que semblava tota espantada de ma temeritat. Va esser un poch llarch perqué era precís dirijirme á la ventura guiant als pastors que portavan nostras motxillas. Arrivats al cim, quin verdader nom es lo *Cap de Bou-mort* (y vol dir segons crech *Tête-de-Bœuf-mort*), vaig trovar ab satisfac-

ció una torreta arrunada, lo que m' probá que 'ls enginyers espanyols havían estat allí en altra época. Pera donarvos una idea de la vista que s' domina desde l' cim vos diré que s' exten desde la *Penya d' Oroel* (més enllá de Jaca, alt Aragó) fins al *Montseny*, prop de Vich; desde la *Serra de Guarra* fins á *Montserrat* y tota la frontera desde lo *Cotiello*, lo *Turbou*, los *Montartes* y las *Encantadas*, fins las Montanyas d' *Andorra*, lo *Carlite*, lo *Puigmal*, lo *Canigó* y la *Serra de Cadi*. Prop meu, al E., s' aixecava lo bell grupo de montanyas del *Port del Compte* qu' hauría tingut gran gust en explorar.

Al tornar á baixar á Cabó vaig trobarme dalt d' un círcol magnífich que mideix prop de 600 metros d' alsada; lo cim cobert de neu y l' fondo de pinedas forman un contrast maravellós. Com aquest circo no té nom, proposo que se li dongui lo de *Montellá*, nom d' un molí situat al peu y que s' anomeni *circo de Bou-mort* un altre qu' está situat més al N. O., al fondo de la vall de Cabó, que sols de lluny he vist y que també m' ha semblat molt bonich.

Avans d' arrivar á Cabó se passa per la vall de Señús, voltada de rochs punxaguts en forma de pans de sucre extraordinariament parescuts á n' aquestas fumarel-las volcánicas que s' vehuen dibuixadas en molts llibres de viatges. Lluny de mí lo pensament d' assimilarlos á petits volcans, puig que aquestas estranyas punxas no son altra cosa que conglomerats.

La lluna il-luminá nostre camí desde Cabó á Organyá, poble construhit sobre l' marge del Segre que l' endemá vaig seguir hasta Oliana, atravessant dos llarchs desfiladeros, los més hermosos que jamay he vist y anomenats *Gras de la Grande* y de *Tres Ponts*. De Oliana vaig arrivar á Manresa per Solsona y Cardona y ara m' proposo tornar á entrar á França per Ripoll y Puigcerdá probant de fer l' ascenció de la *Serra de Cadi* que la neu probablement m' impedirá reexir.

Dech dirvos finalment que 'ls meus modestos traballs aprofitarán tant á la Espanya com á la França, puig tindré l' honra de sométrels al Coronel Coello, vostre zelós cartógrafo de Madrid.

A vosaltres vos toca, senyors, ara que 'ls camíns son senyalats, anar á explorar aqueixas maravellosas comarcas dels Pyrineus d' Aragó y de Catalunya, quasi tant desconegudas com l' Africa! ¡Aixís poguéu vosaltres guardar de vostras excursions, com jo de

las mevas, recorts eterns, com sols poden donar los aspres sabors de la montanya!—(*Aplaudiments entussiastas.*)

Lo Sr. Arabía doná luego las gracias á la concurrencia en un discurs en francés, en que fentse intérprete dels sentiments dels socis y oyents espanyols manifestá son agrahiment al Sr. Baró de Saint-Saud, al Club Alpí Francés y als molts francesos que s' veyan en lo saló. Alsada la sessió, s' expedí á la Direcció central del A. C. F. lo següent telégrama:

«*Associació d' excursions catalana* après conference son délegué à Lourdes Baron Saint-Saud sécretaire votre section Sud-Ouest, salue cordialement *C. A. F.* espérant cette solennité publique consacrera l' union entre les deux sociétés et les deux pays.»

EXCURSIÓ COL·LECTIVA A BADALONA,

LO DIA 27 DE ABRIL DE 1879.

Extracte del acta.

A la estació de Badalona esperavan als espedicionaris los Srs. socis delegats D. Jaume Solá, son germá D. Baldomero y lo director del «Eco de Badalona» Sr. Planas, celebrant la excursió ab tant amable com distingida companyía.

Era un dia de festa, y de festa vestian lo cel, la terra y lo mar.

Per indicació de mossen Jaume, primer de tot anarem dret á Mont-Aguilar, hont se troba la monumental inscripció romana donada á coneixer equivocadament per Marca, de qui mes tart l' han copiada quasi tots los historiadors que s' han ocupat de la Espanya romana. Veus' aquí la inscripció:

Inscripció tal com la copiá Marca.	Inscripció tal com ella es.
SOLI D (EO) SAPORVM	SOLI D SACRVM
A · P · ABASO ANVS	A · P · ABASO ANVS

Resulta de l' equivocació de Marca, que la penya era dedicada *al Sol deu dels gustos ó sabors* perque en lloch de SACRUM llegi *Saporum*, á causa d' una esquerda que té la roca entre la A y la C de la primera ratlla y de trobarse tota la penya coberta per la molsa que quasi fa desapareixer los grossos carácters de la inscripció. Del contingut literal se despren que era dedicada al *Sol, deu de lo sagrat*, variant complertament la interpretació de Marca. Nosaltres nos atrevim á insinuar que prenent lo SOLI DEO SACRUM en sentit metafórich, be podria esser que 's referís al *Deu únich*, dels cristians, ja que segons vegerem en la Torre Palleresa, han

COVA SIMANYA.

aparegut per allí restos que demostran be la presencia del cristianisme en los primitius temps.

La correcció de la inscripció en qüestió es deguda al historiador de Badalona, nostre soci delegat mossen Solá, y 'ns proba una vegada mes lo profitós que ha d' esser nostre objecte per la historia y per las arts, ja que te ocasió de comprobar ab los originals, lo que molts comentan y critican coneixentho sols per referencia.

Passárem després á visitar la torre del general Bassa, de aquell general víctima de nostras revoltas políticas, que recorda un dels períodos mes revolucionaris de nostra moderna historia.

Avuy es coneguda dita torre, per ca 'n Butinyá y es propietat de Donya Gertrudis de Cueva y Rovira. Sols vegerem que fes á nostre ob-

jecte, dos bonichs capitells del segle XVI y sobre lo portal del porxo, un escut que porta la fetxa 1763.

Anarem després á la Torre Pallaresa, situada en una vall rodeijada de tarongers. Son aspecte recorda tots los casals que la etat mitjana aixecá en nostra terra, y be podem dir que ella n' es un preciós exemplar. Pertany als segles XV y XVI y 'l possehian los Duchs de Cardona, segons pot deduhirse dels escuts que per las portas y finestrals de tot lo edifici s' ostentan d' aquella familia il-lustre de Catalunya, d' un de quins membres lo poble deya:

Duch de Cardona,
Rey sens corona.

per esser tantas sas riquesas, son poder y sas glorias.

En sa fatxada s' admiran esbeltas finestras góticas; figuran sos ánguls duas torras laterals. Son pati es espayós formant son vestíbul quatre archs gótichs sostinguts per airosas columnetas de una pedra finíssima que no es altra cosa que un conglomerat de fóssils. Una escala de pedra, que ostentá una barana gótica que ja quasi ha desaparegut per complert, conduheix al pis principal. Vegis com descriu lo restant del edifici lo esmentat D. Jaume Solá y Seriol, Pbre., en la extensa memoria enviada á l' Associació á primers d' Abril últim:

«La sala principal restaurada y enguixada no fa molts anys, no conté cap dels quadros de que 'ns parla En Barriga, sols en algunas altres salas se 'n conservan alguns, de no gayre bon gust. La pessa esculpida de márbre blanquíssim que hi ha al demunt de un portal d' aquesta sala y que segons En Barriga y lo Sr. Rector Antonino Monserrat conté las armas de la casa de Cardona, es notable per tots conceptes. A més del lema citat y que trasladat tal com está en la pedra, diu: OMNE-SOLV-FORTI-PATRIA EST- (L' únich solás pe'l fort es la patria), nosaltres hi habem trobat altre inscripció que fins are habia passat desapercebuda dels inteligents, puig ni lo meteix propietari se 'n habia adonat may, y que consisteix en dos paraulas que hi ha escritas en un arch ab que remata la escultura, una á cada costat del cap de una matrona que hi ha al mitx de la pessa de márbre y que dihuen SEBILLE- CVMANA-, molt mes petitas aquestas lletras que las altres, puig aixís com aquellas tenen 4'5 centímetros, aquestas tenen sols 1'5 centímetros. Unas y altres son de carácter elzeveriá y dauradas sobre lo márbre, de qual daurat, pujant'hi ab una escala, sen vehuen palpables senyals. Lo descubriment d' aquestas dos paraulas tal vegada fará que sigui mes antiga aquesta pedra de lo que 's creya, puig lo lema primer sembla que es un orácul de la Sibila de Cumas, tan célebre en lo reinat de Tarquini lo Superbi, últim rey de Roma, y á qui deu representar la matrona allí esculpida. *(Acabará)*

VETLLADA LITERARIA

CELEBRADA LO DIA 16 DE JULIOL DE 1879.

Presidencia de D. R. Arabía y Solanas.

Lo dia 16 de Juliol de 1879, á las 9 del vespre, reunits en lo saló Aribau del «Fomento de la Produccion Española», bon nombre de socis de nostra Associació y alguns del Foment, lo President Sr. Arabía declará oberta la vetllada.

Lo infrascrit Scri. llegí l' acta de l' excursió efectuada á Vilafranca y entorns los dias 12, 13 y 14 d' Abril próp pasat. Al poch de comensar la lectura se presentá una comunicació de D. Vicens Grenzner acompanyant una magnífica placa ab lo sagell de l' Associació, y que dit Sr. regala á la meteixa; ab grans aplaudiments fou rebut est regalo.

Lo President Sr. Arabía llegí un extracte de la «Série cronológica de pergaminos históricos existentes en el municipal archivo de Balaguer», traball inédit del P. Fita, soci honorari, que 'ns tramet D. Joan Giol, delegat en dita ciutat.

Lo Sr. Bofill, conservador del Museo, doná lectura d' un traball del delegat de Montesquiu Sr. D. Celso Gomis, titolat «Las ollas dels Gegants» y lo dit Sr. Arabía traduhí «les coutumes de la Vallée de Baréges», opúscul formant part de la col-lecció en projecte sobre «Anciennes coutumes des Vallées pyrénéennes», de nostre delegat á Lourdes Sr. Baró de Saint-Saud.

Quals traballs foren tots molt aplaudits. (1).

Termená la vetllada á las 10 del vespre.—Lo Secretari, Marsal Ambrós y Ortiz.

SECCIÓ DE PUBLICÁCIÓ.

OLLAS DELS GEGANTS EN LA RIERA DE VALLFOGONA.

Es de tots conegut lo fenómeno geológich á que s' es donat lo nom d' *ollas dels gegants* per esser tradició la creencia de que en ellas cuhian aqueixos llurs aliments. De llarch temps conegudas son aquestas ollas en las costas escandinavas, ahont han sigut produhidas per lo contínuo refrech de las pedras en llibertat mogudas per l' acció de las onas entre las anfractuositats de las rocas en que s' trobavan empresonadas, si aixís val á dirho. Pero en la localitat á que m' refereixo se troba sempre en lo

(1) Los dos últims se publicarán íntegros en aquest BUTLLETÍ, lo primer extensament extractat en lo vinent número y lo segon, del P. Fita, encara que importantíssim per donar compte de documents raros y en sa major part desconeguts, es massa extens pera publicar-lo íntegro y per sa indole molt difícil d' esser extractat. En lo Arxiu podrá veure'l qui ho desitji. (V. lo núm. 4 d' aquest BUTLLETÍ, anuncis oficials.)

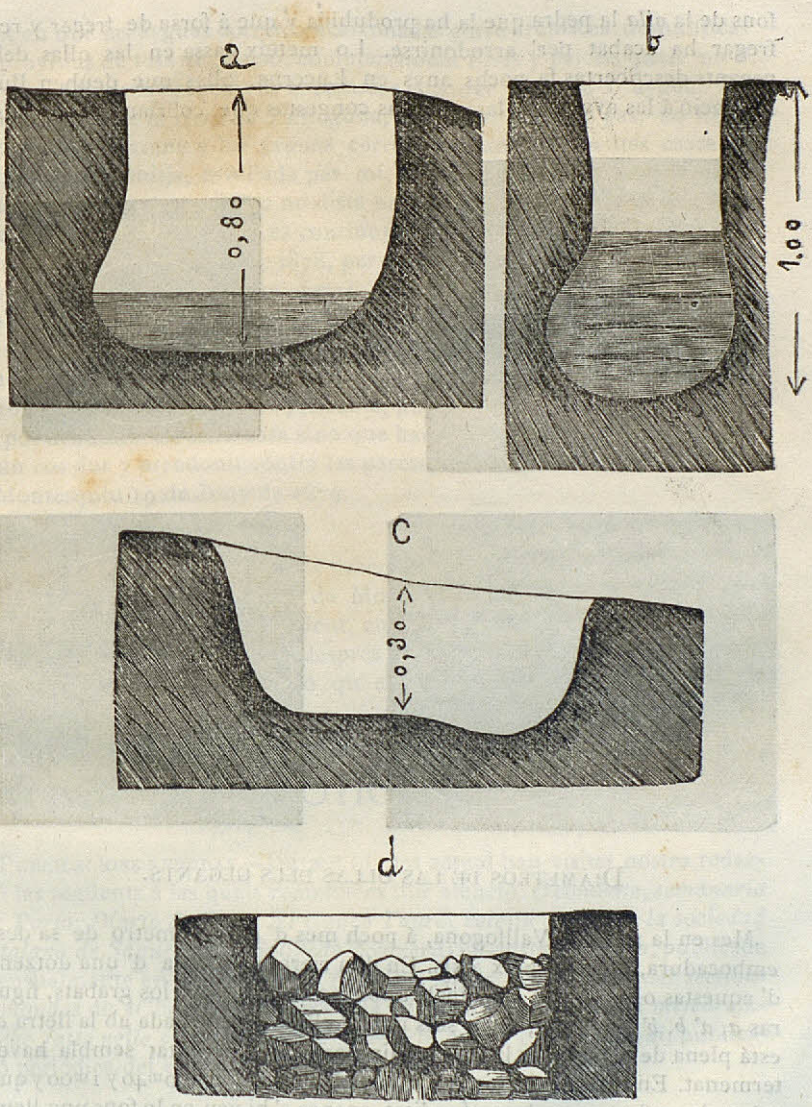

OLLAS DELS GEGANTS EN LA RIERA DE VALLFOGONA.

Seccions transversals.

fons de la *olla* la pedra que la ha produhida y que á forsa de fregar y refregar ha acabat per' arrodonirse. Lo meteix passa en las ollas dels gegants descobertas fa pochs anys en Lucerna, ollas que deuhen llur formació á las ayguas de las antiguas congestas que cobrian aquell pais.

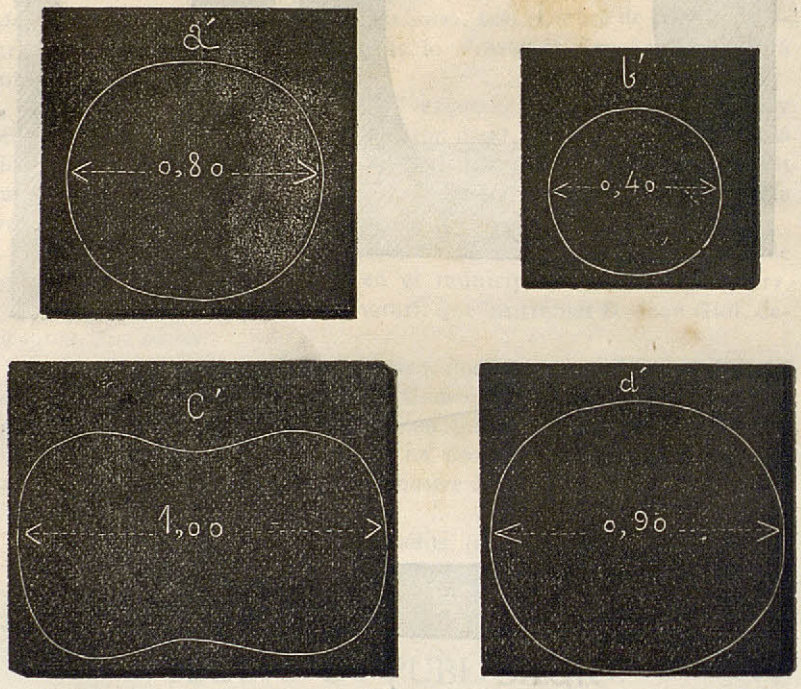

DIÁMETROS DE LAS OLLAS DELS GEGANTS.

Mes en la riera de Vallfogona, á poch mes d' un kilómetro de sa desembocadura, no succeheix aixís. En dita riera hi ha cosa d' una dotzena d' aquestas ollas, quins principals tipos acompanyo (V. los grabats, figuras *a*, *a'* *b*, *b'*, *c*, *c'*, y *d*, *d'*), y sols una d' ellas, la senyalada ab la lletra *d*, está plena de palets y es la única quin período de activitat sembla haver termenat. En totas las altras, quin diámetro varia entre 0^m40 y 1^m00 y que tenen de 0^m30 á 0^m40 de profunditat, apenas s' hi veu en lo fons una lleugera capa d' arena. Si estiguessin en punt de fácil accés, podria creurers' que los palets á que aparentment deuhen llur formació havían sigut extrets de llur fondo. Mes, lluny d' esser aixís, se troban situadas en un

punt en que las ayguas corren encaixonadas entre areniscas numulíticas desprovistas de tota vegetació, complertament llisas y per las quals no s' pot caminar sens' exposarse á relliscar y caurer dins de l' aygua. En aquest indret de la riera de Vallfogona, que no es punt de pas, no hi ha lo mes petit viarany y las ayguas corren formant mil petitas cascadas quina pendent mitja, nivellada per mí, es de 3m07 per 100, lo qual es enorme si s' fa atenció á que no dista mes que un kilómetro del Ter y que lo caudal de sas ayguas es contínuo y bastant regular, fins en épocas de sequedat, com la del any 1878, per exemple. ¿A qué deuhen donchs llur formació las ollas d' eixa riera? ¿Los palets que las formaren han acabat potser per convertirse en arena, arena que haurá desaparegut del fons de las ollas, emportada per las ayguas de las grans avingudas, que son las únicas que avuy poden arrivar al punt en que aquellas se troban? Això es lo que tinch per més probable, puig del exámen de las meteixas no pot deduhirs' en altra cosa sino que han sigut formadas per lo refrech d' un cos dur y arrodonit contra las parets de la roca.

Montesquiu 19 de Juny de 1879.

CELS GOMIS.

Nota.—La riera de Vallfogona desemboca en la vora esquerra del Ter quatre kilómetros mes amunt de Montesquiu y á la altura de 608m30 sobre l' nivell del mar. Sa pendent, en lo últim kilómetro de son curs, es de 1m80 per 100, y segueix després aumentant fins arribar á un 3 per 100, en son penúltim kilómetro, qu' es ahont se troban las esmentadas ollas.

NOTICIAS.

PUBLICACIONS REBUDAS.—Durant lo mes actual han visitat nostra redacció las següents á las quals remerciem llur atenció: *O combate, semanario de Porto; Diario de Reus*; *El Gauro Tauro, boletin oficial de la sociedad catalana de Seguros «La Solípedo-bovinera»; Revista Euskara,* publicada mensualmente en Pamplona; *L' Echo des Alpes, publication des sections romandes* du *«Club Alpin Suisse»*, de Ginebra y *Osservazioni meteorologiche fatte nelle stazioni italiane presso le Alpi e gli Appennini*, publicació periódica del «Club Alpí Italiá», Turin.

BIBLIOTECA.—Ha aumentat en lo mes actual ab los següents volúmens:

1 vol. *Vetllada literaria en obsequi al Excm. Sr. D. Víctor Balaguer*, donada per la ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA, Barcelona, 1879.

Revista popular, tomo I de 1879.

De la «Revista popular», 1 vol., *El heroismo en sotana*, por el general Ambert, traduccion de J. M. R., Barcelona, 1879.

De D. Joaquim Rubió y Ors, 1 vol., *Dr. Vicente García rector de Vallfogona; su biografía y juicio crítico de sus obras*, escrit per lo donador; Tortosa, 1879.

De D. Cels Gomis, soci delegat: 2 vol., *Enciclopedia de la juventud*: 1.er *Las Plantas*, il-lustrat ab 110 grabats, Barcelona 1878, y 2.n *La Tierra*, ab 50 láminas, Barcelona 1877, abdós escrits per lo donador.

De la «Asociacion de navieros y consignatarios de Barcelona»: 1 vol., *Contestacion al interrogatorio acerca de las consecuencias que ha producido la supresion del derecho diferencial de Bandera*. Barcelona, 1879.

De D.*** 1 vol., *Guia de las ferias y fiestas de Barcelona de 1877*, ab un plano de Barcelona.

Museo.—Han passat á formarne part los següents objectes:

De D. Joan Gibert y Soler, delegat á la Torredembarra, *2 etiquetas ab la vista de la torre dels Escipions y ab dedicatoria á la* Associació d' excursions Catalana; y los fóssils següents: 2 motllos de *Conus* y 2 *Pecten*, tot procedent de la excursió col-lectiva á dit punt.

De D. Joseph Fiter é Inglés: *moluscos gasterópodos del Mediterráneo:* 1 exemplar del *Chenopus pes-pelœcani L.* y 1 de la *Cassidaria echinophora L.* ab quatre rengles de tubérculs.—*1 pergamí* (55 centím. per 71) *contenint un trasllat auténtich de las Corts generals que tingué Cárles V en la vila de Monçó en lo any 1534.*

De D. Eudalt Canibell: *1 dibuix al llápis*, tret per dit senyor *de la portada del palau de Solterre* (renaixement, estil plateresch), qu' existeix en Badalona; procedent de la excursió verificada á dita població.—2 hermosos exemplars de calissa cristallisada y 2 de calissa incrustant, procedents de la excursió á Sta. Creu de Olorde.—Altre dibuix á la ploma del casal de S. Raymond de Penyafort, prop de Vilafranca, procedent de la excursió á dit punt y regalat á son actual propietari lo soci D. Joseph Puig y Llagostera.

De D. Artur Bofill: segueix lo donatiu de plantas catalanas insertat en los dos últims números del Butlletí:

Fam. de las Gencianáceas: *Erythræa pulchella*, Horn. Llobregat; *E. Centaurium* Pers., Montjuich; *Chlora perfoliata* L., id.—Boragíneas: *Symphytum tuberosum* L., Besós; *Lythospermum officinale* L., La Garriga del Vallés; *L. arvense* L., Atmetlla del Vallés; *Cynoglossum pictum* Ait., Montjuich.—Solanáceas: *Lycium europœum* L., plá de Barcelona; *Solanum Dulcamara* L., Hospitalet del Llobregat.—Escrofulariáceas: *Ramondia pyrenaica* Rich., S. Llorens del Munt; *Scrophularia peregrina* L., plá de Barcelona; *S. canina* L., Papiol; *Linaria arvensis* Desf., id.;

L. triphylla Mill., plá de Barcelona; *Veronica Beccabunga* L., id.—OROBANCÁCEAS: *Orobanche speciosa* D. C., S. Martí de Provensals; *Ceratocalyx macrolepis* Coss., S. Llorens del Munt.—LLABIADAS: *Lavandula spica* L., id.; *Satureja montana* L., id.; *Salvia valentina* Vahl., Montjuich; *Galeopsis angustifolia* Ehrh., S. Llorens del Munt; *Stachys hirta* L., rech Condal (Barcelona); *S. maritima* L., platjas de Barcelona; *Brunella vulgaris* Mönch. α *genuina* Gr. G., S. Juliá de Altura (Tarrassa); *Ajuga reptans* L., la Garriga del Vallés.—ACANTÁCEAS: *Acanthus mollis* L., plá de Barcelona.—VERBENÁCEAS: *Lippia nodiflora* Rich. β *repens* Schauer, can Tunis.—PLANTAGÍNEAS: *Plantago Lagopus* L., can Tunis y camp de la Bota (Barcelona); *P. lanceolata* L., Hospitalet del Llobregat; *P. albicans* L., can Tunis; *P. arenaria* W. et K., plá de Barcelona.

MONOCLAMÍDEAS: Familia de las SALSOLÁCEAS: *Atriplex rosea* L., platja de la mar vella (Barcelona); *A. Halimus* L., costa de Barcelona, al peu de Montjuich; *Chenopodium ambrosioides* L., plá de Barcelona; *C. Botrys* L., la Barata, al peu de S. Llorens del Munt.—POLIGONEAS: *Rumex acetosella* L., Atmetlla del Vallés; *Polygonum aviculare* L., v. *erectum* plá del Llobregat.—DAFNOIDEAS: *Daphne Laureola* L., Vallvidrera; *D. Gnidium* L., Montjuich.—SANTALÁCEAS: *Osyris alba* L., Atmetlla del Vallés.—EUFORBIÁCEAS: *Euphorbia Peplis* L., platjas de Barcelona; *E. pubescens* Desf., can Tunis; *E. Cyparissias* L., Besós; *Mercurialis tomentosa* L., S. Feliu de Llobregat; *Crozophora tinctoria* Juss., S. Juliá de Altura (Tarrassa).—MOREAS: *Morus nigra* L., Gavá.—CANNABINEAS: *Cannabis sativa* L., plá de Barcelona.—CUPULÍFERAS: *Quercus Ilex* L., Atmetlla del Vallés.—PLATÁNEAS: *Platanus orientalis* L., Hospitalet del Llobregat.

FANERÓGAMAS MONOCOTILEDÓNEAS:—Familia de las ALISMÁCEAS: *Alisma Plantago* L., Prat del Llobregat.—LILIÁCEAS: *Ornithogalum umbellatum* L., Besós; *Allium polyanthum* R. et Sch., Montjuich; *A. Chamœmoly* L., Ciutadela de Barcelona; *A. roseum* L., Montjuich; *A. fallax* Don., S. Geroni de Montserrat.—AMARILIDEAS: *Narcissus poeticus* L., castell de Aramprunyá (Gavá); *N. serotinus* L., platja de can Tunis; *N. Tazetta* L., rech Condal (Barcelona); *Pancratium maritimum* L., platja de can Tunis.—ORQUÍDEAS: *Spiranthes autumnalis* Rich., Montjuich; *Orchis Morio* L., var. b. *picta* Rchb., castell de Aramprunyá (Gavá); *O. mascula* L., Moncada; *Ophrys aranifera* Huds., la Garriga del Vallés; *O. fusca* Lk., Gavá; *O. tenthredinifera* Willd., id.—TIFÁCEAS: *Typha angustifolia* L., Prat del Llobregat; *Sparganium ramosum* Huds., platja de can Tunis.—JUNCÁCEAS: *Juncus acutus* L., Hospitalet del Llobregat; *J. maritimus* Lam., Prat del Llobregat; *J. lamprocarpus* Ehrh., Llobregat.—CIPERÁCEAS: *Cyperus schœnoides* Gris., platja de can Tunis; *Carex divulsa* Good., Hospitalet del Llobregat; *C. maxima* Scop., Be-

sós.—GRAMÍNEAS: *Alopecurus agrestis* L., plá del Llobregat; *Panicum Crus-galli* L., can Tunis; *Eleusine geminata* Spr., (*E. barcinonensis* Csta.), plá de Barcelona; *Agrostis canina* L., S. Llorens del Munt; *Holcus lanatus* L., Besós; *Poa bulbosa* L., Montjuich; *Briza maxima* L., S. Llorens del Munt; *Dactylis hispanica* Rot., Montjuich; *Cynossurus aureus* L., Barcelona; *Vulpia pseudo-myurus* Willem, S. Llorens del Munt; *V. membranacea* Lk., can Tunis; *Bromus mollis* L., Atmetlla del Vallés; *Ægilops ovata* L., Montjuich; *Psilurus nardoides* Trin., Vallvidrera.

ETEÓGAMAS:—Familia de las EQUISETÁCEAS: *Equisetum Limosum* L., Prat del Llobregat.—LICOPODIÁCEAS: *Selaginella denticulata* Koch., antich Jardí botanich de Barcelona.

S' han rebut endemés altres objectes entre 'ls quals hi figura una rica col-lecció de fóssils, donatiu de nostre soci delegat D. Cels Gomis. De tots ells ne donarém compte quan lo espay ho permeti.

VISITA A S. CUGAT DEL VALLÉS.—A primers de Juny, alguns de nostres socis feren una visita á S. Cugat del Vallés, quedant complascuts de veurer que per fi s' ha obert una porta al exterior perque 'ls noys que concorren á l' escola situada en una dependencia del claustre, no degan passar per aquella preciosa galería causant desperfectes en los magnífichs capitells.

També s' adonaren que en lo gran finestral del ábside central, y en lo calat de la meteixa restan encare dos vidres policromats y un fragment pertanyents pot ser al segle XI ó XII, en bastant bon estat de conservació. Ho fem constar per la raresa dels objectes aquestos.

VETLLADA LITERARIA.—Ha sortit ja á llum lo tomet ab los discursos pronunciats y traballs llegits en la vetllada literaria oferta per nostra Associació al Excm. Sr. D. Víctor Balaguer; al final va una *Noticia sobre l' «Associació d' excursions Catalana»*, Forma un elegant volum de 120 planas y s' ven al preu de 6 rals en las principals llibrerías. Los socis y suscriptors al BUTLLETÍ dirigirán llurs demandas al Sr. Secretari (Gegants, 4, 1.er) y lo rebrán á domicili, al preu de 4 rals solament, segons lo anunciat en lo número anterior.

SORTIDA.—Ahir sortí de Barcelona nostre Director y President de la Associació D. Ramon Arabía y Solanas pera assistir en representació d' aquesta al *Congrés internacional dels Clubs Alpins* qu' ha de celebrarse á Ginebra los dias 2, 3 y 4 d' Agost prop vinent y al qual ha sigut expressa y atentament invitada nostra Associació. En lo próxim número creyem poder donar compte de dita solemne festa, insertant la correspondencia que si Deu vol, nos dirigirá desde allí lo Sr. Arabía.

Recepció del P. Fita.—Nostre estimat soci honorari lo P. Fita, que mes d' una vegada nos ha afavorit ab sos traballs en aquest Butlletí fou solemnement admés com á indivíduo de la Real Academia de la Historia en sessió de 6 del corrent. Lo tema escullit per lo sabi sacerdot fou la *Vida y obras del bisbe de Gerona D. Joan Margarit*, eminent historiador y geógrafo del segle XV, lo primer que investigá la historia del celtas é íbers que poblaren la península que d' ells s' anomená *ibérica*. La J. D., associantse á las moltas felicitacions que per son acabat traball rebé lo nou académich, acordá traméterli una afectuosa enhorabona, que ja oportunament se li es enviada, en nom propi y en lo de tota la Associació.

Festas y certamen en Vallfogona.—Llegim en la «Revista de Lérida» del 29 de Juny prop passat, núm. 26: «nos escriuhen de Vallfogona de Riu-Corp que lo Ajuntament, d' acort ab lo párroco d' aquella localitat, ha acordat celebrar lo dia 2 del prop vinent Setembre un certámen poétich-artístich-literari y unas suntuosas honras fúnebres á la memoria del eminent y famós poeta D. Francesch Viscens García, conegut per lo Rector de Vallfogona, en lo 256é aniversari de sa mort.

S' es solicitat la cooperació de las Associacions catalanas de Barcelona, de varis coneguts poetas, escriptors y de algunas societats corals pera donar major lluhiment á la festa á la que sembla assistirán gran nombre de joves dels pobles comarcans aixís com comissions d' aquesta capital (Lleyda?).

Aplaudim lo patriótich procedir del Ajuntament de Vallfogona que desitjém tinga molts imitadors». Fins aquí la Revista, y nosaltres sols debem afegir que sentim que lo Ajuntament de Vallfogona hagi abdicat fins á tal punt de sa iniciativa que ni sisquera hagi invitat directament á las Associacions esmentadas en la Revista; creyam que d' aixó al menos no s' en podia prescindir. No obstant la *Associació d' excursions Catalana*, que sab prescindir de tot quan se tracta d' associarse á un pensament noble, ha cedit á la primera indicació son modest concurs, oferint lo premi que consta en la secció d' anuncis oficials d' aquest número.

Iglesia de S. Pau.—Gracias á las activas gestions de varias corporacions d' aquesta ciutat y entre ellas no la última la *Associació d' excursions Catalana*, sembla que s' ha obtingut del gobern la exclusió de la venta, com part del cuartel de S. Pau, dels famosos y artístichs claustres de la Iglesia del meteix nom. Nostre entussiasta consoci, lo Excm. Senyor D. Víctor Balaguer, pot ser deferint á las indicacions que á derrers de Juny li dirigí nostre President, feu en lo Congrés una pregunta referent al assumpto, apoyant ab energía las reclamacions que 'n Barcelona ha aixecat lo malhaurat projecte y al respondre'li lo Sr. Ministre de Fo-

ment, doná totas las seguretats de que no s' portará á cap. La Junta directiva ha felicitat ja oficialment al Sr. Balaguer, sempre lo primer en defensar los interessos y la honra de Catalunya en cas de perill.

Nova subvenció al Monastir de Ripoll.—La Junta de Restauració de dit Santuari nos diu en carta particular «que lo Sr. Ministre de Foment ha ofert 8000 pessetas del presupost del any económich que comensá en 1.er del corrent pera la restauració del Monastir de Ripoll, ab tal que s' justifiqui lo mes prompte possible la inversió de las 8000 ja libradas y s' acompanyi projecte y presupost de las obras que deguin ferse. Lo senyor Marqués de Monistrol y D. Félix Maciá y Bonaplata, diputat del districte, son los qui han pres la iniciativa pera aquesta nova concessió, secundantlos ab lo major zel tots los altres diputats y senadors catalans.»— La Junta Directiva ha donat las gracias als esmentats senyors per lo interés que s' prenen per un monument, quina restauració ha sigut sempre objecte preferent de nostras gestions.

Oesterreichischer Touristen-Club.—Lo mes de Maig prop passat celebrá aquesta associació vienesa lo desé aniversari de sa fondació ab una exposició alpina, balls y altres divertiments, un congrés, etc. La *Associació d' excursions Catalana*, que oportuna y galantment fou invitada, excusá sa asistencia ab un atent ofici.

Llibres pera las Bibliotecas d' oficials.—Lo soci resident D. Francisco Colomé, atenent á las recomanacions fetas per la Directiva, ha cedit pera ditas Bibliotecas la magnífica obra *Historia de la guerra franco-prusiana*, feta per lo Estat major prussiá, la qual ha sigut tramesa al Excm. Sr. Capitá general y ha obtingut del meteix un ofici de gracias molt afectuós pera l' Associació y pera l' Sr. Colomé.

Reaparició.—Ha tornat á saludarnos lo distingit setmanari *La Veu del Montserrat*. Celebrem sa reaparició.

Nous periódichs catalans.—Han comensat á apareixer ó comensarán á publicarse prompte los següents: *La Calandria de la Costa*, de Vilassar; *Lo carril de Vilanova*, de Vilanova; *Lo Pandero*, de Barcelona. Los hi desitjem llarga vida.

Laboratori.—Gracias á la galana oferta del soci resident D. Lluis Cabello é Ibañez, compta avuy l' Associació pera 'ls análisis y demés traballs ab lo magnífich laboratori del esmentat senyor, lo que permeterá comensar á realisar en las próximas excursions lo projecte fa temps concebut d' analisar las ayguas de las diferentas encontradas que s' visitin.

IMPRENTA DE LA RENAIXENSA, PORTA-FERRISSA, 18, BAIXOS.

Any II. *Barcelona 31 de Agost de 1879.* *Núm 10.*

BUTLLETÍ
DE LA
Associació d' excursions Catalana.

SECCIÓ OFICIAL
ANUNCIS OFICIALS

Excursions pera l' mes de Setembre.—Pera las projectadas en dit mes, tots los dias de dos quarts de deu á las deu del vespre, se donarán detalls en lo local de costum (Gegants 4, 1.er) ahont també estarán oportunament exposats los itineraris.

Recort al Dr. Vicens García, Rector de Vallfogona.—A fi de pagar un tribut á la remembransa del il-lustre poeta, la Junta Directiva comissioná al soci resident D. Francisco X. Tobella y Argila, representant de l' Associació en las festas que se celebrarán en Vallfogona de Riucorp, pera que depositi demunt la llosa ahont reposan las cendras de García, un ram de llorer artificial que te dos poms de semprevivas entrellassats ab una cinta negra ahont ab lletras de plata se llegeix la següent dedicatoria: «*Al Dr. Vicens García, Rector de Vallfogona, l' Associació d' excursions Catalana.*

Barcelona 31 d' Agost de 1879.

Lo Secretari,

MARSAL AMBRÓS Y ORTIZ.

EXCURSIÓ COL-LECTIVA A BADALONA,

LO DIA 27 DE ABRIL DE 1879.

Extracte del acta. (Acabament.)

»Un altre descubriment feu molt important lo actual propietari, consistent en sis medallons de mármol blanch, de més de dos pams de diámetro que trobá sota una bota del seller y que están col-locats are al rededor d' una cascada que te en un safreig gran al costat de la casa. En ca-

da un d' aquestos medallons hi ha esculpits uns bustos romans que tenen tots al costat un emblema cristiá, puig en l' un hi há una creu, en l' altre un cálser ab una hostia á sobre, en l' altre un ángel, en lo quart una espasa, en lo quint dos copas ó cálsers y en l' últim un altre emblema que no recordém. Aquestos descubriments poden dar molta llum sobre lo establiment del cristianisme en nostre país.

»La lápida que hi ha al costat de la capella pública diu, tal com está en la pedra, per ordre de rallas y ab las magnituts corresponents:

Las lletras tenen 3'5 centímetros.

MEMORIAE
VALERIÆ
MODESTILLÆ
QVAE · VIXIT · AN
XXIIII · M · III · D · XXVII
CAECIL
POLYCHRONVS
ET · AVRELIA
PRIMITIVA
FILIAE
KARISSIMÆ

Llarch: 58 centímetros.

Ample: 29'5 centímetros.

»Com se notará hi ha algunas petitas variacions respecte de la que 'ns havia dat En Barriga, y sobre tot en la paraula POLYCHRONVS que ell posa POLYERONIVS, suprimint ademés lo ET següent. En la Y de dita paraula s' hi nota un tillet al mitx com si fossin dos lletras diferents y en la N, á continuació de la derrera cama, hi ha pintada la I qu' En Barriga posa separada.

»La traducció d' aquesta lápida ofereix alguna dificultat, sobre tot en la ralla quinta, en la qual han estat en dupte los intel-ligents, puig es difícil interpretar tantas xifras romanas com hi ha. Segons nostre entendrer, diu:

»A la memoria de Valeria Modestila, que visqué anys 24, mesos 3, dias 27. Cecili Policroni y Aurelia Primitiva á sa filla caríssima.

»La lletra d' aquesta lápida que també es de mármol blanch, es d' un carácter elzeveriá molt elegant.

»Tal volta aquesta lápida está relacionada ab los medallons referits y la familia cristiana que viuria en aquell lloch seria la de qui 'ns parla la mencionada inscripció. A mes de que es tradició que la part antiga de la actual casa-torre fou feta uns mil siscents anys avans sobre la primitiva que hi havia y que seria la de la familia citada en la lápida.»

Deixarem la torre Palleresa y per una dressera nos dirigirem al monastir de S. Geroni de la Murta, visitant detingudament lo claustre y demés dependencias d' aquella ben situada hisenda, com també la capella del Sant Cristo que fou lo ídol dels mariners de la costa, lo Sant Cristo de las llegendas, que tal volta fou convertit en astellas l' any 1835 ó venut al estranger.

Per lo camí trobarem un fragment de lápida romana que ha passat al museo de nostra Associació.

Aprés visitarem las sepulturas de casa 'N Malet, col-locadas als marges d' una vinya, que tant han donat que parlar, suposant algú si serian fenicias.

Sa forma es ben simple: la composan un quadrilongo obert en la penya ab un petit galse pera col-locarhi la tosca llosa que las tapava.

Respecte á l' época á que pertanyen tals sepulturas nos permeterém fer una observació práctica; en las tant celebradas de S. Miquel d' Erdol, los ossos que s' hi troban son negres ja casi per complert á causa del temps y á la vegada son corcadíssims, é iguals carácters presentan los trobats en las sepulturas que per llur tamany acusan pertanyer á adultos, com en las més petitas que 's troban extramurs y contenian cadavres de noyets; en los ossos trobats en las sepulturas de ca 'N Malet de Badalona es molt distint lo carácter general, ja que son molt blanchs, ab relació als d' Erdol, y apenas son corcats com aquells, per més que llur aspecte acusi una procedencia llunyana.

Per lo tant nos semblaren més probables del decaiment de Roma ó del período bisantí, que no fenicis ni d' altre época tant remota com ha volgut algú suposar, deixant apart altra mena de consideracions.

De casa lo Sr. Malet nos dirigirem á la torre del conde de Solferino, ahont hi ha una porció de restos arquitectónichs pertanyents á construccions distintas formant un conjunt quin efecte pot resumirse dihent que no hi ha porta sense escut, ni finestra sense ogiva. Lo qu' es verdaderament digne d' esser visitat es la capella, que conté tres quadros del gran Ribera ó de sa escola, representant S. Geroni, S. Pere y lo devallament de la creu; com també un rich march d' ébano ab incrustacions de marfil imitant lo mosaich, y altre quadro representant á la Mare de Deu dels Dolors, tant ben executat com ple de sentiment.

Al caurer la tarde retornarem á Badalona, dirigintnos á la rectoría de la parroquia *de Dalt*, ahont nos cridaren l' atenció tres bustos de marbre

(época romana) que 's creu representan á March Antoni, Gordiá y Dorenquilina sa muller, y en altre dependencia un busto de Minerva executat com sabian los romans. Examinarem també una magnífica lápida del sigle XI que donarém á coneixer més avant. En la sacristía vegerem alguns quadros d' En Viladomat, de gran valor artístich, com tot lo del mellor pintor de sa época, segons Mengs; y aixís meteix un S. Jordi del sigle XV. En las parets laterals y al exterior vegerem algunas lápidas romanas que restan allí com per justificar que existí *Betulo.*

Al eixir nos fixarem en la bella porta del renaixement, que dona entrada al espayós palau de casa Solterra ó Pinós, que per abdós noms es conegut, mostra plena de carácter de l' arquitectura civil de nostra terra. Al interior molt y molt vegerem, mes tot mitjá y algo que no hi arribava; quadros, cornucopias y altres mobles, tot adoleix del defecte de la seva época: amanerament sens qu' en lloch ressurti lo sentiment artístich. Lo més digne d' atenció es un mosaich format de pedretas á dos colors, provinentas d' altre mosaich trobat per allí. del que sols pogué conservársen una petita part, única auténtica, lo bell centre del mosaich; lo demés tot es modern. Qualitats recomanables té també la estansa que avuy serveix de saller y apar qu' era destinada á capella, essent de suposar que no fora acabada, per quant encara las parets mostran los mahons nusos. Es de notar l' amplada y rebaixament de la nau, com en general sa bona disposició.

Los dibuixos fets durant la excursió son:

Vista de la roca y lápida romana de Mont Aguilar; escut de la porta de la Torre Pallaresa; duas vistas generals exteriors, pati y finestras de la meteixa casa; vista general del claustre de Sant Geroni, capitells y escuts del meteix, vista exterior del monastir; portal principal de la casa senyorial de Pinós; detalls arquitectónichs importants de algunas casas particulars y especialment del palau de Solterra, per los Srs. Fiter é Inglés, Arabía, Amenedo y Canibell.—Los Srs. Canal, Clapés y Pagés reculliren varias tradicions y los donatius de nostres delegats Srs. Solá y Planas.

Per extracte del acta oficial, *Lo Secretari accidental*, FRANCISCO GRAS.

EXCURSIO COL-LECTIVA A VILAFRANCA Y ENCONTORNS,

EFECTUADA EN LOS DIAS 12, 13 Y 14 DE ABRIL DE 1879.

Extracte del acta.

Important baix molts conceptes, fou la expedició, que tot lo breument possible apuntarém, ja que l' espay destinat á donarne compte, per dissort no es tan extens com voldriam pera que nostres llegidors se 'n poguessen formar cabal concepte. Enemichs d' elogiar resultats que vera-

ment no 's recullen y sempre ab lo desitx constant de referir, encar que sia ab sensill llenguatje descriptiu, los travalls practicats, passém á extractar l' acta d' aquella excursió.

Hi assistiren los Srs. President, D. Ramon Arabía y Solanas, Arnet, Fiter é Inglés, Canibell, Verdaguer (Alvar) y l' infrascrit.

A las 8 del vespre del dia 12 arrivarem á Vilafranca y després de pendre hostatje en la Fonda nomenada de la *Mieta*, tinguerem ocasió de presenciar una costum tradicional rel-ligiosa, qu' impressioná nostres cors y fantasiá nostra pensa. Nos referim á la professó del divendres Sant, que havia sigut trasladada al dia següent. Poch després se reunia ab nosaltres nostre entussiasta delegat en aquella vila D. Joaquim Batet, que 'ns feu seguir las salas y departaments de la escola que dirigeix, fixantnos en alguns preciosos exemplars que conté lo museo. Recorreguérem també acompanyats del esmentat senyor, alguns dels carrers de la vila, y quan á mercé de la débil llum artificial contemplavam la preciosa iglesia de Sant Joan, vingué á formar agradívol contrast ab la festa rel-ligiosa que acabavam de presenciar, los cants populars de la terra, que ab bon ajust, entonava lo coro del Panadés tot recorrent la població, inseguint la típica costum de las *caramellas*.

A las 7 del matí del dia 13, aceptant la galana ofrena que 'ns havia fet nostre distingit delegat á Esparraguera, D. Joseph Puig y Llagostera,—que casualment haviam trobat á Vilafranca,—pera que passessim acompanyats per dit Sr. y per lo Sr. Batet, á visitar l' antich convent de Sant Ramon de Penyafort conegut per Sant Domingo—avuy propietat del primer d' aquells Srs. L' edifici de grandiosas proporcions, poch té de notable baix lo punt de vista artístich y sols se fa interessant per los recorts que guarda del il-lustre co-fundador de la ordre mercenaria. La tradició 'l suposa antich casal dels Penyaforts, y com pertanyents á aquell s' indica una torre bastant reformada en son cos superior, mes, quina part inferior, marca l' antiga época de sa constrncció. Digna d' elogi es la restauració del edifici, empresa ab lo mellor intent per son propietari Sr. Puig. En nostra visita poguérem fixarnos especialment en un retaule representant la infantesa du Sant Ramon, en quin s' hi descobreixen alguns rasgos bastant característichs. Se conserva en la part baixa de la predita torre. En los cantons de la Epístola y del Evangeli, en lo presbiteri de la iglesia, depositadas en unas sensillas capelletas, se destacan duas caixas de fusta, en quinas respectivament se guardaren las despullas mortals de Sant Ramon fins que trobaren digne enterrament en lo sepulcre construhit en lo arruinat convent de Santa Catarina de Barcelona, y que avuy se conserva, recentment restaurat en una de las capellas de nostra Seu; y las cendras del fundador de la casa Pare Joan Guasch, algunas voltas malhaurada-

ment profanadas. Los altars laterals pertanyen en sa majoría al ordre barroch y res tenen de notable.

En la sagristía, poguérem atmirar un altre retaule companyó del que havém esmentat tot parlant de la torre, y que també representa com aquell un fet de la vida de Sant Ramon, y una gerra *(lavatori)* original exemplar de cerámica, que ab sa esquisida franquesa lo Sr. Puig posá á disposició de nostra Societat.

En una de las estansas del primer pis, se troban los restos de la biblioteca, entre quins volums desde 'ls segles XVI á XVIII, encare se 'n conservan alguns de ben interessants pera la historia patria. Los més notables va retirarlos lo Sr. Puig, y cuidadosament los guarda en sa casa d' Esparraguera. Ja en un de nostres números anteriors, donarem compte de las obras que nostre delegat va regalarnos procedentas d' aquella biblioteca.

Després d' haver sigut objecte de delicadas atencions per part del senyor Puig y Llagostera, y d' haver pogut atmirar lo preciós panorama que s' esten als peus del edifici, ahont lo inspirat poeta castellá Sr. Zorrilla escrigué bona part de sa preciosa obra *Ecos de las montañas*, eixirem de Sant Domingo dirigintnos per entre poétichs caminals á la iglesia de *Santa Margarida* y *Monjos*. Pel camí, férem un bon recull de notables exemplars fóssils, que figuran ja en nostre museo.

Agradívol assumpto per un tendre quadro de costums s' oferia al peu de l' iglesia á l' hora en que 'ls feligresos anavan á complir ab lo Sant precepte. Aquesta circunstancia nos privá d' examinar com desitjavam l' interior del temple, que segons noticias, per altra part poch te de notable. Lo senyor rector, ab tot y l' esser l' hora molt precisa, va rebrens ab tota consideració, probantnos l' interés que á tothom inspira la idea en bonhora concebuda de las societats excursionistas.

Baix molts conceptes es notable l' arch de ferradura que dona accés al porxo de la iglesia, quina porta románica, inconscienment ha sigut pintada, deixant perdre sota las capas del mal escayent color, los preciosos detalls de sos capitells y bordons.

Al cap de mitx hora d' un camí un xich escabrós, arribarem á la ermita de *Penyafel*, situada dalt d' una roca desd' ahont se distingeix una bonica vista. La porta del temple es románica y 's nota en ella, que si be son las formas de sos capitells y motlluras d' esquisit gust, no hi sobresurt ni lo mes insignificant relleu. En lo altar major se dona veneració á una imatje de la Verge, recoberta ab impropia roba, essent de planyer, puig pertany á la bona època del goticisme. En la iglesia son de notar 2 bonichs retaules del sigle XV. En lo camaril se conservan un bon nombre d' originals presentallas, respecte á las que 'ns contaren una senzilla

tradició rel-ligiosa, referintse á la successió de la familia y que llargament consigna l' acta.

Després d' un curt descans, nos encaminarem á Moja, petita població, que reuneix en son recinte una torre coneguda per la *torre dels moros*, y una petita iglesia que alguns autors suposan pertanyer al sigle x. Es notable son ábside y en son interior ja inhabilitat pera lo cult, vegerem un sepulcre sens inscripció (sigle XIII (?)) desmontat, y una pica molt original. Al costat del antich temple s' alsa imponenta y magestuosa la nova iglesia costejada per una persona d' aquesta ciutat, quin estil arquitectónich en lo possible s' adapta á la transició románica-ojival.

La pluja 'ns obligá á abandonar precipitadament á Moja sens donar temps á En Fiter per acabar l' apuntació al oli, que treya del ábside de la iglesia antiga.

A las duas de la tarde arribarem novament á Vilafranca y per causa del temps, tinguerem de desistir ben apesar nostre de passar á Olerdula. Ab tot y la pluja que continuada queya, acompanyats de nostres delegats Srs. Alvarez, Batet, Fábregas y Clascar visitarem lo més notable que baix lo punt de vista del art y de la historia conté la població. Aquí l' acta fa una ressenya histórica de Vilafranca, que suprimim per no allargar massa aquest estracte.

En la casa de la Vila, nos rebé galantment lo Sr. Arcalde que ab esquisida amabilitat va mostrarnos una escribanía de plata, manada fer per la Junta Corregimental (Guerra de la Independencia), las antiguas porras, també de plata que portan la fetxa de 1692 y usan los massers del municipi, de quinas lo Sr. Arnet y l' infrascrit ne tragueren alguns calchs, y finalment lo llibre vert d' ahont lo Sr. Fiter va copiar alguns datos bastant interessants.

La iglesia de *Sant Joan*, considerada com un notable exemplar d' arquitectura, pertany á la segona meitat del sigle XII y sembla que l' artista al concebir son projecte, s' adelantá un sigle al estil de la seva época. Un senzill rossetó demunt de la portada en plena cimbra, comunica la llum al interior aixis meteix que 'ls finestrals de la paret lateral, que donan á la plassa del mercat y son, sens dubte, lo mellor ornament d' aquella fábrica. En la portada son remarcables los adornos dels capitells é impostas. L' interior es digne d' una catedral. La bóveda bastant semblanta á la de Santa Agueda d' aquesta ciutat, es sostinguda á intérvals per elegants archs d' ojiva, reemplassats en lo presbiteri per las columnetas que parteixen del pis, formant ans d' arribar á la clau que las uneix, uns archs que donan la major el-legancia al interior. Cridá allí nostra atenció, una pica de marbre blanch que presenta un ángel ab estesas alas, y que 'ns digueren que fou portada del Castell de Pontons. Després d' haver passat per mil vicissituts, més d' una volta amenassat d' un criminal enderroca-

ment, una comissió constituhida gracias als esforsos d' alguns vilafranquins, entr' altres nostres predits consocis delegats y 'ls residents Srs. Vidal y de Valenciano, ha lograt salvar aquell monument, encarregantse de la restauració.

Passarem després á visitar lo convent de Sant Francesch, que serveix ara d' Hospital, y qu' es un notable exemplar de l' arquitectura gótica. La porta de la fatxada ahont domina la cimbra en degradació, es severa en sos ornaments. L' interior es espayós y sa nau sumament atrevida. Entre las capellas laterals que perfectament s' adaptan al estil general de la fábrica, es digne de mencionarse la primera entrant á ma dreta, nomenada *dels nobles*, per son preciós retaule, baix molts conceptes important. Pot ser lo més notable que conté 'l temple, son los sepulcres que s' obran en lo presbiteri á la part de la Epístola. Lo major conté lo cos de un senyor de Castellet y 'l de sa muller, representats abdos per duas estatuas jacentas, demunt lo sepulcre. La del senyor está coberta per un superb escut quarteat ab grifos y torras, que li arriba fins á la cintura, y d' aquí per amunt mostra la cota de malla.

A causa d' estar adjunta á la paret no pot veurers sino ab dificultat la estátua de la noble senyora, y per lo meteix motiu es encara més sensible no poguer interpretar tota la inscripció de la sepultura.

Dessota de l' urna d' aquest sepulcre, se 'n guarda un altre de un travall delicadíssim y detallat. La figura jacent d' aquest, está armada de cap á peus, ab la malla, que 's descubreix per entre mitx del casco, y ostenta un ample talabart sostenint l' estoch y l' escona. Lo més notable d' aquest petit sepulcre, artísticament considerat, es un relleu que té en la cara lateral d' enfront y representa una professó ó enterro, compost per frares quinas ben executadas figuras no tenen rival en cap obra del sigle XIV.

Lo claustre es també de bastant bon gust y molt important per las moltas lápidas funerarias, endossadas á sos murs, algunas d' ellas ab relleus d' execució molt original. Copiarem las més notables. La part exterior del edifici que ben agrupada 's distingeix des lo claustre presenta un agradable conjunt.

Adjunt al claustre 's troba arruinada la estansa ahont se celebraren Corts en 1217 per D. Jaume I y en 1353 per D. Pere IV, per lo que 's creu anterior á l' actual iglesia construida en 1283. Molts confonen aquell lloch ab una reduhida estansa, que 's troba avans d' entrar al claustre, y que conté quatre historiats sepulcres.

Lo dia 14 al matí, sortirem acompanyats, com constantment ho forem, per lo Sr. Batet, y passarem á visitar á nostre delegat Sr. Alvarez, que 'ns mostrá algunas de las anotacions que té escritas pera il-lustració de la Historia catalana. Anarem després en companyía dels predits Srs. Alvarez y Batet, á casa de D. Félix Sallent, notable dibuixant que 'ns mostrá

sas ben acabadas obras y que, ab entussiasme admeté la delegació de nostra Societat.

A dos quarts de deu los espedicionaris ab unió del Sr. Batet y més tart del Sr. Clascar que vingué á trobarnos, emprenguérem lo camí envers lo turó de Sant Miquel d' Erdol, ahont poden admirarse los preuats restes de l' antiga Olerdula. Llarch fora descriure las impressions qu' enfront d' aquellas murallas, al estudiar aquells sepulcres, al visitar las sitxas y 'ls restes de construcció en las covas, fantasiaren nostra pensa ab lo variat y armoniós conjunt que s' oferia á nostra vista.

Després de mirar detingudament l' ángul muralla que creyém céltich y midirlo, resultant 5'05 metros de front, y 5'46 metres per la part lateral, lo estany obert á la roca que resulta 10'27 metres de llargaria, 6'40 metres d' amplaria, y 3'20 de fons, de fixarnos en l' arch de ferradura indicat en la sagristia de la iglesia, y d' examinar ab tota l' atenció possible lo demés qu' en aquells llochs se conserva de notable, tornarem á Vilafranca arrivanthi envers las cinch de la tarde. Sobrantnos encara 'l temps passarem á visitar la iglesia parroquial de Santa María, constantment acompanyats per los delegats de l' Associació, que fins á marxar lo carril no 'ns deixaren. L' obra actual del temple que 's remonta al sigle XIV; essent de doldre la destrucció ó mellor dit la profanació que convertí en un adefessi incalificable la fatxada del edifici. La porta lateral, del ordre bisantí ha sigut respectada y es bastant notable. En l' interior son de notar las cadiras del chor, ahont s' hi poden admirar delicats detalls. Nos feren fixar especialment en la restauració del temple, empresa en 1870, y que ja avuy permet elogiar lo altar major y l' ábside lliure de restauracions inconscients que altres épocas li imposaren.

Visitarem després lo Centre agrícola del Panadès, mostrantnos lo naixent museo que conté alguns notables exemplars en fóssils, mineralogía y vegetals.

A dos quarts de deu del vespre tornavam á Barcelona, emportantnos los afalagadors recorts que havém apuntat, y podém contar com á resultats de la escursió los següents travalls:

Lo Sr. Arabía, un cróquis del arch arrunat de la iglesia d' Olerdula. Lo Sr. Fiter, una vista de la casa Penyafort, un boceto al oli del ábside de l' antiga iglesia de Moja, dos bocetos al oli dels murs de Olerdula y diferentas apuntacions dels meteixos y de Santa Margarida y Monjos. Lo Sr. Arnet, recull de plantas y fóssils. Lo Sr. Canibell una vista de la casa Penyafort, una apuntació del portal bisantí de Santa Margarida, un cróquis de l' antiga iglesia de Moja, detalls de la iglesia de Sant Joan en Vilafranca, apuntacions pera la indumentaria, tretas d' un retaule de Sant Francesch (Vilafranca). Además se tragueren calchs d' una pedra simbó-

Vista exterior de las tres iglesias de San Pere de Tarrassa.

lica en los Monjos; calchs de las porras de plata que conserva desde 'l segle XVII lo municipi de Vilafranca, de 2 lápidas en los claustres y dels sepulcres del presbiteri en Sant Francesch.

Lo Secretari, MARSAL AMBRÓS Y ORTIZ.

EXCURSIÓ COL-LECTIVA

Á SANT PERE DE TARRASSA Y TARRASSA, EN 27 DE JULIOL DE 1879.

Extracte del acta.

Al baixar del tren nos dirigirem desseguida envers las iglesias de S. Pere de Tarrassa (vegis lo grabat pág. 162), y després d' haber donat una mirada general á las tres que allí existeixen, cuals innumerables bellesas nos deixaren entussiasmats, passarem á examinarlas ab detenció comensant per la de Santa María. Mes avans permeteume que vos fassi un poch d' historia.

La paraula *Egara* ab que trobem qu' era denominada en sos primitius temps la actual Tarrassa, es derivada del Fenici, y significa *Ciutat nova*. Per los anys 600 avans de Jesu-Crist fou fundada aquesta ciutat per los punichs ó fenicis. Lo Castell de Vallparadís es potser l' únich recort que queda de la época dels Cartaginesos. Los Romans foren los qui més ennobliren aqueixa ciutat, los godos en son temps la tingueren en gran apreci y la furia sarracena fou la qui l' assolá y la convertí en *Terra-rasa* d' ahont prové 'l nom que avuy porta.

Per los anys del Senyor 128, era emperador de Roma Adriá, 'l qual dividí la Espanya citerior ó sia la provincia Tarraconense en Colonias municipals, llatinas, cofiederadas y estipendiarias. A *Egara* l' hi tocá l' honra de ser ciutat municipal. Al ocorrer la mort d' Adriá, no s' habia establert encara quinas debian esser las ciutats municipals, y com entrés á gobernar Antonino Pio, 'ls Egarenses l' hi recordaren la promesa que 'ls habia fet son antecessor, recordantli lo molt que habia treballat á favor de la República un conciutadá anomenat Serennio Granio 'l cual, com á bon Egarense, habia merescut d' Adriá 'l ser nombrat procónsul y general de tota l' Assia. Vistos per Antonino Pio 'ls grans favors qu' en pro de la República Romana habian fet en diferentas épocas 'ls Egarenses y á mes trobantlos en aquella actualitat decidits á arrostrar tots los perills en favor de son Emperador, los concedí 'l que la ciutat tingués 'l títol de Municipal y gosés de las franquicias que á las tals se concedian, cumplint aixís ab la promesa de son antecessor.

Iglesia de Santa María.—La iglesia de Santa María fou construida aixecant una part de ruinas romanas que quedaren dretas de la destrucció sarracena, las cuals se veuhen en forma d' arch en l' exterior del temple entre N. y E. En la meteixa 's poden també contemplar gran cantitat de pedras tretas dels restos fenicis y dos lápidas en los ánguls exteriors,

de quinas m' ocuparé més endevant, una d' ellas molt confosa y l' altre treballada y labrada, que á primera vista ensenya ser procedent d' altres edificis. Aqueix temple habia sigut de Canonges regulars de S. Agustí, que vingueren de S. Adriá de Besós en l' any 1111. Tenia dit temple son claustre y encare 'n subsisteix algun resto en la part S. de la esmentada iglesia. Havent determinat fer alguns reparos en dit temple en 1611, 's trobaren entre sas runas dos lápidas de marbre, recort de la grandesa Romana. ¡Qui sab si entre las runas de la Catedral quedaren algunas bellesas y recorts de la antigua ciutat, que avuy podrian donarnos llum per saber alguna nova important que resta ignorada!

Lo primer de dits marbres, que vaig á copiar, es de un color pardo y está posat en una paret de la iglesia de Sta. María, entrant á ma esquerra, en la cantonada de la capella de la Mare de Deu del Roser, y demostra que contents los Egarenses del alt favor rebut de Antonino Pio, del qual ja n' he fet menció, determinaren perpetuar son nom erigintli un monument y esculpint en lo meteix la següent inscripció, que copío igual forma que está col-locada en la paret:

IMP. CÆSARI.
DIVI. ADRIANI.
FIL. DIVI. TRAIANI
PARTIC. NEPOTI
DIVI. NERVÆ
PRONEP. T. ÆLIO
„ANTONINO„ PIO.
PONT. MAX. TRI„„
POTESTATI. COS. II.
„DESIG. III. P.
D. D. M. V. I. C. I„ F. EGARA.

La lápida que acabo de copiar, sembla dir lo següent: *Que 'ls de Egara, ciutat municipal, erigiren aquella memoria pública al Emperador Cesar, Tito, Ælio, Antonino Pio, fill del Divo Adriá, net de Trajano Parthico, bisnet de Nerva, Pontifice máxim y de la tribunicia Potestat, dos vegadas designat Cónsul, y tres vegadas Pontifice.* S' adverteix que la lápida diu: «los de Egara, ciutat municipal,» y per aqueixa sola expressió sembla que 's colegeix que per tal motiu se li dedicá la dita memoria.

Altre lápida hi ha en la meteixa iglesia, de marbre blanquinós, col-

locada igualment en la paret á ma esquerra dels graons del altar major, en la meteixa disposició que la anterior cual contingut es com segueix:

Q. GRANIO.
G. FIL. GAL.
OPTATO. II VIR.
EGARA TRIBUNO
MILITUM.
GRANIA.
ANTUSA.
MARITO.
OPTIMO.
L. D. D. D.

Lo contingut d' aquesta lápida pareix que pot interpretarse aixís: *que Grania Antusa, donantli lloch lo decret dels Decurions que per aixó habia obtingut, dedicá aquella memoria á son bon marit Quinto Granio Optato, fill de la tribu Galeria, Duumvir de Egara y tribuno militar.* Segons resulta de la traducció de la esmentada lápida Quinto Granio era fill y tribuno de Egara ab lo grau de Duumvir, 'l qual tindria alguna estima en aquella época, y habent lograt sa esposa lo poguer erigirli un monument, alguna valia tindria ab lo Emperador y Decurions. També es de notar lo molt amor que Antusa portaria á son marit, puig qu' ella 's posa Grania avants que Antusa, cosa que l' orgull de las matronas Romanas repudiaba, puig jamay variaban son nom usant lo paterno. Aqueix es lo primer exemple que 's troba de que la dona casada deixi lo nom paterno y s' adapti lo del marit, y no cal duptar de que las donas catalanas ho aprengueren de aquella, establintse després dita costum.

En la meteixa iglesia de Sta. María y en la part exterior, sobre la portada hi ha un' altra petita lápida molt ben conservada, en fondo negre y ab lletras monacals que sembla habian sigut dauradas y qual contingut es lo següent:

OBIIT PETRUS DE TOIDEL MILES
XI KALENDAS OCTOBRIS ANNO M CC XL VIII.

Aqueix Pere de Toidel fou un valent militar que per haber salvat la població de Tarrassa va mereixer que 's posés son nom en un paratje visible ab l' objecte de que servis de recort y exemple.

Al cantó que mira 'l N. hi ha un altre epitafi en un marbre col-locat dintre d' un ninxo modern que no pertany al meteix, sino qu' está clavat á la paret de la iglesia y al construir dit nitxo en forma de capella (que si mal no recordo es propietat de la familia Buguñá) deixaren en lo fondo la lápida de que faig menció. La esmentada lápida, es escrita en carácter llemosí y diu:

DECIMO QUINTO KALENDAS MAII ANNO DOMINI 1203 OBIIT BERNARDUS DE FABRICA QUI INSTITUIT UNUM PERPETUUM PRESBITERATUM IN PRESENTI CA-

PELLA ET ALTARI SANCTI MICHAELIS CUJUS ANIMA REQUIESCAT IN PACE AMEN. HOMO QUI ME ASPICIS, QUOD ES FUI, QUOD SUM ERIS. DIC. PATER NOTER PRO ANIMA MEA.

Per la lectura del anterior epitafi sembla que 's ve en coneixement de que anteriorment hi havia hagut alguna capella en lo que avuy es un ninxo modern.

En los esgraons del Presbiteri está esculpida una pedra ab lletras góticas y s' hi llegeixen aqueixas paraulas:

ACI JAU MOSSEN FRANCESCH DE MONTANYANS Y SOS PREDECESSORS

En los extrems hi han dos escuts iguals, solsament que lo que en un es relleu en l' altre es fondo y vice-versa.

En la cantonada de la fatxada y part N. hi existeix un' altra lápida en pedra molt tosca (y que sembla esculpida avans de ser colocada allí), ab lletra goda; á causa del decurs dels anys está molt salinada, motiu per lo qual no 's pot llegir l' any que porta y ab molta dificultat lo següent contingut:

TERTIO KALENDAS APRILIS OBIIT ARNAL DE BERNARDI PRESBITER, CUJUS ANIMA REQUIESCAT IN PACE...

En lo altar major y detrás del frontal del meteix poguerem veurer un' altre lápida que diu aixís:

HIC REQUIESCUNT VENERANDE + RELIQUIÆ SANCTORUM MARTYRUM + CESAR AUGUSTANORUM ET BEA + TISSIMORUM MARTIRUM IVLIANI + ET VALENTINI ADQUE SEVERI SE + PULTÆ PER MANUS VEÑRABILIS + RAYMUNDI BARCHINONEN EPISCOPI + KALEN JANUARII ANNO DOMINICÆ + INCARNATIONIS MILLE + SIMO CENTESIMO + DUODECIMO.

Algunas altres n' hi ha, encara que no tant importants com las que acabo de descriurer.

(Acabará.)

SECCIÓ DE PUBLICACIÓ.

CONFERENCIA INTERNACIONAL DELS CLUBS ALPINS Y XV JUNTA GENERAL DEL CLUB ALPÍ SUÍS, *celebradas á Ginebra los dias 1, 2, 3 y 4 de Agost de 1879.*

La *Associació d' excursions Catalana* qu' en diversas ocasions ha demostrat sa intensa y efectiva simpatía per la noble causa del alpinisme, qu' es la seva propia aplicada á Catalunya, rebé en Juny prop passat, á més de las circulars d' invitació impresas, una carta atentíssima de Mr. Freundler, ex-president del Club Alpí Suis, comunicantnos que «si bé no portávam lo nom de Club Alpí, atenent la Junta Directiva de la Secció de Ginebra, organisadora de la festa, á qu' ens guiava una mateixa idea y un mateix sentiment, havia acordat *per unanimitat* invitarnos á la Conferencia internacional dels Clubs Alpins y á las fes-

tas que ab tal ocasió se celebrarian á Ginebra los dias 1, 2, 3 y 4 d' Agost del corrent any.» No era possible desatendrer tant delicada y galana invitació y la *Associació d' excursions catalana,* honrantme una vegada més ab sa confiansa, me designá pera representarla en eixa festivitat internacional.

No m' fou possible arrivar á Ginebra avans del dia 2 d' Agost, segon de la conferencia, mes com tant punt vaig baixar del tren, me dirigí al local ahont aquella s' celebrava, encara vaig poder sentir la discussió dels dos últims temas del programa. Al termenar la sessió vaig passar ma targeta á Mr. Freundler, president de la Conferencia, qui tot seguit y ab amables y falagueras trases me presentá als concurrents, que responguéren ab entussiasme als *vivas* qu' ell doná á Espanya y á la *Associació d' excursions Catalana.* Agrahint com debia aquellas demostracions d' afecte, responguí ab un ¡Visca lo Club Alpí Suís! que secundáren en massa tots los assistents. Inmediatament Mr. Freundler me prengué per son compte y sens deixarme temps per' anarme á mudar lo trajo de viatje, m' obligá á acompanyarlo al «Hôtel de Russie» ahont lo Comité de la festa ofería un esmorsar familiar als representants y delegats dels Clubs Alpins y altres associacions análogas extranjeras. Als postres, se renovaren las expressions d' afecte á Espanya y á nostra Associació y altre volta deguí alsarme á remerciar tant simpátich aculliment, després de lo qual vaig esser oficialment presentat per Mr. Freundler, incansable en sa galanteria, á Mr. Lind, president actual del Club Alpí Suís; á Mr. Matthews, president del *Alpine Club* de Londres; á Mr. Xavier Blanc, president del Club Alpí Francés; Mr. Richter, delegat de la *Deutscher und Oesterreichischer Alpenverein;* Mr. H. R. Budden, president de la secció de Florencia del Club Alpí italiá; Mr. Marshall Hall, del *Alpine Club* y altres y altres, que seria llarch enumerar. Afiliat ja al gran estat major de la festa, comensáren las conversacions particulars ab aquella intimitat y expansió propias dels qui están dominats per un mateix sentiment y m' trobí en mitj d' aquellas personas tantost pera mi estranyas, com en una reunió d amichs de la infancia.

A fi d' introduhir un poch d' ordre en aquesta sumaria relació, que no obstant deurá esser un poch llarga, ara qu' havem entrat ja en materia, prescindiré de ma ausencia del primer dia y com las noticias que puch donarne son de la més rigorosa autenticitat, comensaré per ellas ma relació, lo que val tant com dir que comensaré pél comensament; aixís ma involuntaria falta no perjudicará á la integritat de la narració y tots quedarém contents.

En primer lloch, dech dir que la idea de celebrar un reunió anual internacional dels Clubs Alpins ha vingut á imposarse per la necessitat, puig á mida que ha anat aumentant lo nombre de societats alpinas y de llurs seccions, ha esdevingut també mes dificil y onerós á cada una lo ferse representar en totas las innumerables reunions que á voltas en una meteixa ó próxima fetxa celebravan las altres en diferents punts d' Europa y á las que la galanteria de la invitació manava correspondrer ab la de l' asistencia. Aquesta impossibilitat material per una part y per altra la creixent importancia del alpinisme y son carácter internacional cada vegada mes marcat, impulsáren en Agost de 1877 al Sr. Cesare Isaia, president de la secció de Turin del Club Alpí Italiá, á presentar á la junta general del meteix, tinguda á Gressoney-St.-Jean, una proposició,

favorablement acullida per los representants dels Clubs Alpins extrangers que á ella assistiren, y sobre la qual foren cridats á pendrer resolució decisiva lo Club Italiá en son congrés d' Ivrea, lo Suís en l' Assamblea general d' Interlaken, lo Francés en lo Congrés internacional de París y lo d' Alemania y Austria en la junta general d' Ischl, que tinguéren lloch en Agost y Setembre del següent any 1878. Ab lleugeras modificacions, dita proposició fou acceptada y quedá acordat per lo tant que «'ls Clubs Alpins de las diferentas nacions se reunirian en Congrés una sola vegada cada any en una ciutat propera á montanya y per invitació del Club designat en lo Congrés del any precedent.»

Lo primer d' aquestos Congressos internacionals tingué lloch á París lo any passat durant la Exposició y en ma conferencia sobre los Clubs Alpins (1) vaig donarne los principals detalls. En ell se manifestá lo desitj de que lo següent se celebrés á Ginebra, y la secció d' aquesta ciutat, acceptant lo compromís, se posá d' acort ab lo Comité Central del Club Alpí Suís y decidí fixar pera dit congrés, que modestament anomená *conferencia*, los dos dias anteriors als de la Junta general y festa federal anyal de dit Club, ó sia los dias 1 y 2 del corrent mes d' Agost. Lo dia 10 de Juny prop passat la meteixa secció, en circular dirigida als membres dels Clubs Alpins «d' Italia, França, Alemania, Inglaterra y Austria,» los invitá oficialment á dita conferencia y festa federal, de la que 'ls donava lo programa detallat, y en la meteixa fetxa poch més ó ménos lo Comité Central del Club Alpí Suís passá á tots los socis un' altra circular, senyalant los punts que s' discutirian en la Junta General y excitant als socis á acudir en gran nombre á las festas de Ginebra. Donats aquestos antecedents, entraré de plé en materia.

Lo divendres primer d' Agost al arribar los alpinistas á Ginebra, eran rebuts en la estació per Mr. Des Gouttes, president de la secció, y altres individuos de la «comissió de la festa», los que acompanyavan als arribats al local de la secció pera inscríurers' y pendrer la targeta que donava dret á participar de tots los festeigs (preu, 10 franchs). Al inscríurers' rebía cada qual, dins d' un sobre ab lo nombre de sa inscripció, (á mí m' tocá lo 350), los següents documents:

1) un carnet-programa, magníficament litografiat, presentant á l' anvers lo segell del Club voltat dels escuts d' armas dels 22 cantons que forman la confederació suissa y al revers una vista fotográfica, treta ab lo aparato de la secció, de la ciutat de Ginebra desde lo mont Salève; contenia un detallat programa de la festa.

2) duas targetas pera los dinars del diumenge á l' *Hôtel National* y del dilluns á Monnetier.

3) una fulla de noticias complementarias ab la ordre del dia de la Conferencia internacional dels Clubs Alpins y la de la Junta general del Club Alpí Suís.

A més los extrangers com jo rebíam un billet d' allotjament, indicant lo preu del cuarto y del esmorsar del matí, y una targeta de convit pera l' sopar ofert per la Secció de Ginebra en lo Stand de la Coulouvrenière. Jo vaig allotjarme en l' *Hôtel de l' Ecu de Genève*, ab lo marqués de Turenne, Mr. Richard Bérenger, de la Direcció central del Club Alpí Francés y altres *clubistas*, quin nom no m' recorda.

(1) *Los Clubs Alpins y las Associacions d' excursions*, pág. 38 y següents.

A las 2 en punt, segons marcava lo Programa, s' obrí en la elegant sala de la Societat d' Amichs de la Instrucció, situada sobre meteix del local de la secció de Ginebra, la conferencia internacional dels Clubs Alpins, presidida per Mr. Albert Freundler, ex-president del Club Alpí Suís, acompanyat de Mr. Matthews, president del *Alpine Club* de Londres; Talbert, vice-president del Club Alpí Francés; Budden, del Club Alpí Italiá; Richter, de la Societat Alpina d' Alemania y Austria; Cross, del *Appalachian Mountains Club*, de Boston (Estats Units), com á vice-presidents; y com á secretaris, de Mr. H. Welter, de la secció de Ginebra (C. A. S.) y F. Bineau, de la de París (C. A. F.).

Obrí la sessió lo pastor Freundler ab un discurs, en que després de donar la benvinguda als alpinistas extrangers y de llegir la ordre del dia, va fer, com digué l' endemá Mr. Favre ab molta propietat, una verdadera «declaració d' amor» als Alpes y á las montanyas. «La montanya, digué, es nostra patria comuna; sa grandesa imposant y sublime, sa elevada poesía, los secrets que 'ns ocultan sas entranyas, tot en ella acusa lo poder de Deu: *montes enarrant gloriam Dei*. Després de la bóveda estrellada ella es la expressió mes maravellosa y evident d' aquest poder: ella 'ns dona conciencia de nostra virilitat física, intelectual y moral, per efecte de las varias dificultats que sa ascenció y son estudi oposan á nostra voluntat d' enfilárnoshi y de véurerla d' aprop; ella dona plena satisfacció á n' aquesta aspiració de l' ánima envers lo infinit, á la necessitat qu' experimenta d' enlayrarshi. Afinitat sublime! necessitat de reculliment y de contemplació de que té conciencia y que l' atrau al cel. *Excelsior!*»

Avans d' entrar en la ordre del dia, Mr. Freundler, ab assentiment de tots los presents, expressá son viu sentiment per la ausencia de Mr. Adolf Joanne, ex-president del C. A. F. y de Mr. Cesare Isaia, del C. A. I., que son los qui prenguéren la iniciativa pera la Conferencia que s' estava celebrant.

(*Seguirá.*)

NOTICIAS.

Publicacions rebudas.—*El Eco de la Verdad, Lo Ferró-carril de Vilanova; El eco del Cardoner* de Manresa; *Journal de Genève, national, politique et littéraire*, de Ginebra, *L' Aureneta*, de Buenos-Ayres y *Le Petit Marseillais*, de Marsella, han visitat per primera vegada nostra redacció; á totas ellas donem las més expressivas gracias.

Biblioteca.—Aqueix més ha aumentat ab los següents volúmens:

De D. Joaquim Rubió y Ors, en nom y per encárrech de M. Charles Boy: 1 vol. *La littérature Catalane, étude traduite de l' espagnol et précédée d' un aperçu sur la littérature Provençale*, obra escrita per dit senyor Rubió y traduhida per lo esmentat M. Boy, Lyon, 1879.

De D. Joseph Serra y Campdelacreu: 1 vol. *El Archivo municipal de Vich*; su historia, su contenido y su restauracion, memoria escrita per lo donador. Vich, 1879.

De D. Cels Gomis, soci delegat á Montesquiu: 1 vol., *Las ciencias naturales al alcance de los niños;* por D. L. Nata Gayoso y D. J. Plá, il-

lustrada ab 240 grabats, Barcelona, 1879: 7.ª edició notablement corretjida y aumentada per lo donador.

De D. Joseph Fiter é Inglés: 4 vol. *Histoire generale des voïages par mer et par terre*, ab láminas y mapas; Paris, 1750 á 1757; conté los viatjes de Saris, 1606; Cocks, 1613; Adams, 1598; Nicols, 1560; Scory, 1600; Alcaforado, 1421; Cada Mosto, 1454; Cintia, 1642; Van Caerden, 1599; Van Nek; 1600; Harmansen, 1601; Pyrard, 1602; Spilberg, 1602; Warwick, 1603; Gemelli Careri, 1697; La Barbinais le Gentil, 1714; Cristófol Colomb, 1492 á 1505; Ojeda y Nicuesa, 1510, y descripcions de diferents paíssos, etc.

Del Dr. D. Antoni Formica-Corsi y Coronado: 1 fasc., *Descripcion, preparacion é historia anatómica del caracol óseo y membranoso*, escrita per lo donador, Barcelona, 1875, y 1 fasc., *Coleccion de las memorias publicadas acerca de los moluscos en el «Journal de Conchyliologie» por Joaquin Gonzalez Hidalgo, durante los años 1865 á 1870*, Madrid, 1871.

De D. Isidro Torres y Oriol: 1 vol., *El Coran ó Biblia Mahometana, seguido de la biografia de Mahoma*, primera version española, por Don Vicente Ortiz de la Puebla, edició adornada ab láminas del Sr. Puiggarí, Barcelona, 1872.

Museo.—Han passat á formarne part los següents objectes:

De D. Mariano Sans: 2 exemplars d' una fotografía dels restos romans trobats en lo casal dels banys comuns, perteneixent al establiment balneari del Sr. Rius (Caldas de Montbuy).

De D. Jaume Solá y Seriol, prébere, delegat á Badalona: 1 plano topográfich de dita vila y 1 rajola de Valencia procedent del altar major del monastir de S. Geroni de la Murtra.

De D. Joseph Fiter é Inglés: 1 vale real de la serie de 5000 rs., 1799 y un curiós document en pergamí, *accion de la Real Compañía de Comercio establecida en Barcelona*, notable per son grabat.

De la excursió col-lectiva á Vilafranca: 25 especies de fóssils, pendents de classificació y 1 os procedent de las sepulturas celtas d' Olérdula.

De D. Roman Arnet, procedents de la meteixa excursió: Plantas: *Rœmeria hybrida* DC.; *Hypecoum grandiflorum* Bth.; *Diplotaxis erucoides* DC.; *Cistus albidus* L.; *C. Salviœfolius* L.; *Helianthemum pilosum* Pers.; *Cratægus monogyna* Jacq.; *Anacyclus valentinus* L.; *Calendula arvensis* L. y *Salvia verbenaca* L.—Procedent d' una excursió particular: 1 capitell gótich bisantí del sigle xiv.—De la excursió col-lectiva á Sant Llorens del Munt, Mura y covas dels encontorns: los objectes esmentats en las planas 127-129 del Butlletí.

De D. Cels Gomis, soci delegat á Montesquiu: los següents objectes d' historia natural: Moluscos: *Helix hydatina* Rossm.; *H. rugosiuscula?*

Mich.; *H. lapicida* L.; *Bulimus detritus* Müll.; *Pupa Brauni* Rossm.; *P. polyodon* Drap.; *Cyclostomus elegans* Müll.; *Limnœa minuta* Drap.; tots ells trobats en los environs de Montesquiu.

Mineralogía: Calissa del Montorro, S. Boy de Llussanés; id. del collet del Vilar, id.; arenisca silíceo-calissa que passa á pudinga, id.; altre arenisca, del Coll del Portell estret, Vilar de S. Boy; altre arenisca, de S. Boy de Llussanés; tapás argilo-calís de Planesas, Montesquiu; arenisca calissa, de id., id.; calissa concrecionada, de id., id.; arenisca, de Rocatoba, montanya de Perafita; arenisca calissa numulítica, de la riera de Vallfogona, vora esquerra del Ter; calissa, de el Bofí, S. Quirse; id., del Bauxos, Montesquiu; arenisca calissa de la Escala, Ripoll; mostra dels notables palets trobats ab abundancia al fer lo desvio del riu Ter en la Escala, Ripoll, á 3'00 m. sota lo llif de dit riu; tosca de la riera de Vallfogona.

Fóssils: Un numerós aplech qu' está pendent de classificació. Conté especies del terreno numulítich de las següents localitats: la Esqueixada, vora esquerra del Ter, S. Quirse de Besora, 23 esp.; molí del Ferrés, id., 10; castell de Besora, id., 5; part alta de la Coromina, id. 22; el Bofí, id., 20; camí de Planesas á S. Mui, 6; derrera lo cementiri en las calissas de la Coromina, id., 1; Illas Planesas, id., 26; marge dret de la riera de Cussons, id., 14; Solá Llonch, id., 5; S. Mui, id., 3; Salt del Mirinyach, id., 2 esp.; pont de ferro, demunt del Bofí, id., 1; estació del ferro-carril, margas calissas grogas, id., 3; casa Espadalé, id., 10; caserío de Cussons, id., 17; Ginestet, id., 3; inmediacions de Oris, id., 15; riera de Sora, id., 4; entre la Cugulera y casa en Caseta, 21; Portell estret, S. Boy de Llussanés, una porció d' exemplars d' *Ostrea;* pinyonera del hostal del Vilar, id., 2 esp.; hermita del Munt, id., 6; plá del Munts, id., 5, entre las quals hi ha 3 exemplars del *Cerithium giganteum;* calissa del collet del Vilar, id., 8; quintar del Montorro, id., 15; plá de Montorro, id., 9; coll del portell estret, id., 3; baya de la carretera, id., 4; puig del Munts, id., 6; entre Munts y lo collet de S. Agustí, id., 2; areniscas de la riera de Vallfogona, id , 2; calissa de S. Pere Puig, id., 5; calissas del puig de Sora, id., 2; puig de Dalt, Montesquiu, 68; el Francás, id., 11; las Codinas, id., 6; pedreras, id., 2; torrent de la Remor, id., 8; Remey de baix, Ripoll, 1; collet de casa l' Esclou, Borredá, 2 y Avinyonet, 3.

De D. Marsal y D. Ramon Ambrós y Ortiz: las següents monedas de coure: Catalanas: 1 diner de Felip V; 1 ardit, any 1613; altre ardit de 1648; 1 de Barcelona ab l' escut de Catalunya y lo de Barcelona, sigle XVII; altre de Barcelona, de Lluis XIV —1 pessa de 6 cuartos, de la provincia de Barcelona, Fernando VII, 1823; altre pessa de 6 del principat de Catalunya, Isabel II, 1845; 1 pessa de 4, Barcelona, 1812; 1 de 2 de id., 1809; 1 de 1, de id., 1812; 1 de $^1/_2$, de id.; 1 pessa de 3, provincia de Barcelona, Fernando VII, 1823; 1 de 3, principat de Catalunya, Isabel II,

1841; 1 de 1 ½ id., id., 1811.—Castella: 1 busto ab un 6 y en l' anvers l' escut de Castella y Lleó.

1 segell, ab cera, de la parroquia de Sta, María del Mar de Barcelona (126 milím. × 95) y un altre, també ab cera, de la meteixa parroquia (53 milím. × 48).

Rectificacions.—En lo número anterior del Butlletí passaren las següents erradas:

Pag.	134	ratllas	1 y 2	diu:	Sant Terenz	deu dir:	Sant Torenz
»	134	»	11	»	Berga	»	Bergua
»	139	»	9	»	Toscal de S. Gervasi	»	Tosal de S. Gervasi
»	139	»	31	»	mes estranyas. No	»	mes estranyas, no
»	140	»	6	»	Montartes	»	Moutartes
»	140	»	27	»	Gras dela Grande	»	Grao de la Grande
»	147	»	35	»	1 vol., *Vetllada*	»	3 vol., *Vetllada.*

Al peu del grabat de la Cova Simanya (pag. 142) hi falta la referencia: «V. número 8, pág. 125.»

Restauració.—Llegim en la *Revista de Gerona* la següent noticia que nos ha causat la més agradable impressió:

«S' han restaurat novament ab molt acert algunas vidrieras dels elegants finestrals de nostra Sta. Iglesia, reforçantlos de manera que los vents y las plujas que 'ls baten ab frecuencia no fassin malbé tant apreciables obras d' art, dignas de la mellor conservació y estudi. Felicitém per tal decisió al Il-lm. Cabildo Catedral y especialment á son digníssim president, l' il-lustrat Sr. Dean D. Joseph Segalés y Guixer y desitjém que continuhi emprenent semblants reparacions en aquell preciós temple, tant important baix lo doble punt de vista de la Historia y del Art.»

Descubriment important.—L' arqueólech D. Bonaventura Hernandez Sanahuja, al verificarse un desmunt en Tarragona, ha descubert un' ara que recorda la desastrosa ruina que á mitj sigle v sufrí aquella ciutat en lo terrible assalt donat per las tropas visigodas, manadas per Heldefred, general d' Euric.

Excursió á S. Cugat del Vallés.—Interessant baix tots conceptes fou l' excursió col-lectiva qu'en 24 del present verificá l'Associació á dit punt. En altre número del Butlletí 's donará compte dels resultats obtinguts.

Fragments epigráfichs de l' Associació.— Las més il-lustradas revistas d' arqueología d' Alemanya s' han ocupat, traduhintla algunas d' ellas, de la carta que referintse á un dels fragments epigráfichs romans qu' existeixen en nostre Museo, va dirigir nostre erudit soci honorari lo P. Fita, al resident Sr. Fiter é Inglés.

IMPRENTA DE LA RENAIXENSA, PORTA-FERRISSA, 18, BAIXOS.

Any II. *Barcelona 30 de Setembre de 1879.* *Núm 11.*

BUTLLETÍ
DE LA
Associació d' excursions Catalana.

Á NOSTRES SUSCRIPTORS

A fí de no retrassar la publicacio de la interessant correspondencia relativa á la Conferencia internacional dels Clubs alpins á Ginebra, que d' altre modo perdria tota sa oportunitat, la doném com á suplement en lo present número, que, com lo prop vinent, sols tindrá 16 planas, ab lo qual nostres suscriptors vindrán á rebrer encara 20 planas més ó sia un número doble.

La Direcció.

SECCIÓ OFICIAL

ANUNCIS OFICIALS

Excursions.—Pera las particulars y col-lectivas projectadas pera lo mes d' Octubre prop vinent, que oportunament s' avisarán als socis, s' exposarán en Secretaría los itineraris y lo infrascrit donará explicacions tots los dias de 9 ½ á 10 del vespre en lo local de costum (Gegants, 4, 1 er).

Barcelona 30 de Setembre de 1879.

Lo Secretari,
Marsal Ambrós y Ortiz.

EXCURSIÓ COL-LECTIVA

Á Sant Pere de Tarrassa y Tarrassa en 27 de Juliol de 1879.

Extracte del Acta.

(Continuació.)

Iglesia de Sant Miquel.—Antigament no era iglesia, segons varios autors, sino lloch ahont se bateijava en temps dels gentils. La iglesia está en forma de creu, ab un cimbori al mitj y vuit columnas que l' sostenen; las quatre que forman ángul son de pórfido ,altres duas son de marbre ab

jaspis molt bonichs y las duas restants, encara qu' he vist que algú las dona com á alabastre, me sembla que son de arenisca. En las quatre cantonadas de dit cimbori s' veuhen uns claus que segurament servirian pera posarhi algunas telas que arribavan fins abaix, ab l' objecte d' estar ab més decencia 'ls que 's despullavan quan se ficavan al aigua per bateijarse. A la part de dessota hi ha un altre compartiment semblant al que acabo de descriurer, que tal vegada serviria pera las donas. Pujades en sa obra *Crónica de Cathalunya*, diu que ho havia vist y qu' era un panteon dels gentils, ahont estavan venerats tots los deus y molt semblant al qu' existeix á Roma.

Vejérem en un quadro un pergamí que conté una breu descripció de las tres iglesias y de la qual ne prenguérem nota pera nostre arxiu.

Iglesia de Sant Pere.—La iglesia de S. Pere no es tant antiga com las altres duas, pero restan vestigis que donan testimoni de haverhi existit una obra major. Fou consagrada dita iglesia l' any 1489, perque los vehins de Sant Pere volguéren tenir iglesia pera ells sols, puig los de Tarrassa desde 1391 tenian la de Sta. María; y com en aquest any de 1391 se dividís Tarrassa, se tractá qu' en la part forana cadascú tingués sa parroquia. Los de Sant Pere construhíren la iglesia recullint las despullas de llur derruida catedral.

Aqueixa iglesia á primera vista rés té de notable, pero enclou en son conjunt objectes de mérit y antigüetat. Lo més sorprendent es un petit mosáich que s' troba dessota y detrás del altar major y si bé no está molt ben conservat, no per aixó deixa de atestiguar son mérit. No hi ha cap dubte de que dit mosáich es un resto de la antiga catedral, puig tot lo creuher del temple es de restos d' ella y segurament tot lo presbiteri pertanyería també á tal edifici. Está compost de trossets de marbre y altra pedra vermella molt dura barreijats ab alguna porció de granit rus oriental, tenint cada pessa, segons m' han indicat, un dit d' espessor y formant una combinació de colors, algunas flors y hermosos dissenyos. Cosa molt notable hi hauria en altre temps en aquell lloch ahont se troba avuy dia l' altar major, que mereixés tenir un paviment tant adornat.

Altre objecte digne d' esmentarse se troba en dit temple, y es una gran pessa de pedra marbre que serveix de taula al altar major, la qual té 9 $^1/_2$ pams de llarch y 8 de ample. Se veu á primera vista que aqueixa ara no va esser feta pera l' objecte á que s' destina actualment, puig está vuyda per dins cosa d' un quart de pam; en ella s' veuhen molts noms grabats, quals lletras son tant poch uniformes que no s' pot formar d' ellas un verdader judici, y com en temps dels francesos serví de menjadora pera 'ls caballs, tampoch estranyaria que llurs amos haguessen format las moltas mal trassadas líneas que s' hi veuhen, ab las puntas de bayonetas ó altres instruments; tampoch dubto que una porció de aquells noms que son lle-

gibles son de varios sacerdots y personas que s' trobáren en la consagració.

Altra lápida quasi igual á n' aqueixa serveix d' *ara* en lo altar major de Sta. María, lo que m' fa creurer que abduas servíren en altre temps de pedestal á la memoria de Antonino Pio, puig guardan la meteixa forma que la inscripció qu' en aquella 's troba.

En lo any 614 se celebrá en S. Pere de Tarrassa un concili quins cánons encloch en una nota que passa á formar part del arxiu.

Algunas noticias importants y curiosas.—Los primers que predicáren la fé de Cristo en Egara foren Sant Cresifonte, un dels deixebles de Sant Jaume y un enviat per Sant Pau. Havent begut los Egarenses en la font principal la llet d' una doctrina que debia superar á l' antiga, foren los primers que s' distingiren en ella, aixís es qu' en lo any 313 tenian ja catedral, ahont hi trobém un bisbe anomenat Terentius. Dit temple, que ocupava lo perímetro que tenen actualment las tres iglesias descritas, fou donat á las flamas en l' any 714 per la mitja lluna africana. Com la ciutat no quedá arrunada del tot fins l' any 839, no es estrany que trobém en 806 que fós Bisbe de la meteixa un tal *Julio*. Lo Bisbe tenia son palau prop de la catedral, y rendas suficients pera sa manutenció; pero en l' any 936 lo palau y part de rendas foren donats á un temple de S. Miquel que s' construhí en Vilafranca del Panadés. Lo bisbat de Tarrassa no fou unit al de Barcelona fins en 1027.

En l' any 400 de J. C. tenia l' bisbe d' Egara un palau en Castellbisbal, lloch que s' poblá després baix lo nom d' aquell castell, anomenantlo *Castrum episcopi*=Castell del bisbe (Castellbisbal).

Los egarenses ó sian los cavallers goths del Castell de Tarrassa foren los qui en l' any 803 més traballáren en traurer los moros de Barcelona, y Cárlos lo Calvo, successor de Ludovico Pio, 'ls ho apreciá moltíssim concedintlos grans privilegis, entr' altres un expedit en lo monastir de S. Sadurní, prop de Tolosa, que publicá D. Joseph Ventalló en sa obra titolada: *Tarrassa antiga y moderna.*

(Acabará.)

EXCURSIÓ COL-LECTIVA Á S. CUGAT DEL VALLÉS

LO DIA 24 D' AGOST DE 1879.

Extracte del Acta.

Se verificá la sortida á las 5 del matí ab los cotxes que diariament fan lo servey entre nostra capital y la població de S. Cugat, assistint á la excursió los Srs. Ambrós (D. Marsal y D. Ramon), Amenedo, Arnet, Canibell, Clapés, Llorens y Riu (D. Joseph y D. Francisco), Escardó y Llorens y Soler. Després d' algunas importants consideracicns sobre la pre-

paració que deu fer tot excursionista de cor pera que las excursions sian verament profitosas, descriu l' acta lo pintoresch paissatje que s' ovira en lo trajecte de la nova carretera, que atravéssa las runas del monastir de S. Geroni de Vall d' Hebron, enderrocat en mal hora.

Arribats á S. Cugat nos dirigírem ben prest al monastir, visitantlo detingudament. Lo celebrat claustre meresqué nostra preferencia.

Passárem després al interior del temple en quin vegérem preciositats dignas d' esment. Fundat en lo sigle XI, es un acabat modelo de bon gust, superior á la major part de las construccions de la meteixa época, que s' ressenten totas ellas de pesadés y pot ser de falta de bon gust, com no podia menos d' esser després de las continuadas calamitats perque passá nostra terra desde la decadencia del imperi romá. Véjas' lo interior del temple, dividit per tres naus, quina elegancia de proporcions y de líneas es digna dels mellors temps del art cristiá. Véjas' lo aspecte absidal, la bellesa y severitat del cimbori y campanar, especialment aqueix últim y s' reconeixerá en lo monastir de S. Cugat una de las mellors páginas arquitectónicas que l' período de la transició románica-bisantina legá á Catalunya.

La fatxada d' aquell monument si no es lo més notable, artisticament considerat, es en cambi digne d' atenció per alguna particularitat que pot donar marge á contradiccions en lo que respecta á la construcció del edifici, ja que, com veurém, no tot es pertanyent al sigle XI. En nostras excursions havem tingut ocasió de notar que lo estil románich-bisantí predominá fins ben entrat lo sigle XII, y que tot just á últims del meteix comensava á introduhirse l' ojival, portat, segons nostres historiadors, per los creuhats. Donchs bé, en lo monastir de S. Cugat, quina fetxa de construcció no es gens dubtosa, perque, ademés de poderse fixar després d' un exámen detingut del edifici, consta en documents coetanis, existeix la ojiva en tots los finestrals de las capellas laterals del ala ahont s' aixeca lo campanar, en los del cimbori y en lo tambor central del ábside; allí ahont es molt més d' estranyar es en la portada del temple, verdadera ojiva en degradació, quins detalls son purament bisantins sens que l' mes petit adorno se separi de lo acostumat entre 'ls artistas bisantins. Tots los historiadors han dit que lo artista que concebí tal monument va adelantarse á la seva época, suposició admisible fins á cert punt perque la ojiva ja estava en ús en altres paissos alashoras, y un artista de la talla del autor del citat monastir bé podia aventurarse á tantejar un estil del que tal volta n' hauria hagut novas. Mes se 'ns ha ocorregut una observació: ¿per qué en lo finestral del ábside s' observa una construcció posterior á la del tambor (si bé no apar molt diferenta)? y adverteixis' que l' tal finestral es exactament igual en lo dibuix de sos calats á tots los altres d' arch ojival que s' veuhen en los llochs avans mentats. Duas particularitats més ofereix la fatxada; lo magnífich rosetó gótich al bell demunt

de la portada y altres dos de més petits als costats, col-locats simétricament pera donar llum al interior del temple, corresponent lo rosetó major á la nau central y 'ls altres dos á las laterals; lo primer es obra del sigle XIV ó XV, sino exactament igual, molt semblant al de la fatxada de Sta. María del Pí de nostra ciutat. Ademés los dos pilans surmontats per una bola que s' aixecan entre lo mentat rosetó y la porta del temple nos donan lloch á creurer que diferentas épocas han alterat en alguns de sos detalls lo monastir de S. Cugat.

Lo interior sembla que no ha sufert grans transformacions; mes si s' observan las naus laterals be podem creurer per la irregularitat notable de simetría, que l' temple primitiu ha sufert altra cosa més que lo emblanquinament de sas parets y lo adefessi del actual presbiteri, deixant á part lo chor que l' sigle XV alsá al bell mitj del temple. En las naus com en tot lo monument, domina l' arch en plena cimbra, á excepció del avans mentat. Lo cimbori que s' escau al centre del creuher dona al interior una somptuositat digna d' una catedral, del meteix modo que tant engalana l' agrupació general del edifici y tant bé s' armonisa ab lo arquitectónich campanar. Es format per un cos vuitavat, quins ánguls son elegants contraforts qu' ensemps lo embelleixen; remata ab una filera de marlets dessota 'ls que corre, á vía de cornisament, una complicada greca.

(Acabará.)

SECCIÓ DE PUBLICACIÓ.

CONFERENCIA INTERNACIONAL

DELS

CLUBS ALPINS Á GINEBRA Y XV JUNTA GENERAL DEL CLUB ALPÍ SUÍS.

A fí de que 'ls qui vulgan pugan encuadernar apart aquest folleto, lo repartim avuy íntegro com á suplement, repetintne la petita part que s' comensá á publicar en nostre derrer número. (V. la advertencia *A nostres suscriptors* del comens del present).

FESTAS DE VALLFOGONA DE RIUCORP.

Ofici del comissionat de la ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA, *D. Francisco X. Tobella y Argila.*

A la comanda que m' feu aquesta J. D. en l' ofici n.º 405 de fetxa 28 d' Agost prop passat, nombrantme comissionat pera representar la ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA en las festas públicas, que pera honrar la memoria del Dr. Vicens García debian tenir lloch los dias 1, 2 y 3 del

Abside del Monastir de S. Cugat del Vallés. (V. pág. 175.)

actual, es mon deber manifestar lo cumpliment del encárrech, que m' confiá aquesta Corporació.

Un incident imprevist feu que de dret me toqués la Presidencia interina de la *Associació catalanista d' excursions científicas*, á quins ex-

pedicionaris dispensáren tant bona acullida 'ls Tarraguenses, durant la curta estada en aquella població; desde hont, nos dirigirem cap á Verdú y Guimerá, en lo últim de quins pobles rebérem verdaderas probas de germanó. Desde aquí, no tardárem gayre á esser al Molí de la Cadena, punt de reunió pera la organisació de la entrada á Vallfogona, ab lo fi de depositar las presentallas sobre la tomba del Dr. García. ¡Ceremonia majestuosa é imponent!

Dech fer constar també, qu' al deixar la ofrena d' aquesta corporació, consistent en un preciós ram simbólich de llorer y semprevivas, sobre la tomba del que fou rector d' aquell poble, las circunstancias m' obligáren á donar compte de la presentalla y ho fiu, poch més ó ménos, en los següents termes:

«Representant de la Associació d' excursions Catalana, vinch á deixar sobre la tomba del Dr. Vicens García, aquest ram, com á mostra del etern recort, qu' aquesta Corporació tributa á la bona memoria del qu' en aquest moment ocupa nostra pensa, posantlo al costat del de la seva bessona, que tant ha cooperat á la organisació d' aquestas festas.»

Los socis coneguts, que d' aquesta Associació assistíren á las meteixas, son, si ma memoria no m' es infidel, los Srs. següents: Pellicer, Gallard, Franquesa, Sunyol, Gras y lo infrascrit.

L' endemá, dia 2, tinguéren lloch las honras y oració fúnebres y lo certámen literari-artístich iniciat per la *Associació Catalanista d' excursions científicas*; essentne l' qui guanyá l' premi ofert per aquesta Corporació, lo Sr. D. Francisco Corbella y Puigbonet, apotecari de Vallfogona de Riucorp, á qui no poguí entregarli, per no estar llesta la enquadernació tant ben acabada, del llibre, qu' obra avuy en mon poder, feta espressa ab lo nom del guanyador. En quant als números eixits del Butlletí de nostra Associació y 'ls qu' anirán sortint, y que deuhen serli tramesos, mentres subsistesca la meteixa, no 'n vaig sentir donar compte; com tampoch, de la carta d' adhessió remesa desde Leukerbad (Suissa) al Sr. Alcalde de Vallfogona de Riucorp, per lo Sr. President d' aquesta Corporació, qu' afegía particularment al premi, dos traballs deguts á sa ploma: lo un publicat ab lo titol de «Los clubs alpins y las associacions d' excursions» y l' altre una publicació ab lo de «Conferencia internacional dels Clubs Alpins á Ginebra» ahont aná pera representarhi la Associació d' excursions Catalana.

Al meteix temps acompanyo lo rebut de la quantitat, que com á suscripció voluntaria feta per convit del Ajuntament d' aquell poble, fou recullida entre 'ls pochs indivíduos presents d' aquesta Corporació y entregada per mis propias mans á Mossen Ramon Combas, Pbre., director espiritual de la casa de Misericordia de Cervera, com á depositari pera la erecció d' un monument-biblioteca destinat á perpetuar la memoria del

Rector. En los breus moments de ma estada en Cervera, tinguí ocasió de veurer algunas preciositats, qu' enombraré á continuació, pera que tenintlas presents, puga aquesta Directiva organisar una excursió á aquells llochs, ab la complerta convicció, de que no l' hi ha de doldrer la anada.

Aquestas son: lo Santíssim misteri y 'ls dotze apostols y evangelistas, que s' troban en la iglesia parroquial, esculpits sobre marbre blanch y fets de la má mestre de l' avi d' En Padró, segons diuhen. La tant renombrada Universitat, avuy cedida pe 'l ministeri de Fomento al de la Guerra y convertida en cuartel, en quina iglesia, col-locada en lo 1.er pis, hi han també fetas del meteix esculptor, una imatje, més que de tamany natural, col-locada sobre una gran bola, en quins costats s' aguantan dos angelets, y quin conjunt es tot d' una sola pessa, també de marbre blanch. Ademés, hi han uns quants escuts, de quins durant las guerras se 'n rompéren alguns trossos, en las pocas ocasions que serví pera dormitori de la tropa. La esbeltesa d' aquesta iglesia y sobre tot de la mitja-taronja, revelan bé, que 'l Director de la obra tenia una má mestre. Finalment faré menció dels usurers de pedra, qu' aguantan las llosas dels balcons de casa la Ciutat, que per sas ganyotas indican lo lleig vici de qu' están possehidas aquellas estrafetas caras.

Això es tot lo que llealment creu deber manifestar lo comissionat.

Barcelona 5 de Setembre de 1879.

FRANCISCO X. TOBELLA.

Sr. President de la Associació d' excursions Catalana.

Remitit sobre l' fallo-dictámen del jurat del Certámen de Vallfogona.

Lo següent remitit, sobre quin contingut cridém l' atenció de nostres lectors, fou enviat en 6 del corrent al *Diari Catalá*, que lo insertá en son número del 8, y en 18 del meteix, á la *Associació Catalanista d' excursions científicas*, que, tractantse d' un assumpto en que ha prés tanta part, no dubtém que imitará la pressa del *Diari Catalá* insertantlo en lo número 11 del *Excursionista* qu' ha de sortir avuy, donant ademés públicament, en lo que á ella pertoca, explicacions, qu' en vá havém esperat fins avuy per lo conducte regular, sobre las supressions á que s' refereix lo següent Remitit y que d' altre modo, ab greu sentiment, deuriam creurer intencionadas. Ja que la ocasió s' ho porta, afegirém que tampoch podém compendrer per quina causa deixá de donarse compte en temps y lloch oportú, com en ella s' demanava, de la carta d'adhessió á la festa, dirigida desde Suissa per nostre President al Sr. Arcalde de Vallfogona, ab l' anticipació necessaria, sellada ab lo segell de nostra Associació y ab lo següent sobrescrit: «Espagne.—M. I. S. Arcalde de Vallfogona de Riucorp.—Provincia de Tarragona.»

Véjes' ara lo Remit.t:

«La Junta Directiva de l'Associació d'excursions Catalana ha vist ab gran disgust lo fallo-dictámen qu' en lo Certámen literari en honor del Rector de Vallfogona s' ha donat repecte al premi ofert per nostra Associació. En lo número 95 del Diari Catalá, corresponent al diumenge dia 31 del passat mes, plana 96 y en lo número 10, any II, plana 98, de *L' Excursionista*, se llegeix:

«*Un exemplar ricament encuadernat de la «Monografía y fotografías de Sta.*

Maria de Ripoll» al autor de la memoria histórích-topográfich-artístich-científica del poble y terme de Vallfogona de Riucorp.

»Premi núm. 47. «Memoria histórích-artístich-topográfich-científica del poble de Vallfogona y son terme.» Lema: «Açi jau un escolá etc.»

Extensa memoria, traball conciensut, si bé que no del tot castís, en que s' dona claríssima idea de la situació del poble, de sa flora y de las qualitats de sa terra, ab l' análissis químich de sas ayguas y ben plena noticia de sos antecedents históríchs. Es verdadera y apreciable monografía de la comarca de Vallfogona de Riucorp, digna en tots conceptes de premi de *més valor y estima.*»

La Junta Directiva no entrará á investigar las causas que motiváren la omissió de las paraulas «quin valor se destina íntegro á la restauració de dit monument (de Ripoll), segons las bases de la suscripció iniciada á tal objecte per l' Associació d' excursions Catalana» al redactarse lo cartell, com tampoch las que induhíren á passar en silenci la oferta de «una suscripció gratuita y permament desde l' número primer al «Butlletí mensual il-lustrat que la meteixa publica,» que forma part del premi esmentat, mes si se veu precisada á fer las següents observacions á las paraulas «digna en tots conceptes de premi de més valor y estima.»

Al esser invitada aquesta Associació per la organisadora del certámen pera contribuirhi ab un premi, cregué que lo més propi, lo que responia més directament á son objecte, era oferirne un que tingués significació dintre los fins qu' ella s' proposa y al tema que demanava.

Cap més indicat que la «Monografía del monastir de Ripoll,» tant lleugerament calificada, sens atendrer ni á sa significació ni al destino que s' dona á son producte, com també, á pesar de la poca consideració que ha merescut lo *Butlletí*, qu' es lo resúmen dels esforsos de la Corporació. No sembla sinó que s' hagi confós la paraula *valor* ab la paraula *preu*, en qual cas resultaria que la flor natural en los Jochs Florals, premi que, si molt convé se llensa l' ensentdemá, fora ménos codiciada que altres premis que tenen més preu, encara que no tant valor.

Finalment, si l' autor del traball premiat hagués cregut que lo premi era de poch valor y estima no s' hauria dignat obtarhi, perqué debia saber lo que li pertocava cas de guanyarlo. Ben concreta era la ofrena: si s' hagues ofert, per exemple, un indeterminat objecte d' art, podia allavoras quedar l'autor enganyat pensantse obtenir un quadro d' en Fortuny y trobarse tant sols ab lo més desgraciat ensaig d' un aprenent de pintor.

La Junta Directiva de l'Associació d'excursions Catalana no pot donchs prescindir de manifestar son disgust per los termes ab que ha sigut calificat lo premi en lo esmentat fallo-dictámen. Tant sols li resta fer avinent que per causas que tothom pot compendrer ha aplassat fins avuy lo ferho públich.

Barcelona 6 de Setembre de 1879.—P. A. D. L. J. D., lo President accidental, *Artur Bofill*.—Lo Secretari, *Marsal Ambrós y Ortiz*.»

NOTICIAS.

Biblioteca y Museo.—Per la abundancia de material no podem enclourer en aquest número cap de las moltas adquisicions y donatius que pera 'ls meteixos s' han fet.

Tornada.—Lo dissapte 13 del corrent arribá á Barcelona, de retorn de son viatje per Suissa y lo Nort d' Italia, nostre Director y President de la Associació, D. Ramon Arabía y Solanas, essent rebut en la estació per gran nombre de socis, als qui fa públich desde nostras columnas son agrihiment per llur delicada atenció. Lo Sr. Arabía, després de pendrer part en lo Congrés internacional dels Clubs Alpins á Ginebra, com delegat de

nostra Associació, única espanyola representada en reunió tant solemne, ha fet en los Alpes algunas notables ascensions, ha visitat varias Seccions dels Clubs Alpins Suís é Italiá y ha prés nombrosas notas sobre las llenguas romanas que s' parlan en lo cantó dels Grisons y que tanta afinitat tenen ab lo catalá, tenint projectadas sobre aquestos assumptos algunas conferencias en aquest hivern.

Lo Sr. Baró de S. Saud.—Per carta particular dirigida per lo esmentat soci delegat á nostre President sabém qu' en la ascensió d' una montanya propera á Couterets (Pyrineus) s' ha mitj aixafat dos dits de la má dreta: un guia 'ls hi agafá ab una enorme pedra al alsar en lo cim una torreta com á senyal de llur pas, puig era la primera vegada que s' feya l' ascensió de dita montanya (Pich de la Sèbe, 2.981 m). Desitjem lo prompte y complert restabliment de nostre entussiasta consoci.

Monastir de S. Pere de Roda.—Contestant á la comunicació qu' en 22 de Juny prop passat passárem á la Excma. Sra. Duquesa Viuda de Medinaceli pera que s' emprengués la restauració del esmentat monastir, comunicació que publicárem en lo núm. 8 d' aquest Butlletí, rebérem en 21 de Juliol un atent ofici de la *Casa y estados de Medinaceli*, *Santistéban*, etc., exposant las rahons que impedeixen á la Sra. Duquesa procedir á la restauració demanada, rahons que per llur carácter privat no haviam cregut delicat fer públicas. Mes desde 'l moment en que l' *Associació catalanista d' excursions científicas*, que pèr lo vist cregué del cas interposar també sos bons oficis y oferir son concurs pera la dita restauració, ha cregut convenient no ferho aixís, com veyem per lo N.° 10 del *Excursionista*, nosaltres que, *si callárem, no desistírem per aixó de nostras gestions*, no vejem ja motiu pera no donar á coneixer la atenta comunicació que 'ns fou tramesa per la Excma. Sra. Duquesa, y que copiada á la lletra diu aixís:

«Enterada de la atenta comunicacion que VV. SS. se han servido dirigirme en 21 de Junio último, invitándome á interesarme por la restauracion del Monasterio de Roda en el Ampurdan, debo manifestar á ustedes que ese edificio pertenece á la herencia todavía proindiviso de mi difunto esposo el penúltimo Duque de Medinaceli, de la cual soy mera administradora, y ni puedo considerarme autorizada en tal concepto para acoger como seria mi deseo la invitacion de VV. SS. ni creo legalmente posible proceder á la importante restauracion que VV. SS. se sirven proponer, mientras no se termine la testamentaría pendiente, en la que concurre tambien la ciecunstancia de haber menores interesados, lo cual aumenta la dificultad que existe para realizar el laudadable pensamiento de VV. SS.—Dios guarde á VV. SS. muchos años.—Hendaya 21 de Julio de 1879.—Angela P. de T., Duquesa Vda. de Medinaceli.—Sres. Presidente y Secretario de la »Associació d' excursions Catalana».

Geología de Catalunya.—La *Revista de Gerona* ha publicat en poch temps dos traballs que havem vist ab satisfacció, per quant llur objecte respon d' una manera molt directa al de la Associació d' excursions Catalana. Un d' ells, las *Notas geológicas tomadas de la provincia de Gerona*, es original del Dr. D. J. Texidor y Cos, y l' altre, en lo qual se descriu una nova especie fóssil de gasterópodo, lo *Phos ampurdanensis* Chia, es redactat per D. Manel de Chia, y porta per títol: *Apuntes geológicos sobre los terrenos terciario, medio y superior del bajo Ampurdan.*

Lo Alpinisme en Catalunya.—Veyem ab gust que comensa á fer via aquesta idea en nostra terra. La publicació de la «Excursió á la montanya de Montseny» en catalá, castellá y francés, deguda á un propietari de la vila de Breda, es en nostre concepte un exemple á seguir y altament recomanable per son carácter práctich, si bé que com tot ensaig es susceptible de molta ampliació y mellora. En la *Revista de Gerona*, núm. VIII, corresponent á Agost prop passat havem llegit també un magnífich article de D. Joseph Atmetller, describint una ascenció al *Gornergrat*, prop de Zermatt, á Suissa, y en lo *Tibidabo* del 7 d' Agost prop passat llegírem un altre article parlant de las ascensions fetas aquest any al Mont-Blanc. Lo Sr. Arabía, que acaba de fer en son viatje algunas notables ascensions en los Alpes, se proposa dir alguna cosa aquest hivern sobre las del *Pilatus*, *Wildstrubel*, *Balmhorn* y *Mont-Blanc.*

Obra del Sr. Tubino.—Habem rebut lo prospecte de la obra que publicará próximament nostre consoci D. Francisco M. Tubino, ab lo títol de *Historia del Renacimiento literario catalan*, y que tant per lo interessant del assumpto com per la competencia del autor, recomanem d' una manera entussiasta á nostres llegidors, puig que será sens cap mena de dubte un verdader monument alsat á nostras glorias literarias.

Opinió dels extrangers sobre l' «Associació d' excursions Catalana». —En lo Butlletí núm. 5 corresponent á Juliol prop passat, de la Secció del Sud-Oest del *Club Alpí Francés*, havem vist ab agrahiment un article en que s' analisa y descriu nostra Associació ab molta exactitut y benevolensa, dedicántseli entre altras frases laudatorias los següents: «aqueixa societat, fundada lo 21 de Setembre de 1878, per sas publicacions, sas conferencias y sas excursions s' ha conquistat ja un puesto elevat entre las societats que prossegueixen un objecte á poca diferencia semblant al seu. L' arqueología, la llingüística, la historia, totas las brancas de la historia natural son l' objecte de sos constants esforsos.» Molt nos complau que publicacions extrangeras tant importants nos fassin justicia, mentres aquí s' oposan encara á nostres esforsos tanta indiferencia y tanta parcialitat.

Rectificació á «L' Avi».—En una correspondencia inserta en lo setmanari d' aquest nom y referent á las malhauradas festas de Vallfogona, parlant de las duas associacions d' excursions, la *Catalanista d' excur-*

sions cientificas y la nostra, diu lo anónim corresponsal, qu' están abduas «á mata y degolla». Retxassém per nostra part tal asseveració y desafiém á que se 'ns senyali un sol acte, un sol fet, un sol acort de nostra Associació que dongui lloch á tan gratuita afirmació: tingas' ben entés que nostra Associació mira sempre endevant y may endarrera, que no considera que siga la seva tasca fomentar rencors sino apagarlos, y lamenta moltíssim que, valentse del noble medi de la prempsa, per part d' escriptors inconsiderats se li atribuheixi una animositat de que no ha donat cap proba, avans al contrari. Aqueixos escriptors que s' diuhen catalanistas han de saber que l' Associació d' excursions Catalana y sa Junta Directiva en particular, quan han de dir alguna cosa, la diuhen ab llenguatje sempre digne, y sens' apassionament, com lo remitit d' aquest número ho demostra.

Profanació en la Seu de Tortosa.—Copiém de nostre estimat colega *L' Escut de Catalunya:*

«Contrastant ab la disposició acertadíssima del ilustríssim senyor Bisbe de Barcelona, respecte á preservar de sacrílegas ventas los monuments y objectes históríchs qu' existeixen en las parroquias de la diócessis, un respectable vehí de Tortosa, 'ns fa la mercé d' indicarnos la incalificable profanació que, per acort del Capítol, ha tingut efecte en aquella Seu. Sols un indivíduo de la il-lustre comunitat va oposar son vot á tan desacertada disposició. Aquesta consisteix en arrebassar las llosas funerarias qu' en lo interior del temple cobrian las tombas de nobles familias, comunitats y agremiacions, y atentant á la propietat individual y al bon gust arquitectónich de la fábrica, empedrar ab «baldosas artificials y de colors», lo majestuós temple. Semblant profanació es á totas llums injusta, puig s' han fet desapareixer los límits de propietats sagradas, arribant fins á profanar venerables despullas, al omplir de terra los sepulcres. Se 'ns refereixen actes que per vergonya, la ploma se resisteix á descriurer y que ab sentiment deuriam aquí condempnar. Una aberració coronará aquest acte y es lo haver disposat la col-locació de las lápidas, notables algunas pera la epigrafía y pera la heráldica, en lo claustre, sens existir com pot entendrers' la més insignificant relació, ni l' ménos fundat motiu pera col-locarlas en ell. Esperém que s' posará esmena á aquesta reforma (?) tant poch meditada.»

Nos unim de cor á las sentidas protestas del colega y farém tot lo possible pera que per part de qui pot y deu, s' eviti que quedi sens correctiu semblant atropello.

IMPRENTA DE LA RENAIXENSA, PORTA-FERRISSA, 18, BAIXOS.

Any II. *Barcelona 31 de Octubre de 1879.* *Núm 12.*

BUTLLETÍ
DE LA
Associació d' excursions Catalana.

AL NOU SOCI HONORARI
D. SALVADOR SANPERE Y MIQUEL

La Junta Directiva s' creu en lo deber de dirigir un afectuós saludo de benvinguda al Sr. D. Salvador Sanpere y Miquel que, ab sa obra «*Un estudi de toponomástica catalana*», premiada en lo últim concurs, ha guanyat lo títol de soci honorari de aquesta Associació. Al enviarli sa entussiasta enhorabona per tant notable traball, espera aquesta Junta Directiva que, comptantlo ja entre sos consocis, l' ajudará d' aquí endevant com correspon á sos mérits á desarrollar lo patriótich ideal de l' Associació d' excursions Catalana.

Barcelona 16 de Octubre de 1879.

La Junta Directiva.

SECCIÓ OFICIAL
ANUNCIS OFICIALS

Excursions pera l' mes de Novembre.—Com de costum, en Secretaría se trobarán los itineraris y s' donarán detalls tots los dias, de 9 á 10 del vespre.

Museo y Biblioteca.—Desde lo primer del prop vinent Novembre quedarán instalats en lo saló de lectura del «Fomento de la Produccion Española», y estarán á disposició dels Srs. Socis tots los dias laborables, de 9 á 10 del vespre. Dintre pochs dias s' espe-

ra rebrer las duas Bibliotecas concedidas per lo Ministeri de Foment y per la Excma. Diputació provincial de Barcelona.

Observacions thermométricas en Catalunya.—La Junta Directiva ha acordat, á proposta de D. Artur Bofill, indivíduo de la meteixa, lo establiment de thermómetros de máxima y de mínima en los punts més elevats que sia possible, en los límits del territori, en una paraula, allí ahont se crega més necessari, pera las observacions anyals de temperatura en nostra tant accidentada terra ahont hi existeixen una Flora y una Fauna tant ricas y variadas. Als Srs. Socis delegats y altras personas qu' estigan disposadas á secundar los desitjos de la Directiva en aquest punt, se 'ls agrahirá que s' dirigescan á la meteixa pera rebrer instruccions pera la instalació de dits instruments en los punts més indicats de llurs respectivas comarcas.—La Direcció agrahirá als periódichs de Catalunya la publicitat d' aquest avís.

Certámen pera l' any 1880.—Cartell.—Continuant aquesta Associació son propósit d' estimular los estudis que més indicats sían pera popularisar la idea que la guía, reduhida á fer coneixer Catalunya, inaugura lo segon any académich obrint un certámen baix las següents bases:

1.ª Se concedirá un premi consistent en una medalla d' or ab son nom, lo títol de soci honorari d' aquesta Associació y 25 exemplars de la obra premiada, al autor de la mellor *Monografía de la montanya de Montserrat*, baix tots sos punts de vista: topográfich, meteorológich, hidrológich, d' historia natural (fauna, flora, mineralogía, geología, paleontología), histórích, prehistórích, artístich, pintoresch, etc., acompanyada d' un ó més panoramas y d' un mapa de la montanya, trassat ab curvas de nivell de 10 en 10 metros y llíneas de relleu topográfich, á la escala máxima de $\frac{1}{25.000}$ y ab indicació de camins, alturas, distancias, etc. La monografía deurá esser escrita en catalá y tenir una extensió mínima equivalenta á 50 planas del *Butlleti de la* Associació d' excursions Catalana y máxima de 150. Será preferit lo traball que continga més datos nous y d' observació propia y que al meteix temps en son plan y en sa execució mellor responga al propósit que anima á la Associació, de popularisar lo coneixement de nostra terra y la afició á estudiarla.

2.ª La propietat de la obra premiada quedará á favor de la Associació d' excursions Catalana durant 2 anys á comptar desde la fetxa de sa publicació, que fará á sas expensas. Després de dit plasso, passará á favor del autor mitjansant las formalitats legals necessarias y ab condició de fer constar sempre en la portada de la obra lo nom de la Associació y la circunstancia d' haver sigut premiada y publicada per la meteixa.

3.ª Pera dit premi hi haurá un ó més accéssits, consistents en una medalla de bronze ab lo nom del autor que l' hagi obtingut.

4.ª Las obras que aspirin á dit premi deurán esser entregadas al infrascrit Secretari de l' Associació ó á qui l' substituheixi en dit cárrech, avans lo dia 15 de Juliol del any 1880, de 8 á 10 del vespre, en la secretaría de l' Associació, instalada en lo *Fomento de la Produccion Española*, (Gegants, 4, 1.er). Las obras se presentarán sens firma ni rúbrica de llurs autors, ni copiadas de sa má, ni ab sobrescrit de sa lletra. Cada una portará un lema y anirá acompanyada d' un plech clos, ab lo meteix lema, dintre l' qual hi haurá lo nom y residencia del autor. Lo Secretari donará un rebut de totas las obras que se li entreguin y las no premiadas podrán esser retiradas oportunament, mitjansant lo retorn del rebut.

Barcelona 15 de Octubre de 1879.—*Lo President*, Ramon Arabía y Solanas.—*Lo Secretari*, Marsal Ambrós y Ortíz.

SESSIÓ PÚBLICA INAUGURAL

celebrada lo dia 15 de Octubre de 1879.

Lo dia 15 de Octubre de 1879, á dos quarts de 9 del vespre, reunida en lo gran saló del *Fomento de la Produccion Española* una molt nombrosa y escullida concurrencia de Srs. Socis y personas invitadas, entre ellas bell aplech de senyoras, y ab assistencia de Autoritats, representants de Corporacions y de la prempsa, lo Sr. President de l' Associació, D. Ramon Arabía y Solanas, declará oberta la sessió.

Lo infrascrit Secretari llegí la Ressenya dels traballs practicats per l' Associació durant lo derrer any académich.

Lo soci resident D. Joseph Fiter é Inglés llegí una extensa biografia del célebre explorador del Africa, D. Joaquim Gatell y Folch (lo Kaid Ismail).

Prévia lectura de las bases del concurs obert per l' Associació en 4 de Novembre prop passat, D. Joseph Balari y Jovany, secretari del Jurat, llegí lo dictámen emés per lo meteix proposant pera lo premi ofert, al autor de la obra titolada: Un estudi de toponomástica catalana, lema: «*¿Quina fou la primera llengua parlada en Catalunya? ¿Quina fou la llengua del poble que la colonisá?*». Obert lo plech, resultá esser autor de la obra D. Salvador Sanpere y Miquel, quin nom fou saludat ab una prolongada salva d' aplausos. Cridat per tres vegadas, no comparegué á recullir lo premi.

Havent hagut esment lo Sr. President de que s' trobava en lo saló D. Francisco Corbella y Puigbonet, guanyador del premi ofert per l' Associació en lo certámen de Vallfogona, á qui no se li pogué fer entrega allavors per no haver estat llesta la encuadernació de la obra en la que debia constar son nom, lo Sr. President lo cridá, entregantli entre 'ls aplausos de la concurrencia lo premi, consistent en la obra del Sr. Pellicer y Pagés sobre Ripoll, magníficament encuadernada, la col-lecció de nostres Butlletins y dos folletos del Sr. Arabía.

Lo soci Sr. Alsina llegí sa poesía titolada «A la Patria».

Lo infrascrit, altra del soci D. Artur Gallard «Á la bona memoria de D. Francisco X. Parcerissa.»

Lo soci Sr. Fiter é Inglés, altra del soci D. Angel Guimerá «Á Ali-Bey-el-Abbasi».

Lo soci Sr. Gras, la seva «Desde la Mola (Tarragona)».

Y lo soci Sr. Gallard, altra del soci Sr. Franquesa y Gomis titolada «Los Excursionistas», totas coronadas ab forts picaments de mans.

Lo infrascrit Secretari llegí lo cartell del Certámen obert per l' Associació pera l' any 1880.

Y tancá l' acte lo Sr. President ab un breu discurs de gracias.

Eran dos quarts d' onze.

Barcelona 15 de Octubre de 1879.--*Lo Secretari*, Marsal Ambrós.

EXCURSIONS COL-LECTIVAS

Á S. PERE DE TARRASSA Y TARRASSA Y Á S. CUGAT DEL VALLÉS, LOS DIAS 27 DE JULIOL Y 24 D' AGOST RESPECTIVAMENT.

Extracte del Acta.

Per falta d' espay debem deixar pera l' número vinent la continuació de las actas d' abdúas excursions, que comensárem á publicar en lo número 10 la primera y en lo 11 la segona, aixís com també las de las excursions al Castell d' Aramprunyá y á Sant Miquel del Fay, celebradas posteriorment.

SECCIÓ DE PUBLICACIÓ.

CONCURS DE 1879.—DICTÁMEN DEL JURAT.

Lo Jurat elegit per aquesta Associació pera judicar un *Estudi de toponomástica catalana* presentat al concurs obert per la mateixa ab data de 4 de Novembre passat, al cumplir ab lo seu honros encárrech no pot menys de felicitarla ja que ha donat lloch á que 's presentés un travall d' importancia per referirse á las fonts históricas de Catalunya. En lo renaixement de la literatura catalana hi mancan estudis d' investigació histórica y filológica, que compensant los travalls d' imaginació, que tant hi abundan, vingan á enrobustir y á dirigir lo cultiu de las lletras catalanas. Per aixó serán sempre dignes d' aplaudiment las Associacións, que per medi de concursos ó d' altre modo procurin alenar los afanyosos esforsos de diligents investigadors, que escorcollant polsosos pergamins ó examinant altres monuments históríchs vingan á donar clara llum sobre 'l passat d' aquesta ben volguda terra.

L' *Estudi de toponomástica catalana* encara que per son títol sembla reduhirse á un travall senzillament geográfich dirigit á donar explicació etimológica de noms de pobles de Catalunya, no obstant l' autor lo enllassa ab certas consideracións etnográficas, que per sa extensió farian creure que forman part principal del llibre y en aquest concepte hauria semblat mes propi anomenarlo *Estudi etnográfich y toponomástich de Catalunya.*

Despres d' indicar que los travalls toponomástichs son molt adequats pera una Associació d' excursions, passa l' autor á ocuparse del estat dels estudis toponomástichs de nostra terra citant en primer lloch com á mes extensos los d' En Cortés y Humboldt y com á parcials los del P. Fita, Fernandez Guerra y Pujol y Camps. Fa notar que la lectura dels epígrafes monetaris feta per los numismátichs Heiss y Delgado ha de contribuhir al avansament de la toponimia no mereixentli gran confiança los travalls d' En Cenac Moncaut y d' En Obradors perque enclouhen molt d' hipotétich, y diu respecte del Diccionari Geográfich d' En Madoz, que s' hi trova tot lo escrit per En Cortés. Se deté després á criticar á n' aquest Autor fent notar los errors que cometé y alguns descuyts

Cascada de Sant Miquel del Fay. (V. pág. 195.)

ó distraccións, y encara que lí reconeix autoritat, li sembla que girá dintre d' un cercle reduhit per haverse valgut com á medis d' interpretació solament de las llenguas hebrayca y grega, criteri estret y mesquí del que ne fou causa l' estat de la arqueologia y de la filologia forsa endarreridas á la época en que fou fet semblant estudi, per lo qual creu que 'ls errors en que va incorre foren deguts á ideas preconcebudas.

Segons l' autor la filologia no es suficient per aquest estudi, sino que, seguint á Gatchet, creu que dita ciencia s' ha de subordinar á la história; encara que no ab tot rigor. Los *Indices del Real Patrimonio*, recóndits en lo Arxiu de la Corona d' Aragó y los *Apéndices* á la obra d' En Marca han sigut las fonts d' ahont ha tret tot lo relatiu als noms de pobles tal com se trovan escrits en documents de la Edat-Mitjana.

Despres d' aqueix prólech ó introducció tracta en lo primer capítol de la *Rassa primitiva* y diu, que faltant datos positius per determenar quina fou la rassa que poblá primer á Catalunya, s' ha de deduhir en vista de lo que se sap del home primitiu del centre de la península y del Mitj-dia de França. Assegurant que la antropologia li proporciona datos suficients per afirmar la unitat de rassa en tota la península y Mitj-dia de França, y son parentiu ab las rassas rossas y blancas del Nort del Africa, y que per la filologia pot concloure que l' éuskar fou la llengua parlada per aqueixa rassa Billusgorri ó de cabell ros; ne treu com á conseqüencias: 1.ª que á la península se parlá solament una llengua, lo vasch, segons se deduheix de la comparació dels noms geográfichs; 2.ª que deuria donarse á n' aquesta rassa lo nom d' éuskara y no lo d' ibérica, guardant aqueixa denominació pera 'ls pobles que formaren lo regne d' Aragó ó sia la part d' ensá del Ebre.

Al ocuparse en altre capítol de las *rassas históricas* que estigueren á Catalunya enumera com á tals la dels ibers, semitas, grechs, romans, goths y alarbs.

Diu que la crítica moderna ha demostrat que los ibers d' Espanya no foren los primers que venint del Asia la colonisaren ó poblaren, y per lo tant á la Espanya la fá pátria dels ibers autoctóns. Afegeix que l'éuskar, que es llengua coneguda per la mes antiga y com una de las que parlaren los ibers fou la del poble aborígena, y que los sabis tenen escrúpol d' admetre aqueixa conclusió per por de que en las inscripcións ditas ibéricas no s' hi amagui una llengua desconeguda. Descubert per En Delgado l' alfabet ibérich y llegíntse ja per l' éuskar, ja pel celta los epígrafes monetaris, podrian aplicarse á son modo de veure altres llenguas parladas per pobles históríchs pera la interpretació dels monuments epigráfichs. Admet que los ibers com á rassa aborígena ó com á conquistadora s' extengueren pel Africa, Espanya, Mitj-dia de França, Italia é Iliria, havent tingut que combatre primer ab los semitas que vingueren d' Egipte y després ab los celtas, ab quals pobles se barrejaren formant las nacionalitats que han donat á coneixer los grechs y los románs. Lo que aquestos diuhen del poble iber s' ha de referir á la rassa éuskara ja que pels grechs y románs l' iber histórích habitava entre 'ls monts Idubedas, lo Garona y 'l Ródano.

Deduheix la vinguda dels semitas á Catalunya del mito d' Hércules y de la toponomástica catalana, que dona á coneixer noms de procedencia semítica. En quant als celtas res ne diu lo mito. Scymmo de Chio, que parla de la vinguda

d' aquells á Espanya no los refereix á Catalunya, com tampoch Humboldt, y en confirmació de que no vingueren á n' aquesta encontrada cita lo resultat d' un estudi del P. Fita sobre lápidas trovadas á Castella y Extremadura hont hi descubreix vestigis de declinació céltica abundosament, mentres que sols se 'n trova en una pertanyent á Catalunya.

La influencia que exerciren los grechs á Catalunya va esser moral y no tanta com creuhen los historiadors, haventhi per altra part manca de monuments epigráfichs. En cambi fou molt gran la dels románs, y la resistencia que oposaren los cataláns als goths, segons deixen creurho las rebel-lións de Paulo y de Hermenegild, dona á compendre que sols influhiren com á triomfadors. Llarga estada féren los alarbs á l' altre part del Llobregat alarbisant lo pahís. com ho demostra en alt grau la toponomástica d' aquellas encontradas.

En altre capítol baix lo títol de *llengua catalana* diu que per l' estudi dels noms de pobles y dels apellidos havém de venir en coneixement de las fonts llingüísticas de nostra parla, de la que res ne sabém pels románs encara que tinguem noticia de la regió que es avuy Catalunya 600 anys avans de Cristo. Ab aquest fí examina quatre apellidos, segons diu, éuskars y fenicis de personatges que floriren en aquesta part d' Espanya.

Com auxili indispensable per la etimología entra despres á tractar de la fonética catalana deduhida dels noms de pobles, fent notar los cambis de lletras que s' observan comparant dits noms en diferents temps usats.

Fa ressortir la importancia del estudi etimológich y fixa com á basas del mateix: 1.ª comparar los noms moderns ab las formas antigas conservadas en las monedas, lápidas, pergamins y demes documents de nostres arxius; 2.ª comprovar per comparació tot nom que 's dongui explicat per una llengua que se suposi parlada á Catalunya, ab los noms topográfichs del pahís ó encontrada en que se sap positivament que tal llengua se parlá; 3.ª comparar los noms cataláns d' un y altre costat del Pirineu: 4.ª no proposar mes etimologias que aquellas que son evidentas per si mateixas ó prou justificadas per los caracters físichs de las localitats; 5.ª observar las reglas generals y de sentit comú á las que obeheixen totas las toponimias; y 6.ª no fer may cap substitució ni supressió de vocals, ni de consonants que no s' expliqui rodonament per la gramática ó per la fonética, ja de la llengua primitiva, ja de la llengua catalana.

Entrant de ple á l' estudi toponomástich tracta primerament dels noms que s' explican per la llengua catalana y fent observacións sobre dels mateixos estudia los pobles que han traduhít son antich nom, com son: Alforja, La Bisbal del Panades y Rosas y ocupantse despres dels pobles que han mudat lo nom considera com á tals á Castelló d' Empurias, Castellolí, Castell Adral, Castellví de Rosanes, Castellgalí, Centellas, Castell d' Asens, Castellserá, Capellades, Canonja, Mur, Sta. Cecilia de Montserrat y la Seu d' Urgell.

La flora catalana li proporciona abundant material per establir una nova secció, després de la qual fá seguir la relativa als noms que tenen ó poden tenir un sentit termenal, com Vilanova de la Muga, Perafita, Termens y altres. S' ocupa també dels noms cataláns modificats per un sufix com Barcelona, Gerona, Montanyola, Cerdanyola, estudiant detingudament lo valor d' aquest sufix en *na* y *ola*, y dels altres que ho son per contracció ó d' altre mena, com Cánovas

per Casas novas. Després d' estudiar los noms topográfichs determinants de las radicals catalanas y que no s' explican per lo catalá y las radicals toponímicas que no son ó no semblan catalanas, acaba l' autor fent un petit resum de son travall.

L' autor ha pres com á objectiu l' estudi etimológich dels pobles de Catalunya qne tenen Ajuntament, fixantse aixís un terme dintre del qual havia d' omplir sa tasca, y pera evitar que pogués dírseli que havia omes ab intenció ó sens ella lo tractar de tals ó quals pobles, perque no favorian ó contrariavan las sevas teorias. Lo Jurat no pot menys d' admetre aqueix punt de vista que ve justificat no proposántse l' autor fer un estudi complert de tots los noms de pobles de Catalunya.

De las duas parts en que la obra ve dividida, la primera com ja s' ha explicat, la destina l' autor á exposar sas teorías, que en resum no son altras que afirmar d' una manera tal vegada massa categórica l' orígen éuskar del poble catalá, la influencia dels semitas y demes pobles que conquistaren despres á Catalunya, exclohent d' aquesta encontrada tota influencia céltica que no siga importada ó per la llengua llatina ó per las relacións, que lo poble catalá degué mantenir ab los celtas, y oblidantse, sens dupte per descuyt, de parlar dels franchs, que vingueren en últim lloch.

La missió del Jurat no es la del crítich. Si aquest pot y deu contrastar las opinións particulars d' un autor alegant nous arguments pera corretgir ó desvaneixer sas teorias, si pot discutir punt per punt las afirmacións y conclusións del llibre; altre es lo punt de vista d' aquell, que respectant la manera de veure del autor sols ha d' examinar si la obra es ó no digne de premi. Inspirat donchs en aqueix criteri creu lo Jurat, que encara que no estiga conforme en tot ab las opinións que s' exposan en aquesta primera part y per mes que notí poca precisió al tractar del servey que fan á la toponomástica la história y la filologia; no obstant reputa que aquesta part es un travall apreciable y per aixó no indigne del premi.

En quant al capitol titolat *Fonética catalana*, estudi indispensable per tot travall etimológich, que hagi d' ésser formal y científich, ha de fer notar lo Jurat que si be no es un tractat complert, perque se limita á la toponomástica y no hi ha motiu pera deixar de ferla mes general inclohent lo llenguatge comú, porta no obstant datos estimables pera la fonética catalana, que encara está per ferse. Los errors de detall que s' hi observan sens dupte son fills de las mateixas fonts en que ha begut l' autor, ja que ni los *Indices del Real Patrimonio*, ni los *Apéndices* al Marca donan sempre las formas mes antigas dels noms dels pobles, y que han d' esser lo fonament principal d' aquest estudi. Aixís per justificar p. ex., lo cambi d' *e* en *i* y de *ua* en *o* cita *Egualada—Ygolada*, no essent aquella la forma mes antiga, ni aquesta la mes moderna del nom de la vila á que se fá allusió, ja que en lo Cartoral de S. Cugat del Vallés se llegeix *Agualata* com á paraula primitiva y ben sabut es que avuy se diu *Ygualada*.

No pot menys d' aplaudirse lo capítol sobre la importancia y basas del estudi etimológich escrit ab molt acert y que de haverse seguit sempre y constantment las prescripcións que allí s' hi posan no haurian caygut en menyspreu aqueixa mena d' estudis.

L' autor no ha empleat la forma de diccionari com va fer En Cortés, sino que ha agrupat los noms en diferentas classes, lo que facilitant l' estudi de la toponimia, donantli mes importancia, presentantla baix un punt de vista científich, al mateix temps que la fa mes apreciable, evita al autor mes d' una dificultat que no hauria pogut resoldre tractant cada nom de per si. Aixís ha pogut oferir una obra mes arrodonida y acabada. Difícil es seguir pas á pas á l' autor en son travall, perque quasi cada nom pot dirse que es un estudi especial, en lo qual ha sigut mes ó menos felis segons las dificultats que li ofería. La obra presa en conjunt es apreciable; en sos detalls no cap duptar que hi ha que corretgir. La naturalesa d' aquestos travalls presenta dificultats grans, que lo mateix autor no pot menys de reconeixer y confessar, dificultats fillas moltas vegadas de falta de datos suficients que dirigeixin al autor en sas interpretacións. Aixis indubit per los *Indices del Real Patrimonio* ha pogut fer d' Igualada un nom vasch, mentres que lo Cartoral de S. Cugat dona un nom originariament llatí. En estudis d' investigació may pot dirse la última paraula quant no s' han recullit tots los datos necessaris que no deixin lloch á dupte.

(Acabará.)

NOTICIAS.

Museo y Biblioteca.—La abundancia de material nos impedeix avuy també publicar la llista dels molts llibres y objectes regalats á l' Associació desde la última publicada.

Visita de D. Andreu Avelí Comerma.—Lo dia 1.er del corrent tingué lloch en lo restaurant de França un dinar ab que varios escriptors y amichs obsequiáren al distingit enginyer naval, constructor del *Dique de la Campana* en lo Ferrol, nostre paisá D. Andreu Avelí Comerma. Nostra Associació hi fou representada per son President y varios indivíduos; los bríndis y traballs literaris que s' llegiren fóren nombrosos y entussiastas, predominant la idea de la unió de la ciencia y de las arts pera lo major profit del catalanisme. Lo Sr. Comerma, que á més d' enginyer, es farmacéutich y escriptor científich molt notable, s' ha dignat admetrer lo nombrament de soci delegat nostre al Ferrol, fentnos tota classe d' oferiments pera contribuhir desde allí al avansament de nostra idea. Visitá també derrerament y li meresqué elogis lo museo-biblioteca de l' Associació, llavors encara provisionalment instalats en casa lo Sr. Arnet, bibliotecari arxiver, y avuy definitivament en lo saló de lectura del *Fomento de la Produccion Española*. Avans de despedirse pera França é Inglaterra, li fóren regaladas per la Directiva varias de las obras publicadas per l' Associació, corresponent dit Sr. enviant algunas hèrmosas fotografías del *Dique de la Campana*.

Important pera la historia natural de Catalunya.—En la Ressenya llegida per lo Secretari de l' Associació la vetllada de la sessió inaugural, se feu notar entr' altres dels resultats obtinguts en las excursions ó per

investigacions particulars dels socis, que per primera vegada s'han trobat á Catalunya, la *Helix rugosiuscula* Michaud, la *Helix hydatina* Rossmäsler y lo *Silicat de magnesia* (cartró de montanya), apart de moltas especies que si bé se sab qu' existian á Catalunya no constava encara qu' existissin en determinadas localitats.

Excursió á S. Miquel del Fay.—Tingué lloch aquesta lo dia 12 del corrent y per falta d' espay no podem donar avuy lo extracte de la interessant acta que d' ella feu y llegí en sessió d' ahir lo soci Sr. Tobella. En la plana 190 s' trobará lo grabat que representa la cascada d' aquest magnífich lloch, un dels més pintoreschs de Catalunya y que rés té qu' envejar als mes renomats del extranger. Sia 'ns permés, ja que fins lo número vinent no podrém insertar l' acta, remerciar públicament desd' ara y ab tot agrahiment als germans D. Mariá y D. Francisco Maspons y Labrós y á la apreciable familia d' aquest últim, per sa hospitalitat y l' amabilíssima acullida que féren als excursionistas.

Vetllada literaria y Junta General.—Ahir 30 tinguéren lloch abdos actes dels que donarém compte més circunstanciadament en altre número. Se llegiren las actas de las excursions al Castell d' Aramprunyá y S. Miquel del Fay y traballs dels socis delegats Cortils y Vieta y Cels Gomis sobre la Vila de Blanes é historia natural catalana respectivament, prenentse després alguns acorts sumament importants.

Concert á benefici dels inundats de Murcia.—A benefici de las víctimas de la inundació s' está organisant un concert per iniciativa de las duas Associacions d' excursions, á las que molts s' empenyan en presentar separadas y que, á despit de tothom, se manifestarán estretament unidas sempre que s' tracti d' actes benéfichs ó de interés comú. ¡Que tots los socis y personas invitadas correspongan als desitjos de las duas *Associacions* fent que la capta pera 'ls pobres inundats sia lo més important possible!

Visita del Excm. Sr. D. Anton Cánovas del Castillo.—Lo dia 21 del corrent, á las 5 ½ de la tarde, visitá dit senyor lo local del «Fomento de la Produccion Española» ahont está instalada la Associació d' excursions Catalana. Lo rebé una comissió de la meteixa, composta del President Sr. Arabía y de tres socis residents, havent impedit la perentorietat del avís que fos més nombrosa la representació. Després de recorrer rápidament lo local y enterat de que dintre pochs dias debia instalarse en un dels salons la Biblioteca y Museo de la Associació, pera 'ls quals s' están termenant dos magnífichs armaris, passá lo Sr. Cánovas al saló de Juntas, ahont se trobavan reunits també alguns indivíduos de la Junta Directiva y bastants socis del «Fomento de la Produccion Española.» Allí li fóren regalats per lo Sr. Arabía, en nom de l' Associació, la col-lecció complerta de nostre *Butlletí*, lo tomet de la *Vetllada literaria en obsequi al*

Excm. Sr. D. Victor Balaguer y lo folleto sobre la *Conferencia internacional dels Clubs Alpins á Ginebra,* publicats per l' Associació, aixís com també diferentas obras en catalá y castellá, publicadas per varios indivíduos de la meteixa, entre las quals son d' esmentar la *Conferencia sobre los Clubs Alpins y las Associacions d' excursions* per lo citat Sr. Arabía, lo *Catálogo de los moluscos testáceos terrestres del llano de Barcelona* per D. Artur Bofill y diversos folletos del Sr. Fiter é Inglés sobre 'ls jueus, l' astrología y la invasió dels alarbs en la Cerdanya. Aquestas diferentas obras donáren ocasió al Sr. Arabía pera explicar detingudament al Sr. Cánovas l'orígen y la historia de l' Associació, lo fi que s' proposa, los medis qu' emplea, los traballs que ha portat á cap y los principals objectes que, com á resultat de las excursions, figuran en son Museo, llegintli ademés alguns fragments de las obras publicadas pera que s' fés cárrech del modo cóm enten y practica l' catalanisme. Lo Sr. Cánovas, al respondrer, ensemps que doná probas de sa vasta erudició, declará que si bé fora d' aqui lo catalanisme havia pogut despertar alguns recels, ell per sa part durant sa curta estada á Barcelona s' havia pogut convencer de qu' era impossible practicarlo ab més llealtat y bona fé; enaltí los mérits de la *llengua* catalana, descendent del antich llemosí, que arribá á sa perfecció molt avans que l' italiá y l' castellá; justificá y aplaudí son ús, dihent qu' aixís com conservém las pedras y monuments, més encara debém conservarla llengua, qu' es lo major monument de un poble, sobretot quan té las condicions de la nostra; afirmá qu' en rés deu oposarse aquest conreu literari á la unitat nacional y á la tendencia cada vegada més marcada dels pobles moderns á constituir grans colectivitats, com se veu, p. e., á Italia, que ofereix en sa historia molta més divergencia y oposició que la que hi ha hagut may entre las diversas provincias que constituheixen avuy la monarquía espanyola; y després de protestar de son amor als estudis históríchs y arqueológichs, doná las gracias per los llibres que se li havian regalat, se suscrigué á la obra de Ripoll y alentá als indivíduos de l' Associació pera portar á bon terme la lloable tasca que han emprés. Lo Sr. Arabía manifestá quan gratas li eran aqueixas declaracions, de las que s' prometia lo decidit apoyo del Sr. Cánovas, com á President de la Societat de Geografía, pera fundar á Madrid una associació consemblant á la nostra y contribuir aixís á popularisar un pensament que baix tots sos punts de vista, instructiu, patriótich, moralisador y fins higiénich, tant bé estava destinat á fer á nostra patria. La visita, que termená ab recíprocas demostracions de consideració, durá uns tres quarts d' hora: acompanyáren al Sr. Cánovas los Srs. Maspons (D. Mariá) y Durán y Bas, consocis nostres, y los Srs. Girona (D. Manuel), Gibert (D. Eduart) y Rosselló (D. Pere).

IMPRENTA DE LA RENAIXENSA, PORTA-FERRISSA, 18, BAIXOS.

Any II. *Barcelona 30 de Novembre de 1879.* *Núm 13*

BUTLLETÍ
DE LA
Associació d' excursions Catalana.

La Junta Directiva de la Associació d' excursions Catalana fa públich son agrahiment á tots los diaris que han donat publicitat á sa excitació pera instalar en los principals punts de Catalunya thermómetros de máxima y mínima; al il-lustrat Director de la «Crónica Científica», D. Rafel Roig y Torres, que ha ofert despresament un d' aqueixos instruments, lo primer que col-locará l' Associació dintre pochs dias en lo cim de S. Geroni de Montserrat; y á las moltas personas que s' han ofert pera fer las observacions, á quin entussiasme y amor á la terra s' deurá que ben prompte puga establirse tot un sistema d' observatoris meteorológichs en nostra benvolguda Catalunya.

SECCIÓ OFICIAL

ANUNCIS OFICIALS

Excursions pera l' mes de Desembre.—Lo dia 5 á las 9 del vespre tindrá lloch en lo «Fomento de la Produccion Española» la reunió preparatoria pera la excursió á Montserrat, ahont s' instalará lo primer thermómetro de máxima y mínima. Pera las demés, s' avisará á domicili y s' exposarán oportunament los itineraris en Secretaria.

Conferencias públicas.—Demá 1.er de Desembre á la hora y lloch acostumats disertará lo soci D. Joseph Ricart y Giralt, cate-

drátich de la Escola provincial de náutica, sobre «Teoría y maneig d' instruments científichs en las excursions.» Successivament tindrán lloch las altras conferencias sobre lo meteix punt y sobre la «filoxera en Catalunya, antropología catalana, etc.»

Barcelona 30 de Novembre de 1879.
Lo Secretari,
MARSAL AMBRÓS Y ORTIZ.

PRIMERA CONFERENCIA PÚBLICA

DONADA PER LO SOCI HONORARI D. SALVADOR SANPERE Y MIQUEL.

Lo dia 19 del corrent s' inauguráren brillantment las conferencias públicas de l' ASSOCIACIÓ en lo present any académich, disertant lo Sr. Sanpere sobre l' tema: «Cooperació de las associacions d' excursions en la investigació dels orígens del poble catalá.» L' acte fou solemne y concorregudíssim, essent al termenar calurosament aplaudit y felicitat lo disertant. En lo prop vinent Número donarém un extens extracte de son discurs: avuy nos ho impedeix la falta material de lloch.

VETLLADAS LITERARIAS PÚBLICAS.

Extracte de las Actas.

PRESIDENCIA DE D. RAMON ARABÍA Y SOLANAS.

Dia 30 de Octubre de 1879.—S' obrí á ¼ de 10 del vespre, reunits en lo saló Aribau del «Fomento de la Produccion Española» gran nombre de socis y de personas extranyas á nostra ASSOCIACIÓ.

Lo Sr. Tobella llegí l' acta de la excursió á S. Miquel del Fay celebrada los dias 12 y 13 del corrent. (V. lo extracte en lo present Núm. pl. 205.

Lo Sr. Canibell, la de la excursió al castell de Aramprunyá.

Lo Sr. Arabía un traball de D. Joseph Cortils y Vieta, delegat á Blanes, referent al palau de dit punt, fent ensemps un extracte d' un interessant llibre inédit regalat per lo meteix senyor, y

lo Sr. Bofill altre del delegat á Montesquiu, D. Cels Gomis, titolat «Un poch de mineralogía»; essent tots estos traballs verament aplaudits.

Dia 22 de Novembre de 1879.—S' obrí á las 9 del vespre, en lo meteix local y ab gran concurrencia.

D. Joseph Garrigosa doná lectura de la extensa acta de una excursió

particular celebrada á Gelida, Castellví de Rosanes y Martorell, lo dia 29 d' Agost prop passat y següents, ab companyía del germans Brú y del Sr. Barcons.

D. Artur Bofill llegí la de sa excursió particular á Horta en Octubre últim, en alt grau important per los datos científichs qu' enclou.

Y lo Sr. President varis y extensos fragments d' un llarch é interessant traball de nostre delegat á Lisboa, Sr. Teixeira Bastos, referent al renaixement literari en Catalunya y Portugal. Ab molts aplaudiments foren rebuts tots los traballs llegits.

Termenáren abdúas vetlladas á $^{3}/_{4}$ d' 11, á quina hora se constituhí la Associació en Junta General.

Lo Secretari,

Marsal Ambrós y Ortiz.

EXCURSIÓ COL-LECTIVA

Á Sant Pere de Tarrassa y Tarrassa en 27 de Juliol de 1879.

Extracte del acta.

(Acabament. Vegis N.° 11.)

Al arribar al mitj dia, entretinguts ab los traballs de que vinch parlant, nostre entussiasta soci delegat D. Emili Viver, que no 'ns abandoná ni un instant en nostra expedició, proporcionantnos tots los datos que pogué, lo meteix que son germá D. Joseph Viver, alcalde de dita població, que desd' ara figura en la llista de nostres delegats, nos feren present que ja era hora de anar á dinar y deixar lo que no haviam pogut acabar per continuarho á la tarde; aixís es que aceptant la oferta que ab molta insistencia nos feren, passárem á la hermosa propietat del segon de dits senyors posantnos sa tartana á nostra disposició, en la que emprenguérem la marxa, salvant ab un quart escás la distancia de una hora, qu' es la que s' conta de S. Pere á dita hisenda.

Al seguir la casa poguérem veurer la llibrería, que conté algunas obras raras, quals enquadernacions de pergamí ja demostran sa antigüetat, y un' altra llibrería moderna.

En la capella hi existeixen algunas pinturas bastant ben fetas: en los costats del altar hi ha un sant Jaume y un sant Joan y dessota dels meteixos dos figuras que son los retratos dels fundadors de la capella, portant golillas á la usansa d' aquell temps. En la sagristía s' hi veu un magnífich quadro al oli, que representa lo Salvador. Després passárem á véurer una magnífica torra que pertany á la part antiga que encara resta en peu de dita casa y que son actual posseedor sembla que tracta de conservar, pen-

sament que li aplaudim de tot cor; en cada una de sas quatre caras existeixen uns frescos, alguns d' ells bastant ben conservats, representant vuit sants, entr' ells S. Isidro, S. Jaume, etc.; de aquí passárem á veurer una preciosa máquina de fer esperits y aiguardents, montada en gran escala. Al arrivar aquí nos passáren recado de que podiam anar á dinar. En la taula regná una gran cordialitat y una conversa molt animada y després dels postres nos feren tastar los exquisits vins y aiguardent procedents de la cullita de la casa y després de haver pres lo corresponent café y molt satisfets de la galana acullida de que fórem objecte tornárem á pujar á la tartana qu' en lo barri de la casa 'ns esperava y retornárem á Tarrassa.

Alli se 'ns juntaren los Srs. D. Joseph Ventalló, autor de la ja esmentada interessant *Historia antigua y moderna de Tarrasa*, Sagrera, Mauri y Comabella quins senyors nos acompanyáren á veurer una poch coneguda lápida romana, que no poguerem copiar perque anavam molt depressa. Dita lápida fou posteriorment regalada per D. Lluis Vancells al infrascrit, que la posa á la disposició de l' Associació, depositantla en lo Museo de la meteixa.

Seguidament passárem á visitar lo Castell de Vallparadís que no ofereix á la vista del viatger ó historiador que vaigi á estudiarlo altra particularitat que la de uns restos insignificants de aquella antiga fortalesa. Per la part forana tant sols se veuhen parets ennegridas per lo temps y alguns restos de finestrals góticbs y de murallas. Nos mostráren altres restos de parets ensorradas en front de la portalada principal, que 'ns diguéren pertanyer al fosso que voltaba l'castell, y en la entrada de la meteixa dúas clibellas ó forats que segons diuhen serviren per passar las cadenas que aixecavan un pont llevadís que hi habia hagut en aquell indret, cosa que 'ns resistirem á creurer perque allí no sembla natural que hi hagués tal cosa y com que en lo sigle XIV fou dit edifici convertit en monastir de Cartuxos, se poden apreciar menos encara moltas cosas que naturalment debian transformarse pera utilisarho al nou ús á que s' destiná dit edifici.

Nostre estimat soci honorari y cronista de Catalunya D. Víctor Balaguer 'ns conta una tradició de dit castell per medi de la qual 'ns fa saber que hi habia una mina que anava á sortir á tres horas de distancia y per medi de la qual entravan los quevíurers los *Cavallers de Egara* quant se veyan sitiats, explicantse aixís que resistissen, com 'ns conta 'l meteix, per espay de 80 anys 'l siti que 'ls posáren los moros.

Com s' acostava l' hora de marxar, resolguerem donar una última mirada á las iglesias de S. Pere y poguérem veurer alguns quadros que hi ha en la rectoria, en los quals existeixen bastants datos que poden servir pera la historia de la indumentaria catalana. No poguentnos despedir del

Sr. D. Joaquim Salas, digne rector de dita parroquia, per trobarse ausent de la rectoria en aquell moment, emprenguérem la marxa cap á la estació del ferro-carril, ahont nos despedirem dels senyors ja esmentats que tinguéren la amabilitat de acompanyarnos tota la tarde. Tots quedárem altament satisfets de la entussiasta acullida de que fórem objecte de part dels meteixos.

Com lo que suscriu se quedá á Tarrassa, pogué admirar'ls notables restos que s' conservan del palau dels Templaris, restos que forman una galería alta molt especial ab uns archs sostinguts per unas elegants columnas simulant uns rams de flors de grans dimensions ficats dintre de cistells; al menys així 'ns ho semblá desde la llarga distancia d' ahont ho vaig poguer veurer. Junt ab los restos de aquest edifici hi ha una colossal torra d' una gran altura que fins are havia servit pera presons y quinas parets son d' un gruix molt considerable, que no m' fou possible precisar per no haver pogut pujarhi.

Lo senyor Fiter prengué en aquesta excursió una vista interior del pati del Castell; lo Sr. Clapés una copia de 4 inscripcions sepulcrals de la iglesia de Sta. María y lo infrascrit feu lo calch de 4 lápidas que reproduhí després en tinta xina, copiá los dos documents qu' existeixen en los quadros de las iglesias de Sta. María y de S. Miquel, lo mosáich romá de la iglesia de S. Pere, prengué la vista de la casa de camp de nostres delegats Srs. Viver, anomenada «la Torre bonica» y adquirí la lápida romana ja esmentada.

Per extracte de l' acta,

Lo Secretari accidental,—ROMAN ARNET.

EXCURSIÓ COL-LECTIVA Á SANT CUGAT DEL VALLÉS

LO DIA 24 DE AGOST DE 1879.—EXTRACTE DEL ACTA.

(Acabament.—V. lo núm. 11.)

En los murs del interior del temple, prop meteix del portal, hi han varias sepulturas en quinas reposan importants personatjes. En una de las inscripcions funerarias se llegeix l' apellido Saltells, que segons veurém es tristament célebre en los anals del monestir.

Lo chor es molt notable com obra de talla; las agullas que s' aixecan á abdós costats de l' entrada, especialment, son verdaderas joyas artísticas. La desigualtat que s' hi nota senyala lo lloch que ocupava lo abat y l' prior respectivament.

Prop la porta hi ha un antich retaule que be val la pena d' un detingut estudi ja que no li falta interés pera l' arqueología.

La primera capella ó altar de la nau lateral de la esquerra conté un quadro representant á la verge, al que tot lo poble té gran veneració perque com te la mirada indeterminada y molt viva sembla que desde tot arreu miri al que se la mira; es una reproducció ja molt antiga d' una celebrada imatje pintada en lo temple matris de la Ordre benedictina (Subiaco) que alguns monestirs de benedictins possehían.

La pica baptismal, estil del renaixement, es també un dels objectes dignes de menció que posseheix lo monestir. Fora convenient avansarla uns 50 centímetros de la paret pera poder apreciarla en lo que val.

Ha merescut los majors elogis dels intel-ligents lo retaule del altar major, que pot citarse entre 'ls mellors del sigle xv; essent molt de planyer las mutilacions que ha sufert. La balaustrada que tanca l' presbiteri es un verdader adefessi ab que l' sigle xviii enlletjí la unitat arquitectónica d' aquell superb interior.

Derrera l' altar major restan en lo més gran abandono alguns tapissos en quins vegérem lo escut del monestir, que s' compon d' una torra ab una llegenda al voltant que diu: *Castrum Octavianum.* Allí meteix se guardan algunas caixetas bastant antigas que sembla contenian reliquias. Dins d' una d' ellas nos asseguráren que hi havia los restos del abat Biurer assessinat en lo meteix monestir en lo sigle xiv.

En la sagristía se 'ns ensenyáren alguns objectes que mostran, encara que débilment, las riquesas que l' monestir possehiria durant la época de son explendor. En primer terme una creu gótica de plata del mellor gust artístich, calificada de bona entre las bonas per lo malaguanyat artista En Jaume Serra, tant competent en eixa mena de traballs, qui la dibuixá pera formar part de son Album monumental. Molt important es una cornucopia ab un Christ pintat al oli d' una execució esmeradíssima.

La capa y alba del abat Biurer, avans mentat, nos fóren mostradas en un quartet del corredor que va al altar del Sagrament, ahont se conservan. L' alba qu'es de satí ab ribets de seda vermella y dorada, está encara esquitxada de sanch, y en la capa s'hi veuhen los amples forats oberts per lo punyal de Berenguer de Saltells.

Tapiada avuy la porta á tota cimbra que comunicava entre l' claustre y lo temple, se fa necessari eixir afora pera visitarlo. Creyém del cas fer notar que vegérem ab molt gust com ha sigut oberta una porta al exterior que comunica ab lo estudi (antich refetó), pera evitar que 'ls noys que hi concorren, continuessen destruhint los preciosíssims capitells del claustre. Ell es sens dubte la part més important del edifici y per sí sol constituheix una joya. Es de forma quadrangular, contenint quinze archs en cada un de sos costats, sostinguts per columnas aparelladas. Demunt del claustre lo goticisme hi aixecá una galería al peu de la qual hi campeja una cenefa d' arquets rematats per uns caps toscos y de mal gust.

En lo bell mitj, resta assecada en l' herm que un dia fou jardí, l' ampla pica vuytavada que un jorn rublia de poesia aytal lloch.

Los cent quaranta quatre capitells que coronan las columnas dels archs son los detalls més preciosos que ornan lo monument. Allí hi ha tota la riquesa de imaginació del artista y los que son compostos d' entrellassos, així de fullatje com de animals imaginaris ó reals, son tant perfets y acabats que á ben segur no s' farian mellor en nostre temps. Los que son formats per figuras, si bé revelan enginy molts d' ells, per sa composició, no son de molt tant perfets, notantse desproporció en las figuras y sols rutina en la execució. Allí s' veuhen reflectadas las costums de la época en que fou construhit, y forman una diversitat notable los assumptos bíblichs mesclats ab las costums y ab los capritxosos adornos que tant nos admiráren. La major part dels capitells del ala adjunta á la paret del temple representan escenas religiosas é indistintament tots son compostos de figuras. Los del ala ahont hi ha la escala que conduheix á la galería superior quasi tots son de adornos formats per fullatje ó animals entrellassats; alguns, molt pochs, son compostos per figuras, y encara aqueixas son molt simétricas y per lo tant tendeixen al ornato; aqueixa es l' ala més important per la riquesa, originalitat y bon gust de sos capitells. En lo ángul oriental de la meteixa galería hi ha empotrada una inscripció que apenas te un pam en quadro y qual contingut es lo següent:

H(A)EC: EST: ARNALLI:
SCULPTORIS: FORMA: COELI:
QUI: CLAUSTRUM: TALE:
CONSTRUXIT: PERPETUALE:

revelant lo nom del autor de tant galant monument. Lo il-lustre viatjer Ponz fou lo primer que 'n feu menció, sens dubte perque tothom s' havia cregut que seria alguna inscripció funeraria, ó tal volta per la dificultat de llegir sos carácters entrecreuhats, ademés que raríssima vegada 's troba enlloch lo nom dels artistas que han concebut nostres més importants monuments dels segles mitjos.

En un dels ánguls existeix empotrat á la paret un sepulcre del segle XIV un tant maltractat per mans profanas, pertanyent al abat Pons (*Poncius*) y quina inscripció no poguérem llegir en sa totalitat á causa d' esser borrada en gran part.

Després de visitar per complert tot lo monestir, passárem á la rectoría ahont se 'ns mostrá un preciós quadro representant lo martiri de S. Medir, provinent del santuari del meteix nom, qu'existeix en una fondalada de las montanyas que separan lo pla del Vallés de la ciutat comtal. Es un xich dubtós assegurar si pertany al sigle XV ó al XVI, mes de tots modos es una taula riquíssima y estimable tant per lo concepte artístich com

arqueológich. Vegérem també un frontal bisantí de gran preu, tal vegada del retaule major primitiu, notable per sa antigüetat. Així meteix allí s' conserva la cadira abacial d' estil Lluís XIV y que rés ofereix de particular.

Deixém de mentar la historia del monestir, qu' es la meteixa de la població, per esser molt coneguda, y sols nos fixarém en un punt que fa á nostre objecte per quant no está ben decidit per més que sia aceptat de tots los historiadors. Es aqueix lo establiment de la imprenta á S. Cugat en lo sigle XV.

Prósper Marchand no dubta en afirmar que l' llibre que ha donat lloch á la qüestió fou imprés en S. Cugat ó quan menos prop de Barcelona y lo historiador de la tipografía espanyola P. Mendez afegí que bé podia esser aixis per quant lo llibre conté lo peu d' imprenta que termina ab las paraulas: *Sancti Cucufati Vallis aretanæ*, y prop de Barcelona existeix una població nomenada Arenis (fa referencia á Arenys, ab lo qual queda demostrada la poca válua del dato) que podria haber donat nom á tota una vall.

Nosaltres havem buscat tots los noms de poblacions catalanas que pugan tenir relació ab aquells hipotétichs mots y havem topat ab lo de Sant Cugat de la Vall d' Aro, que posaria fi al dubte si no fós una població insignificant del Empurdá que no es possible tingués cap mena d' importancia pera possehir una imprenta en lo segle XV, y si aixís fós ¿ab quanta mes rahó no podia havern'hi á S. Cugat del Vallés que tenia lo *real monestir* y está tant prop de Barcelona ahont ja s' imprimia en 1468?

Creyém, sens que volguém sentarho com á dogma, que l' monestir de S. Cugat del Vallés possehiria imprenta en *Valldoreix*, no lluny de Sant Cugat, ahont desde l' sigle IX existeix un monestir que llavors era dels benets de S. Cugat, y las paraulas *Vallis oretanæ* pot ser pugan justificarse ab la etimologia de *Valldoreix*.

Los traballs practicats son: Arnet y Ambrós (M.): lo calch de las inscripcions funerarias dels sepulcres existents en lo interior del temple, aixis com de la riquíssima y preuhada llosa sepulcral del abat Benet Steves existent prop los grahons del presbiteri. Canibell: alguns capitells del claustre; una vista del ábside y detalls. Llorens y Riu: vista general del claustre; vista del ábside; detalls; vista general de la població desde l' pont de la carretera real. Amenedo: capitells del claustre.

Per extracte de l' Acta

Lo Secretari accidental, J. Llorens y Riu.

EXCURSIÓ Á VALLDERRÓS Y SANT MIQUEL DEL FAY

EFECTUADA EN LOS DIAS 12 Y 13 DE OCTUBRE DE 1879.

Extracte del Acta.

Eran las 5'45 del matí del meridiá de Madrit (mitj quart de set del rellotje de la Seu de Barcelona) del diumenje 12 de Octubre de 1879 que sortiam de la estació de Granollers ab lo tren que debia conduhirnos á Mollet, ahont pensavam pendrer carruatje pera Caldas de Montbuy. Ab animada y franca conversació haviam entrat ja 'ls companys d' excursió, quan la casualitat, ó més ben dit la bona sort, feu que 'ns trobessim frech á frech de nostre respectable amich y consoci D. Mariá Maspons, que, en terat de nostre objecte, nos proposá la modificació de nostre itinerari ó sia passar per Granollers, oferintnos desde luego, en tal cas, honrarnos ab sa companyía. Gustosos accedírem á la galana invitació de dit Senyor, y al arribar á Mollet nos férem registrar los bitllets fins á la estació de Granollers, á quin punt arribárem á dos quarts de vuyt, fenthi sols la estada precisa pera menjar un bocí en lo Restaurant de la Estació. A tres quarts de vuyt del campanar de la vila emprenian la marxa cap á la carretera provincial que desde la meteixa conduheix á Caldas de Montbuy, qual via de comunicació, debem fer constar qu' en gran part se deu als esforsos de nostre improvisat company de viatje, y no dubtem ha d' esser causa de que aflueixin ab molta més abundó los productes de la comarca á tant importants poblacions. Via amunt y á una hora de Granollers se troba la riera de Tenas (1), sobre la qual, pera l' pas de personas y carruatjes, s' ha construhit un magnífich pont de cinch ulls, nomenat de Sta. Eularia de Ronsanes per sa proximitat á n' aquest poblet: al fer sos fonaments, nos digué l' Sr. Maspons que s' descobrí una cova ahont s' hi trobáren restos humans. Seguidament de passat lo pont, travessant un valleral (2) que hi havia, mostrant qu' encara la carretera no s' havia obert al curs dels carruatjes, agafárem la dressera que devia conduhirnos á S. Pere de Bigas.

Difícil de detallar es tot lo que á la vista del viandant se presenta en tot aquest trajecte; enfront s' ovira sobre l' pich d' una montanya lo cas-

(1) Tenas, nom que s' creu prové d' una antiga ciutat que suposan hi havia allá prop: en escripturas antiguas s' anomena Atenas.

(2) Valleral, nom que s' dona en la encontrada á una trencadura de la carretera, oberta pera privarne lo pas.

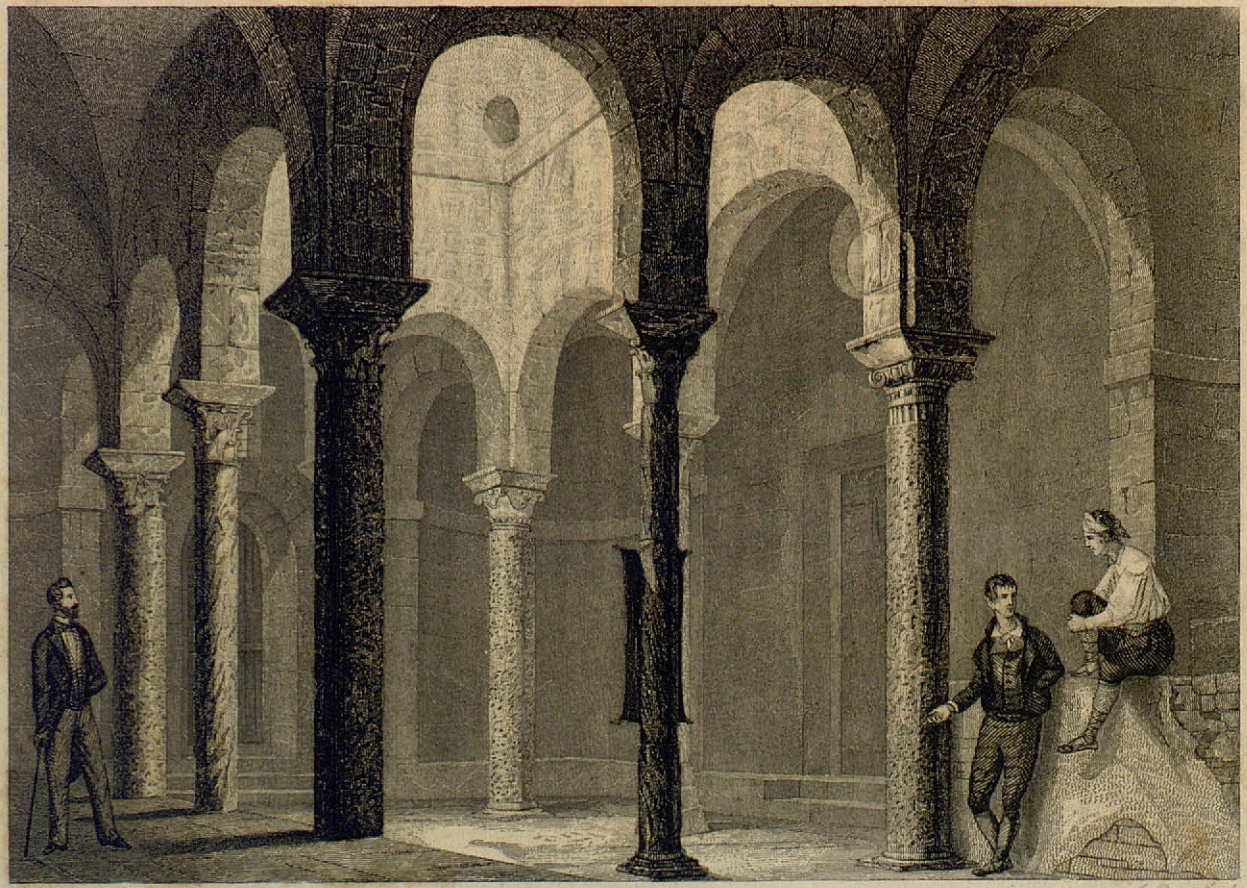

Interior de la Iglesia de S. Miquel (Tarrassa).—(V. N.º 11, págs. 173 y 174).

tell de Montbuy, propietat qu' era de Torrellas, senyor també entre altres del de La Roca; en mitj d' un bosch de pinyers (3) se troban las runas de la que diuhen esser l' antiga *casa del comú* dels set pobles que l' enrotllan, y son S. Feliu del Pinyó, Riells, Bigas, Sta. Eularia de Ronsanes, Atmetlla del Vallés, Llissá de Munt y Llissá de Vall, tots ells pintorescament situats y donant clara mostra de la activitat de la comarca. A la dreta del camí s' troba una hermita dita de Sant Cristófol, qu' es sufragánea de Sta. Eularia, essentne també altra, que s' troba á la part contraria, anomenada de S. Simple. Al meteix costat atrau la vista lo espadat cim de Puiggraciós y l' fréstech cingle de Berti, quals punts amagan lo grau Montmany y l' grau Mercader, essent aquest últim lo pas que Felip II destiná pera l' transport de las mercaderías en aquella comarca.

Eran las 10 $^1/_2$ h. m. quan arribávam á Bigas: es aquest un poblet format, apart de las de camp, per cosa de una dotzena de casas adossadas á la iglesia, com las ovellas á son pastor, y forma, junt ab Riells, un sol municipi. A falta d' altra cosa més notable, mencionarém una creu que hi ha al mur del cementiri, al costat de la iglesia, quins restos de caps de mort, respectats fins á la última guerra civil, indican lo esgarrifós mal gust del qui maná empotrarli. Allí poguérem saludar á D. Francisco Maspons y á sa respectable familia, que 'ns comprometéren galantment á dinar en llur companyia. Dirigintnos, donchs, cap á llur casa payral, passárem per l' antiga casa del Baró de Segur, casal que 'n deyan *del Poble*, coneguda avuy per ca 'n Badell y propietat de D. Ramon Vilaclara. Se conta que dit baró doná l' terreno pera construhir la iglesia posant per condició que cada any per la festa major y altras diadas, los capellans debian anar á sa casa á pendrer xocolate, axis com sortint del ofici debia lo jovent anar á ballar en la era del devant d' ella, lloch que avuy encara s' anomena *plasseta de S. Pere*. Aquesta última costum pochs anys fará que ha caygut en des-ús, ja que la masovera de la casa recorda ab alegría haverhi ostentat lo brill de la jovenesa. No volem passar per alt un detall que be 'n podém dir de *franquesa catalana*. Tal vegada l' acompanyament que portávam feu que se 'ns demostrés més al viu, pero la espontaneitat del obsequi borra totas segonas miras; al-ludim á las grossas platas de *caixal de llop*, fruyta seca y borregos, ab que llarch temps nos perseguiren las sensillas donas del mas, veyentnos al fi obligats á aténdrerlas, á despit de la hora avansada, probant també lo vi de la bota del recó, vi excel-lent, de color rogench ab cambiants d' or, propi de la vella bota de castanyer en que s' guarda, refegida cada any.

(3) Pins que fan pinyas, á diferencia dels borts, que sols s' anomenan pins.

Alli 'ns causá també emoció indescriptible lo enterarnos de la significació de la paraula *vehí*, entre nosaltres tant vulgar y en aquell lloch tant elevada: allí *vehí* vol dir germá, ja que sens necessitat de cap reglament que 'ls obligui, los *vehins* (quinas casas á voltas se troban á horas de distancia) se ajudan mútuament en tot y, sobretot, en las malaltías, essent costum religiosa y gelosament conservada, substituhir en un tot als de la casa *vehina* tant punt un malalt d' ella es combregat, desde quin moment ja no l' deixan més fins qu' está bó ó es enterrat, en qual cas lo portan al cementiri y presideixen lo dol, enterro y funerals. Certament, si altre resultat no hagués donat la expedició, lo sentir dels llavis de la senzilla masovera tant piadosa y cristiana costum nos produhí tal conmoció y, ¿perqué no dirho? tal vergonya, al compararla ab la banalitat de nostras fastuosas capitals, qu' ella sola haguera bastat pera donar per ben empleada la excursió.

En lo *Mas Badell* vegérem també una d' aquellas ganivetas de dos mánechs, un dels quals foradat y ab la fulla gastada per lo frech de tantas molas, recorda encara los ominosos temps de Felip V, que las fiu fermar ab una cadena als caps de taula de totas las masías de Catalunya. ¡Tant temia á la gent catalana!

Poch després d' aquesta visita arribárem á la casa del Sr. Maspons ahont nos referém de nostra llarga caminada. Al ensenyarnos ab amable oficiositat la casa, nos mostrá en la entrada de la escala las senyals de la antiga y tradicional ceremonia de la sal, ab que s' allunyavan los mals esperits. (4) En essent á dalt, nos sorprengué en lo sostre de una sala del primer pis, una munió de nius, que s' conservan religiosament durant lo hivern y ahont, al tornar las aurenetas, se recullen cada any com en la casa payral, seguras de no esser inquietadas. Aquesta protecció dispensada á uns aucellets tant útils al pagés, demostra bé los bellíssims sentiments dels

(4) Lo Sr. Clapés, nos digué qu' á Badalona, per la Pasqua florida, se celebra també aquesta ceremonia anant lo capellá ab dos escolans á las casas que ho desitjan y en las quals s' hi troba ja aparellada una taula ab una ampolla d'aygua y un plat de sal, sobre quina s'hi posan alguns ous que los escolans arreplegan després. Lo capellá tira sal al aygua y aygua á la sal; ab la primera asperge las parets y ab la pasta de sal ne posa á totas las oberturas de la casa (finestras, ximeneyas, portas, etc.) Seguint lo curs pe 'l carrer cantan los escolans la següent cansó estrafalaria:

Miji miji miji mau
Sal y agua pe'ls bons ous
Dels bons ous pe'ls escolans
Y un garrot de quatre pams
Per garrotejá' á las donas
Que no volen donar ous
Per Pasqua.

propietaris y de tota la gent que hi habita: ¡cóm no haviam de trobar sota aquell sostre la més franca y carinyósa hospitalitat! En altra estancia, vegérem un altaret, quin tauló inferior fou estellat l'any vuyt per la copdicia d'un soldat francés que hi creya amagat algun tresor; lo avi dels Srs. Maspons no volgué may esborrar lo forat obert per la bayoneta del extranjer y los fills de sos nets aprenen avuy de llurs pares á enfortir, mirant aquell forat, lo sentiment de patria. Ab tot això eran dos quarts de dúas, y á las tres, després de dinar, acompanyats de abdós germans Maspons y d' una senyoreta, ab ells emparentada, que dú lo nom de un catalá il-lustre, lo Sr. Anglasell, emprenían la marxa cap á Vallderrós. A má esquerra del camí s' troba la torra de Bigas, del baró de Rocafort, antiga dependencia de Montbuy, pe 'l vulgo nomenada torra de moros, gaudintse, encar que sens fonament, de que allí fóren dels primers que traguéren los alarbs de la comarca. Tinguérem també ocasió d' aturarnos pera examinar lo agrest anfiteatro anomenat *La Bancó* ahont renaix á la llum del dia entremitj de rocas un rech d'aygua qu'una foradada per sota lo serrat de Leucata, porta, de la riera del meteix nom que passa per Ayguafreda, tardant en fer lo trajecte unas 24 horas; es avuy encara creencia de la gent d' Ayguafreda, que 'ls de Riells anáren á la riera á remourer las pedras pera desviá'lshi l' aygua. Allí prop poguérem notar *las Barbotas*, punt ahont sobrix un doll d' aygua, suposant la tradició que un pastor hi recullí un plat y cullera de fusta que se li havian escorreguts desde un punt del Montserrat. Lo senyor Arabía feu notar la semblansa d' aquesta tradició ab altra recullida al peu del castell de Montsoriu y segons la qual l' aygua d' una font que allí brolla, va á rebrotar á Mallorca.

Adornava profusament lo camí que trepitjavam una planta de la familia dels *Bruchs* que fa una floreta d' un rosat-moradench: es la bonica *Salabruga*, qual títol recordém porta una no menos bonica obreta de la distingida poetissa D.ª Pilar Maspons (Maria de Bell-lloch), germana de nostres obsequiosos acompanyants.

Un quart de sis era quant arríbávam á Valderrós (5), hemicicle de rocas colossals y de feréstegas baumas de fantástich é imponent aspecte, teatro apropiadíssim de la munió de qüentos d' encantadas y encantaments, conservats per la tradició y tant ben descrits per lo Sr. Maspons, D. Francisco, en son llibre «*Tradicions del Vallés*». Los rajolins carbonatats que vessan del rocam produheixen estalactitas y estalacmitas magníficas y la molsa atapahida y ufanosa que n' recubreix los intersticis,

(5) Aquest lloch, no gayre conegut, es digne d' esser visitat novament per los excursionistas fenthi en ell un detingut estudi. S' hi troba una pedra que s' desfá entre las mans y que talment sembla mangra.

barreja los variats tochs de sa fosca verdor als més brillants de las herbas que á grans flochs per tot arreu penjan y s' escampan.

Com que la entrada de fosch nos venia á sobre y no voliam acabar la excursió sens anar al punt designat, emprenguérem la marxa cap á Sant Miquel del Fay arribanthi á las 8 de la nit, hora á primer cop d' ull intempestiva, pero que'ns permeté admirar á la claror de las atxas las conegudas cóvas de tosca (6) y la cascata (7), de mágich efecte en aquella hora de nit. (8) Prés un petit refors en la casa y refet ab un curt descans nostre cos, un fanalet d' oli enlluernant lo c mí nos guiá cap á la masía del Sr. Maspons, ahont arribárem á las 11, cambiant la bona nit ab la alegría dels que allí 'ns esperavan, no sense angunia.

Nos sembla que, ab dotze horas de caminar pe 'l rocam, n' hi havia de sobras pera rendir al més valent y no obstant, després de sopar molt bé y dormir idem, encar que poch, anárem á pujar lo endemá á la estació de la Garriga á las 9 del matí, no sens que avans haguéssem hagut d' estirar las camas unas dúas horas y mitja *de pagés*. A las 11 ½ del dia 13 tornávam á entrar á Barcelona los expedicionaris Srs. Maspons, Arabía, Clapés y lo infrascrit.

No acabarém sens fer públich nostre agrahiment als Srs. Maspons y á sa respectable familia, per la coral acullida que tant expontáneament nos féren, per sa amabilíssima companyía y per los llibres y datos que 'ns facilitáren, permetentnos aixís que una excursió tan rápida y destinada á mera exploració, esdevingués verament profitosa.

Per extracte de l' Acta,

Lo Secretari accidental, FRANCISCO X. TOBELLA.

(6) A França, ahont s' especula més, nos digué l' Sr. Arabía haber vist á Clermont-Ferrand la que all anomenan *fontaine incrustante de Saint-Alyre,* que explota la industria com un veritable taller d' escultura artística: l' aygua s' fa caurer á regalims per uns prestatjes esgrahonats, ahont se deixan los motllos de tota mena, y basta lo espay de tres á vuyt dias, segons ells, pera convertirlos en objectes *artístichs,* que s' pagan á molt bon preu. ¿Qué costaría al propietari de S. Miquel aprofitar l' aygua de tal manera? Per réa hauria de destruhir ni alterar la bellesa natural de las covas y trobaria en aixó un profit no despreciable. Lo poch que avuy se fa no val la pena.

(7) Végis lo grabat de la plana 190 en lo núm. 12 d' aquest *Butlletí.*

(8) Molt nos cridáren la atenció unas tomaqueras que s' troban passant de la casa á las covas, per dirnos lo masover que contavan ja tres anys d' existencia, proba evident de la benignitat del clima que regna en aquell recés.

SECCIÓ DE PUBLICACIÓ.

CONCURS DE 1879.—DICTÁMEN DEL JURAT.

(Acabament.)

Entre las etimologias pot ésser reputat de notable l' estudi fet pera explicar la de La Bisbal del Panadés, que intentá ja En Cortés y l' autor ha donat d' una manera acabada, ó com diu verament es una demostració matemática. També s' ha de reconeixer que al explicar la etimologia de Gerona, en llatí Gerunda, si no ho hagués conseguit al menys tindrá lo mérit de ferla derivar del riu que passa per dita ciutat, riu que en documents de la Edat Mitjana s' anomenava *Undar* en llatí y avuy *Onyar* en catalá, etimologia que apar mes própia y natural que altras que s' han donat y que l' autor també cita.

Innecessari es fer ressortir un á un los mérits del llibre y que haurian sigut molt més nombrosos, ó al menys hi hauria hagut mes pochs errors, si l' autor recordantse de las basas y de la fonética que havia establert com estudi preliminar, n' hagués fet constant aplicació. Aixís hauria evitat donar alguna etimologia que al primer cop d' ull no es acceptable.

Ha incorregut algunas vegadas en errors de fet, que com ja s' ha indicat no ho son per culpa del Autor, sino mes aviat per falta de datos suficients que no 'ls hi proporcionaren los llibres d' ahont los tragué. Per aixó cau per sa basa tot quant diu sobre *Castellvi de Rosanes*. Los *Indices del Real Patrimonio* portan *Castrum vetus* per *Castellví*, y l' autor s' esforsa en va pera explicarse la alteració fonética, per fer derivar *vi* de *vetus*; mes en los pergamíns de números 219 y 236 de Ramon Berenguer I, se trova escrit *Castrum vitis* y per lo tant queda demostrada la etimologia. En quant á Rosanes que se afegeix á Castellví no te cap fonament la explicació que 'n dona y menys quant en lo Cartoral de Sant Cugat fol. 173 retro, escriptura de número 555, se trova escrit *Rodanes*. Respecte de *Salas* de la provincia de Lleyda si hagués tingut present que l' accent queya sobre la segona sílaba y no sobre la primera, com suposa, no hauria donat la explicació que 'n dona, ni menos suposat que tal volta d' aquí deriva l' apellido de Sala tant comú á Catalunya, puig aquest nom deriva de font germánica.

Altras vegadas lo desitj de donar explicacións poch necessarias ha llansat á perdre etimologias com las de *Castellolí*, *Castellgalí* y *Castelladral*, podéntshi afegir també la de *Castell d' asens*. Sens dupte ha estat en lo cert dihent de las tres primeras, que eran apellidos. Aixó era suficient; mes havent trovat per Castellolí la forma *Castrum Eulinum* preten derivar aquest nom de la paraula que en aleman modern es *Eule* (Óliba) y de aquí los apellidos Ólibas que son ja coneguts á la época de la Restauració. A part de que es dificilíssim fer sortir Óliba de Eule, tenint sols de comú la *l*, y de que 'ls Ólibas tal com se trovan en las escripturas de la Edat-Mitjana llatinisats son *Olibani*, á part d' aixó la forma Eulinum s' ha de tenir relativament per moderna, puig que en perga-

míns del temps de Ramon Berenguer I se trova *Castrum Odolini* (perg.ns 219 y 236) y en lo Cartoral de S. Cugat del Vallés fol. 198 retro col. 1.ª se llegeix *Castrum audelino*. En quant á Castellgalí no hi ha mes que observar que l' apellido no deriva de *gallina* com creu l' autor, sino de *Galindus* segons ho demostra lo Cartoral de S. Cugat del Vallés fol. 29 col. 1, que dona lo nom de *Petro de Castro Galindi;* y lo mateix s' ha de dir per *Castelladral* essent conegut en la época de la Restauració lo nom Aderaldus, sens que sia necessari ferlo derivar del celta com indica encara que hipotéticament.

Castell d' asens diu manifestament lo que significa sens que hi hagi necessitat de mes aclaracións; emperó l' autor ha cregut veurhi lo que filológicament se 'n diu una etimología popular. Atenent á que 'ls moros estigueren per espay de molt temps á la que es avuy provincia de Lleyda, suposa sens cap fonament, que hi hauria un castell d' un moro nomenat *Hasen*, y que despres los catalans amos d' aquell territori dirian per semblansa en la pronunciació *Castell d' asens*. Aquesta explicació á mes de infundada es innecessaria, y no repugna admetre que hi haja un *Castell d' asens* quant en lo pergamí de n.º 425 de Ramon Berenguer I del any 1070 s' hi trova un nom tant capritxós com lo de *Castello de cane penduto*.

Portat de la imaginació algunas vegadas ha incorregut l' autor en inexactituts com aquestas guiat pel bon desitj de voler donar las explicacións mes complertas, quant d' altra manera no hauria sigut cap desmérit, tractantse d' un Estudi, deixar en blanch lo que ajustantho á las basas y á la fonética no podia quedar ben explicat.

Lo Jurat hauria vist ab gust que al fer ressortir los defectes que conté lo Diccionari Geográfich d' En Cortés, hagués usat l' autor d' una forma mes suau, havent sigut En Cortés lo primer que obrí 'l camí en una época en que no estavan tant adelantats com avuy dia los estudis etimológichs.

Atenent donchs á tot lo exposat y vista la dificultat que l' assumpto de sí ofereix, la manera com ha sigut tractat y la laboriositat, erudició y nobles desitjos que demostra l' autor, no obstant las naturals imperfeccións d' un travall d' aquesta classe; tenint en compte també que entra de ple y no pot estar mes ben inspirat en lo esperit del article primer del Reglament de la Associació d' excursions catalana segons demana la base primera del concurs obert per la mateixa en quatre de Novembre prop passat: proposa lo Jurat á n' aqueixa Associació que al Autor d' *Un Estudi de toponomástica catalana* li donga lo premi ofert pera dit concurs.

Barcelona 10 de Octubre de 1879,

Lo President del Jurat, Anton Bergnes de las Casas.—*Los Vocals:* Lluis Cutchet, Francisco M.ª Tubino, Ramon Arabía y Solanas.—*Lo Secretari*, Joseph Balari y Jovany.

NOTICIAS.

PUBLICACIONS REBUDAS.—Doném las gracias per sa fina atenció al *Commercio de Portugal, organo do commercio é industria portugueza,* que 's publica en Lisboa; *La Cotorra,* de Barcelona; *La Union,* revista semanal de intereses morales y materiales de S. Martin de Provensals; lo *Boletin del Ateneo Barcelonés; La Nazione,* diari de Florencia; lo *Journal des Débats politiques et litteraires,* diari de Paris; lo *Boletin del Colegio de Santo Tomás,* de Barcelona; las *Ozzervazioni meteorologiche fatte nelle stazioni italiane,* Torino; *L' Esparvé,* setmanari de Badalona; lo *Journal d' Athènes, politique, litteraire, commercial, organe des nationatités orientales,* que s' publica en Atenas 2 vegadas cada setmana; *Las Avenidas del Cardoner,* setmanari de Sampedor; *Lou brus, journau poupulari de literaturo, d' istori e de scienci, parereissènt toutei lei quingenado; El Mataronés, revista del Instituto de la industria, del comercio y de las artes; La Locomotora,* d'Olot; *El clamor del Magisterio,* de Barcelona; *El mundo político,* de Madrid; *El Parthenon,* de Barcelona y la *Revista marítima,* de id., que havém rebut últimament per primera vegada.

BIBLIOTEÇA.—Segueix la llista de las obras cedidas á l' ASSOCIACIÓ:

Del «Consistori dels Jochs florals»: 1 vol., *Jochs florals de Barcelona, any* XXI *de llur restauració,* MDCCCLXXIX; Barcelona, 1879.

Del «Oesterreichischer Touristen-Club»: 1 vol., ab 2 planxas, *Jahrbuch des Oesterreichischen Touristen-Club,* x *Clubjahr, Redigirt von* Edmund Graf und Anton Silberhuber, Wien, 1879.—1 vol., *Wiener Touristen-Führer. Herausgegeben vom Oesterreichischen Touristen-Club.* 1 Heft: *Linie* Leobersdorf.—*Gutenstein, der k.k. niederösterr. Südwestbahnen,* mit 1 Karte, Wien, 1878.—1 *Panorama vom Schönberg (Wilden Kogl)* (2093^{m}), Aufgenommen v. F. Mühlbacher.—1 *Karte der Haller Mauern,* ausgeführt im k. k. milit. Geogr. Institute in Wien.—1 *Die Haller Mauern,* Vom Oberhof bei Admont aus.

Del «Club Alpin Français»: 1 vol. ab grabats, *Annuaire, cinquèime année* 1878; Paris, 1879.—1 vol., *Bulletin trimestriel* 1879, 3.er trimestre, Paris, 1879.

Del «Club Alpin Français, section du sud-ouest»: 1 vol., *Bulletin n.º* 5, *Juillet,* 1879, Bordeaux, 1879.

De la «Section Lyonnaise du Club Alpin Français», 2 vol.: 1.er *Bulletin*, 1878, Lyon, 1878; 2.ième *Bulletin*, 1879, Lyon, 1879.

Del Dr. F. Virgilio: 1 foll., *Una visita in Calabria ulteriore prima, provincia di Reggio, Ottobre* 1876, escrita en alemany per J. Coaz, y traduhida al italiá per lo donador; Torino, 1879.

De D. Cesare Isaia: 1 foll. ab 1 plano y una lámina, *Alcune varietà alpinistiche nel* 1878; escritas per lo donador; Torino, 1879.

Del «Club Alpino Italiano, sezione fiorentina»: 1 vol., *Scritti varij di argomento attenente all' alpinismo, pubblicati per cura della sezione fiorentina del Club alpino italiano, Anno II;* Firenze, 1879.

Del «Club Alpino Italiano»: 1 vol., *Bollettino del Club Alpino Italiano*, vol., XIII, núm. 38 (Anno 1879, 2.º trimestre), Torino, 1879.—1 vol., *Bollettino del Club Alpino Italiano*, Vol. XIII, núm. 39 (Anno 1879, 3.º trimestre), Torino, 1879.

Del «Club Alpin Suisse»: *Conférence internationale des Clubs alpins et XV.me assemblée générale du Club alpin Suisse, tenues à Genève les* 1, 2, 3, *et* 4 *Août* 1879: *liste de fête;* Genève, 1879.

De D. C. Cusachs: 1 vol., *Memoria relativa á los resultados obtenidos por la Junta provincial de Barcelona en el censo general de la poblacion de* 1877, *llevado á cabo por la Direccion general del Instituto Geográfico y Estadístico*; Barcelona, 1879.

De D. Plácido Jove y Hevia: 1 vol., *Discursos pronunciados en el Congreso de Diputados en los dias* 14, 16 y 17 *de Mayo de* 1878 per los Srs. Marqués de Orovio y lo donador; Madrid, 1878.

Del «Club Alpin Suisse, sections romandes»: 1 vol., *L' Echo des Alpes*, 1879, *n.º* 3, Genève, 1879.

Del «Club Alpino Italiano, sezione di Bergamo»: *Relazione del Segretario letta nell' Adunanza generale, il* 6 *Aprile* 1879, Bergamo, 1879.

De la «Società degli alpinisti Tridentini»: 1 vol., *Annuario* (de la societat) del 1878, Borgo, 1879.

De D. E. F. Bossoli: 1 fasc. *Dell' equipaggio del viaggiatore alpinista,* Milano, 1879

Del Sr. Bibliotecari-Arxiver de l' Associació: 4 exemplars: *Noticia sobre la* Associació d' Excursions Catalana.

De D. Francisco Maspons y Labrós, Doctor en Drets y soci de la R. A. de Bonas Lletras de Barcelona: 1 vol., *Tradicions del Vallés, ab notas comparativas*, escrit per lo donador, Barcelona, 1876.—1 vol,, *Salabrugas*, poesías catalanas de María de Bell-lloch, Barcelona, 1874.—(*Seguirá*).

Museo.—Continúa la llista dels donatius:

De D. Joseph Fiter é Ingles: una col-lecció de 10 goigs d' imatjes que 's veneran en Catalunya y 1 de la Verge del Toro, de Menorca.

De D. Roman Arnet y Viver: la ∞ 89 especies següents de plantas, recullidas per éll en Catalunya: FANERÓGAMAS DICOTILEAS: TALAMIFLORAS.—Familia de las RANUNCULÁCEAS: *Ranunculus bulbosus* L., Besós ; *Aquilegia vulgaris* L., la Garriga del Vallés.—CRUCÍFERAS: *Brassica oleracea* L.; Putxet; *B. Napus* L., id.; *Diplotaxis erucoides* DC., S. Genís de Horta; *Erucastrum obtusangulum* Rchb., Moncada; *Cardamine hirsuta* L., S. Juliá de Altura (Tarrassa); *Alyssum calicinum* L., Moncada; *A. maritimum* L., Barcelona; *Biscutella lævigata* L., S. Juliá de Altura; *Lepidium graminifolium* L., S. Genís de Horta.—CISTÍNEAS: *Cistus albidus* L., S. Juliá de Altura.—POLIGALÁCEAS: *Polygala rupestris* Pourr., Putxet.—CARIOFILÁCEAS: *Saponaria officinalis* L., Molins de Rey; *Stellaria media* Vill.; Vallvidrera.—(*Seguirá.*)

SUSCRIPCIÓ PERA 'LS INUNDATS DE MURCIA.—Havent fracassat, per causas independents de la voluntat de abdúas Associacions iniciadoras, lo projectat concert á benefici de las víctimas de las inundacions, s' obrí expontáneament entre 'ls socis de la ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA una suscripció que produhí 398 rals, segons la llista que s' trobará exposada en Secretaría. Dita quantitat s' entregá lo 15 del corrent al *Diari Catalá.*

MONUMENTS PREHISTÓRICHS.—En Astúrias, concell de Pileña y lloch anomenat Monte de Coya lo dia 22 de Setembre prop passat se descobrí, tot explotant una pedrera, una tomba ó dólmen contenint cinch esqueletos (que han sigut, per desgracia, totalment destruhits per los exploradors, tal volta afanyosos de descobrir algun tresor), quals esqueletos se trobavan sobreposats en duas capas ó pisos separats entre sí per una pedra ó llosa, trobantse ademés junt ab ells dúas destrals de pedra pulimentada jadeita, dúas de forma esférica que s' troban en poder de diferents paisans, y uns fragments de filorina blanca ab ratllas rojas y violadas de forma circular y perforada en son centre, que deu haver sigut usada com objecte d' adorno en la época prehistórica de la pedra pulimentada, á que ha degut pertanyer. Entorn del expressat dólmen hi havia apilonada bastanta quantitat de pedra esmicolada, sens dubte pera evitar la profanació de dita tomba.—Lo académich corresponent de la Historia, Sr. Becerro de Bengoa, ha descobert també á Escalmendi, prop de Vitoria, vários dólmens de la época dels celtas, trobanthi vuyt ó deu esqueletos, simétricament collocats, mes dels que sols ha pogut conservarse algun qu' altre ós.—Aqui á Catalunya, prop de Martorell, s' han descobert en una vinya antigas sepulturas en una de las quals s' han trobat restos humans. L' ASSOCIACIÓ s' prepara pera ferhi una sortida y anarlas á explorar dintre pochs dias.

Rebaixa de passatje en los carrils.—La companyía francesa de Paris á Lyon y al Mediterrá, que fins ara s' havia mostrat tant esquerpa pera concedir rebaixas als alpinistas, ha entrat per fi en lo concert general y s' ha desquitat concedint de primer entubi una rebaixa de 50 p °/₀ sobre las tarifas de passatje als excursionistas desde 5 en amunt. La concessió excepcional feta pera assistir á la festa dels Clubs Alpins de Ginebra feya presentir aquest bon resultat, al que han contribuhit de una part las activas gestions de la Direcció Central del C. A. F. y d' altra la bona voluntat dels inginyers y administradors de la Companyía. Recomaném á las de nostres ferro-carrils, sobre tot á las que encara rés nos han concedit, la part reglamentaria de dita concessió que podrán llegir en la pag. 83 y següents del *Bulletin trimestriel du Club Alpin Français*, ters trimestre del corrent any, que trobarán en nostra Biblioteca.

Extrangers á Suissa.—Lo nombre d' extrangers que ha visitat aquest any la Suissa arriba, segons datos oficials, á prop de un milió y mitj, excedint de alguns mils lo promitj dels últims quatre anys. Calculant que uns ab altres hagin gastat 50 duros (y es molt poch calcular), tindrém que haurán deixat en aquell afortunat país uns 75 milions de duros! Quán podrém dir altre tant aquí á Espanya?

Obra notable.—Han aparegut ja los dos primers quaderns de la «Historia del renacimiento literario contemporáneo en Cataluña, Baleares y Valencia», escrita per nostre consoci D. Francisco M. Tubino. Sa lectura nos ha entussiasmat per lo profon esperit crítich y la imparcialitat que demostra y 'ns ha confirmat una vegada més en nostras esperansas, donada la competencia del autor. Novament la recomaném á nostres lectors segurs de que no s' penedirán d' adquirirla.

Distintiu.—La Junta Directiva s' ha ocupat activament del distintiu definitivament que deuhen usar los socis en las excursions y actes oficials de la Associació, y en la primera Junta general presentará lo modelo adoptat qu' es sumament elegant, de verdadera novedat y en extrém económich.

Cobertas pera lo Butlletí.—També podrán veurer los socis dintre pochs dias unas cobertas pera enquadernar lo tomo del Butlletí que acabará en Desembre. Son bonicas y baratas y los qui vulgan aprofitarlas, se servirán deixar nota lo més aviat possible en Secretaría, á fi de que pugan reunirse las comandas y lograr aixís tota la major economía.

IMPRENTA DE LA RENAIXENSA, PORTA-FERRISSA, 18, BAIXOS.

Any II. *Barcelona 31 de Desembre de 1879.* *Núm 14*

BUTLLETÍ
DE LA
Associació d' excursions Catalana.

ALS LECTORS

Conseqüents ab nostras promesas y agrahits al favor del públich, fem avinent á nostres suscriptors que desde lo prop vinent Janer, aumentarém de quatre planas més aquest BUTLLETÍ; lo il-lustrarém ab major nombre de grabats, fets per un nou procediment, que permetrá doná'lshi més actualitat é interés; mellorarém la qualitat del paper y donarém á llum magnífichs traballs inédits dels socis residents y delegats, á fi de fer de aquesta publicació la expressió més digna y completa de la vida de la ASSOCIACIÓ. Lo preu de suscripció per tant no sufrirá aument.

Pera enquadernar lo tomo d' aquest any, s' han fet unas elegants cobertas expressas, al módich preu de 5 rals, que podrán veurers' en la llibrería de D. Alvar Verdaguer (Rambla del Mitj, 5). Los suscriptors que vulgan fers'hi enquadernar lo tomo, servéixinse passarlo á casa dit Sr. avants del 20 de Janer prop vinent.

SECCIÓ OFICIAL

ANUNCIS OFICIALS

EXCURSIONS PERA L' MÉS DE JANER.—En aquest més se col-locarán nous thermómetros de máxima y mínima en lo Tibidabo y en Ripoll. Pera las excursions corresponents s' avisará á domicili y s' exposarán oportunament los itineraris.

RENOVACIÓ PARCIAL DE CÁRRECHS Y APROBACIÓ DE COMPTES.—Debent

tenir lloch en lo prop vinent més de Janer abdúas prevencions reglamentarias, desde lo 10 del meteix quedará exposat en Secretaría lo estat de comptes de la Associació en 31 del corrent, pera coneixement dels Srs. socis.

Conferencias públicas.—Lo dia 7 de Janer disertará lo soci resident Dr. Cabello é Ibañez sobre lo següent tema: «La filoxera en lo Empurdá,» y los dias 19 del meteix y 3 de Febrer següent lo soci Dr. Fórmica-Corsi sobre lo tema: «Introducció al estudi de la anthropología.»

Premi en los Jochs Florals de 1880.—La Junta Directiva, en nom de la Associació ha ofert lo següent premi pera los Jochs Florals d' enguany: «Una joya artística y alegórica al autor de la mellor col-lecció de tradicions de una comarca de Catalunya, en nombre de sis al ménos, en prosa, donantse la preferencia á la que, á més de la bellesa de la forma, continga més datos pera explicar llur orígen.»

Barcelona 31 de Desembre de 1879.

Lo Secretari,

Marsal Ambrós y Ortiz.

VETLLADA LITERARIA PÚBLICA

celebrada lo dia 20 de Desembre de 1879.

Extracte del Acta.

Reunits lo dia 20 de Desembre de 1879, en lo «Fomento de la Produccion Española» gran nombre de socis y altres personas no pertanyents á la Associació, lo President Sr. Arabía declará oberta la vetllada envers las 9 del vespre.

Lo Sr. Utrillo y Morlius llegí l' acta de la excursió efectuada los dias 7 y 8 de Desembre á Montserrat, en la que s' col-locá lo primer thermómetro de máxima y mínima en lo cim de S. Geroni, y lo Sr. Arabía un traball del Sr. Baró de Saint-Saud titolat: «Ascensió del pich de S. Gervás, provincia de Lleyda (1839m).»

Abdós traballs fóren verament aplaudits.

Termená la vetllada á tres quarts de 10 del vespre pera constituhirse la Associació en Junta General.

Lo Secretari,

Marsal Ambrós y Ortiz.

EXCURSIÓ COL-LECTIVA
AL CASTELL D' ARAMPRUNYÁ EN 8 DE SETEMBRE DE 1879.

Extracte del Acta.

Concorreguéren á n' aquesta excursió los socis residents Srs. Clapés, Ambrós (M.), Fiter (J.), Canal, Amenedo, lo delegat de Fonz (Aragó) D. Joaquim Manel de Moner y lo infrascrit.

Arribats á Cornellá en mitja hora ab lo ferro-carril de Tarragona, emprenguérem lo camí ab una tartana, passant devall los murs de Sant Boy y seguint la nova carretera de Castell de Fels, que passa per Viladecans y Gavá, seguint, al arribar á n' aqueixa última població, la dressera que guia fins á La Sitja ó Sitjar y comensa en la riera de la última població mentada. Un quart avans d' arribar á la *font del ferro* seguírem la jornada á peu per no esser possible lo pas del vehícul per aquells llochs. En lo manantial ferruginós que raja al bell peu del camí, convidats per los que allí anavan á passar un dia d' expansió ab sas familias, ab la franquesa propia de nostre carácter en un dia de camp, beguérem aquellas ayguas excellents y al poch rato emprenïam lo camí ab nou dalit passant per un viarany que á través de boscos de vegetació selvática guia fins lo Sitjar, lloch situat al peu d' un single gegantí sobre l' qual encara mostra sa superbia lo celebrat castell feudal qu' era lo terme de la excursió. Arribats al Sitjar passárem á visitar la ermita de Brugués en la que vegérem un tríptich bisantí, un retaule ab regulars pinturas y una imatje antiquíssima de la que no 'ns en poguérem fer cárrech á causa de las robas que la cubreixen per complert. A jutjar per la cara y las mans, es una obra tal volta dels temps de la *reconquista.*

Un quadret caligráfich explica la historia del santuari, segons la qual la imatje que allí s' venera fou trobada en lo sigle XIV, ó avans, en una cova no llunyana del castell y prop de la que s' veuhen unas ruinas que indican clarament haver sigut una capella en época remotíssima. En la paret propera al altar major, á má esquerra, penja un típich gayato, una capeta de pell y un sombrero ó esclavina que s' conta eran del pastor que trobá la imatje. Lo sombrero ó esclavina es enterament igual als que usavan los soldats en lo sigle XIV. Está en molt mal estat.

En lo Sitjar nos reunírem ab nostres consocis los Srs. Jorba, Cardona y Vilaseca, que, sabedors de nostra excursió, s' havian arribat fins allí desde Sant Climent de Llobregat ahont se trobavan. Lo Sr. Jorba feu una apuntació de la bella portada de la ermita de Brugués; entretant los altres contemplavan la gótica creu de terme que allí s' alsa, atinadament conservada, y s' comprobava la interpretació que lo infrascrit doná á la lápida de raros carácters gravada en la pedra que clou lo llindar d' un portal mitj arrunat d' un safreig d' estrany aspecte. Pochs exemplars ofereix

la epigrafía catalana del sigle XVI semblants á la inscripció citada. Dos més recordem haberne vist; un d' ells en lo cementir de S. Pere de Tarrassa.

Aixís creyém deu interpretarse la tal inscripció:

En l' any 1540 á 5 de Juny fou edificada la present bassa per la senyora Elisabeth March de Gualbes, baronesa d' Aramprunyá.

Segons havém pogut observar en alguns documents y altres pessas coetáneas, en lo sigle XV la capella era nomenada d' *en Burgés*, en lo XVI ne deyan *de Burgués* y á últims del XVII ó principis del XVIII ja se l' anomenava com avuy *de Brugués*.

A poca distancia de la ermita y en la rápida pendent de la montanya s' apoya una penya despresa algun jorn dels marges superiors. Forma un arch, y son visatje es tant capritxós com no l' haje somiat may la imaginació més creadora. Sas desmesuradas proporcions y la soletat que allí regna son circunstancias que ajudan á la grandiositat del espectacle. Al fons y servint d' horitzon á la llum del arch campeja una fondalada d' exuberant vegetació que completa l' quadro. Especialment produheix molt bona impressió en un dia que las bromas cubreixin lo sol á intérvals vejentse alashoras il-luminada la vall que sota seu se mostra com un jardí de fadas. Es una bellesa natural digna d' esser visitada.

Arribats á las runas del castell recorreguérem ab lo interés propi del cas aquellas parets cubertas d' eura y murs destrossats que ni tant sols ostentan un sol calat gótich. Resta en peu avuy encara la iglesia del castell dedicada á Sant Miquel y una part del edifici habitada per senzills masovers. En la roca ahont está emplassada la capella cridáren més que tot nostra atenció los restos d' una civilisació remotíssima y més que remotíssima, hipotética. Fem referencia á unas quinse sepulturas y una sitja de molta capassitat, obertas en la roca viva, que alguns suposan d' época bisantina y altres fan celtas. Ab lo Sr. Moner, nostre delegat á Fonz, parlárem respecte del particular, no estant dit senyor en la creensa de que pugan esser bisantinas. Creyém nosaltres, sens que pretenguém fer un dogma de nostre parer, que perteneixen á una de las rassas que primitivament pobláren la península ibérica—celtas ó lo que sian—pero en cap manera que sian bisantinas. Farém presents duas observacions ab la impossibilitat de tractar lo assumpto com lo cas demana, dintre los curts límits d' una acta y ménos d' un extracte. Nostre soci delegat lo Sr. Pleyan de Porta, posseheix un gran bronze ab exergos íbers trobat en unas sepulturas exactament iguals á las que existeixen en Sant Miquel d' Erdol, S. Pere de Casserras, Aramprunyá y altres punts de Catalunya, descubertas en Lleyda. En las meteixas sepulturas d' Olérdula s' han trobat algunas monedas de las conegudas per autónomas. En Aragó també s' han trobat sepulturas semblants y en ellas monedas celtas ó íberas. Per

aqueix motiu no havem pas de suposar qu' en la época bisantina colloquessin junt als cadavres monedas precisament d' una época ja per llavors llunyana. Lo exámen dels restos humans trobats en las sepulturas que 'ns ocupan, comparat ab los dels sepulcres de Badalona, oberts en la roca també y probablement cristians, es una proba més en ajuda de nostra opinió.

Haventnos cridat l' atenció lo nom *La Sitja ó Sitjar* (nom celta) que s' dona á l' agrupació de casas que devall del castell están situadas prop la capella de Brugués, poguérem averiguar que no fa molts anys existian devant la porta del santuari algunas *sitjas* ó sepulturas com las que restan dalt del castell, y com lo pis de la roca era desigual, determináren rebaixarlo, desapereixent las sitjas.

Al igual qu' en Olérdula, lo castell d' Aramprunyá te també una sitja molt gran (especie de cisterna) oberta en la penya, al costat de la que existeix un sepulcre petitet que está en lo mellor estat.

No lluny dels citats sepulcres hi ha gravada en la roca una inscripció d' elegants carácters que diu aixís:

En l' any de la enquarnació de nostre senyor 1375 fou començada la obra del mur d' aquest castell per mossen Jaume March.

Entre 'ls recorts históríchs que l' castell d' Aramprunyá conserva citarém los següents que porta l' erudit historiador Mateu Bruguera:

«1439.—En aqueix any succehí que un comerciant de Barcelona feya venir pera l' abast de la ciutat un remat d' ovellas, y com dit remat passés per territori del Senyor del castell d' Aramprunyá, aqueix maná agafar una ovella y multar al pastor, baix pretext de certs privilegis. Al tindre coneixement d' eix acte l' Comerciant, ne dongué part als consellers de la ciutat, reclamant l' amparessen contra l' arbitrarietat del Senyor del castell d' Aramprunyá, y si fos necessari s' alsés *Sacramental* contra dit baró. En sa conseqüencia lo Consistori dels Consellers maná al Senyor del Castell comparegués personalment á sa presencia, pera donar lo descárrech de lo que se l' acusaba. En efecte, comparegué l' noble devant del magistrat de Barcelona, y vistos los privilegis de dit caballer y 'ls privilegis de la ciutat, condempnáren al noble Senyor del castell d' Aramprunyá que restituhís l' ovella y multa que habia cobrat, y així finalisá lo succés. Lo Dietari del arxiu municipal de Barcelona ne dona compte en lo llibre 8, de 1435 á 1441, comensant ab las següents paraulas: «*XIX de maig de MCCCCXXXIX. Lo distingit Nantoni Vinyals Notari, é sots Sindich á Barcelona, etc., etc.*»

«*En cert dia del mes de abril any de la nativitat de nostre Senyor 1439 M. Luis March, cavaller é senyor del castell de Alaprunya, per ell é per sos officials penyoráren una ovella, etc., etc.*»

Lo mateix dietari en altre lloch diu:

«*1463-18 de octubre.—Lo dit jorn lo Senyor Primogénit feu convocar al vaguer de Barcelona lo* Segremental *pera anar al Castell d' Emprunyá, per tant com se sap que lo rey Johan ab tot son poder deu venir á la Emprunyá per socorrer lo dit Castell, é lo mateix die fou feta crida de part de dit Senyor que tothom de qualsevol lley ó condició fos de edat de portar armes, isqués de dita Ciutat per anar al dit Castell per resistir al dit rey Johan é á sa gent. E la crida fou feta granment en perjudici dels poblats de aquesta ciutat.*»

«*dia 24.—Se rendí al Primogénit lo dit Castell del Emprunyá.*»

En la excursió se aixecá un plano aproximat del castell y s' traguéren algunas vistas, retornantse després per lo meteix camí deturantnos un xich á Viladecans ahont resta en peu lo bonich casal gótich conegut per *Torre del Baró.*

Per extracte del Acta oficial,
Lo Secretari accidental, E. Canibell.

SECCIÓ DE PUBLICACIÓ.

LO PALAU DE BLÁNES.

Al tornar á contemplar, després de una llarga ausencia, las elevadas y robùstas parets d' aquest arruinat edifici, me preguntava mentalment: ¿quin edifici es aquest? ¿á quína época pertany? ¿á qué estava destinat? Vanas fóren quantas averiguacions vaig fer, perque may conseguíren una resposta que, concordant ab la crítica histórica, me donás un raig de llum pera guiarme, entre las tenebras del oblit, á la satisfacció de mon desitj. Me deyan uns, seguint la creencia vulgar:—Es la casa del rey moro. Pero, ademés de que tot lo que d' ell resta desmenteix aquesta opinió, tenia altras rahons molt poderosas pera no admétrerla, ni per un moment. La dominació árabe fou molt curta en aquesta part de Catalunya, y es de presumir que molt poch sossegada, puig son raras las obras que d' ella restan, que s' reduheixen, segons mas noticias, á uns banys en Gerona y á algunas atalayas situadas en la costa. A més, encara que no donássem á la paraula rey més significació que la de Walí, ó sia gobernador, seria precís convenir en que, pera haverse construhit un palau pera sa residencia en Blánes, era necessari que aquesta vila tingués, en aquella época, una importancia que la historia no menciona, puig si be nos parla dels Walís de Gerona, de Lleyda, de Fraga, etc.; no he llegit may que n' hi hagués hagut en Blánes. Altres, suposantli un orígen feudal, me contestavan qu' era un palau de la familia dels Cabreras, en apoyo de lo qual me mostravan en los frisos qu' encara se conservan, uns petits escuts que tenen per emblema una cabra ó cosa parescuda. Aquesta opinió, en-

cara que més verosímil, no satisfeya tots mos dubtes, y quasi ja desesperava del éxit de las mevas investigacions, quan, passant un dia per darrera del anomenat palau, vaig notar qu' en la paret, y prop del ángul que forma ab la de la sacristía, hi há empotrada una pedra blanquinosa en la que s' veuhen esculpits, en bastant bon estat de conservació, dos ángels que sostenen un escut sens corona. Aquest descubriment, posantme en nova confusió per una part, obrí per altre concepte, ample camí á las mevas conjecturas. Vaig seguir mon passeig examinant las parets, en solicitut de algun nou indici, y en la que dona al fondo de las casas del arrabal, ne vaig trobar bastants pera formar una opinió, que no m' sembla desacertada. Allí hi ha, empotrats en la paret, quatre medallons de pedra igual á la avans esmentada, simbólichs tots de creencias cristianas. En mon concepte se pot establir, ab molta verosimilitut, que al fundar, aprofitant los restos de un antich edifici, la actual Iglesia parroquial, trobáren entre las runas aquestas pedras que algú feu empotrar en la paret pera conservarlas, y que posteriorment la má de la ignorancia, més destructora que la del temps, n' há posat alguna á cops de pedra en un estat llastimós.

¿Si aquestas esculturas son tal com aquí se suposa, dirá algú, qué deu deduhirse de aixó? En mon concepte deu deduhirse qu' en son orígen no fou palau de moros ni de senyors feudals, sinó un monastir de la época dels goths. En apoyo de la meva opinió, vindrán los restos de la antigua fábrica ab son estil y sos adornos simbólichs, y la meteixa historia que, per boca de un de nostres cronistas. nos conta que quan, en 986, Almanzor invadí la Catalunya, apoderantse de Barcelona y extenentse per la cosfins á S. Feliu de Guíxols, los moros destruhiren un monastir que hi havia prop de la vila de Blánes. No pretench imposar la meva opinió, per verosimil qu'en mon concepte sia, reconeixent, com sincerament reconeixo, la meva insuficiencia, pero crech que val la pena d' esser meditada per los blandenses il-lustrats, als quals me plauria veurer posar empenyo en aclarir aquest punt, ja sia pera confirmar lo meu dictámen, ja sia presentant datos pera refutarlo, puig m' apar sensible que aquesta vila no tinga una noticia certa del orígen de las notables ruinas que, burla del temps, se conservan adherents á sa Iglesia parroquial.

Després d' escrit lo que antecedeix, he tingut ocasió de llegir la obreta del Rt. F. Gaspar Roig y Jalpí en que, al fer la historia de S. Bonosi y S. Maximiniá, se exten en relacions históricas sobre la vila de Blánes, patria, segons nombrosos testimonis que cita, d' aquestos sants. Segons ell, dit palau fou erigit per D. Bernardino de Cabrera, ab motiu de haver sigut cremada la vila per los genovesos, quan la guerra entre catalans y

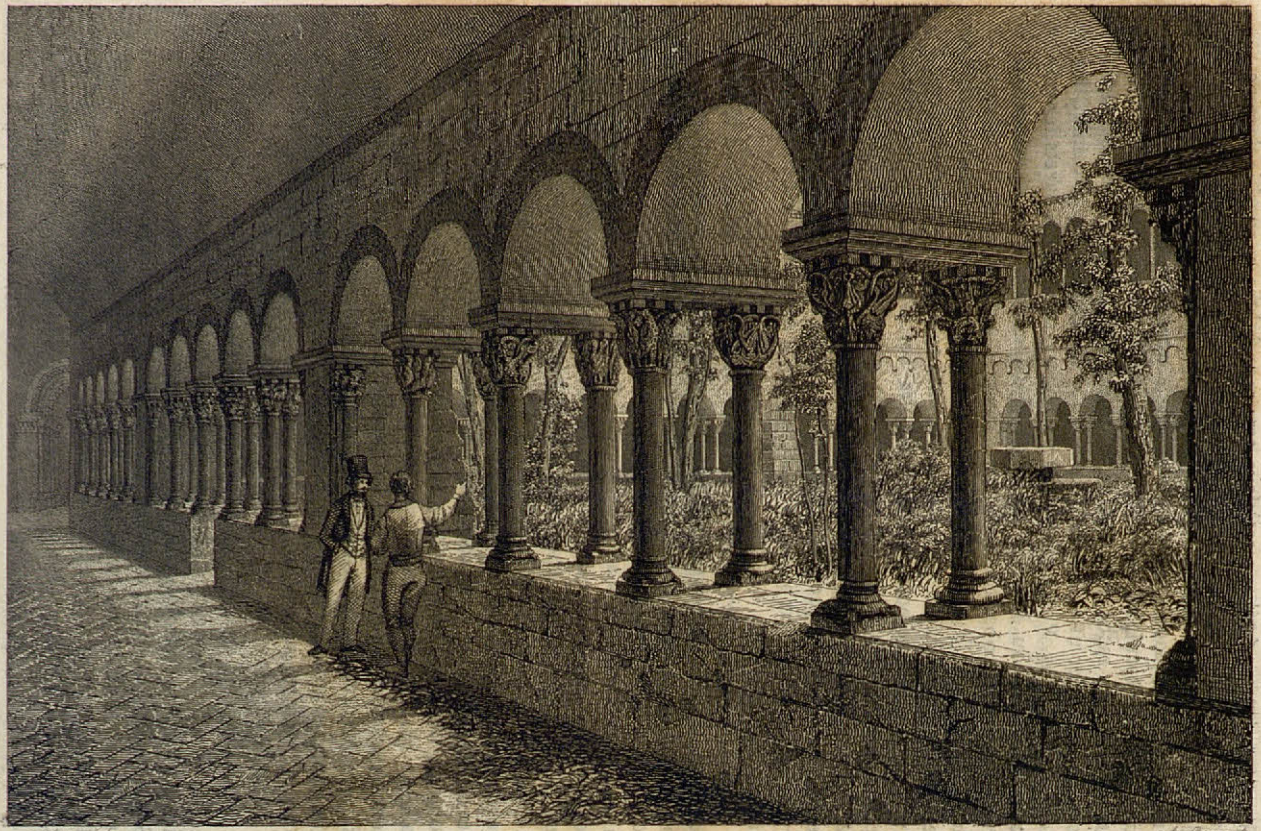

Claustre del Monastir de San Cugat del Vallés (V. N.° 13, pág. 201).

genovesos estava molt encesa. Diu també qu' en ell se hospedá lo Papa Benet XIII, y que la font del carrer Ample la deu aquesta vila á la munificencia de D.ª Violant de Cabrera.

Rés de lo que acabo de referir destruheix la verosimilitut de la meva opinió respecte al orígen del edifici. Procuraré explicarme. Possible es qu' en temps posterior á la destrucció del monastir, passassen ditas ruinas á formar part del patrimoni dels Cabreras, que aquestos cedissen á la vila la part del edifici que ocupa la Iglesia, que l' restant se habilités com á palau pera llur residencia y qu' en la guerra de successió, puig dit autor que escribia en 1664 lo menciona com si se conservás íntegro en son temps, fós destruhit. Possehit del natural temor de qui coneix sa incapacitat, solament la afició á las cosas de la patria me faria atrevir á posar objeccions á lo que asegura dit Reverent historiador, que, á més d' esser de reconeguda il-lustració, degué haver vist molts documents de que jo careixo. Ab la major concisió, donchs, y no valentme de altres arguments que 'ls de las fetxas qu' ell cita y las que la historia me proporciona, procuraré demostrar que, tant per haver transcorregut més de tres cents anys desde la época en que degué esser convertit en Palau á la en que escribia lo referit historiador, com tal vegada per esser unánime en son temps la opinió respecte al orígen del edifici, perduda la memoria del monastir, no degué fixarse en las senyals que, en mon concepte, indican haverhi hagut anteriorment un altre edifici.

La guerra contra los genovesos comensá en 1330, y en 1332, en venjansa de la expedició que, comanada per En Guillem de Cervelló, sembrá la destrucció en las costas de aquella república y bloquejá l' moll de la meteixa Génova, una escuadra nombrosa de genovesos feu molt dany en las costas de Catalunya, y se presentá devant de Barcelona, apresant y cremant en las platjas inmediatas cinch galeras nostras. De manera que á aquella época deu referirse la destrucció de la vila per los genovesos, que s' assegura fou motiu de la edificació del palau. En 8 de Mars de 1353, en lo Parlament reunit en Vilafranca del Panadés, se determiná seguir la guerra contra los genovesos, y á solicitut de la nació catalana fou elegit D. Bernat de Cabrera general de la armada catalana-aragonesa. Ara bé, segons la obra del referit historiador, la iglesia de Blánes fou erigida en parroquial á 7 dels Idus de Juny de 1319, lo que proba que la seva antiguitat se remonta á més enllá de aquella fetxa. Lo primer Rector fou lo Rt. Berenguer Tosell, que morí en 1323; quin ninxo es lo que encara s' veu actualment entre la porta de la Iglesia y la del Palau. De modo que, sens cap dubte, la iglesia que fou erigida en parroquial en 1319, es la que actualment existeix. La obra del palau, erigit per D. Bernardino de Cabrera, se degué comensar alguns anys després de la expedició dirigida per D. Bernat de Cabrera, son avi, quina desastrosa fi en lo pa-

tíbul y la confiscació de sos bens, nos refereix la historia, y probablement després de 1381, en quin any á 5 de Febrer, lo rey Pere l' Ceremoniós, lliurá á favor del dit Bernardino, un document en lo qual, reconeixent la ignocencia é inculpabilitat del decapitat almirant, tornava á son net lo viscomtat de Bas. Coneguts aquestos datos, examinem tant interior com exteriorment la Iglesia. Fixémnos en las columnas y arcadas románicas de un costat y en las de distint ordre del altre, entre diferentas senyals que fan creurer ha format ab una obra anterior al palau un sol edifici. Se m' objectará que las ditas columnas se deguéren fer á conseqüencia de haverse resentit la fábrica de la Iglesia quan fou destruhit lo Palau; mes, sense sortir de la Iglesia, la capella y altar del Santíssim Sacrament, que s' termená y benehí en 1685, nos dirán manifestament esser obra més moderna que la de las columnas de que s' tracta. En resúmen, ó la construcció de aquestas columnas data de la época en que s' fundá la Iglesia, y en aquest cas queda probat que en sa construcció se aprofitáren las ruinas de un altre edifici, ó la destrucció del palau degué esser en 1652, á conseqüencia de la resistencia que la vila, ab la ajuda de varis sometents, milicias y tropas francesas, oposá á las tropas castellanas que hi entráren á sanch y á foch. Això succehí 12 anys avans de publicarse la obreta del Rt. P. Roig, en vida per lo tant del autor, que no faria menció de aquestos desastres per motius fácils d' endevinar considerant lo estat en que restaria l' pais després de la sumissió de Barcelona á las armas de Felip IV. Crech qu' es de molt pés lo dato següent: al tractar de la estátua que 'ls blandenses erigiren á Felongo Bacchio, lo meteix Reverent Pare, diu que la pedra de la base que contenia la inscripció, se conservá fins á son temps en lo cementiri devant de la iglesia de Blánes. ¿Després de això, pot restar cap dubte de que callá per necessitat ó per prudencia lo fet y las circunstancias de la destrucció del Palau? Es admisible la creencia de que un poderós de aquell ni de cap temps, consentís que lo terreno del devant de tant magnífich edifici, encara que no fós sa residencia habitual, se convertís en cementiri? ¿No es més lógich assentar que dit lloch degué esser destinat á tant fúnebre servey, per primera vegada, en los 12 anys compresos entre lo de la destrucció del palau y l' de 1664, en que dit autor escribia?

Aqui havia arribat mon traball quant per atzar vaig trobar en lo Arxiu de aquesta parroquia, un document que proba esser fundada la meva suposició. Es una llarga relació de la fundació de la capella de Ntra. Sra. dels Dolors, en la qual se llegeix lo següent: «Se tragué la pedra de dit puesto, per noticia que al temps que los francesos destruhiren lo palau del Marqués de Aytona, posáren dita gran quantitat de pedra á dit puesto, pera terraplenar lo cementiri ahont se havian fortificat.»

JOSEPH CORTILS Y VIETA, *Soci delegat á Blánes.*

NOTICIAS.

PUBLICACIONS NOVAMENT REBUDAS.—Son las següents desde lo derrer número:

La Colonia española, de Montevideo; *Anales de la Academia y laboratorio de ciencias médicas*, de Barcelona.

BIBLIOTECA.—Segueix la nota de las obras que han sigut cedidas á la ASSOCIACIÓ:

Del «Centro de Maestros de Obras de Cataluña», 1 fasc., *Memoria necrológica de D. Antonio Robert y Morera, maestro de obras, director de caminos y agrimensor, leida en la sesion del* 28 *de Setiembre de* 1879 por D. J. A. Obradors, Barcelona, 1879.

De D. Ramon Arabía y Solanas: 1 fasc., *Los Clubs Alpins y las Associacions d' excursions, conferencia donada lo dia* 31 *de Mars de* 1879 *en la* ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA, escrit per lo propi donador. Barcelona 1879.—1 fasc., *Conferencia internacional dels Clubs Alpins y XV junta general del Club Alpi Suís, celebradas á Ginebra los dias* 1, 2, 3 *y* 4 *d' Agost de* 1879, relació escrita per lo donador, president de l' ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA, delegat per la meteixa á dita Conferencia, Barcelona, 1879.—1 vol., *Jahrbuch des Oesterreichischen Touristen-Club, XI Clubjahr, Redigirt von Edmund Graf,* 1 *Heft, Mit* 8 *Beilagen, Wien*, 1879. —1 fasc., *Vollständiger Katalog der in der Bibliothek des Oesterreichischen Touristen Club,* etc., *Verfasst von Carl Krahl und Edmund Graf*, Wien, 1878. —1 fasc., *Statuten des Oesterreichischen Touristen-Club.*—1 fasc., *Fahrordnungen der k. k. priv. Kaiserin Elisabeth-Bahn, k. k. niederösterr. Staatsbahnen, k. k. priv. Kronprinz Rudolf-Bahn, k. k. Südbahn Gesellschaft*, Wien, 1879.—1 vol., *Tabelle zur Bestimmung der in Deutschland Wild Wachsenden Holzgewächse (Bäume und Sträucher) für angehende Botaniker, forst-Eleven, Lehrer, Touristen. etc. Zusammengestellt, von A. Frank und J. Gruber*, Wien, 1879.—1 ex. del n.º del *Comercio gallego dedicat al dique de la Campana ab la biografía y retrato de D. A. A. Comerma*, la Coruña, 1879.—1 fasc., *Corporacion taquigráfica del sistema Garriga: acta de la sesion extraordinaria de* 6 *de Febrero* 1876, Barcelona, 1876.

Del Sr. Teixeira Bastos, soci delegat á Lisboa: 1 vol., *Progresos do espirito humano*, escrit per lo donador, Thomar, 1879.—1 fasc., *Teophilo Braga, esboço biographico* por J. D. Ramalho Ortigao, Lisboa, 1879.

Del Sr. Baró A. de Saint-Saud, soci delegat á Lourdes: 1 fasc., *Excursions nouvelles dans les Pyrénées françaises et espagnoles. De Gavarnie à*

Barcelone. I.—De l' Ara à la Noguera Ribagorzana, per lo donador, Bordeaux, 1879.

De D. Joseph Cortils y Vieta, soci delegat á Blánes: 1 vol. manuscrit: *Blánes en lo sigle* XV *ó sia forma de el-lecció de Jurats, trasllat de la sentencia arbitral de la parroquia, ordinacions, consuetuts, privilegis é imposicions, y relació de privilegis y franquesas posteriors, ab una breu noticia histórica de la meteixa vila, escrita per lo donador, qui l' dedica á la* ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA; 1879.

De la Excma. Diputació Provincial de Barcelona: 9 vol. ab láminas, *Historia crítica (civil y eclesiástica) de Cataluña,* por D. Antonio de Bofarull y Brocá, Barcelona, 1876-1878.—2 vol. ab láminas, *El ingenioso hidalgo D. Quijote de la Mancha*, por M. Cervántes Saavedra, gran edició de Gorchs, Barcelona, 1862.—1 vol. y 1 atlas, *Clasificacion y contrastes de los colores segun el Sr. Chevreuil*, por D. J. Vallhonesta y Vendrell, Barcelona, 1873.—1 vol. *Jochs florals de Barcelona en* 1861, Barcelona, 1861.—1 vol., *Memoria biográfica del Dr. D. Agustin Yañez y Girona*, por Don J. A. Llobet y Vall-llosera, Barcelona, 1861.—1 vol., *Memorias sobre la exposicion universal de* 1862 *en Lóndres, escritas por los comisionados que á la misma envió la Diputaciou provincial de Barcelona*, Barcelona, 1864.—1 vol., *Estudios sobre la Phylloxera vastatrix* por D. J. Miret y Terrada, Barcelona, 1878.—1 vol., *Un obrero en Fairmount Park, revista crítica industrial de la exposicion de Filadelfia* por D. J. Roca y Galés, Barcelona, 1876.—1 fasc., *Dictámen para proponer á la Excma. Diputacion un plan completo de organizacion de las enseñanzas libres á cargo de la Provincia*, Barcelona, 1872.—1 vol., *Acta de la sesion pública de la Sociedad económica Barcelonesa de amigos del país, en* 19 *de Noviembre de* 1864, Sabadell, 1865.—1 fasc., *Contestacion al interrogatorio sobre el estado de la enseñanza agrícola*, Barcelona, 1863.—1 fasc., *Memoria sobre la direccion, administracion y marcha de la Casa Provincial de Caridad de Barcelona*, Barcelona, 1873.—1 vol., *Exámen de la crisis actual con ocasion del opúsculo publicado por el Excmo. Sr. D. F. Vazquez Queipo*, por D. J. Güell y Ferrer, Barcelona, 1866.—1 vol. *Conferencias sobre el arte de hilar y tejer en general y especialmente sobre el de hilar y tejer algodon*, por D. J. Ferrer y Vidal, Barcelona, 1875.—1 fasc. *Programa del concurso de proyectos para la construccion de un edificio destinado á las instituciones provinciales de instruccion pública*, Barcelona, 1877.—1 fasc. *Apertura del curso académico* 1868 *á* 1869 *en la Universidad de Barcelona: Algunas excelencias del esqueleto*, por el Dr. D. Joaquin Cil, Barcelona, 1868.—1 fasc. *Memoria para la apertura del curso académico de* 1863 *á* 1864 *en el Instituto provincial de* 2.ª *enseñanza de Barcelona*, por D. J. Cortada, Barcelona, 1863.—1 fasc. *Discurso inaugural leido en el Instituto provincial de Barcelona, en la aper-*

tura del curso de 1873 *á* 74, por J. Ortega y Espinós, Barcelona, 1873.—1 fasc., *Dictámen sobre las reformas en la instruccion artística*, Barcelona, 1878.—*Dictámen y bases para el establecimiento de una colonia penitenciaria*, Barcelona, 1878.—2 fasc. *Reseña de los principales actos de la Excma. Diputacion de Barcelona*, 1858 *á* 1862 *y* 1862 *á* 1863, Barcelona, 1862 y 1864.—1 vol. *Memoria leida por el director de la Granja esperimental de la provincia de Barcelona, D. J. Tristany y Serret, en la inauguracion del tercer curso trienal*, Barcelona, 1865.—1 fasc. *Memoria sobre las fiestas de Florencia en el cuarto centenario del nacimiento deMiguel Angel Buonarroti*, Barcelona, 1876.—1 fasc. *El grito de la ley y de la moralidad*, Barcelona, 1868.—1 fasc. *Segunda memoria sobre el aprovechamiento de aguas de las alcantarillas de Madrid*, por D. L. Justo y Villanueva, Madrid, 1876.—1 fasc. *Catálogo de los objetos que la comision de monumentos de la provincia de Barcelona tiene reunidos*, Barcelona, 1877.—1 fasc. *Hidrofobia comunicada*, memoria de D. P. Estorch y Siqués, Barcelona, 1868.—1 fasc., *Memoria acercà la antigüedad y utilidad de la casa de moneda de Barcelona*, por D. F. Paradaltas y Pintó, Barcelona, 1845.—1 fasc. *Exposicion permanente marítimo-industrial, creada en el ministerio de marina*, Madrid, 1876.—1 fasc. *Reglamento provisional para el régimen de la escuela politécnica provincial de Barcelona*, Barcelona, 1869.—1 fasc. *De la beneficencia pública en España, por* D. M. Blanco Herrero, Madrid, 1869.—1 fasc. *Reseña de las operaciones de la Junta delegada de carreteras de Cataluña*, Barcelona, 1851.—1 vol., *Crónica Catalana de Ramon Muntaner, texto original y traduccion castellana*, acompañada de numerosas notas, por D. Antonio de Bofarull, Barcelona, 1860.—1 vol., *La sabiduría de las naciones ó los evangelios abreviados*, por el Dr. D. V. Joaquin Bastús, con observaciones de J. E. Hartzenbusch, 1.ª serie, Barcelona, 1862.—1 vol. *Biografía infantil, ó sea la niñez de algunos grandes hombres*, por D. J. Roca y Cornet, Barcelona, 1863.—1 fasc. *Lo camí de la fortuna, consells breus y senzills pera esser rich*, per Benjamí Franklin, Barcelona, 1868.—1 vol., *Elegías*, de D. V. Ruiz Aguilera, Madrid, 1862.—1 vol., *Catálogo de la manifestacion de productos catalanes improvisada en el edificio de la Universidad de Barcelona*, Barcelona, 1877.—1 fasc. *El dia más feliz de la vida*, por D. J. Roca y Cornet, Barcelona, 1864.—1 fasc. *Reglas sencillas de cortesía para las niñas*, por D. J. Roca y Cornet, Barcelona, 1864.—1 vol. *El padre de familia*, por D. J. Roca y Cornet, Barcelona, 1864.—2 vol. *Proverbios ejemplares*, por D. V. Ruiz Aguilera, Madrid, 1864.—1 vol. *Del Turia al Danubio, memorias de la exposicion universal de Viena*. por J. Navarro Reverter, Valencia, 1875.

Museo.—Donatiu de D. Roman Arnet y Viver. (Veijis pág. 215.):

Lináceas: *Linum strictum* L., font den Xirot (Barcelona).—Geraniá-

CEAS: *G. Robertianum* L., Vallvidrera; *Erodium malacoides* W., S. Andreu de Palomar.—HIPERICÍNEAS: *Hypericum perforatum* L., Pla de Barcelona. —OXALÍDEAS: *O. corniculata* L., S. Genís de Horta.—RUTÁCEAS: *Ruta montana* L., S. Andreu.

CALICIFLORAS.—FAMILIA DE LLEGUMINOSAS: *Spartium juniceum* L., Putxet; *Sarothamnus catalaunicus* Webb., montanyas de Horta; *Ononis procurrens* Wallr, S. Juliá de Altura (Tarrassa), *O. minutissima* L., id.; *Melilotus alba* Lam., Llobregat; *Trifolium angustifolium* L., Font den Xirot (Barcelona); *T. incarnatum* L., Vallvidrera; *T. repens* L., Prat del Llobregat; *T. procumbens* L., Montjuich; *Lotus hirsutus* L., S. Juliá de Altura (Tarrassa); *L. ornithopodioides* L., plá de Barcelona; *Psoralea bituminosa* L., S. Juliá de Altura (Tarrassa); *Ervum gracile* DC., Atmetlla del Vallés; *Lathyrus Aphaca* L., plá de Barcelona; *Coronilla scorpioides* Roch, Vallvidrera.—ROSÁCEAS: *Agrimonia Eupatoria* L., S. Juliá de Altura (Tarrassa).—PARONIQUÍEAS: *Herniaria glabra* L , can Tunis.—CRASULÁCEAS: *Sedum altissimum* Poir. Prat del Llobregat.—UMBELÍFERAS: *Daucus Carota* L., id.; *Torilis helvetica* Gmel, id.—CAPRIFOLIÁCEAS: *Sambucus Ebulus* L., Molins de Rey; *Lonicera implxa* Ait., S. Andreu de P.—RUBIÁCEAS: *Galium maritimum* L , id.; *Asperula arvensis* L., Putxet.—COMPOSTAS: *Doronicum Pardalianches* L , Vallvidrera; *Senecio vulgaris* L., Montjuich; *Asteriscus spinosus* G. G., S. Juliá de Altura (Tarrassa); *Pulicaria dysenterica* Gärtn, Prat del Llobregat; *Calendula arvensis* L., S. Andreu de P.; *Thrincia tuberosa* DC., Montjuich; *Urospermum Dalechampii* Desf., Putxet; *Sonchus tenerrimus* L., Vallcarca (Barcelona).—ERICÁCEAS: *Erica arborea* L., Vallvidrera.

COROLIFLORAS.—Familia do las PRIMULÁCEAS: *Anagallis arvensis* L., *V. cœrulea* Putxet.—OLEÁCEAS: *Phyllirœa angustifolia* L., Horta.—APOCÍNEAS: *Vinca minor* L., id.—CONVOLVULÁCEAS: *Convolvulus althæoides* L., Molins de Rey.—BORAGÍNEAS: *Borrago officinalis* L., Vallvidrera; *Lithospermum purpureo-cœruleum* L., Moncada; *Echium pustulatum* Sibth., id.; *Myosotis intermedia* Lk.; S. Juliá de Altura (Tarrassa); *Heliotropium europæum* L., Barcelona.—ESCROFULARIÁCEAS: *Antirrhinum Orontium* L., Putxet; *Linaria Cymbalaria* Mill., Barcelona; *L. supina* Desf. Putxet; *Veronica hederœfolia* L., Montjuich.—LLABIADAS: *Lavandula Stœchas* L., Moncada; *Origanum vulgare* L., S. Juliá de Altura (Tarrassa); *Thymus vulgaris* L., id.; *Calamintha officinalis* Mönch., var., S. Genís de Horta; *Rosmarinus officinalis* L., S. Juliá de Altura (Tarrassa); *Salvia Verbenaca* L., S. Andreu de P.; *Lamium amplexicaule* L., Putxet; *Sideritis hirsuta* L., Montserrat.

MONOCLAMÍDEAS.—Familia de las POLIGÓNEAS: *Polygonum Fagopyrum* L., Putxet.—LAURÍNEAS; *Laurus nobilis* L., Vallvidrera.—EUFORBIÁCEAS:

Euphorbia serrata L., id.; *E. Peplus* L., S. Andreu de P.; *E. segetalis* L., id.; *Mercurialis annua* L., Barcelona.

FANERÓGAMAS MONOCOTÍLEAS.—Familia de las LILIÁCEAS: *Muscari racemosa* DC., S. Andreu de P.—IRÍDEAS: *Gladiolus segetum* Gawl., Putxet.—GRAMÍNEAS: *Tragus racemosus* Hall. Vilasar de Mar; *Sorghum halepense* Pers., Montjuich; *Poa annua* L., Putxet; *Scleropoa rigida* Gris., id.

ETEÓGAMAS.—Familia de las FILICÍNEAS: *Asplenium Trichomanes* L., S. Juliá de Altura (Tarrassa).—EQUISETÁCEAS: *Equisetum Telmateya* Ehrh., Horta.

Del meteix: las 4 especies següents de aus catalanas: *Strix flammea* L., (Oliva); *Falco nisus* L. (Esparvé); *Sturnus unicolor* Marm. (Estornell), y *Fringilla domestica*, L., *albina* (Pardal de plomas blancas).

De D. M. T.: Una dent fóssil de un saurio procedent de las Amazonas, part septentrional de la América del S.

De D. Ramon Ambrós y Ortiz: 1 molusco: *Pteroceras chiragra* L., de Filipinas.

De D. Joseph Llorens y Riu: 1 col-lecció de 8 goigs, alguns d' ells procedents de la excursió á S. Cugat del Vallés.

CONFERENCIAS DEL SR. RICART Y GIRALT.—Tinguéren lloch en los dias 1 y 15 del corrent las anunciadas per dit senyor sobre «teoría y maneig de instruments científichs en las excursions», essent molt concorregudas y molt aplaudit lo disertant. En los vinents números ne publicarém un extens extracte.

CONFERENCIAS DEL SR. CABELLO.—Nostre soci lo Sr. Cabello é Ibáñez ha donat últimament duas aplaudidas conferencias en lo «Institut Agrícola Catalá de S. Isidro», ocupantse de *meteorologia agrícola*. Lo felicitém y li agrahím la menció que fiu de nostra ASSOCIACIÓ, elogiantla per son pensament d' establir per ara thermómetros de máxima y mínima y després verdaders observatoris en los principals punts de Catalunya.

CONFERENCIAS PERA LOS OBRERS EN S. MARTÍ DE PROVENSALS.—Havent sigut invitada á donarlas nostra Associació per lo «Fomento Martinense» la Junta Directiva ha designat als Srs. Fiter é Inglés, Martí Turró, Canibell, Arabía y Llorens y Riu pera omplir los primers torns.

ASSOCIACIÓ D'EXCURSIONS EN VALENCIA.—La Associació valenciana «Lo Rat-Penat» ha acordat, segons veyém en lo *Diari catalá*, constituhir en la ciutat del Cid una Associació consemblant á las d' excursions de Barcelona. La felicitém per l' acort, li desitjém que l' pensament fassi via y li oferím desde ara nostre fraternal apoyo, modest y tot com es, pera portarlo á bon terme.

EXCURSIÓ Á S. GERONI Y MONTSERRAT.—Tingué lloch en los dias 7 y 8 del corrent, col-locantse ab tota felicitat lo thermometrógrafo en lo pri-

mer de dits punts. Gran part del prop vinent número lo dedicarém á n' aquesta excursió interessantíssima: més avall se trobarán resumidas las observacions corresponents al més que avuy fineix.

Centre Catalanista Provensalench.—Per falta d' espay deixárem de donar compte en nostre derrer número de la festa que doná aquest Centre en S. Martí de Provensals lo 11 de Novembre prop passat y á la que fórem galanment invitats. Fou una bonica festa literaria en que s' llegíren gran aplech de traballs dels principals escriptors y escriptoras de la nostra terra, en gran part presents á la festa. Termená aquest ab un espléndit refresch ofert per la amable Junta Directiva del Centre á tots los assistents. Nostra Associació hi fou representada per una nombrosa comissió, havent portat sa veu en lo bríndis lo soci resident D. Joseph Fiter é Inglés.

Meteorología catalana.—S' ha gelat la neu en los Pyrineus, Montseny y Montserrat, y en aquesta última montanya (més de 1,300 met. sobre l' nivell del mar) lo thermometrógrafo centígrado instalat últimament per la Associació d' Excursions Catalana indicá lo dia de sa collocació (8 del corrent) una *máxima* de—2° al sol y—4° á l'ombra. La *máxima* desde dit dia fins al de avuy, á las 10 del matí, ha sigut de +7'5° y la *mínima* en lo meteix período de —5'5°. Avuy, dia 31, á las 10 m. (hora de la observació), la temperatura en lo cim de S. Geroni era de +3'8°. A Monistrol de Montserrat á las 5 m. de avuy era de —5'6° cent., la *máxima* del 10 al 31 del actual, de +7'75° cent., (dia 17 á las 2 t.) y la *mínima*, de —7'75° cént. (dia 30 á las 7 m.). La temperatura mitja (th. cent.) en las dúas últimas décadas del més, á Monistrol, ha sigut la següent, á l'ombra:

	1.ª DÉCADA Del 10 al 20.	2.ª DÉCADA Del 20 al 30.
7 matí.	—4'15°	—6'25°
2 tarde..	+4'80°	+5'75°
9 nit.	—1'80°	—2'08°
Vents dominants.	S. fluix.	N.W. fluix.

Atmósfera, clara en general: en la 1.ª década 3 dias un poch cuberta; en la 2.ª, sols 2.

IMPRENTA DE LA RENAIXENSA, PORTA-FERRISSA, 18, BAIXOS.

BUTLLETÍ

DE LA

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA

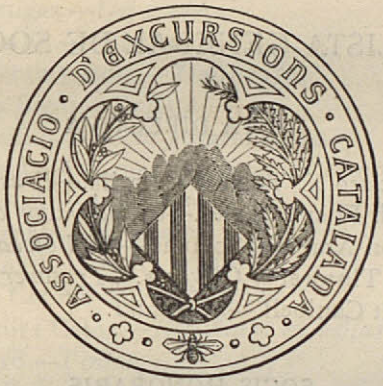

ANY 1 NÚM. 1

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Pera los socis. . . . . 1 pta. trimestre.
Pera los que no pertanyen á la Corporació:
Espanya. . . . . 1'50 »
Estranger. . . . . 2 »

SE SUSCRIU

Barcelona: En la llibreria de Verdaguer, Rambla del Mitx, 5, y en lo Centro de suscripcions de Felip, carrer Zurbano.
Fora de Barcelona: Dirigirse al Administrador, carrer dels Gegants, 4, primer.

SUMARI

Als lectors.—A la prempsa.
SECCIÓ OFICIAL.
SECCIÓ DE PUBLICACIÓ.— Nostre nom, per *Ramon Arabia y Solanas.* — Excursió á Vallvidrera (Barcelona), per *Artur Bofill.*
SECCIÓ DE NOTICIAS.

IMPRENTA DE LA RENAIXENSA

1878

ASSOCIACIÓ

DE

EXCURSIONS CATALANA

LLISTA GENERAL DE SOCIS

JUNTA DIRECTIVA

Sr. D. Francisco X. Tobella y Argila.—*President.*
» » Joseph Fiter é Inglés.—*Conservador del Museo.*
» » Ramon Arabía y Solanas.—*Bibliotecari-arxiver.*
» » Rafel Tintorer y Oliveras.—*Tresorer.*
» » Eudalt Canibell.—*Secretari.*

SOCIS HONORARIS

Excm. Sr. D. Victor Balaguer.
» » Fidel Fita, Pbre.
» » Joseph M.ª Quadrado.

SOCIS HONORARIS NATOS

Excm. Sr. D. Leandre Perez Cossío.—*Governador civil de la Provincia de Barcelona.*

Excm. é Il-lm. S. D. Joseph M.ª de Urquinaona.—*Bisbe de Barcelona.*

Excm. Sr. D. Ramon Blanco.—*Capitá General de Catalunya.*

Excm. Sr. D. Joseph Vilaseca.—*President de la Diputació Provincial de Barcelona.*

Excm. Sr. D. Enrich de Duran.—*Alcalde 1.er accidental de Barcelona.*

Excm. é Il-lm. Sr. D. Juliá Casaña.—*Rector de l' Universitat literaria de Barcelona.*

SOCIS RESIDENTS

1 D. Pere Aldavert.—*Industrial.*
2 » Marsal Ambrós y Ortiz.—*Del comers.*
3 » Ramon Ambrós y Ortiz.—*Del comers.*
4 » Ramon Ambrós y Reig.—*Idem.*
5 » Serafí Amenedo.—*Tipógrafo.*
6 » Ramon Arabía y Solanas.—*Llicenciat en filosofía y lletras.*
7 » Roman Arnet y Viver.—*Del comers.*
8 » Joseph Artigas.—*Del comers.*
9 » Enrich Batlló.—*Fabricant.*
10 » Arcís Bertran y Bori.—*Tipógrafo.*
11 » Francisco Bieto.—*Artista.*
12 » Artur Bofill.—*Atvocat y naturalista.*
13 » Lluis Cabello é Ibañez.—*Doctor en ciencias.*
14 » Joseph Canal.—*Argenter.*
15 » Joseph Canals.—*Argenter.*
16 » Eudalt Canibell.—*Tipógrafo.*
17 » Carles de Cardellach.—*Notari.*
18 » Bonaventura Casas.—*Estudiant en bellas-arts.*
19 » Joan Ciuró.—*Pintor.*
20 » Joaquim Comabella.—*Escriptor.*
21 » Joseph Fiter é Inglés.—*Professor mercantil académich.*
22 » Pere Fiter.—*Fabricant.*
23 » Joaquim Font y Crusó.—*Del comers.*
24 » Armengol Font Sanmartí.—*Del comers.*
25 » Artur Gallard.—*Industrial.*
26 » Anton Gibert.—*Professor de música.*
27 » Joan Gibert.—*Músich.*
28 » Pau Gibert.—*Esculptor.*
29 » Vicens Grenzner.—*Del comers.*
30 » Feliciá Marí.—*Estudiant en bellas-arts.*
31 » Bonaventura Martinez Imbert.—*Del comers.*
32 » Rossendo Matarrodona.—*Grabador.*
33 » Mús Mercader.—*Del comers.*
34 » Ricart Padrós.—*Esculptor.*
35 » Gayetá Pié y Serra.—*Afinador.*
36 » Florenci Piera.—*Horticultor.*

(Seguirá.)

EXTRACTE DEL REGLAMENT

DE LA

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA

ARTICLE 1.—L' ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA es una societat que tè per objecte recorrer lo territori de Catalunya y comarcas vehinas pera estudiarne y ferne coneixer las bellesas naturals y artísticas; las tradicions, monuments y antigüetats; las costums típicas, cants populars, y particularitats de llenguatje, y en fí, las produccions de tota mena, aixís las de avuy en dia com las que s' hagin perdut y las que convinga restablir ó introduhir.

ART. 2.—Los medis de que s' valdrá l' Associació pera realisar son objecte, son: las excursions particulars ó col-lectivas; la publicació de traballs científichs, artístichs y literaris, com també de noticias y estudis de carácter práctich y d' aplicació inmediata; las reunions y conferencias públicas ó privadas; l' establiment de delegacions ahont convinga y las gestions oficials ú oficiosas que sigan convenients devant las autoritats, corporacions ó particulars, segons los cassos.

ART. 6.—Pera ingressar en l' Associació en classe de soci resident ó delegat es precís sol-licitarho en petició escrita endressada al President y firmada per l' interessat y per tres socis que l' autorisin. Dita petició s' exposará per espay de vuyt dias en lloch visible destinat al efecte, transcorregut qual terme passará á votació secreta en Junta Directiva, essent refusat tot candidat que no alcansi al menos tres dels cinch vots de la meteixa. Tot candidat refusat podrá tornar á presentarse desprès de sis mesos: refusat per segona vegada, no podrá presentarse mes.

ART. 34.—Tot soci que publiqui alguna obra vè obligat á cedirne un exemplar pera la biblioteca de l' Associació. Mentres no arrivi aquest cas, entregará cada any ó bè una obra per la biblioteca ó bè un objecte pera l' Museo.

ART. 38.—No essent polítich ni religiós l' objecte de l' Associació, queda terminantment prohibit obrir discussions sobre dits extrems aixís com faltar de qualsevol altre modo al esperit d' aquest article.

BUTLLETÍ

DE LA

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA

ANY I

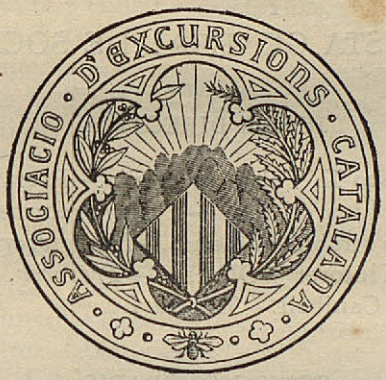

NÚM. 2

SURT UNA VEGADA CADA MES.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Pera los socis. . . . . 1 pta. trimestre.
Pera los que no pertanyen á la Corporació:
Espanya. . . . . 1 50 »
Estranger. . . . . 2 »

SE SUSCRIU

Barcelona: En la llibreria de Verdaguer, Rambla del Mitx, 5, y en lo Centro de suscripcions de Felip, carrer Zurbano.
Fora de Barcelona: Dirigirse al Administrador, carrer dels Gegants, 4, primer.

SUMARI

A la prempsa.
SECCIÓ OFICIAL.
SECCIÓ DE PUBLICACIÓ.—Dos recorts de una excursió á Balaguer, per *Joseph Fiter é Inglés*.
SECCIÓ DE NOTICIAS.

IMPRENTA DE LA RENAIXENSA

1878

ASSOCIACIÓ

DE

EXCURSIONS CATALANA

LLISTA GENERAL DE SOCIS

JUNTA DIRECTIVA

Sr. D. Francisco X. Tobella y Argila.—*President.*
» » Joseph Fiter é Inglés.—*Conservador del Museo.*
» » Ramon Arabía y Solanas.—*Bibliotecari-arxiver.*
» » Rafel Tintorer y Oliveras.—*Tresorer.*
» » Eudalt Canibell.—*Secretari.*

SOCIS HONORARIS

Excm. Sr. D. Victor Balaguer.
» » Fidel Fita, Pbre.
» » Joseph M.ª Quadrado.

SOCIS HONORARIS NATOS

Excm. Sr. D. Leandre Perez Cossío.—*Governador civil de la Provincia de Barcelona.*

Excm. é Il-lm. S. D. Joseph M.ª de Urquinaona.—*Bisbe de Barcelona.*

Excm. Sr. D. Ramon Blanco.—*Capitá General de Catalunya.*

Excm. Sr. D. Joseph Vilaseca.—*President de la Diputació Provincial de Barcelona.*

Excm. Sr. D. Enrich de Duran.—*Alcalde 1.er accidental de Barcelona.*

Excm. é Il-lm. Sr. D. Juliá Casaña.—*Rector de l' Universitat literaria de Barcelona.*

SOCIS RESIDENTS. (*Vegis lo número anterior.*)

37 D. Joan B. Pons.—*Estudiant.*
38 » Sixte Pons.—*Del comers.*
39 » Felip Ricart.—*Bachiller en Arts.*
40 » Joseph Rosés.—*Pintor.*
41 » Salvador Roura.—*Del comers.*
42 » Francesch Segur.—*Estudiant.*
43 » Eduart Serch.—*Rellotjer.*
44 » Leonci Serra y Gibert.—*Dibuixant.*
45 » Estanislao Tell.—*Estudiant.*
46 » Rafel Tintoré.—*Del comers.*
47 » Francisco X. Tobella.—*Périt-agrónomo.*
48 » Isidro Torras y Oriol——*Comerciant d' impresos.*
49 » Jaume Vila.—*Argenter.*
50 » Francisco Colomer y Call.—*Del comers.*
51 » Lluis Domenech y Montaner.—*Arquitecte.*
52 » Angel Guimerá.—*Escriptor.*
53 » Joan Farrés y Perez.—*Del comers.*
54 » Esteve Sunyol y Casóliba.—*Estudiant enginyer.*
55 » Joseph Gros.—*Del comers.*
56 » Francisco de P. Rius y Taulet.—*Diputat á Corts.*
57 » Alvar Verdaguer.—*Llibreter.*
58 » Salvador Badía y Andreu.—*Doctor en medicina.*
59 » Bonaventura Ribas y Quintana, Pbre.—*Canonge de la Seu de Barcelona.*
60 » Pere Clapés Trabal.—*Del comers.*
61 » Ramon Terraz y Lopez.—*propietari.*
62 » Simon Alsina y Clos.—*Tipógrafo y escriptor.*
63 » Pere Monegal.—*Del comers.*
64 » Jaume Russinyol y Prats.—*Del comers.*
65 » Joseph Carcassó.—*Esculptor.*
66 » Ferrán Sellarés de Ibora, Pbre.—*Escriptor.*
67 » Emili Casamitjana y Planas.—*Del comers.*
68 » Jaume Almera, Pbre.—*Catedrátich de Seminari Conciliar.*
69 » Enrich X. Vidal y Valenciano.—*Professor mercantil académich.*
70 » Joseph Marquet Oliva.—*Del comers.*
71 » Manel Durán y Bas.—*Catedrátich de l'Universitat de Barcelona.*
72 » Joseph Vilardaga y Just.—*Ebanista.*

EXTRACTE DEL REGLAMENT

DE LA

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA

ARTICLE 1.—L' ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA es una societat que té per objecte recorrer lo territori de Catalunya y comarcas vehinas pera estudiarne y ferne coneixer las bellesas naturals y artísticas; las tradicions, monuments y antigüetats; las costums típicas, cants populars, y particularitats de llenguatje, y en fí, las produccions de tota mena, aixís las de avuy en dia com las que s' hagin perdut y las que convinga restablir ó introduhir.

ART. 2.—Los medis de que s' valdrá l' Associació pera realisar son objecte, son las excursions particulars ó col-lectivas; la publicació de traballs científichs, artístichs y literaris, com també de noticias y estudis de carácter práctich y d' aplicació inmediata; las reunions y conferencias públicas ó privadas; l' establiment de delegacions ahont convinga y las gestions oficials ú oficiosas que sigan convenients devant las autoritats: corporacions ó particulars, segons los cassos.

ART. 6.—Pera ingressar en l' Associació en classe de soci resident ó delegat es precís sol-licitarho en petició escrita endressada al President y firmada per l' interessat y per tres socis que l' autorisin. Dita petició s' exposará per espay de vuyt dias en lloch visible destinat al efecte, transcorregut qual terme passará á votació secreta en Junta Directiva, essent refusat tot candidat que no alcansi al menos tres dels cinch vots de la meteixa. Tot candidat refusat podrá tornar á presentarse desprès de sis mesos: refusat per segona vegada, no podrá presentarse mes.

ART. 34.—Tot soci que publiqui alguna obra vè obligat á cedirne un exemplar pera la biblioteca de l' Associació. Mentres no arrivi aquest cas, entregará cada any ó bè una obra per la biblioteca ó bè un objecte pera l' Museo.

ART. 38.—No essent polítich ni religiós l' objecte de l' Associació, queda terminantment prohibit obrir discussions sobre dits extrems aixís com faltar de qualsevol altre modo al esperit d' aquest article.

BUTLLETÍ

DE LA

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA

ANY II

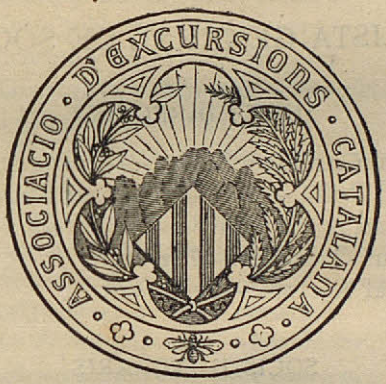

NÚM. 3

SURT UNA VEGADA CADA MES.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Pera los socis. . . . . 1 pta. trimestre.
Pera los que no pertanyen á la Corporació:
Espanya. . . . . 1'50 »
Estranger . . . . . 2 »

SE SUSCRIU

Barcelona: En la llibreria de Verdaguer, Rambla del Mitx, 5, y en lo Centro de suscripcions de Felip, carrer Zurbano.
Fora de Barcelona: Dirigirse al Administrador, carrer dels Gegants, 4, primer.

SUMARI

SECCIÓ OFICIAL.—Excursió á S. Sadurní de Noya, Subirats y Ordal.—Sessió pública del 20 de Desembre de 1878.—Excursió á Caldas de Montbuy y Mollet.—Primera conferencia pública.—Elecció de Junta Directiva.—Acorts oficials.
SECCIÓ DE PUBLICACIÓ.—Nota.
SECCIÓ DE NOTICIAS.
ÚLTIMA HORA.

IMPRENTA DE LA RENAIXENSA

1879

ASSOCIACIÓ

DE

EXCURSIONS CATALANA

LLISTA GENERAL DE SOCIS

JUNTA DIRECTIVA

Sr. D. Ramon Arabía y Solanas.—*President.*
» » Artur Bofill.—*Conservador del Museo.*
» » Roman Arnet y Viver.—*Bibliotecari-arxiver.*
» » Vicens Grenzner.—*Tresorer.*
» » Marsal Ambrós.—*Secretari.*

SOCIS HONORARIS

Excm. Sr. D. Victor Balaguer.
» » Fidel Fita, Pbre.
» » Joseph M.ª Quadrado.

SOCIS HONORARIS NATOS

Excm. Sr. D. Leandre Perez Cossío.—*Governador civil de la Provincia de Barcelona.*

Excm. é Il-lm. Sr. D. Joseph M.ª de Urquinaona.—*Bisbe de Barcelona.*

Excm. Sr. D. Ramon Blanco.—*Capitá General de Catalunya.*

Excm. Sr. D. Joseph Vilaseca.—*President de la Diputació Provincial de Barcelona.*

Excm. Sr. D. Enrich de Duran.—*Alcalde 1.er accidental de Barcelona.*

Excm. é Il-lm. Sr. D. Juliá Casaña.—*Rector de l' Universitat literaria de Barcelona.*

SOCIS RESIDENTS (*Vegis lo número anterior*)

73 D. Joseph Blanch y Piera.—*Metje.*
74 » Francisco Oliver Monmany.—*Pagés.*
75 » Joseph Paluzie.—*Estudiant.*
76 » Esteve Paluzie.—*Artista.*
77 » Antoni Arnavat y Selva.—*Del comers.*
78 » Llorens Cardona y Cabrisas.—*Grabador.*
79 » Joseph Martí y Custal.—*Del comers.*
80 » Manel Costa y Norta.—*Del comers.*
81 » Manel Crusate y Serra.—*Propietari.*
82 » Antoni Ginabreda y Carreras.—*Propietari.*
83 » Cristófol Cascante.—*Arquitecte.*
84 » Baltasar de Bacardí y de Casanovas.—*Advocat.*
85 » Claudi Bremon.—*Del comers.*
86 » Ricart Oliveres.—*Del Comers.*
87 » Joseph Casasa y Domenech.—*Estudiant.*
88 » Rupert Regordosa y Planas.—*Del comers.*
89 » Joan Ortega Martos.—*Del comers.*
90 » Francisco Jorba y Curtils.—*Grabador.*
91 » Francisco Jaumandreu.—*Del comers.*
92 » Joseph Gallifa y Ballot.—*Advocat.*
93 » Ignasi Vilaseca y Profitós.—*Grabador.*
94 » Pere Frederich Sahís.—*Del comers.*
95 » Joan Sauret.—*Professor.*
96 » Ramon Codina y Länglin.—*Dr. en Farmacia.*
97 » Magí Lladós y Rius.—*Enginyer industrial.*
98 » Honorat de Saleta.—*Coronel comandant d' enginyers.*
99 » Antoni Torrents y Monner.—*Périt mercantil.*
100 » Antoni Fórmica Corsi de Coronado.—*Dr. en medecina.*
101 » Francisco de P. Benessat.—*Doctor en farmacia.*
102 » Joaquim Furnó.—*Grabador.*
103 » Andreu Cabanes y Casals.—*Pintor.*
104 » Antoni Fernandez y Llovera.—*Del comers.*
105 » Joan Mañé y Flaquer.—*Director del Diario de Barcelona.*
106 » Joseph A. Buxeres—*Propietari.*
107 » Joan Codina, Pbre.—*Canonge de la Seu de Barcelona.*
108 » Manel Martorell y Peña.—*Propietari y naturalista.*

EXTRACTE DEL REGLAMENT

DE LA

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA

ARTICLE 1.—L' ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA es una societat que tè per objecte recorrer lo territori de Catalunya y comarcas vehinas pera estudiarne y ferne coneixer las bellesas naturals y artísticas; las tradicions, monuments y antigüetats; las costums típicas, cants populars, y particularitats de llenguatje, y en fí, las produccions de tota mena, aixís las de avuy en dia com las que s' hagin perdut y las que convinga restablir ó introduhir.

ART. 2.—Los medis de que s' valdrá l' Associació pera realisar son objecte, son las excursions particulars ó col-lectivas; la publicació de traballs científichs, artístichs y literaris, com també de notícias y estudis de carácter práctich y d' aplicació inmediata; las reunions y conferencias públicas ó privadas; l' establiment de delegacions ahont convinga y las gestions oficials ú oficiosas que sigan convenients devant las autoritats: corporacions ó particulars, segons los cassos.

ART. 6.—Pera ingressar en l' Associació en classe de soci resident ó delegat es precís sol-licitarho en petició escrita endressada al President y firmada per l' interessat y per tres socis que l' autorisin. Dita petició s' exposará per espay de vuyt dias en lloch visible destinat al efecte, transcorregut qual terme passará á votació secreta en Junta Directiva, essent refusat tòt candidat que no alcansi al menos tres dels cinch vots de la meteixa. Tot candidat refusat podrá tornar á presentarse desprès de sis mesos: refusat per segona vegada, no podrá presentarse mes.

ART. 34.—Tot soci que publiqui alguna obra vè obligat á cedirne un exemplar pera la biblioteca de l' Associació. Mentres no arrivi aquest cas, entregará cada any ó bè una obra per la biblioteca ó bè un objecte pera l' Museo.

ART. 38.—No essent polítich ni religiós l' objecte de l' Associació, queda terminantment prohibit obrir discussions sobre dits extrems aixís com faltar de qualsevol altre modo al esperit d' aquest article.

BUTLLETÍ

DE LA

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA

ANY II

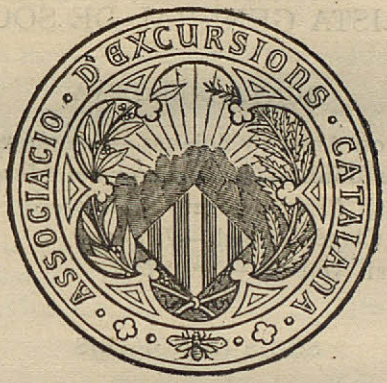

NÚM. 4

SURT UNA VEGADA CADA MES.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Pera los socis. . . . . 1 pta. trimestre.
Pera los que no pertanyen á la Corporació:
Espanya. . . . . 1'50 »
Estranger . . . . . 2 »

SE SUSCRIU

Barcelona: En la llibrería de Verdaguer, Rambla del Mitx, 5, y en lo Centro de suscripcions de Felip, carrer Zurbano.
Fora de Barcelona: Dirigirse al Administrador, carrer dels Gegants, 4, primer.

SUMARI

SECCIÓ OFICIAL.—Anuncis oficials.—Extracte de las conferencias II, III y IV.
SECCIÓ DE PUBLICACIÓ.—Carta del P. Fita sobre la lápida romana descoberta en la excursió á Mollet.
SECCIÓ DE NOTICIAS.—Biblioteca.—Periódichs rebuts.—Museo.—Visita.—Dimissió.—Regrés.—Estátua del Rey En Jaume.—Descobriment geológich important.—Primera Necrologia d' En Martorell.—Excursió á Tiana.—Id. á S. Sadurní de Noya y Subirats.—Conferencias del Dr. Ribas.—Nova lápida.—Programa de traballs pera l' mes de Mars.—Llista de socis.

ADMINISTRACIÓ:

CARRER DELS GEGANTS, 4, PRIMER,

BARCELONA.

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS

CATALANA

LLISTA GENERAL DE SOCIS

JUNTA DIRECTIVA

Sr. D. Ramon Arabía y Solanas.—*President.*
» » Artur Bofill.—*Conservador del Museo.*
» » Roman Arnet y Viver.—*Bibliotecari-arxiver.*
» » Pere Clapés Trabal.—*Tresorer.*
» » Marsal Ambrós.—*Secretari.*

SOCIS HONORARIS

Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.
» » Fidel Fita, Pbre.
» » Joseph M.ª Quadrado.

SOCIS HONORARIS NATOS

Excm. Sr. D. Leandre Perez Cossío.—*Governador civil de la Provincia de Barcelona.*

Excm. é Il-lm. Sr. D. Joseph M.ª de Urquinaona.—*Bisbe de Barcelona.*

Excm. Sr. D. Ramon Blanco.—*Capitá General de Catalunya.*

Excm. Sr. D. Joseph Vilaseca.—*President de la Diputació Provincial de Barcelona.*

Excm. Sr. D. Enrich de Duran.—*Alcalde 1.er accidental de Barcelona.*

Excm. é Il-lm. Sr. D. Juliá Casaña.—*Rector de la Universitat literaria de Barcelona.*

SOCIS RESIDENTS (*Vegis lo número anterior.*)

109 D. Marcos Fornell, Pbre.—*Vicari de Sta. Maria.*
110 » Joaquim Viza y Martí.—*Del comers.*
111 » Claudi Mimó y Caba.—*Doctor en ciencias.*
112 » Pere Grau.—*Del comers.*
113 » Ramon Piñol.—*Del comers.*
114 » Gayetá Vidal de Valenciano.—*Catedrátich de la Universitat.*
115 » Cassimir Cusachs y Sabadell.—*Propietari.*
116 » Francisco Marquet Oliva.—*Advocat.*
117 » Joseph Sabadell y Ferrando.—*Estudiant en lleys.*
118 » Jascinto Ros.—*Professor de Matemáticas.*
119 » Frederich Batlló.—*Fabricant.*
120 » Arcís de Peñalver, compte de Peñalver.—*Propietari.*
121 » Joan Morera.—*Comerciant.*
122 » Joaquim Domingo.—*Del comers.*
123 » Joseph M.ª de Barraquer.—*Propietari.*
124 » Artur del Castillo.—*Director de la «Revista Cientifico-Militar.»*
125 » Joseph Guzman.—*Comandant de Caballeria.*

SOCIS DELEGATS.

1 D. Joseph Raguer y Fossas.—*Metje.*—Ripoll.
2 » Pere Pellicer y Pagés.—*Propietari.*—Ripoll.
3 » Joseph de Rosselló y Puig.—*Propietari.*—La Garriga.
4 » Joaquim M. de Moner y de Siscar.—*Dr. en abdos drets.*—Fonz (Hosca).
5 » Joseph Pleyan de Porta.—*Publicista.*—Lleyda.
6 » Marian Pano.—*Propietari.*—Monzon.
7 » Vicens M.ª Triadó, Pbre.—*Rector.*—Mollet.
8 » Joaquim Caballero, Pbre.—*Bibliotecari.*—Tarragona.
9 » Francisco Gras.—*Escriptor públich.*—Falset.
10 » Blay Sorribas y Bastarán.—*Estudiant.*—Madrid.
11 » Francisco de P. Masferrer Arquimbau.—*Dr. en dret.*—Vich.
12 » Joan Giol.—*Del comers.*—Balaguer.
13 » Enrich Claudi Girbal.—*Cronista de Girona.*—Girona.
14 » Baldomero Solá y Seriol.—*Estudiant.*—Badalona.
15 » Jaume Solá y Seriol.—*Pbre.*—Badalona.
16 » Ricart Ginabreda y Riera.—*Pagés.*—Molins de Rey.
17 » Teodhor Creus.—*Advocat.*—Vilanova y Geltrú.

EXTRACTE DEL REGLAMENT

DE LA

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA

ARTICLE 1.—L' ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA es una societat que tè per objecte recorrer lo territori de Catalunya y comarcas vehinas pera estudiarne y ferne coneixer las bellesas naturals y artísticas; las tradicions, monuments y antigüetats; las costums típicas, cants populars y particularitats de llenguatje, y en fí, las produccions de tota mena, aixís las de avuy en dia com las que s' hagin perdut y las que convinga restablir ó introduhir.

ART. 2.—Los medis de que s' valdrá l' Associació pera realisar son objecte, son: las excursions particulars ó col-lectivas; la publicació de traballs científichs, artístichs y literaris, com també de noticias y estudis de carácter práctich y d' aplicació inmediata; las reunions y conferencias públicas ó privadas; l' establiment de delegacions ahont convinga y las gestions oficials ú oficiosas que sigan convenients devant las autoritats, corporacions ó particulars, segons los cassos.

ART. 6.—Pera ingressar en l' Associació en classe de soci resident ó delegat es precís sol-licitarho en petició escrita endressada al President y firmada per l' interessat y per tres socis que l' autorisin. Dita petició s' exposará per espay de vuyt dias en lloch visible destinat al efecte, transcorregut qual terme passará á votació secreta en Junta Directiva, essent refusat tot candidat que no alcansi al menos tres dels cinch vots de la meteixa. Tot candidat refusat podrá tornar á presentarse desprès de sis mesos: refusat per segona vegada, no podrá presentarse mes.

ART. 34.—Tot soci que publiqui alguna obra vè obligat á cedirne un exemplar pera la biblioteca de l' Associació. Mentres no arribi aquest cas, entregará cada any ó bè una obra pera la biblioteca ó bè un objecte pera l' Museo.

ART. 38.—No essent polítich ni religiós l' objecte de l' Associació, queda terminantment prohibit obrir discussions sobre dits extrems aixís com faltar de qualsevol altre modo al esperit d' aquest article.

BUTLLETÍ

DE LA

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA

ANY II

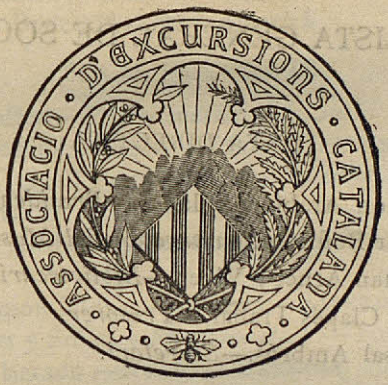

NÚM. 5

SURT UNA VEGADA CADA MES.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Pera los socis. . . . . 1 pta. trimestre.
Pera los que no pertanyen á la Corporació:
Espanya. . . . . 1'50 »
Estranger . . . . . 2 »

SE SUSCRIU

Barcelona: En la llibreria de Verdaguer, Rambla del Mitx, 5, y en lo Centro de suscripcions de Felip, carrer Zurbano.
Fora de Barcelona: Dirigirse al Administrador, carrer dels Gegants, 4, primer.

SUMARI

SECCIÓ OFICIAL.—Anuncis oficials.—Extracte de las conferencias V, VI, VII, VIII, X, IX y XI.—Excursió á San Sadurní de Noya, Subirats y Ordal.—Vetlladas literarias del 7 y 22 de Mars de 1879.

SECCIÓ DE PUBLICACIÓ.—Ofici del Excm. Ajuntament de Barcelona sobre 'l monument conmemoratiu dels martirs de la independencia sacrificats en Barcelona en 1809.

SECCIÓ DE NOTICIAS.—Publicacions rebudas.—Biblioteca.—Museo.—Monastir de Ripoll.—Rectificació.—Quadro.—Excursió particular a Montornés y Parets.—Visita de despedida.—Ofici de gracias al Il-lm. Sr. Bisbe.—Consideracions sobre la literatura popular catalana.—Concert.—Estudis arqueológichs.—Conferencias del mes d'Abril.—Nou setmanari.—Nous centres catalanistas.—La Llumanera.—Certámen.

ADMINISTRACIÓ:

CARRER DELS GEGANTS, 4, PRIMER,

BARCELONA.

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS

CATALANA

LLISTA GENERAL DE SOCIS

JUNTA DIRECTIVA

Sr. D. Ramon Arabía y Solanas.—*President.*
» » Artur Bofill.—*Conservador del Museo.*
» » Roman Arnet y Viver.—*Bibliotecari-arxiver.*
» » Pere Clapés Trabal.—*Tresorer.*
» » Marsal Ambrós.—*Secretari.*

SOCIS HONORARIS

Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.
» » Fidel Fita, Pbre.
» » Joseph M.ª Quadrado.

SOCIS HONORARIS NATOS

Excm. Sr. Governador civil de la Provincia de Barcelona.
Excm. é Il-lm. Sr. Bisbe de Barcelona.
Excm. Sr. Capitá General de Catalunya.
Excm. Sr. President de la Diputació Provincial de Barcelona.
Excm. Sr. Alcalde 1.er de Barcelona.
Excm. é Il-lm. Sr. Rector de la Universitat literaria de Barcelona.

SOCIS RESIDENTS (*Vegis lo número anterior*).

126 D. Theodor Baró.—*Director de «La Crónica de Cataluña.»*
127 » Emili Crespo y Fontanals—*Del comers.*
128 » Pelegrí Pomés y Pomar.—*Del comers.*
129 » Francisco Puig y Esteve, Pbre.—*Archiprestre de la Seu.*
130 » Joseph Griera y Dulcet.—*Doctor en dret.*
131 » Gayetá Benavent.—*Pintor.*
132 » Francisco Gras.—*Escriptor.*
133 » Sebastiá Comas.—*Fabricant.*
134 » Frederich Benessat.—*Farmacéutich.*

SOCIS DELEGATS.

18 D. Miquel Galter.—*Farmacéutich.*=LLANSÁ.
19 » Victoriá Codina Länglin.—*Pintor y esculptor.*—LÓNDRES.
20 » Francisco Teigell Peirí.—*Mestre superior de 1.ª ensenyansa.*—CATLLAR.
21 » Joseph M.ª de Fábregues.—*Advocat.*—VILAFRANCA DEL PANADÉS.
22 » Jaume Ramon Vidales.—*Notari.*—SARREAL.
23 » Joan Gibert y Soler.—*Farmacéutich.*—TORREDEMBARRA.
24 » Francisco Barado.—*Notari.*—CAMBRILS.
25 » Enrich Huget.—*Propietari.*—TORREDEMBARRA.
26 » Joan Gatell Folch.=*Propietari.*—ALTAFULLA.
27 » Tomás Viver, Pbre.—*Rector.*—MONTORNÉS.
28 » Bonaventura Hernandez Sanahuja.— *Director del Museo arqueológich.*—TARRAGONA.
29 » Joseph Piferrer.—*Negociant.*—VILASAR DE DALT.
30 » Ramon Valls, Pbre.—*Rector.*—SERDANYOLA DEL VALLÉS.
31 » Jörgen de Reedz.—PARIS.
32 » Salvador Nogués.—*Propietari.*—CALDAS DE MONTBUY.
33 » Pere Pons y Prat, Pbre.—*Vicari.*—MOLLET.
34 » Joseph Viza.—MATARÓ.
35 » Joaquim Juncá Margenat.—*Advocat.*—SABADELL.
36 » Jordi Forcada Casadesus.—*Apothecari.*—SABADELL.
37 » Joseph Figueres. — *Propietari y comerciant.*— ASSÈNTIU (LLEYDA.)
38 » Pau Masses, Pbre.—*Rector.*—ASSENTIU (LLEYDA.)
39 » Tomás Bosch.—*Del comers.*—SABADELL.
40 » Salvador Genís.—*Comerciant.*—LA JUNQUERA.

EXTRACTE DEL REGLAMENT

DE LA

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA

ARTICLE 1.—L' ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA es una societat que tè per objecte recorrer lo territori de Catalunya y comarcas vehinas pera estudiarne y ferne coneixer las bellesas naturals y artísticas; las tradicions, monuments y antigüetats; las costums típicas, cants populars y particularitats de llenguatje, y en fí, las produccions de tota mena, aixís las de avuy en dia com las que s' hagin perdut y las que convinga restablir ó introduhir.

ART. 2.—Los medis de que s' valdrá l' Associació pera realisar son objecte, son: las excursions particulars ó col-lectivas; la publicació de traballs científichs, artístichs y literaris, com també de noticias y estudis de carácter práctich y d' aplicació inmediata; las reunions y conferencias públicas ó privadas; l' establiment de delegacions ahont convinga y las gestions oficials ú oficiosas que sigan convenients devant las autoritats, corporacions ó particulars, segons los cassos.

ART. 6.—Pera ingressar en l' Associació en classe de soci resident ó delegat es precís sol-licitarho en petició escrita endressada al President y firmada per l' interessat y per tres socis que l' autorisin. Dita petició s' exposará per espay de vuyt dias en lloch visible destinat al efecte, transcorregut qual terme passará á votació secreta en Junta Directiva, essent refusat tot candidat que no alcansi al menos tres dels cinch vots de la meteixa. Tot candidat refusat podrá tornar á presentarse desprès de sis mesos: refusat per segona vegada, no podrá presentarse mes.

ART. 34.—Tot soci que publiqui alguna obra vè obligat á cedirne un exemplar pera la biblioteca de l' Associació. Mentres no arribi aquest cas, entregará cada any ó bè una obra pera la biblioteca ó bè un objecte pera l' Museo.

ART. 38.—No essent polítich ni religiós l' objecte de l' Associació, queda terminantment prohibit obrir discussions sobre dits extrems aixís com faltar de qualsevol altre modo al esperit d' aquest article.

BUTLLETÍ

DE LA

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA

ANY II

NÚM. 6

SURT UNA VEGADA CADA MES.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Pera los socis. . . . . 1 pta. trimestre.
Pera los que no pertanyen á la Corporació:
Espanya. . . . . 1'50 »
Estranger . . . . . 2 »

SE SUSCRIU

Barcelona: En la llibreria de Verdaguer, Rambla del Mitx, 5, y en lo Centro de suscripcions de Felip, carrer Zurbano.
Fora de Barcelona: Dirigirse al Administrador, carrer dels Gegants, 4, primer.

SUMARI

SECCIÓ OFICIAL.—Anuncis oficials.—Extracte de las conferencias XII y XIII.—Excursió de Vallvidrera al Papiol.

SECCIÓ DE NOTICIAS.—Publicacions rebudas.—Biblioteca.—Museo.—Museo del Seminari.—Suscripció pera l'Monastir de Ripoll.—Aconteixement literari.—Certámen de «Lo Rat-Penat.»—Adjudicació de premis.—Jochs florals.—Excursions á Vilafranca, Monjos, Moja, Olérdula y Badalona.—Llista de socis.

ADMINISTRACIÓ:
CARRER DELS GEGANTS, 4, PRIMER,
BARCELONA.

Associació d' Excursions

CATALANA

LLISTA GENERAL DE SOCIS

JUNTA DIRECTIVA

Sr. D. Ramon Arabía y Solanas.—*President.*
» » Artur Bofill.—*Conservador del Museo.*
» » Roman Arnet y Viver.—*Bibliotecari-arxiver.*
» » Pere Clapés Trabal.—*Tresorer.*
» » Marsal Ambrós.—*Secretari.*

SOCIS HONORARIS

Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.
» » Fidel Fita, Pbre.
» » Joseph M.ª Quadrado.

SOCIS HONORARIS NATOS

Excm. Sr. Governador civil de la Provincia de Barcelona.
Excm. é Il-lm. Sr. Bisbe de Barcelona.
Excm. Sr. Capitá General de Catalunya.
Excm. Sr. President de la Diputació Provincial de Barcelona.
Excm. Sr. Alcalde 1.er de Barcelona.
Excm. é Il-lm. Sr. Rector de la Universitat literaria de Barcelona.

SOCIS DELEGATS (*Vegis lo número anterior*).

41 D. Anfons Sabadell y Ferrando.—*Estudiant agrónomo.*—GEMBLOUX (BÉLGICA).
42 » Estanislao Vayreda.—*Llicenciat en farmacia.*—SAGARÓ.
43 » Enrich Marquet y Oliva.—*Marino.*—MAHÓ.
44 » Joan B.ta Ferrer.—*Advocat.*—GIRONA.
45 » Joaquim Botet y Sisó.—GIRONA.
46 » Joan B.ta Grau y Vallespinós, Pbre.—*Canonge.*—TARRAGONA.
47 » Javier Mañé.—*Doctor en medecina.*—BONN (ALEMANIA).
48 » Francisco Aliod y Bastaran.—*Propietari.*—SARAGOSSA.
49 » Francisco Castro.—*Impressor.*—SARAGOSSA.
50 » Domingo Soteras.—*Comerciant.*—SARAGOSSA.
51 » Joan Serra y Sulé.—*Del comers.*—S. MARTÍ DE PROVENSALS.
52 » Enrich Homs y Domingo.—*Metje.*—RAJADELL.
53 » March Mir.—*Propietari.*—S. SADURNÍ DE NOYA.
54 » Pere Rovira de la Foradada.—*Propietari.*—S. SADURNÍ DE NOYA.
55 » Magí Bertran, Pbre.—*Rector.*—SUBIRATS.
56 » Joseph Martrus Malagelada.—*Periodista.*—MANRESA.
57 » Antoni Grau.—*Industrial.*—BELLPUIG.
58 » Joseph Lluis Pellicer.—*Pintor d' historia.*—MADRIT.
59 » Joseph Puig y Llopis.—*Grabador.*—CLOT.
60 » Carles Trullás y Laserna.—*Metje.*—S. MARTÍ DE PROVENSALS.
61 » Jaume Ros y Bosch.—*Fabricant de curtits.*—S. MARTÍ DE PROVENSALS.
62 » Jaume Xumetra y Codina.—*Cursant en medecina.*—S. ANDREU DE PALOMAR.
63 » Joan Gaja y Febrer, Pbre.—*Tinent rector.*—GALLEGS.
64 » Joseph Ignasi Ursul.—*Llicenciat en farmacia.*—MONISTROL DE MONTSERRAT.
65 » Domingo Jaccarino Comendador.—*Literat y poeta.*—NÁPOLS.
66 » Frederich Prieto Valdés.—*Dibuixant.*—REUS.
67 » Antoni Monés.—*Advocat.*—S. FELIU DE LLOBREGAT.
68 » Lluis Alvarez.—*Advocat y propietari.*—VILAFRANCA DEL PANADÉS.
69 » Joaquim Batet y Paret.—*Llicenciat en filosofia y lletras.*—IDEM.
70 » Hermenegildo Glascar y Castanys.—*Advocat y propietari.*—IDEM.
71 » Félix Sallent y Claramunt.—*Artista.*—IDEM.
72 » Joseph Puig y Llagostera.—*Fabricant y propietari.*—ESPARRAGUERA.
73 » Ignasi Cantarell, Pbre.—*Rector.*—MOJA.

EXTRACTE DEL REGLAMENT

DE LA

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA

ARTICLE 1.—L' ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA es una societat que tè per objecte recorrer lo territori de Catalunya y comarcas vehinas pera estudiarne y ferne coneixer las bellesas naturals y artísticas; las tradicions, monuments y antigüetats; las costums típicas, cants populars y particularitats de llenguatje, y en fí, las produccions de tota mena, aixís las de avuy en dia com las que s' hagin perdut y las que convinga restablir ó introduhir.

ART. 2.—Los medis de que s' valdrá l' Associació pera realisar son objecte, son: las excursions particulars ó col-lectivas; la publicació de traballs científichs, artístichs y literaris, com també de noticias y estudis de carácter práctich y d' aplicació inmediata; las reunions y conferencias públicas ó privadas; l' establiment de delegacions ahont convinga y las gestions oficials ú oficiosas que sigan convenients devant las autoritats, corporacions ó particulars, segons los cassos.

ART. 6.—Pera ingressar en l' Associació en classe de soci resident ó delegat es precís sol-licitarho en petició escrita endressada al President y firmada per l' interessat y per tres socis que l' autorisin. Dita petició s' exposará per espay de vuyt dias en lloch visible destinat al efecte, transcorregut qual terme passará á votació secreta en Junta Directiva, essent refusat tot candidat que no alcansi al menos tres dels cinch vots de la meteixa. Tot candidat refusat podrá tornar á presentarse desprès de sis mesos: refusat per segona vegada, no podrá presentarse mes.

ART. 34.—Tot soci que publiqui alguna obra vè obligat á cedirne un exemplar pera la biblioteca de l' Associació. Mentres no arribi aquest cas, entregará cada any ó bè una obra pera la biblioteca ó bè un objecte pera l' Museo.

ART. 38.—No essent polítich ni religiós l' objecte de l' Associació, queda terminantment prohibit obrir discussions sobre dits extrems aixís com faltar de qualsevol altre modo al esperit d' aquest article.

BUTLLETÍ

DE LA

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA

ANY II — NÚM. 7

SURT UNA VEGADA CADA MES.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ		SE SUSCRIU
Pera los socis.	1 pta. trimestre.	Barcelona: En la llibreria de Verdaguer, Rambla del Mitx, 5, y en lo Centro de suscripcions de Felip, carrer Zurbano.
Pera los que no pertanyen á la Corporació:		Fora de Barcelona: Dirigirse al Administrador, carrer dels Gegants, 4, primer.
Espanya.	1'50 »	
Estranger	2 »	

SUMARI

SECCIÓ OFICIAL.—Anuncis oficials.—Extracte de las conferencias XIII, XIV, XV, XVI y XVII.—Vetllada literaria en obsequi al Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.

SECCIÓ DE PUBLICACIÓ.—Interpretació de la lápida del sigle XII trobada á Mollet.—Circular pera la suscripció de Ripoll.

SECCIÓ DE NOTICIAS.—Publicacions novament rebudas.—Biblioteca.—Museo.—Certámen de Lleyda.—Visita del Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.—Certámens.

ADMINISTRACIÓ:

CARRER DELS GEGANTS, 4, PRIMER,

BARCELONA.

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS

CATALANA

LLISTA GENERAL DE SOCIS

JUNTA DIRECTIVA

Sr. D. Ramon Arabía y Solanas.—*President.*
» » Artur Bofill.—*Conservador del Museo.*
» » Roman Arnet y Viver.—*Bibliotecari-arxiver.*
» » Pere Clapés Trabal.—*Tresorer.*
» » Marsal Ambrós.—*Secretari.*

SOCIS HONORARIS

Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.
» » Fidel Fita, Pbre.
» » Joseph M.ª Quadrado.

SOCIS HONORARIS NATOS

Excm. Sr. Governador civil de la Provincia de Barcelona.
Excm. é Il-lm. Sr. Bisbe de Barcelona.
Excm. Sr. Capitá General de Catalunya.
Excm. Sr. President de la Diputació Provincial de Barcelona.
Excm. Sr. Alcalde 1.er de Barcelona.
Excm. é Il-lm. Sr. Rector de la Universitat literaria de Barcelona.

Certámens.—Essent molts los cartells rebuts y poch lo espay de que podem disposar, havem destinat aquesta plana pera insertar tots los que se 'ns vagin trametent.

CERTÁMEN LITERARI DE «EL ECO DE BADALONA».

Convocatoria pera l' que tindrá lloch en aquesta vila lo dia 15 d' Agost del present any.

Jurat classificador.

Sr. D. Francesch Ubach y Vinyeta.
» Conrad Roure.
» Joseph Fiter é Inglés.
» Joan Bautista Soler.
» Jaume Solá y Seriol, pbre.

CARTELL.

Premis ordinaris.

Flor natural: Oferiment d' una senyora d' aquesta vila, al trovador que mellor canti *Lo amor maternal*.

Un escut de plata ab las armas de Badalona: S' adjudicará aquest premi per lo Magnífich Ajuntament, al autor de la mes notable poesía que descriga *Un fet histórích d' aquesta vila*.

Pensament de plata: Premi ofert per lo Círcol Católich, que será adjudicat al poeta que mes bé canti *La Caritat*.

Premis extraordinaris.

Una ploma de plata: Obsequi del director de *El Eco* á la mellor descripció en prosa (catalana ó castellana) sobre las ventatjes del periodisme en una població subalterna.

Una flor de plata: Regalo de D. Joan Bautista Soler al autor de la mes notable poesía que canti *La vida fatigosa del pescador*.

Una lira de plata: Present d' un distingit propietari d' aquesta vila que será adjudicat al mellor cant sobre *Lo amor al traball*.

Una llansadora de plata: Oferta per lo jove fabricant En Pere Mártir Soler, al autor del mellor estudi ó memoria en prosa qu' enumeri las causas de la crísis fabril y naviera que atravessem y los medis de remeyarla.

Una joya artística: Ofrena d' alguns socis del casino d' Espanya, al autor de la mellor poesía (tema lliure) que s' presenti.

Nota.—Se endressarán las composicions, que serán en catalá, á la Administració de *El Eco*, carrer Real, núm. 101, ó en sa Sucursal en Barcelona: Plassa Nova, núm. 8, tda., per tot lo dia 31 de Juliol, acompanyada cada una de un plech tancat, que contindrá lo nom del autor y en son sobrescrit lo títol y lema corresponents.

EXTRACTE DEL REGLAMENT

DE LA

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA

ARTICLE 1.—L' ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA es una societat que tè per objecte recorrer lo territori de Catalunya y comarcas vehinas pera estudiarne y ferne coneixer las bellesas naturals y artísticas; las tradicions, monuments y antigüetats; las costums típicas, cants populars y particularitats de llenguatje, y en fí, las produccions de tota mena, aixís las de avuy en dia com las que s' hagin perdut y las que convinga restablir ó introduhir.

ART. 2.—Los medis de que s' valdrá l' Associació pera realisar son objecte, son: las excursions particulars ó col-lectivas; la publicació de traballs científichs, artístichs y literaris, com també de noticias y estudis de carácter práctich y d' aplicació inmediata; las reunions y conferencias públicas ó privadas; l' establiment de delegacions ahont convinga y las gestions oficials ú oficiosas que sigan convenients devant las autoritats, corporacions ó particulars, segons los cassos.

ART. 6.—Pera ingressar en l' Associació en classe de soci resident ó delegat es precís sol-licitarho en petició escrita endressada al President y firmada per l' interessat y per tres socis que l' autorisin. Dita petició s' exposará per espay de vuyt dias en lloch visible destinat al efecte, transcorregut qual terme passará á votació secreta en Junta Directiva, essent refusat tot candidat que no alcansi al menos tres dels cinch vots de la meteixa. Tot candidat refusat podrá tornar á presentarse després de sis mesos: refusat per segona vegada, no podrá presentarse mes.

ART. 34.—Tot soci que publiqui alguna obra vè obligat á cedirne un exemplar pera la biblioteca de l' Associació. Mentres no arribi aquest cas, entregará cada any ó bè una obra pera la biblioteca ó bè un objecte pera l' Museo.

ART. 38.—No essent polítich ni religiós l' objecte de l' Associació, queda terminantment prohibit obrir discussions sobre dits extrems aixís com faltar de qualsevol altre modo al esperit d' aquest article.

BUTLLETÍ

DE LA

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA

ANY II

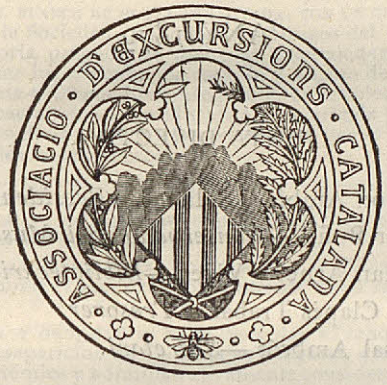

NÚM. 8

SURT UNA VEGADA CADA MES.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Pera los socis. . . . . 1 pta. trimestre.
Pera los que no pertanyen á la Corporació:
Espanya. . . . . 1'50 »
Estranger . . . . . 2 »

SE SUSCRIU

Barcelona: En la llibreria de Verdaguer, Rambla del Mitx, 5, y en lo Centro de suscripcions de Felip, carrer Zurbano.
Fora de Barcelona: Dirigirse al Administrador, carrer dels Gegants, 4, primer.

SUMARI

SECCIÓ OFICIAL.—Anuncis oficials.—Extracte de las conferencias XVII y XVIII.—Excursió á Sant Llorens del Munt, Mura y covas dels encontorns, los dias 31 de Maig, 1 y 2 de Juny de 1879.

SECCIÓ DE PUBLICACIÓ.—Ofici passat á la Excma. Sra. Duquesa de Medinaceli pera que s' emprenga la restauració del Monastir de S. Pere de Roda.—Historia natural. Excursió á Sant Llorens del Munt.

SECCIÓ DE NOTICIAS.—Publicacions rebudas. —Biblioteca. —Museo.—Erratas.—Monastir de S. Pere d' Arlanza (Burgos).—Obras fetas en lo Monastir de Ripoll desde que s' ha comensat á traballar en sa restauració.—Certámens y exposicions.

ADMINISTRACIÓ:
CARRER DELS GEGANTS, 4, PRIMER,
BARCELONA.

Associació d' Excursions

Catalana

ANY 1879

JUNTA DIRECTIVA

Sr. D. Ramon Arabía y Solanas.—*President.*
» » Artur Bofill.—*Conservador del Museo.*
» » Roman Arnet y Viver.—*Bibliotecari-arxiver.*
» » Pere Clapés Trabal.—*Tresorer.*
» » Marsal Ambrós.—*Secretari.*

SOCIS HONORARIS

Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.
» » Fidel Fita, Pbre.
» » Joseph M.ª Quadrado.

SOCIS HONORARIS NATOS

Excm. Sr. Governador civil de la Provincia de Barcelona.
Excm. é Il-lm. Sr. Bisbe de Barcelona.
Excm. Sr. Capitá General de Catalunya.
Excm. Sr. President de la Diputació Provincial de Barcelona.
Excm. Sr. Alcalde 1.er de Barcelona.
Excm. é Il-lm. Sr. Rector de la Universitat literaria de Barcelona.

PROGRAMA DE PREMIOS PARA EL CERTÁMEN CIENTÍFICO-ARTÍSTICO-LITERARIO QUE TENDRÁ LUGAR EN LA CIUDAD DE LÉRIDA EL DIA 28 DE SETIEMBRE DE 1879.

PREMIOS.

UNA ESPIGA DE PLATA Y ORO, ofrecida por la Excma. Diputacion provincial al autor del trabajo mas importante sobre la aplicacion de los adelantos modernos á la agricultura de esta Provincia y mejoramiento de las condiciones económicas é higiénicas de la clase jornalera del campo.

UN CYNOGLOSUM CHERIFOLIUM DE PLATA, dádiva del Claustro del Instituto provincial de segunda enseñanza, á la mejor «Memoria descriptiva de la Flora de esta localidad.»

UNA HOJA DE MORAL BLANCO DE PLATA ESMALTADA, CON UN GUSANO DE SEDA SOBREDORADO, ofrenda de la Sociedad Económica de Amigos del País de esta ciudad, al autor de la «Memoria práctica en que más aventajadamente se esponga la manera de aprovechar los terrenos de regadío y secano de esta provincia para la cria, lo menos lenta y dispendiosa asequible, de árboles de preferente utilidad, sea por la aplicacion de sus productos á la economía y á la industria, con singularidad respecto de la morera á la serícola, sea por el empleo de sus maderas como materiales de construccion.»

UNA MEDALLA DE PLATA Y ORO, con el busto de Cervántes, y título de Sócio de mérito del Centro donante, regalo del Casino principal de Lérida, al autor del mejor trabajo explicativo del siguiente tema: «Desarrollo histórico, caractéres y juicio crítico de la novela en España.»

UNA AMAPOLA DE PLATA ESMALTADA, costeada por la Redaccion de la «Revista de Lérida» para premiar el mas excelente canto en verso endecasílabo «Al Trabajo.»

UNA COPA DE PLATA Y ORO, dádiva de la Sociedad «Tranquil-Taller» al mejor «Proyecto para la desaparicion de los trujales ó lagares del interior de la ciudad de Lérida,» económica y administrativamente considerado.

UN BANDOLIN DE PLATA Y ORO, regalo de la Sociedad «Casino de Artesanos» al autor del mejor «Himno á las Artes» escrito para pequeña orquesta, coro y voz á solo, que será precisamente de barítono. El estilo de la composicion deberá ser el mas propio y adecuado al género y asunto, procurando la facilidad mayor de ejecucion.

UN RAMO DE LAUREL, con un lazo y un escudo de armas de Lérida, presente de la «Asociacion Catalanista» de esta Cíudad al autor del mejor «Poemo ú Oda heróica en que en lengua catalana se cante la reconquista de Lérida por Ramon Berenguer IV, siendo en igualdad de circunstancias preferido el Poema.

UN RAMO DE LIRIOS DE PLATA Y ORO, regalo del Sr. D. Luis Roca y Florejachs á la mejor «Leyenda ó narracion en lengua catalana,» sea en verso, sea en prosa, prefiriéndose en igualdad de mérito la primera circunstancia, en que se conmemore un episodio ó suceso culminante de la historia de Lérida.

UN PENSAMIENTO DE PLATA Y ORO, obsequio del Sr. D. Manuel Sanchez y García al autor de la mejor «Memoria en que mas ventajosamente se expongan los medios prácticos de llevar á cabo en breve tiempo y de la manera mas económica la construccion de un Teatro en esta ciudad, de capacidad proporcionada á su poblacion y en el punto mas céntrico que sea posible, determinando el sitio preferido para su emplazamiento, su coste aproximado, y los medios de cubrirlo.»

UN RAMO DE LAUREL, CON DEDICATORIA, dádiva de la Sociedad al que resulte ser autor del mas excelente «Canto laudatorio eu lengua castellana de un ingénio pátrio no contemporáneo.». . . . Se concederán «accésits.» . . . . . .

Los trabajos literarios que se remitan deberán ser originales é inéditos, estar escritos en castellano (salvas las ya indicadas escepciones) y dirigirse al Secretario de la Sociedad—calle Mayor, núm. 110, Lérida—antes de las 8 de la noche del dia 12 de Setiembre próximo.

EXTRACTE DEL REGLAMENT

DE LA

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA

ARTICLE 1.—L' ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA es una societat que tè per objecte recorrer lo territori de Catalunya y comarcas vehinas pera estudiarne y ferne coneixer las bellesas naturals y artísticas; las tradicions, monuments y antigüetats; las costums típicas, cants populars y particularitats de llenguatje, y en fí, las produccions de tota mena, aixís las de avuy en dia com las que s' hagin perdut y las que convinga restablir ó introduhir.

ART. 2.—Los medis de que s' valdrá l' Associació pera realisar son objecte, son: las excursions particulars ó col-lectivas; la publicació de traballs científichs, artístichs y literaris, com també de noticias y estudis de carácter práctich y d' aplicació inmediata; las reunions y conferencias públicas ó privadas; l' establiment de delegacions ahont convinga y las gestions oficials ú oficiosas que sigan convenients devant las autoritats, corporacions ó particulars, segons los cassos.

ART. 6.—Pera ingressar en l' Associació en classe de soci resident ó delegat es precís sol-licitarho en petició escrita endressada al President y firmada per l' interessat y per tres socis que l' autorisin. Dita petició s' exposará per espay de vuyt dias en lloch visible destinat al efecte, transcorregut qual terme passará á votació secreta en Junta Directiva, essent refusat tot candidat que no alcansi al menos tres dels cinch vots de la meteixa. Tot candidat refusat podrá tornar á presentarse desprès de sis mesos: refusat per segona vegada, no podrá presentarse mes.

ART. 34.—Tot soci que publiqui alguna obra vè obligat á cedirne un exemplar pera la biblioteca de l' Associació. Mentres no arribi aquest cas, entregará cada any ó bè una obra pera la biblioteca ó bè un objecte pera l' Museo.

ART. 38.—No essent polítich ni religiós l' objecte de l' Associació, queda terminantment prohibit obrir discussions sobre dits extrems aixís com faltar de qualsevol altre modo al esperit d' aquest article.

BUTLLETÍ

DE LA

ASSOCIACIO D' EXCURSIONS CATALANA

ANY II

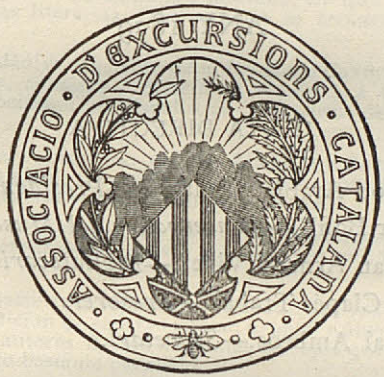

NÚM. 9

SURT UNA VEGADA CADA MES.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Pera los socis.	1 pta. trimestre.	
Pera los que no pertanyen á la Corporació:		
Espanya.	1'50	»
Estranger	2	»

SE SUSCRIU

Barcelona: En las llibrerias de Verdaguer Rambla del Mitx, 5; Eudalt Puig, Plassa Nova, y Texidó y Parera, Riera del Pi, 6.

Fora de Barcelona: Dirigirse al Administrador, carrer dels Gegants, 4, primer.

SUMARI

SECCIÓ OFICIAL.—Anuncis oficials.—Extracte de la conferencia XVIII. (Conclusió.)—Excursió col-lectiva á Badalona lo dia 27 de Abril de 1879.—Vetllada literaria celebrada lo dia 16 de Juliol de 1879.

SECCIÓ DE PUBLICACIÓ.—Ollas del gegants en la riera de Vallfogona.

SECCIÓ DE NOTICIAS.—Publicacions rebudas. —Biblioteca. —Museo.—Visita á Sant Cugat del Vallés —Vetllada literaria.—Sortida.—Recepció del P. Fita.—Festas en Vallfogona.—Iglesia de S. Pau.—Nova subvenció al Monastir de Ripoll.—Oesterreichischer Touristen-Club—Llibres pera las Bibliotecas d' oficials.—Reaparició.—Nous periódichs catalans.—Laboratori.

GRABATS.—Cova Simanya.—Ollas dels gegants, seccions transversals. Id. diámetros.

ADMINISTRACIÓ:

CARRER DELS GEGANTS, 4, PRIMER,

BARCELONA.

Associació d' Excursions

CATALANA

ANY 1879

JUNTA DIRECTIVA

Sr. D. Ramon Arabía y Solanas.—*President.*
» » Artur Bofill.—*Conservador del Museo.*
» » Roman Arnet y Viver.—*Bibliotecari-arxiver.*
» » Pere Clapés Trabal.—*Tresorer.*
» » Marsal Ambrós.—*Secretari.*

SOCIS HONORARIS

Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.
» » Fidel Fita, Pbre.
» » Joseph M.ª Quadrado.

SOCIS HONORARIS NATOS

Excm. Sr. Governador civil de la Provincia de Barcelona.
Excm. é Il-lm. Sr. Bisbe de Barcelona.
Excm. Sr. Capitá General de Catalunya.
Excm. Sr. President de la Diputació Provincial de Barcelona.
Excm. Sr. Alcalde 1.er de Barcelona.
Excm. é Il-lm. Sr. Rector de la Universitat literaria de Barcelona.

ACADEMIA BIBLIOGRÁFICO MARIANA.

PROGRAMA DE PREMIOS PARA EL CERTÁMEN LITERARIO, MUSICAL Y DE PINTURA QUE TENDRÁ LUGAR EN LA CIUDAD DE LÉRIDA EL DIA 19 DE OCTUBRE DE 1879.

UN LAUD *de plata y oro*, una CÍTARA *de plata y oro* y una LIRA *de plata*, á los respectivos autores del mejor *Poema*, la mejor *Leyenda* y la mejor *Oda*, en verso castellano, sobre NUESTRA SEÑORA DEL PUIG *de Valencia*.

Una PLUMA *de plata*, al que envie escrita en correcta prosa castellana la mejor *Memoria* histórica y descriptiva del Santuario de esta advocacion.

UN LIRIO *de plata*, generoso regalo del ILMO. SR. OBISPO DE ESTA DIÓCESIS, al autor de la composicion poética, *castellana ó catalana*, en que bajo las correspondientes buenas formas literarias, resalten más *la ternura de afectos y el amor á* MARÍA.

UNA AZUCENA *de plata*, dádiva constante de la JUVENTUD CATÓLICA DE ESTA CIUDAD, al de la mejor poesía, *catalana ó castellana*, dedicada á la Vírgen, como Patrona de la misma Asociacion en España, en el misterio de su Inmaculada Concepcion.

UN JAZMIN *de plata*, nuevo obsequio del Sr. Académico de mérito D. JAVIER FUENTES Y PONTE, al de la mejor trova *en castellano* que se presente, con el solo requisito de que sea en general relativa á Nuestra Señora.

UNA MEDALLA *de plata*, ofrecimiento de esta JUNTA DIRECTIVA, al de la mejor trova *en catalan* que se remita asimismo sin más sujecion que la dicha últimamente.

A cada premio de los hasta aquí espresados se añadirá la entrega de diez volúmenes de una lujosa edicion de este Certámen; é igual número recibirán en concepto de *accésit*, los autores de los restantes trabajos que la Comision de exámen juzgue con mérito bastante para ello.

Otra LIRA *de plata y oro* será adjudicada en el mismo Concurso, á la mejor composicion musical de estilo sencillo y melodioso, sin dificultades para ejecucion, escrita sobre la letra del Himno que con este Programa se acompaña, para voces de tiple á coro con acompañamiento de cuarteto de instrumentos de cuerda y armonium, debiendo ser las estrofas intermedias á solo la primera, á duo la segunda, y á terceto la última. MEDALLA *de plata* tendrán las que subsigan en suficientes buenas cualidades á la que obtenga dicha joya.

Una PALETA Y PINCELES *de plata* se destina á premiar el mejor boceto al óleo en que con libertad de tamaño se represente cualquier asunto relacionado con la historia de la prefijada Vírgen del Puig. Tambien obtendran MEDALLA *de plata* los bocetos bastantemente meritorios despues del premiado en primer lugar.

Los trabajos destinados á este Concurso (que deberán ser originales, y sin haber pasado á conocimiento público los literarios y musicales) se dirigirán al infrascrito Secretario de la Academia—calle Mayor, núm. 23, piso principal—antes de las cuatro de la tarde del dia 15 de Setiembre. No han de contener firma ni rúbrica de sus autores, ni venir de manera alguna que los pueda descubrir; pero llevará cada uno como distintivo un lema de corta extension, que conste á la vez sobre un pliego cerrado el cual contenga el nombre *verdadero* y la residencia. En el caso de faltar aquel, ó aparecer en forma talonaria, anagramática ó pseudónima, no consintiendo la gravedad de estos actos atribuirlo en los que así concurran mas que á un desprendimiento de gloria terrena, se considerará que renuncian al premio material que pueda corresponderles, y á ser joya, la retendrá la Academia, adjudicándola al autor á quien corresponda el accésit inmediato, si su obra además del relativo tiene suficiente mérito absoluto.....

Todas las composiciones, inclusas las partituras, no premiadas, se archivarán para los fines que con el tiempo puedan convenir; y las carpetas en que se contengan los nombres de quienes las hayan remitido, se quemarán intactas al terminar la solemnidad.

EXTRACTE DEL REGLAMENT

DE LA

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA

ARTICLE 1.—L' ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA es una societat que tè per objecte recorrer lo territori de Catalunya y comarcas vehinas pera estudiarne y ferne coneixer las bellesas naturals y artísticas; las tradicions, monuments y antigüetats; las costums típicas, cants populars y particularitats de llenguatje, y en fí, las produccions de tota mena, aixís las de avuy en dia com las que s' hagin perdut y las que convinga restablir ó introduhir.

ART. 2.—Los medis de que s' valdrá l' Associació pera realisar son objecte, son: las excursions particulars ó col-lectivas; la publicació de traballs científichs, artístichs y literaris, com també de noticias y estudis de carácter práctich y d' aplicació inmediata; las reunions y conferencias públicas ó privadas; l' establiment de delegacions ahont convinga y las gestions oficials ú oficiosas que sigan convenients devant las autoritats, corporacions ó particulars, segons los cassos.

ART. 6.—Pera ingressar en l' Associació en classe de soci resident ó delegat es precís sol-licitarho en petició escrita endressada al President y firmada per l' interessat y per tres socis que l' autorisin. Dita petició s' exposará per espay de vuyt dias en lloch visible destinat ál efecte, transcorregut qual terme passará á votació secreta en Junta Directiva, essent refusat tot candidat que no alcansi al menos tres dels cinch vots de la meteixa. Tot candidat refusat podrá tornar á presentarse desprès de sis mesos: refusat per segona vegada, no podrá presentarse mes.

ART. 34.—Tot soci que publiqui alguna obra vè obligat á cedirne un exemplar pera la biblioteca de l' Associació. Mentres no arribi aquest cas, entregará cada any ó bè una obra pera la biblioteca ó bè un objecte pera l' Museo.

ART. 38.—No essent polítich ni religiós l' objecte de l' Associació, queda terminantment prohibit obrir discussions sobre dits extrems aixís com faltar de qualsevol altre modo al esperit d' aquest article.

BUTLLETÍ

DE LA

ASSOCIACIO D' EXCURSIONS CATALANA

ANY II

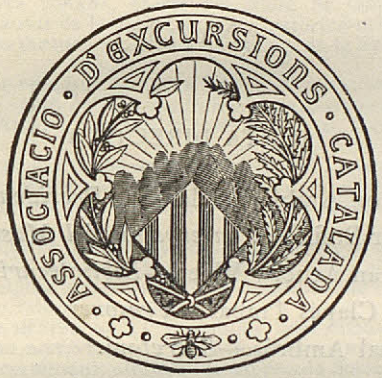

NÚM. 10

SURT UNA VEGADA CADA MES.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Pera los socis.	1 pta. trimestre.	
Pera los que no pertanyen á la Corporació:		
Espanya.	1'50	»
Estranger	2	»

SE SUSCRIU

Barcelona: En las llibrerias de Verdaguer Rambla del Mitx, 5; Eudalt Puig, Plassa Nova, y Texidó y Parera, Riera del Pi, 6.

Fora de Barcelona: Dirigirse al Administrador, carrer dels Gegants, 4, primer.

SUMARI

SECCIÓ OFICIAL.—Anuncis oficials.—Excursió col-lectiva á Badalona lo dia 27 de Abril de 1879. (Conclusió.)—Id. id, á Vilafranca y encontorns, en los dias 12, 13 y 14 de Abril de 1879.—Id. id. á S. Pere de Tarrassa y Tarrassa en 27 de Juliol.

SECCIÓ DE PUBLICACIÓ.—Conferencia internacional dels Clubs Alpins y XV junta general del Club Alpí Suís, celebradas á Ginebra los dias 1, 2, 3 y 4 de Agost de 1879.

SECCIÓ DE NOTICIAS.—Publicacions rebudas.—Biblioteca.—Museo.—Rectificacions.—Restauració.—Descubriment important.—Excursió á S. Cugat del Vallés.—Fragments epigráfichs de l' Associació.

GRABAT.—Vista exterior de las tres iglesias de S. Pere de Tarrassa.

ADMINISTRACIÓ:

CARRER DELS GEGANTS, 4, PRIMER,

BARCELONA.

Associació d' Excursions

Catalana

ANY 1879

JUNTA DIRECTIVA

Sr. D. Ramon Arabía y Solanas.—*President.*
» » Artur Bofill.—*Conservador del Museo.*
» » Roman Arnet y Viver.—*Bibliotecari-arxiver.*
» » Pere Clapés Trabal.—*Tresorer.*
» » Marsal Ambrós.—*Secretari.*

SOCIS HONORARIS

Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.
» » Fidel Fita, Pbre.
» » Joseph M.ª Quadrado.

SOCIS HONORARIS NATOS

Excm. Sr. Governador civil de la Provincia de Barcelona.
Excm. é Il-lm. Sr. Bisbe de Barcelona.
Excm. Sr. Capitá General de Catalunya.
Excm. Sr. President de la Diputació Provincial de Barcelona.
Excm. Sr. Alcalde 1.er de Barcelona.
Excm. é Il-lm. Sr. Rector de la Universitat literaria de Barcelona.

ASOCIACION LITERARIA DE GERONA

CERTÁMEN DE 1879

(AÑO OCTAVO DE SU INSTALACION)

Esta Asociacion ha resuelto la celebracion del certámen que corresponde al año actual, señalando el dia 1.º del próximo mes de Noviembre para la solemne fiesta de la distribucion de premios á los escritores laureados.

PREMIOS:

UN ESCUDO DE LA PROVINCIA, DE ORO Y PLATA, GRABADO Y CINCELADO, ofrecido por el M. I. Sr. Gobernador civil de la provincia D. Joaquin Maria Lagunilla, al autor de la mejor poesía en idioma castellano que cante cualquiera de los hechos gloriosos de la antigua Corona de Aragon.

UNA PLUMA DE PLATA DORADA, oferta del Ilmo. Sr. Obispo de esta diócesis D. Tomás Sivilla, al autor de la mejor reseña histórico-crítico-descriptiva de alguno de los antiguos santuarios de esta diócesis y de la Sta. Imágen que en él se venere.

UN RAMO DE ROBLE DE ORO, que ofrece la Excma. Diputacion de esta provincia al que mejor cante en verso heróico algun hecho importante ó personaje histórico de la Corona de Aragon, desde la muerte del rey D. Martin á la de D. Fernando de Antequera.

UN RAMO DE LAUREL DE PLATA, ofrecido por el Excmo. Ayuntamiento de Gerona (premio no adjudicable en el anterior certámen), al autor del mejor trabajo en prosa sobre costumbres, hecho notable, ó hijo ilustre de esta ciudad, anteriores al siglo actual.

UN EJEMPLAR DEL QUIJOTE (EDICION DE LUJO), que ofrece el Claustro de catedráticos del Instituto de segunda enseñanza de esta provincia al autor de la memoria que en prosa castellana mejor comente los capítulos de la segunda parte de dicha obra, que hacen referencia á Cataluña.

DIPLOMA DE SOCIO DE MÉRITO DE LA ECONÓMICA GERUNDENSE, LIBRE DE GASTOS Y MEDALLA QUE USAN COMO DISTINTIVO LOS INDIVIDUOS DE LA MISMA (premio no adjudicado en el anterior certámen), oferta de la espresada Sociedad, al que escriba en lengua castellana la mejor memoria de interés histórico ó de actualidad, referente á agricultura, industria ó comercio de esta provincia.

UN CUADRO AL ÓLEO, que ofrece el Centro artístico de Olot, al autor de la mejor biografía de un artista catalan.

UNA COPA DE BRONCE CINCELADA, ofrecida por el Excmo. Sr. Conde de Peralada, al autor del más completo nomenclator geográfico-histórico de la provincia de Gerona desde los más remotos tiempos hasta principios del siglo XV.

UNA ESCRIBANÍA DE HIERRO INCRUSTADA DE ORO Y PLATA, ofrenda del Excelentísimo Sr. Marqués de Camps, al autor de la más notable memoria histórica, que con mayor copia de citas de los archivos enumere las diversas fases que sucesivamente han ido presentando las fortificaciones de Gerona, hasta el comienzo de este siglo.

UN LIRIO DE PLATA, que ofrece la Asociacion Literaria al autor de la más inspirada poesía lírica.

UNA VIOLETA DE PLATA DORADA, oferta de la Junta y Jurado al autor de la mejor poesía religiosa.

Las composiciones que no tienen señalado el idioma en que deben escribirse, se entiende que pueden serlo en castellano ó en cualquiera de los de la antigua Corona de Aragon.

Desde el dia de hoy hasta el diez del próximo Octubre serán admitidas á certámen las composiciones que opten á premio, las cualss deberán ser originales é inéditas, y presentarse ó dirigirse manuscritas, sin que puedan serlo de puño y letra de sus autores, al Secretario del Jurado, calle de la Platería, número 18, principal.

El Jurado se reserva la concesion de los accésits ó menciones honoríficas que juzgue convenientes.

La Asociacion se reserva por el término de un año á contar desde la fecha del certámen, la propiedad de las composiciones laureadas.—Gerona 15 de Junio de 1879.

EXTRACTE DEL REGLAMENT

DE LA

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA

ARTICLE 1.—L' ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA es una societat que tè per objecte recorrer lo territori de Catalunya y comarcas vehinas pera estudiarne y ferne coneixer las bellesas naturals y artísticas; las tradicions, monuments y antigüetats; las costums típicas, cants populars y particularitats de llenguatje, y en fí, las produccions de tota mena, aixís las de avuy en dia com las que s' hagin perdut y las que convinga restablir ó introduhir.

ART. 2.—Los medis de que s' valdrá l' Associació pera realisar son objecte, son: las excursions particulars ó col-lectivas; la publicació de traballs científichs, artístichs y literaris, com també de noticias y estudis de carácter práctich y d' aplicació inmediata; las reunions y conferencias públicas ó privadas; l' establiment de delegacions ahont convinga y las gestions oficials ú oficiosas que sigan convenients devant las autoritats, corporacions ó particulars, segons los cassos.

ART. 6.—Pera ingressar en l' Associació en classe de soci resident ó delegat es precís sol-licitarho en petició escrita endressada al President y firmada per l' interessat y per tres socis que l' autorisin. Dita petició s' exposará per espay de vuyt dias en lloch visible destinat al efecte, transcorregut qual terme passará á votació secreta en Junta Directiva, essent refusat tot candidat que no alcansi al menos tres dels cinch vots de la meteixa. Tot candidat refusat podrá tornar á presentarse desprès de sis mesos: refusat per segona vegada, no podrá presentarse mes.

ART. 34.—Tot soci que publiqui alguna obra vè obligat á cedirne un exemplar pera la biblioteca de l' Associació. Mentres no arribi aquest cas, entregará cada any ó bè una obra pera la biblioteca ó bè un objecte pera l' Museo.

ART. 38.—No essent polítich ni religiós l' objecte de l' Associació, queda terminantment prohibit obrir discussions sobre dits extrems aixís com faltar de qualsevol altre modo al esperit d' aquest article.

BUTLLETÍ

DE LA

ASSOCIACIO D' EXCURSIONS CATALANA

ANY II

NÚM. 11

SURT UNA VEGADA CADA MES.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Pera los socis.	1 pta.	trimestre.
Pera los que no pertanyen á la Corporació:		
Espanya.	1'50	»
Estranger	2	»

SE SUSCRIU

Barcelona: En las llibrerias de Verdaguer Rambla del Mitx, 5; Eudalt Puig, Plassa Nova, y Texidó y Parera, Riera del Pí, 6.

Fora de Barcelona: Dirigirse al Administrador, carrer dels Gegants, 4, primer.

SUMARI

SECCIÓ OFICIAL.—Anuncis oficials.—Extracte del acta de la excursió col-lectiva á San Pere de Tarrassa y Tarrassa.—Id. id. á S. Cugat del Vallés.

SECCIÓ DE PUBLICACIÓ.—Conferencia internacional dels Clubs Alpins á Ginebra. (Suplement.)—Festas de Vallfogona de Riucorp: ofici del comissionat de la Associació: remitit sobre l' fallo-dictámen del jurat.

SECCIÓ DE NOTICIAS.—Biblioteca y Museo.—Tornada.—Lo Sr. Baró de S. Saud.—Monastir de S. Pere de Roda —Geologia de Catalunya.—Lo Alpinisme en Catalunya.—Obra del Sr. Tubino.—Opinió dels extrangers sobre la ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA.—Rectificació á «L' Avi».—Profanació en la seu de Tortosa.—Cartell de la «Associacion para el Fomento de las Bellas Artes» de Gerona.

GRABAT.—Abside del monastir de S. Cugat del Vallés.

ADMINISTRACIÓ:

CARRER DELS GEGANTS, 4, PRIMER,

BARCELÒNA.

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS

CATALANA

ANY 1879

JUNTA DIRECTIVA

Sr. D. Ramon Arabía y Solanas.—*President.*
» » Artur Bofill.—*Conservador del Museo.*
» » Roman Arnet y Viver.—*Bibliotecari-arxiver.*
» » Pere Clapés Trabal.—*Tresorer.*
» » Marsal Ambrós.—*Secretari.*

SOCIS HONORARIS

Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.
» » Fidel Fita, Pbre.
» » Joseph M.ª Quadrado.

SOCIS HONORARIS NATOS

Excm. Sr. Governador civil de la Provincia de Barcelona.
Excm. é Il-lm. Sr. Bisbe de Barcelona.
Excm. Sr. Capitá General de Catalunya.
Excm. Sr. President de la Diputació Provincial de Barcelona.
Excm. Sr. Alcalde 1.er de Barcelona.
Excm. é Il-lm. Sr. Rector de la Universitat literaria de Barcelona.

ASOCIACION PARA EL FOMENTO DE LAS BELLAS ARTES DE GERONA.

Convocatoria para la exposicion de 1879.

Esta Comision Directiva, en cumplimiento de lo dispuesto por el Reglamento de la Sociedad, tiene el honor de invitar á los artistas para que concurran con sus obras á la exposicion que ha acordado celebrar este año, bajo las siguientes bases:

1.ª La Sociedad ha acordado celebrar este año una exposicion de Bellas artes.

2.ª La exposicion se abrirá el dia 29 de Octubre próximo. Su duracion será de quince dias, pudiendo la Comision Directiva prorogarla, si así lo estimase conveniente.

3.ª Se cumplirán los artículos 5.º, 6.º, 7.º, 11, 12, 13 y 15 del reglamento general, referentes á exposiciones, los cuales se producen á continuacion. (*Per falta d' espay no s' copian: si algú desitja enterars'en, podrá llegirlos en Secretaria*).

4.ª Las obras deberán remitirse al Secretario de la Sociedad, y se admitirán todas las que se presenten hasta el dia 22 del antedicho mes, acompañadas de la direccion del expositor.

5.ª Los cuadros al óleo deberán llevar sus correspondientes marcos. Las aquarelas, dibujos planos, grabados, litografías y fotografías deberán ir colocados en marcos ó montados en *passe-partouts* cubiertos con un cristal ó bien tendidos sobre un bastidor.

6.ª Los expositores no podrán retirar sus obras hasta pasados los quince dias fijados para la exposicion. Caso de que esta se prorogue, quedarán en libertad de dejarlas ó retirarlas.

7.ª Deberán tambien los expositores, caso de no encontrarse personalmente en esta ciudad, nombrar en ella sus representantes ó encargados, no sólo para el retorno de las obras que hayan expuesto, sino tambien para que con ellos puedan entenderse los que deseen comprar alguna de aquellas. La Comision Directiva se encargará de la venta y cobro del precio de las mismas, si para ello la facultaren especialmente los expositores.

8.ª Para subvenir á los gastos de exposicion, los expositores abonarán á la Asociacion el cinco por ciento del importe de las obras que vendieren.

NOTA. Para todo lo concerniente á la Asociacion, dirigirse al Secretario de la misma, Plaza de la Independencia, n.º 16, piso 3.º

Gerona, 1.º de Junio de 1879.—El Presidente, *Enrique Claudio Girbal*.—El Secretario, *Juan Ramonacho y Clerch*.

EXTRACTE DEL REGLAMENT

DE LA

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA

ARTICLE 1.—L' ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA es una societat que tè per objecte recorrer lo territori de Catalunya y comarcas vehinas pera estudiarne y ferne coneixer las bellesas naturals y artísticas; las tradicions, monuments y antigüetats; las costums típicas, cants populars y particularitats de llenguatje, y en fí, las produccions de tota mena, aixís las de avuy en dia com las que s' hagin perdut y las que convinga restablir ó introduhir.

ART. 2.—Los medis de que s' valdrá l' Associació pera realisar son objecte, son: las excursions particulars ó col-lectivas; la publicació de traballs científichs, artístichs y literaris, com també de noticias y estudis de carácter práctich y d' aplicació inmediata; las reunions y conferencias públicas ó privadas; l' establiment de delegacions ahont convinga y las gestions oficials ú oficiosas que sigan convenients devant las autoritats, corporacions ó particulars, segons los cassos.

ART. 6.—Pera ingressar en l' Associació en classe de soci resident ó delegat es precís sol-licitarho en petició escrita endressada al President y firmada per l' interessat y per tres socis que l' autorisin. Dita petició s' exposará per espay de vuyt dias en lloch visible destinat al efecte, transcorregut qual terme passará á votació secreta en Junta Directiva, essent refusat tot candidat que no alcansi al menos tres dels cinch vots de la meteixa. Tot candidat refusat podrá tornar á presentarse desprès de sis mesos: refusat per segona vegada, no podrá presentarse mes.

ART. 34.—Tot soci que publiqui alguna obra vè obligat á cedirne un exemplar pera la biblioteca de l' Associació. Mentres no arribi aquest cas, entregará cada any ó bè una obra pera la biblioteca ó bè un objecte pera l' Museo.

ART. 38.—No essent polítich ni religiós l' objecte de l' Associació, queda terminantment prohibit obrir discussions sobre dits extrems aixís com faltarde qualsevol altre modo al esperit d' aquest article.

BUTLLETÍ

DE LA

ASSOCIACIO D' EXCURSIONS CATALANA

ANY II

NÚM. 12

SURT UNA VEGADA CADA MES.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Pera los socis. . . . . 1 pta. trimestre.
Pera los que no pertanyen á la Corporació:
Espanya. . . . . 1'50 »
Estranger . . . . . 2 »

SE SUSCRIU

Barcelona: En las llibrerias de Verdaguer Rambla del Mitx, 5; Eudalt Puig, Plassa Nova, y Texidó y Parera, Riera del Pi, 6.
Fora de Barcelona: Dirigirse al Administrador, carrer dels Gegants, 4, primer.

SUMARI

Al nou soci honorari D. Salvador Sanpere y Miquel.

SECCIÓ OFICIAL.—Anuncis oficials.—Sessió pública inaugural celebrada lo dia 15 de Octubre de 1879.—Excursions col-lectivas á S. Pere de Tarrassa y Tarrassa y á S. Cugat del Vallés.

SECCIÓ DE PUBLICACIÓ.—Concurs de 1879. Dictámen del Jurat.

SECCIÓ DE NOTICIAS.—Museo y Biblioteca.—Visita de D. Andreu Avelí Comerma.—Important pera la historia natural de Catalunya.—Vetllada literaria y Junta General.—Concert á benefici dels inundats de Murcia.—Visita del Excm. Sr. D. Anton Cánovas del Castillo.—Horari dels carrils.

GRABAT.—Cascada de Sant Miquel del Fay.

ADMINISTRACIÓ:
CARRER DELS GEGANTS, 4, PRIMER,
BARCELONA.

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS

CATALANA

ANY 1879

JUNTA DIRECTIVA

Sr. D. Ramon Arabía y Solanas.—*President.*
» » Artur Bofill.—*Conservador del Museo.*
» » Roman Arnet y Viver.—*Bibliotecari-arxiver.*
» » Pere Clapés Trabal.—*Tresorer.*
» » Marsal Ambrós.—*Secretari.*

SOCIS HONORARIS

Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.
» » Fidel Fita, Pbre.
» » Joseph M.ª Quadrado.
» » Salvador Sanpere y Miquel.

SOCIS HONORARIS NATOS

Excm. Sr. Governador civil de la Provincia de Barcelona.
Excm. é Il-lm. Sr. Bisbe de Barcelona.
Excm. Sr. Capitá General de Catalunya.
Excm. Sr. President de la Diputació Provincial de Barcelona.
Excm. Sr. Alcalde 1.er de Barcelona.
Excm. é Il-lm. Sr. Rector de la Universitat literaria de Barcelona.

FERRO-CARRILS.—Horas de surtida dels trens.

FERRO-CARRILS DE TARRAGONA A BARCELONA Y FRANÇA.

LINEA DE MATARÓ.—TRENS DESCENDENTS.

	Horas.—Matí.			Horas.—Tarde.		
De Barcelona al Empalme. . . .	5			1	3-5	
De Barcelona á Arenys.	5	7-45		1	3-5	6
TRENS ASCENDENTS.						
Del Empalme á Barcelona. . . .	520		9			5-7
De Arenys á Barcelona.	5-	6-53	10-26	2-25		6-38

NOTA.—Los trens d' esta linea surtirán de la estació n. 2 passeig devant de l' Aduana.

LINEA DE GRANOLLERS.—TRENS DESCENDENTS.

De Barcelona á Portbou y Cerbère.	6-45				2-20	
De Barcelona al Empalme. . . .	6-45				2-20	
De Barcelona á Granollers. . . .	5-45	6-45		12-15	2-20	4-35
De Figueras á Cerbère.	5-26					
TRENS ASCENDENTS.						
De Portbou á Barcelona.	4-30			1		
De Figueras á Barcelona.	5-34				2-10	
De Gerona á Barcelona.		7-12				3-57
Del Empalme á Barcelona. . . .		8-17				5-2
De Granollers á Barcelona. . . .	6-30		9-49		2-35	6-30
De Portbou á Barcelona.						5-20

Los trens que surten de Barcelona á las 5-45 del matí y 14-15 de la tarde, y de Granollers á las 6-30 matí y 6-30 tarde enllassan ab los de la linea de Sant Joan.

SERVEY SUPLEMENTARI ENTRE BARCELONA Y SANT ANDREU PERA 'LS DIAS FESTIUS.

Surtidas de Barcelona: 10, 11 y 11'45 matí, 12'35, 2'30, 3'15, 4, 5, 6, 6'45 y 7'40 tarde.
Surtidas de S. Andreu: 10'20 y 11'20 matí; 12'10, 12'55, 2'50, 3'35, 4'30, 5'20, 6'20, 7'5, y 8 tarde.

LINEA DE TARRAGONA.—TRENS ASCENDENTS.

De Barcelona á Tarragona. . . .	5			3-15		9 nit.
De Barcelona á Vilafranca. . . .	5		12	3-15		9 id.
De Barcelona á Martorell.. . . .	5		12	3-15	5-35	9 id.
TRENS DESCENDENTS.						
De Tarragona á Barcelona. . . .	5-30			5-25		9 nit.
De Vilafranca á Barcelona. . . .		7-14		3-35	7-8	10-31 »
De Martorell á Barcelona.. . . .	5-30	8-6		4-38	8-2	11-13 »

Los dias de festa surtirá un tren de Barcelona pera Martorell á las 7-45 matí, y altre de Martorell pera Barcelona á las 12-15 tarde.

Los rellotjes d' aquestas lineas van ab lo Meridiá de Madrid.

NOTA.—Los trens generals de Barcelona á Tarragona de las 5 matí y 9 nit son directes fins á Valencia.

FERRO-CARRILS DE LLEYDA A REUS Y TARRAGONA.

De Tarragona á Reus y Lleyda.—Surten á las 9'5 matí y 5'10 tarde.
De Tarragona á Reus.—Surten á las 12'30 y 7'30 tarde.
De Reus á Lleyda.—Surten á las 9'45 matí y 5'50 tarde.
De Lleyda á Reus y Tarragona.—Surten á las 5'45 matí y 1'20 tarde.
De Reus á Tarragona.—Surten á las 4'40 y 8'58 matí y 2 y 4'28 tarde.

FERRO-CARRILS DE GRANOLLERS A SANT JOAN DE LASA BADESSAS.

De Granollers á S. Quirse, á las 7'10 matí y á las 1'32 tarde.
De S. Quirse á Granollers, á las 6'18 matí y 3'40 tarde,
De Vich á Granollers, á las 4'36 matí.

FERRO-CARRIL DE SARAGOSSA A BARCELONA.

Trens ascendents.	*Surten.*	*Arriban.*	*Trens descendents.*	*Surten.*	*Arriban.*
Barcelona á Manresa.. .	6' m.	9 m.	Tardienta á Huesca. . .	2'49 m.	3'43 m.
Id. á Saragossa. .	10' »	8'45 n.	Manresa á Barcelona. . .	5 t.	7'55 n.
Id. á Id. . . .	2'15 t.	4'15 m.	Saragossa á Barcelona. .	6'20 m.	5'20 t.
Id. á Manresa. .	6' »	9' n.	Tardienta á Huesca. . .	8'33 »	9'27 m.
Huesca á Tardienta. . .	7'15 m.	8'03 m.	Manresa á Barcelona. . .	6 t.	8'55 n.
Id. á Id.	5'48 t.	6'36 t.	Saragossa á Barcelona. .	9'25 n.	12'50 t.
Id. á Id.	11'35 n.	12'23 n.	Tardienta á Huesca. . .	7'06 n.	8 n.
Sariñena á Saragossa. .	6'07 m.	11'45 m.	Saragossa á Sariñena. . .	3 t.	8'52 n.

Los rellotjes de la linea están arreglats ab lo Meridiá de Madrid.

FERRO-CARRIL DE SARRIÁ A BARCELONA.

Trens ascendents y descendents.—Cada 30 minuts de las 6 matí á las 8 nit.

EXTRACTE DEL REGLAMENT

DE LA

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA

ARTICLE 1.—L' ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA es una societat que tè per objecte recorrer lo territori de Catálunya y comarcas vehinas pera estudiarne y ferne coneixer las bellesas naturals y artísticas; las tradicions, monuments y antigüetats; las costums típicas, cants populars y particularitats de llenguatje, y en fí, las produccions de tota mena, aixís las de avuy en dia com las que s' hagin perdut y las que convinga restablir ó introduhir.

ART. 2.—Los medis de que s' valdrá l' Associació pera realisar son objecte, son: las excursions particulars ó col-lectivas; la publicació de traballs científichs, artístichs y literaris, com també de noticias y estudis de carácter práctich y d' aplicació inmediata; las reunions y conferencias públicas ó privadas; l' establiment de delegacions ahont convinga y las gestions oficials ú oficiosas que sigan convenients devant las autoritats, corporacions ó particulars, segons los cassos.

ART. 6.—Pera ingressar en l' Associació en classe de soci resident ó delegat es precís sol-licitarho en petició escrita endressada al President y firmada per l' interessat y per tres socis que l' autorisin. Dita petició s' exposará per espay de vuyt dias en lloch visible destinat al efecte, transcorregut qual terme passará á votació secreta en Junta Directiva, essent refusat tot candidat que no alcansi al menos tres dels cinch vots de la meteixa. Tot candidat refusat podrá tornar á presentarse desprès de sis mesos: refusat per segona vegada, no podrá presentarse mes.

ART. 34.—Tot soci que publiqui alguna obra vè obligat á cedirne un exemplar pera la biblioteca de l' Associació. Mentres no arribi aquest cas, entregará cada any ó bè una obra pera la biblioteca ó bè un objecte pera l' Museo.

ART. 38.—No essent polítich ni religiós l' objecte de l' Associació, queda terminantment prohibit obrir discussions sobre dits extrems aixís com faltarde qualsévol altre modo al esperit d' aquest article.

BUTLLETÍ

DE LA

ASSOCIACIO D' EXCURSIONS CATALANA

ANY II

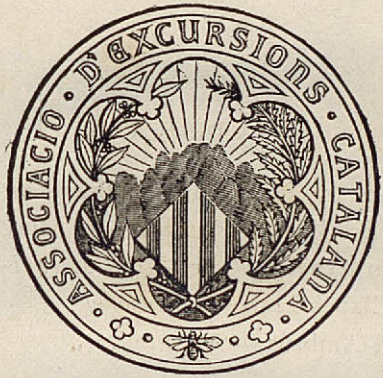

NÚM. 13

SURT UNA VEGADA CADA MES.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Pera los socis.	1 pta.	trimestre.
Pera los que no pertanyen á la Corporació:		
Espanya.	1'50	»
Extranger.	2	»

SE SUSCRIU

Barcelona: En las llibrerias de Verdaguer Rambla del Mitj, 5; Eudalt Puig, Plassa Nova, y Texidó y Parera, Riera del Pi, 6.

Fora de Barcelona: Dirigirse al Administrador, carrer dels Gegants, 4, primer.

SUMARI

SECCIÓ OFICIAL.—Anuncis oficials.—Primera conferencia pública.—Vetlladas literarias públicas.—Excursió col-lectiva á S. Pere de Tarrassa y Tarrassa.—Id. id. á S. Cugat del Vallés.—Id. id. á S. Miquel del Fay.

SECCIÓ DE PUBLICACIÓ.—Concurs de 1879. Dictámen del Jurat.

SECCIÓ DE NOTICIAS.—Publicacions rebudas.—Biblioteca.—Museo.—Suscripció pera 'ls inundats de Murcia.—Monuments prehistòrichs.—Rebaixa de passatje en los carrils.—Extrangers á Suissa.—Obra notable.—Distintiu.—Cobertas pera lo BUTLLETÍ.

GRABAT.—Interior de la Iglesia de S. Miquel (Tarrassa).

ADMINISTRACIÓ:

CARRER DELS GEGANTS, 4, PRIMER,

BARCELONA.

Associació d' Excursions

CATALANA

ANY 1879

JUNTA DIRECTIVA

Sr. D. Ramon Arabía y Solanas.—*President.*
» » Artur Bofill.—*Conservador del Museo.*
» » Roman Arnet y Viver.—*Bibliotecari-arxiver.*
» » Pere Clapés Trabal.—*Tresorer.*
» » Marsal Ambrós.—*Secretari.*

SOCIS HONORARIS

Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.
» » Fidel Fita, Pbre.
» » Joseph M.ª Quadrado.
» » Salvador Sanpere y Miquel.

SOCIS HONORARIS NATOS

Excm. Sr. Governador civil de la Provincia de Barcelona.
Excm. é Il-lm. Sr. Bisbe de Barcelona.
Excm. Sr. Capitá General de Catalunya.
Excm. Sr. President de la Diputació Provincial de Barcelona.
Excm. Sr. Alcalde 1.er de Barcelona.
Excm. é Il-lm. Sr. Rector de la Universitat literaria de Barcelona.

OBSERVACIONS METEOROLÓGICAS, *per I. Martí Turró.*

BARCELONA.—25 OCTUBRE Á 25 NOVEMBRE 1879.

Dias.	Atmósfera.	Plujas.	NUVOLS		VENTS		Temperat.	T. del vapor.	E. Higrométr.	Evaporació	Barómetro á 0° y al $\frac{n}{m}$
			Forma.	Direcció.	Forsa.	Direcció.					
26	closa	25 m	nimbus	NE	algo fort	NE	14°0	11'342	0'829	1'1 m	763'4
27	nuvolada	6 m	nimbus	SW	moderat	ENE	17°4	11'430	0'802	0'7 m	765'2
28	closa	12 m	nimbus	E	molt fort	E	16°6	13'430	0'886	1'2 m	764'5
29	clara	4 m	cumulus	E	fluix	SSE	20°1	10'336	0'732	1'6 m	764'4
30	clara	29 m	nimbus	E	moderat	E	17°9	10'514	0'803	1'0 m	764'3
31	clara	00 m	cumulus	S	fluix	SSE	19°0	9'302	0'689	1'0 m	764'1
1	poch clara	00 m	cirrus	W	molt fluix	S	17°8	9'778	0'764	1'4 m	762'9
2	poch clara	00 m	nimbus	SW	molt fluix	W	18°4	10'461	0'753	1'7 m	761'7
3	nuvolada	14 m	nimbus	SW	molt fluix	SW	11°8	7'025	0'765	1'3 m	765'0
4	serena	00 m	stratoc-umulus	E	fluix	S	11°8	5'822	0'685	1'0 m	760'6
5	serena	00 m	cirru-estratus	SW	molt fluix	SSW	12°8	66'228	0'678	1'2 m	764'6
6	serena	00 m	cirrus	NW	molt fluix	SSW	13°2	5'949	0'650	1'3 m	764'1
7	clara	00 m	cirrus	NE	fluix	SW	13°4	5'649	0'620	1'8 m	764'7
8	molt clara	00 m	cirrus	NE	molt fluix	SSE	13'5	7'818	0'744	1'4 m	765'6
9	cuberta	00 m	nimbus	WSW	molt fluix	SSE	14°8	8'866	0'788	0'9 m	764'0
10	poch clara	2 m	nimbo-cumulus	W	molt fluix	SSE	15°0	8'833	0'787	1'2 m	764'5
11	molt clara	00 m	strato-cumulus	W	fluix	SW	14°6	7'616	0'711	1'7 m	765'0
12	molt clara	00 m	cirrus	W	fluix	S	13°7	7'661	0'771	1'5 m	768'0
13	poch clara	00 m	cumulo-nimbus	NW	fluix	SSE	12°9	6'541	0'688	1'9 m	766'6
14	poch clara	00 m	cumulus	SW	fluix	ESE	13°3	6'658	0'703	1'4 m	763'6
15	nuvolada	00 m	nimbo-cumulus	NW	fluix	SSE	10°8	5'024	0'633	1'5 m	760'3
16	serena	00 m	cumulus	WNW	molt fluix	SE	10°1	3'739	0'521	2'0 m	756'8
17	poch clara	00 m	cirrus	NE	molt fluix	SW	10°0	4'482	0'597	2'1 m	763'5
18	clara	00 m	cumulus	N	molt fluix	WSW	11°6	5'335	0'335	1'9 m	764'2
19	molt clara	00 m	cumulus	EWE	fluix	SyE	10°9	8'274	0'767	1'4 m	766'7
20	closa	53 m	nimbus	SyE	fluix	NNE	10°3	7'721	0'880	0'8 m	761'1
21	nuvolada	00 m	nimbo-cirrus	ESE	fluix	E	14°3	8'277	0'767	0'8 m	757'2
22	poch clara	00 m	cirro-nimbus	S	molt fluix	E	16°8	11'444	0'876	0'9 m	762'5
23	molt clara	00 m	cirrus	NW	fluix	S	17°0	10'425	0'804	1'0 m	765'3
24	nuvolada	00 m	cirro-nimbus	W	molt fluix	Variable	15°4	8'665	0'749	1'2 m	763'4
25	closa	01 m	nimbus	E	moderat	ENE	13°1	9'486	0'819	1'1 m	761'0

EXTRACTE DEL REGLAMENT

DE LA

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA

ARTICLE 1.—L' ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA es una societat que tè per objecte recorrer lo territori de Catalunya y comarcas vehinas pera estudiarne y ferne coneixer las bellesas naturals y artísticas; las tradicions, monuments y antigüetats; las costums típicas, cants populars y particularitats de llenguatje, y en fí, las produccions de tota mena, aixís las de avuy en dia com las que s' hagin perdut y las que convinga restablir ó introduhir.

ART. 2.—Los medis de que s' valdrá l' Associació pera realisar son objecte, son: las excursions particulars ó col-lectivas; la publicació de traballs científichs, artístichs y literaris, com també de noticias y estudis de carácter práctich y d' aplicació inmediata; las reunions y conferencias públicas ó privadas; l' establiment de delegacions ahont convinga y las gestions oficials ú oficiosas que sigan convenients devant las autoritats, corporacions ó particulars, segons los cassos.

ART. 6.—Pera ingressar en l' Associació en classe de soci resident ó delegat es precís sol-licitarho en petició escrita endressada al President y firmada per l' interessat y per tres socis que l' autorisin. Dita petició s' exposará per espay de vuyt dias en lloch visible destinat al efecte, transcorregut qual terme passará á votació secreta en Junta Directiva, essent refusat tot candidat que no alcansi al menos tres dels cinch vots de la meteixa. Tot candidat refusat podrá tornar á presentarse desprès de sis mesos: refusat per segona vegada, no podrá presentarse mes.

ART. 34.—Tot soci que publiqui alguna obra vè obligat á cedirne un exemplar pera la biblioteca de l' Associació. Mentres no arribi aquest cas, entregará cada any ó bè una obra pera la biblioteca ó bè un objecte pera l' Museo.

ART. 38.—No essent polítich ni religiós l' objecte de l' Associació, queda terminantment prohibit obrir discussions sobre dits extrems aixís com faltar de qualsevol altre modo al esperit d' aquest article.

BUTLLETÍ

DE LA

ASSOCIACIO D' EXCURSIONS CATALANA

ANY II

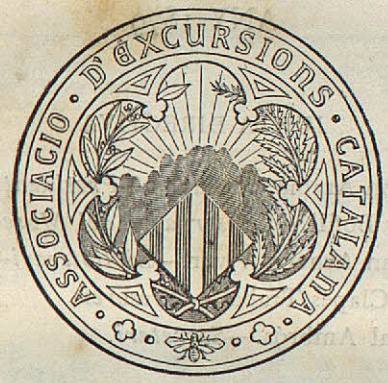

NÚM. 14

SURT UNA VEGADA CADA MES.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Pera los socis.	1 pta.	trimestre.
Pera los que no pertanyen á la Corporació:		
Espanya.	1'50	»
Extranger.	2	»

SE SUSCRIU

Barcelona: En las llibrerias de Verdaguer Rambla del Mitj, 5; Eudalt Puig, Plassa Nova, y Texidó y Parera, Riera del Pí, 6.

Fora de Barcelona: Dirigirse al Administrador, carrer dels Gegants, 4, primer.

SUMARI

Als lectors.

SECCIO OFICIAL.—Anuncis oficials.—Vetllada literaria pública.—Excursió col-lectiva al castell d' Aramprunyá.

SECCIÓ DE PUBLICACIÓ.—Lo Palau de Blanes.

SECCIÓ DE NOTICIAS.—Publicacions novament rebudas.—Biblioteca.--Museo.—Conferencias del Sr. Ricart y Giralt.—Conferencias del Sr. Cabello.—Conferencias pera los obrers en S. Martí de Provensals.—Associació d'excursions en Valencia.—Excursió á S. Geroni y Monserrat.—Centre Catalanista Provensalench.—Meteorología catalana.— Observacions meteorológicas, Barcelona.

GRABAT.—Claustre del Monastir de S. Cugat del Vallés.

ADMINISTRACIÓ:

CARRER DELS GEGANTS, 4, PRIMER,

BARCELONA.

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS

CATALANA

ANY 1879

JUNTA DIRECTIVA

Sr. D. Ramon Arabía y Solanas.—*President.*
» » Artur Bofill.—*Conservador del Museo.*
» » Roman Arnet y Viver.—*Bibliotecari-arxiver.*
» » Pere Clapés Trabal.—*Tresorer.*
» » Marsal Ambrós.—*Secretari.*

SOCIS HONORARIS

Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.
» » Fidel Fita, Pbre.
» » Joseph M.ª Quadrado.
» » Salvador Sanpere y Miquel.

SOCIS HONORARIS NATOS

Excm. Sr. Governador civil de la Provincia de Barcelona.
Excm. é Il-lm. Sr. Bisbe de Barcelona.
Excm. Sr. Capitá General de Catalunya.
Excm. Sr. President de la Diputació Provincial de Barcelona.
Excm. Sr. Alcalde 1.er de Barcelona.
Excm. é Il-lm. Sr. Rector de la Universitat literaria de Barcelona.

OBSERVACIONS METEOROLÓGICAS, *per I. Martí Turró.*

BARCELONA.—26 NOVEMBRE Á 25 DESEMBRE 1879.

Dias.	Atmósfera.	NUVOLS Forma.	NUVOLS Direcció.	VENTS Forsa.	VENTS Direcció.	Plujas.	Temperat.	T. del vapor.	E. Higromètr.	Evaporació	Barómetro á 0º y al $\frac{n}{m}$
26	closa	nimbus	SW	molt fluix	NE	05	11º0	9'333	0'886	0'9 m	759'2
27	closa	nimbus	E	moderat	E	13	10º4	7'108	0'842	0'8 m	757'1
28	closa	nimbus	S	fluix	WNW	03	9º9	7'644	0'891	0'7 m	753'3
29	closa	nimbus	E	molt fluix	E	07	11º4	8'504	0'881	0'6 m	753'9
30	clara	cumulus	WNW	algo fort	WNW	00	11º5	6'090	0'713	2'4 m	753'8
1	molt clara	cumulus	W	moderat	NW	02	9º3	4'911	0'661	1'4 m	758'8
2	clara	cumulus	SE	moderat	NE	01	7º8	5'220	0'871	1'2 m	761'7
3	closa	nimbus	ENE	moderat	ENE	05	7º4	6'625	0'816	1'0 m	758'2
4	nuvolada	cumulus	SW	fort	S	00	14º1	6'698	0'623	2'0 m	752'2
5	clara	cirro-cumulus	W	fluix	W	00	11º6	3'445	0'460	3'0 m	759'6
6	closa	nimbus	SE	moderat	N	02	8º5	4'702	0'672	3'0 m	764'3
7	molt clara	cumulus	W	fluix	N	00	6º8	4'350	0'681	1'3 m	768'6
8	rasa	(cap)	(cap)	molt fluix	WNW	00	4º8	2'120	0'510	2'1 m	772'9
9	serena	cumulus	SW	moderat	N	00	4º0	3'420	0'661	2'1 m	771'9
10	clara	cirrus	SW	molt fluix	WNW	00	5º0	3'554	0'626	1'4 m	771'1
11	serena	cumulo-estrat.	SW	molt fluix	ENE	00	4º8	2'969	0'660	1'5 m	771'0
12	rasa	(cap)	(cap)	molt fluix	ESE	00	5º0	3'218	0'598	1'7 m	771'9
13	clara	cumulus	NNE	fluix	NNW	00	6º6	4'220	0'658	1'5 m	770'1
14	clara	cirro-cumulus	NNE	fluix	NE	00	6º2	2'548	0'520	1'6 m	772'5
15	clara	cumulus	NNE	fluix	ENE	00	6º5	2'120	0'330	1'9 m	771'2
16	closa	nimbus	NNE	moderat	N	00	6º2	3'993	0'649	1'8 m	771'1
17	closa	nimbo-cumulus	NNE	molt fluix	ENE	00	8º9	4'194	0'609	1'5 m	769'0
18	nuvolada	nimbo-cirrus	NNE	fluix	ENE	00	9º0	4'628	0'621	1'4 m	769'8
19	rasa	(cap)	(cap)	fluix	NNE	00	7º2	4'353	0'619	1'4 m	»
20	serena	cirrus	ENE	fluix	SE	00	7º0	5'020	0'777	0'8 m	771'8
21	serena	cumulus	ENE	fluix	ENE	00	7º1	4'781	0'590	0'8 m	772'8
22	serena	cirrus	ENE	molt fluix	WSW	00	6º8	4'798	0'803	0'6 m	774'1
23	rasa	(cap)	(cap)	fluix	SSE	00	6º8	4'320	0'718	1'0 m	777'3
24	rasa	(cap)	(cap)	fluix	SSE	00	7º4	5'441	0'849	1'0 m	776'3
25	poch clara	cumulus	SE	fluix	ENE	00	7º0	6'285	0'810	1'0 m	»

EXTRACTE DEL REGLAMENT

DE LA

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA

ARTICLE 1.—L' ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA es una societat que tè per objecte recorrer lo territori de Catalunya y comarcas vehinas pera estudiarne y ferne coneixer las bellesas naturals y artísticas; las tradicions, monuments y antigüetats; las costums típicas, cants populars y particularitats de llenguatje, y en fí, las produccions de tota mena, aixís las de avuy en dia com las que s' hagin perdut y las que convinga restablir ó introduhir.

ART. 2.—Los medis de que s' valdrá l' Associació pera realisar son objecte, son: las excursions particulars ó col-lectivas; la publicació de traballs científichs, artístichs y literaris, com també de noticias y estudis de carácter práctich y d' aplicació inmediata; las reunions y conferencias públicas ó privadas; l' establiment de delegacions ahont convinga y las gestions oficials ú oficiosas que sigan convenients devant las autoritats, corporacions ó particulars, segons los cassos.

ART. 6.—Pera ingressar en l' Associació en classe de soci resident ó delegat es precís sol-licitarho en petició escrita endressada al President y firmada per l' interessat y per tres socis que l' autorisin. Dita petició s' exposará per espay de vuyt dias en lloch visible destinat al efecte, transcorregut qual terme passará á votació secreta en Junta Directiva, essent refusat tot candidat que no alcansi al menos tres dels cinch vots de la meteixa. Tot candidat refusat podrá tornar á presentarse després de sis mesos: refusat per segona vegada, no podrá presentarse mes.

ART. 34.—Tot soci que publiqui alguna obra vè obligat á cedirne un exemplar pera la biblioteca de l' Associació. Mentres no arribi aquest cas, entregará cada any ó bè una obra pera la biblioteca ó bè un objecte pera l' Museo.

ART. 38.—No essent polítich ni religiós l' objecte de l' Associació, queda terminantment prohibit obrir discussions sobre dits extrems aixís com faltar de qualsevol altre modo al esperit d' aquest article.

Biblioteca
del
Centre Excursionista
de
Catalunya

5-3
91.05(46-71)(05)B
R. 19.358